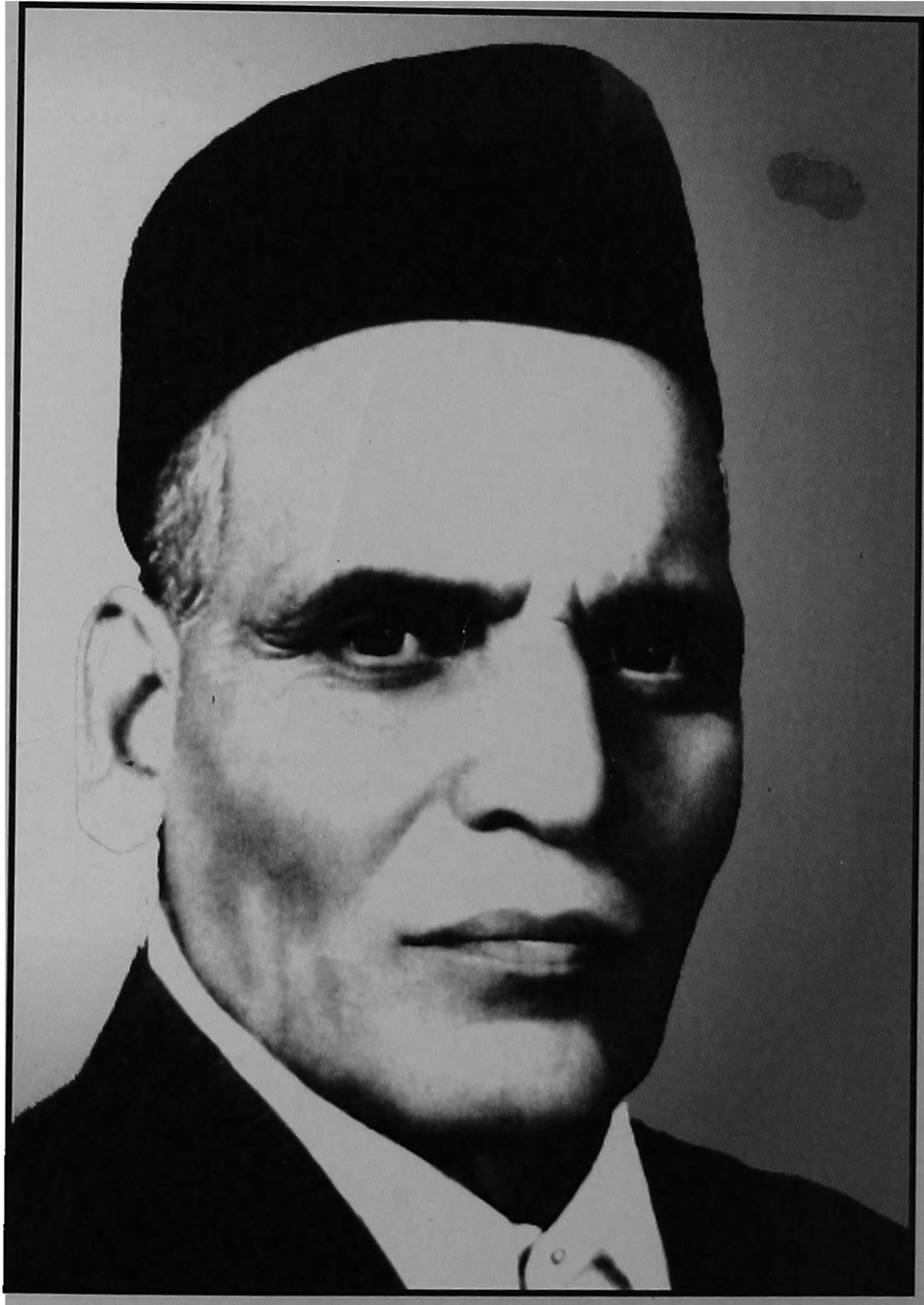

MODERN

2010-2011

The Pioneer

Late Shri. Shankarrao Kanitkar
Founder
Progressive Education Society
Pune 5.

॥ ज्ञानमयो भव ॥

Dr. Rajendra Zunjarrao
Principal

Prof. Anant Gosavi
Visitor

Prof. Jagdish Chinchore
Secretary, PES, Pune - 5,
Vice Principal

Dr. Yashwant Waghmare
Vice Principal

Prof. Shamkant Deshmukh
Vice Principal

Dr. Mrs. Nayana Kulkarni
Vice Principal

Prof. Sharad Chaudhari
Vice Principal

Prof. Jayant Jorwekar
Supervisor, Jr. Wing

Mr. Ravindra Kale
Registrar

Cover design :

Mr. Shankar Algude

Front cover photo :

Snehal Lomte (T.Y.B.C.S.)

Back cover photo :

Arati Mundhe (T.Y.B.Sc.)

Printed at

Shree Mudran Mandir, Pune - 411 030.

Progressive Education Society's

Modern College of Arts, Science and Commerce

Shivajinagar, Pune - 411 005

Accredited with 'A' Grade by NAAC

Modern

2010-2011

Magazine Committee

Chairman - Dr. Rajendra Zunjarrao

Editor - Mr. Rajeev Kulkarni

Sub-editor - Prof. Narendra Naidu

Advisor - Prof. Jayant Jorwekar

Students' Representatives

Ashish Patil - U.R.

Prafullakumar Bansod - I.C.S.R. (Boys)

Ujwala Matale - I.C.S.R. (Girls)

Progressive Education Society, Pune - 5. Institutions

(Estd.)	Phone
(1934) Modern High School, Pune - 5.	25535105
(1936) Prathamik Vidya Mandir, Pune - 5.	25535803
(1940) Sir Sassoon David Hostel, (for boys)	25535389
(1946) P. E. S. Girls' High School, Pune - 5.	25535540
(1967) Modern High School Pune - 53.	25653732
(1968) Shishu Vidya Mandir, Pune - 5.	25533472
(1968) Girls' Hostel, Pune - 5.	25535291
(1970) Modern College of Arts, Science and Commerce, Pune - 5.	25535102
(1976) Kindergarten and Primary English Med. School, (N.C.L. Campus), Pune - 8.	25893370
(1981) N. C. L. Secondary and Higher Secondary School, Pune - 8.	25893370
(1982) W. I. E. Badminton Complex, Pune - 5.	
(1985) Pre-Primary and Primary English Medium School, Pune - 5.	25520698
(1986) Shishu Vidya Mandir, Nigadi, Pune - 44.	27463605
(1986) Prathamik Vidya Mandir, Nigadi, Pune - 44.	27477507
(1989) Modern Centre For Career Guidance, Pune - 5.	25521869
(1990) Shishu and Prathamik Vidya Mandir, Pune - 53.	25656672
(1991) Modern High School, Bhose (Tal. Khed), Pune.	(952135) 274108
(1991) Institute of Management and Career Development, Nigadi, Pune - 411 044.	27473525
(1991) Montessorie Teachers' Training Course, Pune - 5.	25533472
(1991) Pre-Primary and Primary English Medium School, Nigadi, Pune - 44.	27475496
(1992) Modern High School, Nigadi, Pune - 44.	27454779
(1992) Modern College of Arts, Science and Commerce, Pune - 53.	25654021
(1993) Modern English Medium High School, Pune - 5.	25533481
(1994) P. Nehru Shishu and Prathamik Vidya Mandir, Warje, Pune - 52.	25231737
(1997) Modern Centre for Information Technology and Research, Pune - 5.	25536502
(1998) Modern College of Pharmacy, Nigadi, Pune - 44.	27487560
(1999) Modern College of Engineering, Pune - 5.	25533648
(2000) Modern High school, English Medium, Nigdi, Pune - 44.	27475496
(2003) Modern Law College, Pune - 53.	25678987
(2003) Modern Junior College (Science) Pune - 44.	27454779
(2004) Modern College of Special Education Pune - 5.	25530670
(2004) Modern College of Pharmacy, Moshi, Dist. Pune (for women)	56310704
(2006) Modern College of Nursing, Pune - 5.	25535132
(2006) Modern College of Education, Pune 5.	25530670
(2006) Modern College of Computer and Business Studies, Pune - 5	25536502
(2007) Modern College of Physiotherapy	65212950
(2007) Modern College of Computer and Business Study	65002034
(2009) Modern College of Agriculture Biotechnology, Paud	
(2010) Modern Institute of Business Management	25536502

मनोगत

प्रा. डॉ. गजानन र. एकबोटे (कार्याध्यक्ष- प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटी, पुणे - ५)

प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटी या महाराष्ट्रातील नामवंत शिक्षणसंस्थेच्या मॉडर्न कला, शास्त्र आणि वाणिज्य महाविद्यालयाला, पुनर्मूल्यांकन झाल्यानंतर नॅककडून 'अ' दर्जा प्राप्त झाल्यामुळे शैक्षणिक क्षेत्रात मानाचे स्थान प्राप्त झाले आहे. नॅककडून मिळालेला 'अ' दर्जा सातत्याने टिकवून धरण्यासाठी महाविद्यालयाने शैक्षणिक व शिक्षणपूरक असे अनेक नवीन उपक्रम सुरू केले आहेत.

यंदाच्या वर्षी महाविद्यालयाच्या जैवतंत्रज्ञान विभागाने राज्यस्तरीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावर जैवविविधतावर्षाच्या निमित्ताने चर्चासत्रांचे आयोजन केले होते. त्याचप्रमाणे संख्याशास्त्र विभाग, मराठी विभाग, सूक्ष्मजीवशास्त्र विभाग यांच्याकडून राज्य व राष्ट्रीय स्तरावरील चर्चासत्रांचे आयोजन केलेले होते. पुणे विद्यापीठाच्या गुणवत्तासुधार योजनेअंतर्गत आयोजित केलेल्या या चर्चासत्रांना अतिशय उत्तम प्रतिसाद लाभला.

महाविद्यालयाच्या इमारतीचा विस्तार लक्षणीय पद्धतीने होत आहे. यावर्षी प्रशासनासाठी नवीन वास्तू बांधून पूर्ण झाली आहे. अद्ययावत् प्रयोगशाळा सुसज्ज आहेत. पुण्याच्या मध्यवर्ती भागात हे महाविद्यालय असल्यामुळे अनेक विद्यार्थी व पालक यांची प्रथम पसंती याच महाविद्यालयाला असते. पुणे विद्यापीठाच्या सिनेटवर व विविध अभ्यासमंडळावर महाविद्यालयातील अनेक प्राध्यापक निवडून आले आहेत. शैक्षणिक, कला, क्रीडा, संशोधन, इत्यादी क्षेत्रात महाविद्यालयाची प्रगती अतिशय समाधानकारक आहे. एक गोष्ट आवर्जून नमूद करावीशी वाटते की हे वर्ष जागतिक पातळीवर 'बायो-डायव्हर्सिटी इयर' घोषित झाल्यामुळे महाविद्यालयाच्या वनस्पतीशास्त्र व जैवतंत्रज्ञान विभाग यांच्याद्वारे 'बायो-डायव्हर्सिटी अँड इट्स कंझर्व्हेशन' या विषयावर जानेवारी २०११ मध्ये आंतरराष्ट्रीय पातळीवरील चर्चासत्राचे आयोजन केलेले होते. या चर्चासत्राला अप्रतिम प्रतिसाद मिळाला. भारतातील २१ राज्ये व जगातील ६ देशांमधून शंभरच्या वर तज्ज्ञ प्राध्यापक-प्रतिनिधी या चर्चासत्राला उपस्थित होते. जवळजवळ ९० शोधनिबंधांचे प्रदर्शनही यानिमित्ताने भरविले होते.

बी.बी.ए., बी.सी.ए., एम.सी.ए. (कॉमर्स), पी.जी.डी.एफ.टी. या नवीनच सुरू झालेल्या पदवी-पदव्युत्तर अभ्यासक्रमांना विद्यार्थ्यांकडून उत्तम प्रतिसाद मिळाला आहे. पुढील शैक्षणिक वर्षापासून बी.एस्सी. (ऑनिलेशन) हा पुणे विद्यापीठाचा नवीन अभ्यासक्रम महाविद्यालयात सुरू करण्यासाठी प्रयत्न सुरू आहेत.

शासकीय आदेशानुसार 'बायो-मेट्रिक' या नवीन तंत्रज्ञानावर आधारित अशी यंत्रणा, (प्राध्यापक-शिक्षक-शिक्षकेतर कर्मचारी यांच्या उपस्थितीची यंत्राद्वारे नोंद होण्यासाठी) कार्यान्वित करण्यात आलेली आहे. त्याचप्रमाणे लिफ्टची व्यवस्थाही पूर्ण झालेली आहे.

हे महाविद्यालय प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीच्या दृष्टिकोनातून प्रतिष्ठेचे महाविद्यालय आहे. पुणे विद्यापीठाचे ASSET असणारे महाविद्यालय म्हणून हे महाविद्यालय प्रसिद्ध झाले आहे. या महाविद्यालयातील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी उच्चध्येयाने प्रेरित असल्यामुळे या महाविद्यालयाचा भविष्यकाळ उज्ज्वल आहे. महाविद्यालयाच्या उत्तुंग यशाला कारणीभूत ठरलेल्या प्रा. डॉ. राजेंद्र झुंजारराव व त्यांच्या सर्व सहकाऱ्यांचे मनःपूर्वक अभिनंदन मी करित आहे. 'मॉडर्न' व 'प्रोग्रेसिव्ह' या मंत्रांची जपणूक या महाविद्यालयाने नेहमी करावी अशी अपेक्षा मी व्यक्त करतो.

महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. राजेंद्र झुंजारराव आणि त्यांचे सर्व सहकारी यांना मनःपूर्वक शुभेच्छा !

From the Principal's Desk

I am glad to communicate with you all at the end of another successful academic year, 2010-2011. After being accredited with 'A' grade by NAAC in the year 2009-10, Modern College, Pune - 5 has kept up its march along the path of success in every field. May it be curricular, co-curricular or extra-curricular. Our students have left their unmistakable stamp on the fields of sports, fine arts, NCC, NSS and also academics. The same must be said about the members of the staff, who, in addition to their regular duties in the College, always go an extra mile to bring about many-faceted development of our students' personalities and strive to enhance their own personal academic excellence through different means such as research, seminars, workshops, etc. All such attempts certainly add to the reputation of the College.

The highlight of this academic year has certainly been the 'International Seminar on Biodiversity and its Conservation' organised by us in the month of January 2011. The 3 day seminar was attended by delegates from 21 states in India and from six other countries. The span of the academic year was dotted over with several other such seminars, workshops and academic events which contribute greatly to the career advancement of students. Such events are organised under programmes such as Quality Improvement. Several activities which inspire students and the staff to undertake research and special studies are being undertaken by us.

On the infrastructure side, the College has completed the construction of new administrative blocks and elevator for the staff, senior citizens and physically challenged persons. The present administrative office, after being shifted to the new premises, will afford more space for the library.

Biometric attendance system has been installed for the entire College staff, for which three machines have been set up at convenient spots in the campus.

The newly started academic courses such as BBA, BCA, MCA (Commerce), PDFT, etc are receiving very good response from students. Being encouraged, we have decided to start B.Sc. Animation course from the next academic year.

I take this opportunity to thank the authorities of Progressive Education Society, and particularly Prof. Dr. Gajanan Ekbote, Honourable Chairman, Business Council (PES) for the encouragement and guidance rendered by them.

I am sure that the following pages of 'Modern', our annual magazine, will give you a detailed view of our progress. Thank you and 'Happy Reading.'

Dr. Rajendra Zunjarrao,
Principal

अनुक्रमणिका

संपादकीय	VII	कुछ कम... (कविता) - प्रणाली जॉन	57
International Conference on Biodiversity and its Conservation 28 - 30 January 2011	1	तुझ्या जीवनाची (कविता) - नितीन आंबोरे	57
Delegates from Georgia University, USA visit Modern College, Pune 5	3	मॉडर्न मधील संस्मरणीय दिवस - श्री. विक्रांत दिघे	58
कविश्रेष्ठ कुसुमाग्रजांच्या जन्मशताब्दीनिमित्त...		मित्र (कविता) - सोनाली पाटेकर	59
कुसुमाग्रजांच्या शब्दांचे अलौकिक आविष्कार सामर्थ्य		मैत्री (कविता) - रुनाली चोपडे	59
प्रा. जयंत जोर्वेकर	4	A few poems in the handwriting of prize winners of Calligraphy Competition	60
शिवार (कविता) - नितीन आंबोरे	7	भ्रष्टाचाराचा समूळ विनाश करण्याचे उपाय	
इंटरनेट - श्री. रविंद्र काळे	8	- स्नेहल आल्हाट	64
Graphology - Handwriting Analysis		बाप - तृप्ती जाधव	67
- Dr. Sanjeevani Rahane	14	ब्रह्मकमळ (कविता) - श्रीदीप घोरे	68
Buddhist Architecture in Maval		मैत्री (कविता) - रुनाली चोपडे	68
- Dr. Manda Admane	17	प्रेम - एक भावना - दीपिका काकडे	69
सूक्ष्मजीव व त्यांचे संवर्धन - प्रा. विवेक बोबडे	21	दोन गोष्टी बाप्पाशी.... (कविता) - मोनिका नाईकडे	70
रहाट (कविता) - नितीन आंबोरे	25	आई - श्वेता खोंड	71
गुजरातच्या विकासाची आकाशभरारी		जमलंच तर प्रिये.... (कविता) - योगेश गाडगे	72
- प्रा. गजानन नेरकर	26	कधी तरी असेही जगून बघा.... (कविता)	
मॉडर्न कॉलेजने मला काय दिले ?		- रुनाली चोपडे	72
- प्रा. चंद्रकांत गुरुप्रसाद कुलकर्णी तथा सी. जी.	29	बी पॉझिटिव्ह - सूरज लावंड	73
मी आणि मॉडर्न महाविद्यालय		माझी सखी डायरी - अंकिता शिंदे	73
- सौ. प्रमिला चिकटे	34	साहित्य का जीवन में महत्त्व - सुजाता भालेराव	74
दुनियादारी (कविता) - गणेश बिराजदार	37	दीवारें (कविता)	76
'मागोवा' मॉडर्न महाविद्यालयाचा		भीक (कविता) - गणेश बिराजदार	77
- प्रा. त्र्यंबक लाळे	38	Participation of Students in Politics	
आत्महत्या (कविता) - जगन्नाथ मोहंडुळे	40	Gauri Mali, Vikram Gawade	78
प्रा. पद्माकर चिरपुटकर सर -		Discourse on Prayer - Ronny John	78
एक ऋषितुल्य व्यक्तिमत्त्व - डॉ. विद्यागौरी प्रयाग	41	Make Way for God - Latesh Chandavarkar	79
मी आणि मॉडर्न महाविद्यालय - सौ. रंजना देव	44	A New Africa - Darkowa Awinadar	80
मराठी असे आमुची मायबोली - निर्मला मोने	45	Applications of Nanotechnology	
श्री गजाननास (कविता) - डॉ. सौ. निवेदिता महाजन	48	- Ms. Snehal Kale	80
जन्मदिवस (कविता) - सोनाली पाटेकर	48	Deteriorating Public Health and the Role of Youth - Deepika Kakade	84
सांस्कृतिक कार्यक्रमांनी मंतरलेले ते दिवस		An Entrepreneur in All	
प्रा. दत्ता लिमये	49	- Latesh Chandavarkar	86
मी आणि मॉडर्न कॉलेज - डॉ. स्वाती कर्वे	51	School (Poem) - Riya Gupta	87
Balance sheet of your life (Poem)		Rann Mastamma - a subtle (Poem)	
- Tushar Gujarathi	53	- Latesh Chandavarkar	87
मॉडर्नमधील माझे संस्मरणीय दिवस आणि सहकारी...		Five Days That Changed My Vision	
- श्री. श्रीकृष्ण गोरे	54	- Nilesh More	88
माझे निवृत्तीनंतरचे जीवन - श्री. सुरेश पटवर्धन	56	I ² IT Camp - Ruturaj Eksambekar	89
		Five Finger Prayer	89
		While Leaving the College	
		- Nainpreet Anand	90
		REPORTS	91-176

सस्नेह नमस्कार,

सन २०१०-११ हे शैक्षणिक वर्ष संपत आहे आणि या शैक्षणिक वर्षाच्या अखेरीस मॉडर्न महाविद्यालय, पुणे ५ चे वार्षिक नियतकालिक, 'मॉडर्न' आपल्या हातात ठेवताना आम्हाल विशेष आनंद होत आहे. हा अंक वेळेवर आपल्या हाती ठेवता यावा यासाठी विशेष प्रयत्न केले गेले. वर्षाच्या सुरुवातीपासून सर्व महाविद्यालयीन घटना, दैनंदिन कामकाज, समारंभ इत्यादींच्या सुविहित नोंदी ठेवण्यात आल्या. विविध विभागांना आपापले अहवाल देण्यासाठी पाठपुरावा करण्यात आला. विद्यार्थी लेखक, महाविद्यालयातील सर्व कर्मचारी इत्यादींना लेखनासाठी आवाहन केले गेले. छायाचित्रे, मजकूर इत्यादींच्या संग्रहासाठी, वहनासाठी संगणकाची उपयुक्त मदत घेतली गेली. या सर्वांचा परिणाम म्हणून नियतकालिक ठरलेल्या वेळेत पूर्ण झाले.

नियतकालिक समितीने या वर्षी काही उल्लेखनीय उपक्रम राबविले. यापैकी पहिला उपक्रम म्हणजे महाविद्यालयातून निवृत्त झालेल्या कर्मचाऱ्यांना लिहिते करणे. त्यांच्या महाविद्यालयीन जीवनाविषयी, निवृत्तीनंतरच्या जीवनाविषयी, 'मॉडर्न' सहकाऱ्यांविषयी, अशा विषयांवर त्यांना लिहिण्याचे आवाहन आम्ही केले. या आवाहनाला अनुकूल प्रतिसाद देऊन आमच्या दहा निवृत्त सहकाऱ्यांनी लेख पाठविले. आपण ते लेख या अंकामध्ये वाचू शकाल.

महाविद्यालयात सध्या कार्यरत असणाऱ्या सहकाऱ्यांनीसुद्धा आपले विविध विषयांवरील लेख 'मॉडर्न'साठी आवर्जून दिले. या लेखांचा एक वेगळा विभाग आपण नियतकालिकामध्ये पहाल.

विद्यार्थ्यांसाठी विविध स्पर्धांचे आयोजन नियतकालिक समितीने या वर्षभरामध्ये केले. त्यापैकी प्रकाशचित्रे (Photography) आणि सुलेखन (हस्ताक्षर - Calligraphy) या महत्त्वपूर्ण स्पर्धा म्हणता येतील. पारितोषकविजेत्या विद्यार्थ्यांच्या प्रकाशचित्रांनी या नियतकालिकाचे मुखपृष्ठ आणि मलपृष्ठ सजलेले आहे. इतर उल्लेखनीय प्रकाशचित्रे नियतकालिकात इतरत्र प्रकाशित केलेली आहेत. तसेच कविता विभागातील काही कविता सुलेखन स्पर्धेच्या विजेत्यांच्या हस्ताक्षरात आपण वाचू शकाल.

विद्यार्थ्यांचे लेख, कविता, विविध विभागांचे अहवाल, वैयक्तिक कामगिरी, इत्यादी मजकूर तर या नियतकालिकात आहेच. हे नियतकालिक वेळेवर, आकर्षक स्वरूपात सादर करण्यासाठी अनेकांचा हातभार लागला. या व्यक्तींमध्ये महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. राजेंद्र झुंजारराव, व्हिजिटर प्रा. गोसावी, सर्व उपप्राचार्य, कार्यालय, शिक्षकेतर कर्मचारी, नियतकालिक समिती, सल्लागार श्री. जयंत जोर्वेकर, उपसंपादक प्रा. नरेंद्र नायडू, श्री मुद्रण मंदिरचे श्री. माधवराव नागपूरकर, छायाचित्रकार श्री. हेमंत दाते, प्रकाशचित्रांवर प्रक्रिया करणारे श्री. शंकर आलगुडे आदी सर्वांचे आम्ही मनःपूर्वक आभारी आहोत.

- संपादक

Editorial Board

- Prof. Mrs. Sunita Purohit
- Mrs. Sanjeevani Kuvalekar
- Prof. Ms. Deepali Lodh
- Mr. Valmik Wagh
- Prof. Mrs. Shilpa Dange
- Mr. Vinod Suryawanshi
- Prof. Sachin Sakte
- Mr. Yogesh Thipse
- Prof. Mrs. Anushka Deole
- Mr. Deepak Shah
- Prof. Mrs. Sucheta Karande

Form IV

Statement about ownership and other particulars about

Modern College Magazine

Place of publication : Pune
 Periodicity of its publication : Annual
 Publisher's name : **Principal Dr. Rajendra Zunjarrao**
 Modern College of Arts, Science and Commerce,
 Pune - 411 005 (India)
 Name of the editor : **Rajeev Kulkarni**
 Printer's name : **Shree Mudran Mandir, Pune - 411 030.**
 Name and address of individuals who own the paper and partners or shareholders holding more than one percent of total capital : Not applicable.
 I, Dr. R. S. Zunjarrao, hereby declare that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief.

Principal Dr. Rajendra Zunjarrao

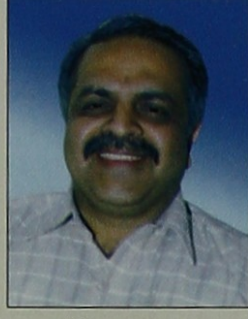
The Chairman and the Editorial Board may not necessarily agree with the thoughts expressed in the articles and other matter published in this magazine.

Our Inspiration

Honourable Prof. Dr. Gajanan Ekbote
Chairman, P. E. Society

प्रशासनातील आधारस्तंभ

मा. प्रा. डॉ. गजानन एकबोटे
कार्याध्यक्ष, प्रो.ए.सो.

मा. प्रा. जगदीश चिंचोरे
कार्यवाह, प्रो.ए.सो.
उपप्राचार्य

मा. प्रा. अनंत गोसावी
व्हिजिटर
सदस्य, व्यवस्थापन परिषद, पुणे विद्यापीठ

मा. प्रा. ज्योत्स्ना एकबोटे
अध्यक्षा, कनिष्ठ महाविद्यालय
स्थानिक व्यवस्थापन समिती

मा. प्रा. प. स. चिरपुटकर
अध्यक्ष, वरिष्ठ महाविद्यालय
स्थानिक व्यवस्थापन समिती

मा. प्रा. अ. के. पांडे
प्रोफेसर इन्चार्ज जैवतंत्रज्ञान व
सूक्ष्म जीवशास्त्र

विद्यार्थी प्रतिनिधी

आशिष पाटील
U.R.

उज्ज्वला मटाले
I.C.S.R.

प्रफुल्लकुमार बनसोड
I.C.S.R.

प्राचार्य डॉ. राजेंद्र झुंजारराव

प्रा. जयंत जोर्वेकर (पर्यवेक्षक, कनिष्ठ महाविद्यालय), डॉ. सौ. नयना कुलकर्णी (उपप्राचार्य),
प्रा. जगदीश चिंचोरे, (उपप्राचार्य), प्राचार्य डॉ. राजेंद्र झुंजारराव, डॉ. यशवंत वाघमारे (उपप्राचार्य)
प्रा. शामकांत देशमुख (उपप्राचार्य), प्रा. शरद चौधरी (उपप्राचार्य)

Visitors from Georgia University, USA being welcomed by Prin. Dr. Rajendra Zunjarrao & Vice Principal Prof. Shamkant Deshmukh

Ms. Anja Hallacker, Director DAAD, Pune, being welcomed by Principal, Dr. Rajendra Zunjarrao

Eminent speakers - International Seminar on Biodiversity & its Conservation

Prof. Dr. Gajanan Ekbote (Chairman, Business Council, PES)

Dr. Rajendra Jagdale (Director, Science & Technology Park, Pune University)

Dr. Mrs. Neeta Patil, (Joint organising secretary, Seminar)

Refresher training on Biostatistics for ISS officers

State level conference on 'Microbiology in 21st Century'

National workshop on Medical Statistics & Chemical Trials

Congratulations

Prof. Dr. G. R. Ekbote
(Chairman, PES)
Elected as Senate Member,
Pune University

Prof. Jagdish Chinchore
Best Teacher Award,
State Government

Dr. Nayana Kulkarni & Prof. Sharad Choudhary
Appointed as Vice Principals

Dr. Hemant Ghate
Rajyashikshak Puraskar 2008-09
(Announced in September 2010)

Dr. Ashok Kamble
Elected unopposed on Senate.
Appointed on Board of studies,
Marketing, Pune University

Dr. Snehal Taware
Chairman, Board of Studies, Marathi,
Pune University

Dr. Manisha Sane
Member, Board of Studies,
Science faculty,
Pune University

Dr. Sudhir Ujalambkar
Best Teacher Award, PES.
Maniratna Shikshak
Gourav Puraskar

Dr. Deepak Shendkar
Chairman (Paper Presentation)
National Congress on
Physical Activity,
Pune University (March 2011)

Congratulations

Rajeev Kulkarni
Best Teacher Award, PES

Mr. Ashok Khandagale
Appointed on Local Managing
Committee (Jr. Wing)

Mr. Shashikant Kamthe
President, State Non-teaching
Staff Federation

Mr. Tukaram Tandale
Best Non-teaching
Staff Member Award, PES

Mrs. Mangal Salunke
Saraswati Samajseva Gouravpatra

**Priyanka Ballal
& Sonal Railkar (XII G)**
Selection for German Youth Camp,
Germany

International Conference on Biodiversity and its Conservation

28 - 30 January 2011

Organized by Progressive Education Society's
Modern College of Arts, Science & Commerce,
Shivajinagar, Pune, 411 005, Maharashtra, India

The International Conference on Biodiversity and its Conservation commenced with Eeshastavan. The welcome speech was given by Principal, Dr. R. S. Zunjarrao, The keynote was addressed by Dr. Mrs. S. R. Thengane, Scientist F, National Chemical Laboratory, Pune. She spoke about *in-vitro* techniques in phyto-pharmaceutical research, with special reference to herbal drug discovery and importance of biodiversity in this regard. Mr. Michael Flucht, Director of Max Muller Bhavan, Pune spoke about the cultural relationship and ecological aspects. Dr. Anil Nene, an eminent economist from U.K. gave the idea of 15 'R' that must be followed at Individual level. Dr. Rajendra Jagdale, Director of Science and Technology Park, Pune, Dr. P.G. Diwakar and Dr. Mohan Waman also expressed their thoughts on biodiversity and its conservation. Dr. G. R. Ekbote, Chairman of Progressive Education Society inaugurated the conference and wished great success.

The Inaugural function was followed by eight sessions where the speakers were Dr. Sanjeev Nalavade who spoke about urban biodiversity specifically considering Pune. Dr. Erach Bharucha spoke about biodiversity conservation in ten biogeographical regions of India with special mention of endangered fauna. Dr. P. Tetali spoke about the digital herbarium "haritarium".

Dr. Joachim Schmerbeck spoke about Sundarbans with respect to embarkment, history of conservation of biodiversity and disturbance in biodiversity. He also mentioned the floral and faunal elements in Sundarbans. Dr. Yogesh Shouche spoke about an interesting topic on DNA barcoding. He gave an account of the genes used, methodology and the bioinformatics used in Barcoding. Dr. D. S. Pokale spoke about In-situ & Ex-situ conservation of 2 endangered plants – ***Abutilon ranadei* & *Eriocarpus nimmoni***. Dr. Satish Pande spoke about the Avian diversity of Andaman & Nicobars. He showed some lively videos to support his findings.

Dr. Anil Gore spoke about measurement of biodiversity. Dr. Sunita Garg from NISCAIR spoke about need of communication and role of NISCAIR in promoting communication. She also mentioned about services by NISCAIR and appealed for collaboration.

Dr. S.D. Mahajan spoke about biodiversity balance with respect to indigenous and exotic tree plantation. Dr. Yeragi spoke about the present status of plankton diversity. He also talked about the importance of planktons and causes of loss of plankton diversity. He gave an idea about classification of the plankton and their loss due to oil spillage.

Dr. S. R. Yadav was an invited speaker who spoke about the RET species in the Western Ghats. He highlighted the

biodiversity of Western Ghats with high endemism and having 25% of the biodiversity of our country. He made his presentation lively by showing photographs of a lot of threatened species.

Dr. P. P. Kanekar, a scientist from ARI, Pune spoke about microbial diversity of extremophiles. She gave an account of classification of extremophiles, their Biotechnological potential as enzymes, biopolymers, and antibiotics. Dr. Renu Bharadwaj was an invited speaker and she talked about Diversity of human pathology. In this very interesting speech, she spoke about number of microbes in human beings i.e. composition of human flora. She also spoke about Convergence model as well as types of bacteria in human organs and importance of bacterial flora. She further spoke about use of GMOs for diseases like lactose intolerance, diabetes, etc.

The invited guests for panel discussion were Dr S.D. Mahajan, Senior Botanist, Dr. H. V. Ghate, Head, Department of Zoology Modern College, Shivajinagar, Pune-5, Dr. A. K. Pande, Prof. Incharge, Biotechnology and Microbiology Department, Modern College, Pune-5, Dr. S. Y. Paranjape, Ex-principal, Modern College, Pune-5, Dr. R.M. Sharma, Regional Director, Zoological Survey of India, Pune, Dr. R.S. Zunjarrao, Principal and Head of Botany Department, Modern College, Pune-5 and Dr. S. S. Kharat, Principal, Modern College, Ganeshkhind, Pune-53.

The panel discussion was followed by Valedictory function which ended with prize distribution of Best Oral and Best Poster Presentation of each session; distribution of certificates and CDs of proceedings.

Rapt audience

Dr. Shubhada Thengane

Delegates from Georgia University, USA visit Modern College, Pune 5

Progressive Education Society's Modern College of Arts, Science and Commerce, Shivajinagar, Pune -5 was visited by delegates from USA's prestigious **Georgia University** on Saturday, 9th October 2010.

Dr. Sandra Jordan, Vice – Chairperson, Academic Section, Dr. Michael Digbey, Ms. Libbey Davis and Mr. Ani Agnihotri were the representatives from the University. The aim of this visit was to collaboratively come up with courses and curriculum that will match the standards of quality education. A detailed discussion on research and its related opportunities, seminars, lecture series and workshops took place at the meet. It was decided that specialized and skilled staff from either side would contribute for the same.

The visit was organized under the able guidance of Progressive Education Society's Chairman, Dr. Gajanan Ekbote. His dynamic vision and foresight behind this meet was to bridge the gap between drastic changes in academics and its associated challenges in higher education due to globalization and prepare to take positive steps to face the upcoming challenges in the new era.

The esteemed guests were felicitated by Secretary and Vice-Principal, Prof. Jagdish Chinchore. Honorable visitors and former Principal Prof. Anant Gosavi put forth a brief overview of the plan for the meet and possible outcomes expected. Honorable Principal Dr. Rajendra Zunjarrao skillfully presented information about the Progressive Education Society and the college and conveyed expectations on behalf of the College out of the visit. The compering and co-ordination of the event was managed by Vice-Principal and Head, Dept of Computer Science Prof. Shamkant Deshmukh. The event was graced by the presence of Vice – Principal, Prof. Sharad Choudhary, Dr. Nayana Kulkarni and Registrar Mr. R.P. Kale. The vote of thanks was issued by Vice- Principal, Dr. Yashwant Waghmare.

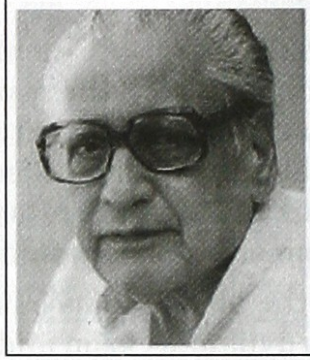

कविश्रेष्ठ कुसुमाग्रजांच्या जन्मशताब्दीनिमित्त...

कुसुमाग्रजांच्या शब्दांचे अलौकिक आविष्कार सामर्थ्य

प्रा. जयंत जोर्वेकर - पर्यवेक्षक, कनिष्ठ महाविद्यालय

“शब्द हे रत्नासारखे लावण्यवान आणि पाचूंसारखे लखलखीत असतात.” हे कुसुमाग्रजांचे - म्हणजेच तात्यासाहेब शिरवाडकरांचे - वाक्य मी संगमनेरच्या पेटिट हायस्कूलमध्ये आठवीत शिकत असताना मनात रुतून बसले. काकतकर मॅडम मराठी शिकवायच्या. अनेक मराठी कवी, साहित्यिकांचे संदर्भ, काव्यपंक्ती, परिच्छेद त्यांच्या शिकविण्यात यायचे. तथापि कुसुमाग्रजांचा संदर्भ त्यांच्या तासाला हमखास येत असल्याने कळत नकळत कुसुमाग्रजांच्या कवितांचं वाचन सुरू झालं. खरं तर त्या वयात ‘विचार कसा करावा’ हेही माहीत नसल्यामुळे फक्त ग्रंथालयात जाऊन कुसुमाग्रजांचे जे साहित्य मिळेल ते घेऊन वाचायचे असा परिपाठ ठेवला. हळूहळू माझ्या असे लक्षात आले, की कुसुमाग्रजांच्या शब्दांना स्वतःचे असे अर्थगर्भ आकाशी व्यक्तिमत्त्व आहे. त्या काळात कवी अनिल, बा.भ.बोरकर, इंदिरा संत इत्यादी मान्यवर कवींच्या कविता वाचनात यायच्याच. अभ्यासाच्या निमित्ताने, त्यांचे मनन पठण करावे लागायचे. तथापि कुसुमाग्रजांच्या शब्दांनी जी शिरशिरी, जो थरार, जो शब्दस्पर्श, जे शब्दांचे मनात खोलवर रुतणे अनुभवाला यायला लागले, तसे इतरांच्या बाबतीत झाले नाही. हाच अनुभव आज चाळीस वर्षांनंतर तेवढाच तीव्र आहे. याचा अर्थ, इतर कवींच्या कविता समृद्ध किंवा आशयघन नाहीत असे अजिबात नाही. मंगेश पाडगावकरांच्या अनेक कविता स्वरबद्ध झाल्या. उत्तमोत्तम गायकांनी त्या गायल्या. आपल्यालाही त्या कविता गुणगुणाव्यात असे वाटते, हे सर्व खरेच आहे, परंतु कुसुमाग्रजांच्या शब्दांचा आविष्कार श्रेयस होता, प्रेयस होता, आंतराग्री फुलवणारा होता, मनात घट्ट रुतून बसणारा होता, कोमल होता, दाहक

होता, अंतर्मुख करणारा होता, सामाजिक बदलत्या संदर्भावर भाष्य करणारा होता, त्यांचे शब्द आपोआप जन्म घेत होते. किंबहुना शब्दकोशातही न सापडणारे शब्द एक स्वतःचं वेगळंच अस्तित्व प्रकट करणारे होते. त्यांच्या शब्दात खोलवर चिंतन तर दडलेलं होतंच, पण जगण्याचं परिमाण कसं असावं याचं मार्गदर्शन होतं. त्यांच्या

कवितांना जे व्यक्तिमत्त्व प्राप्त झाले त्यांचे विसर्जन कधीच झाले नाही. त्यांच्या शब्दांच्या आविष्कारात जो अनुभव आपल्या अंतर्मनात शिलालेखाप्रमाणे ठाण मांडून बसतो तीच तर खरी अपूर्वाई आहे.

प्रत्येकजण आपापल्या मनाशी संवाद करतात. त्यात ज्यांना प्रतिभेचे वरदान मिळाले आहे ते आपले संवाद, कथा, कादंबरी, कविता, नाट्य या साहित्यप्रकारात उतरवतात. त्यांची पद्धत वेगळी असली, तरी त्यात कुठेतरी एक अदृश्य भिंत जाणवते. तात्यासाहेबांच्या लेखनात मला तरी असा अदृश्यपणा किंवा एखादा अदृश्य धागा कधीही जाणवला नाही. उदाहरणार्थ - त्यांच्या जीवनलहरी काव्यसंग्रहाच्या पूर्व-पहिल्या पानावर वाचकास उद्देशून जी जीवनलहर आहे, त्यात तात्यासाहेब लिहितात -

भाई जे भाव हृदी । आले वेळोवेळी ।

त्याची माला साधी । शब्दातुन ही रचली ।

मोलाची नच लेणी । अर्थाच्या नच खाणी ।

हृदयाचे बोल इथे । बोलत जे हृदयाशी ।

स्वतःच्या शब्दांना ‘मोलाची नच लेणी । अर्थाच्या नच खाणी ।’ असं म्हणणे यासाठी आपल्या मनात आपल्याविषयीचा प्रचंड वास्तव जागा असावा लागतो. लोकमान्य टिळकांच्या पुतळ्याचे दर्शन त्यांना झाले,

त्यावेळी जे टिळकांबरोबरचे किंवा त्यांच्या संदर्भातील जे गौरवोद्गार तात्यासाहेबांनी लिहिले त्याला तोड नाही.

ती कणखर मूर्ती धीट मराठी थाट
आदळतो जीवर अजून पश्चिम घाट
ती अजिंक्य छाती ताठर अन् रणशील
जी पाहुन सागर थबके, परते आत.

टिळकांचं धिप्पाड व्यक्तिमत्त्व, मराठी धीटपणा, ताठर छाती, मंडालेचा अनुभव या चारच ओळींत ज्यांनी टिळकांना पाहिलं नाही त्यांना ते लगेच जाणवतात.

१९६० नंतर कुसुमाग्रजांच्या शब्दात असलेला अग्नि लखलखायला लागला. १९५९ साली त्यांनी संयुक्त महाराष्ट्राच्या चळवळीत भागही घेतला होता. सत्याग्रहही केला होता. या काळात भारताच्या दरबारात महाराष्ट्राची द्रौपदीसारखी विटंबना होत होती. मराठी भाषेला ठोकरा मारल्या जात होत्या. कुसुमाग्रज मनात प्रचंड अस्वस्थ झाले. या अन्यायाची प्रतिक्रिया त्यांच्या अग्निशब्दातून व्यक्त झाली -

माझ्या दरिद्री मातीचा, नका करू अवमान
हिच्या दरिद्र्यात आहे, भविष्याचे वरदान
अन्यायाची सुलतानी, कधी हिने ना साहिली
आहे मृत्यूच्या दाराशी, हिच्या श्रद्धेची सावली

निराशेत आशेच्या उगमाचे बीज असते हा सिद्धांत दरिद्र्यात भविष्याचे वरदान असते या चपखल शब्दांत त्यांनी मांडला. अन्यायाची तीव्रता 'सुलतानी' शब्दात प्रकट झाला. त्याचवेळी अशा सुलतानी अन्यायाला - छत्रपती शिवराय, पेशवे, क्रांतिकारक यांचा इतिहासही प्रकट झाला. या मराठीवर सर्व मराठी मनाची नितांत श्रद्धा आहे आणि सावली जशी माणसाला सोडून जात नाही, तशी श्रद्धेची एक सावली असते हे त्या रत्नशब्दात उतरले.

१९६० नंतर - म्हणजे स्वातंत्र्योत्तर काळात सामाजिक परिवर्तन घडून आले. परिसरात खूप मोठा नाही, पण फरक पडला होता. शेतकरी शेती करीत होता. नवी धरणे निर्माण होत होती. राबणारा, कष्टकरी आता दासवृत्तीने दुबळा राहिला नव्हता. या पार्श्वभूमीवर

कुसुमाग्रजांनी अप्रतिम शब्दरचना केली -

धरतीच्या उदरात आली कोळशाला जाग ।
अंग आसुसले त्याचे, व्हाया इंधनाची आग ।
म्हणून, लक्ष शून्यातून काही श्रेय आकारात आले।

कुसुमाग्रजांना मोठे मानसन्मान मिळत होते. खरे तर मानसन्मान मिळाल्यावर आपल्या कळत नकळत 'आपण कोणीतरी वेगळे आहोत' या भावनेने आपल्या जगण्याचा प्रवाह बदलतो. काहींच्या मनःशुद्धीवर गर्वाची मांड पक्की बसते. प्रसिद्धीचे प्रकाशझोत अविरत आपल्यावर केंद्रित रहावे असेच आपले प्रयत्न असतात. त्यासाठी कोणतीही किंमत मोजायची आपली तयारी असते. याचवेळी कुसुमाग्रजांचे वेगळेपण नजरेत भरते. प्रसिद्धीच्या आणि मानसन्मानाच्या वर्षावात त्यांना गुदमरल्यासारखे वाटते. ते लिहितात -

माझ्या अनुमतीची प्रतीक्षा न करता ही अजस्र लाट
माझ्या जीवनावरून जाते आहे; अफाट वेगाने.
तो राक्षसी प्रवाह वरून जाताना
माझे अंतःकरण गुदमरते आहे,
दूरपणात पोसलेली माझी अहंता
जागोजाग चिरते आहे !

अंतर्मुखता, बहिर्मुखता, स्वगतसंवाद, स्वसंभाषण, आत्मशोध, जाणीव, आंधळी गती, अगतिकता, प्रगती, अशा अनेक परस्परविरोधी जाणीवप्रवाहांनी कुसुमाग्रजांच्या कल्पनाशक्तीत सत्याची दाहक वादळे निर्माण केलेली आहेत. त्यातून चौफेर सत्याचेच दर्शन होते.

तात्यासाहेबांच्या जीवनावर बाबा आमटेचा प्रभाव पडला. साधनेचा अंक चाळताना बाबा आमटेच्या विषयीचा लेख त्यांच्या वाचनात आला. एक लोकविलक्षण भावना जागृत झाली. त्यांच्या मानसिक रंगमंचावर अनेक लखलखीत प्रकाशझोत पडले. विलक्षण आत्मशक्तीच्या जोरावर कुष्ठरोग्यांसाठी बलाढ्य इंजिनासारखे गतिमान कार्य करणारे बाबा आमटे यांचे दर्शन घ्यायचेच ही जाणीव जास्त प्रखर झाल्यावर त्यांनी बाबांना नाशिकभेटीचे आमंत्रण दिले. त्यांच्या आनंदवनाला यथाशक्ती मदत म्हणून शक्य तेवढा ५/५० रुपयांपासून ५००० रुपयांपर्यंत

निधी जमवला. समारंभाची आखणी झाल्यावर त्यांच्या स्वागतपर भाषणासाठी तात्यासाहेब लिहायला बसले. शब्द झरझर उतरू लागले. पहाटेपर्यंत -

आमच्या जयघोषाच्या जमावातही

तू रहाणार आहेस एकटा

दक्षिणध्रुवावरील बर्फासारखा

अगदी एकटा.

असेच एकाकीपण लाभले होते ख्रिस्ताला

ज्याच्या हाताचा ठसा

मला दिसतोय तुझ्या हातावर

तात्यासाहेबांनी ही 'संत' कविता रॉकेलच्या दिव्याच्या प्रकाशात वीज नसल्यामुळे वाचली आणि काव्याचा आणि काव्यवाचनाचा थरारक अनुभव टाळ्यांच्या कडकडाटात व्यक्त झाला. ख्रिस्ताचे एकाकीपण व बुद्धाची प्रज्ञा यांची सुरेख सांगड घालीत, मंत्र्याच्या सत्कारसमारंभासाठी असणारा डामडौल व पैशाच्या राशी यावर वास्तवाचा आसूड ओढीत मानवी मनाच्या मोहळ्यात कोणती भावना जागृत होते याचा सुरेख आविष्कार तात्यासाहेबांनी केला.

सामान्यांमधील असामान्यत्व कुसुमाग्रजांच्या 'चार कोळसेवाले' मधून प्रभावीपणे पुढे आले. १५ ऑगस्टच्या दिवशी मुंबईच्या मुगभाट चाळीतल्या चार कोळसेवाल्यांनी हौतात्म्य स्वीकारले. ब्रिटिश शासनाने कर्फ्यू पुकारलेला होत्या. उर्मट संगिनींचा पहारा होता, वस्तीचे स्मशान झाले होते. गल्लीत साचलेली भयानक शांतता भडकलेल्या दिव्याच्या काचेसारखी तडकली असे वर्णन त्या परिस्थितीचे करताना तात्यासाहेबांचे शब्द उमटले -

अंधाराच्या गुहेतून ते चार ठिणग्यांचे

पुंज धावत आले पुढे

पिसाटासारखे प्रकाशात (फडफडली

सोज्ज्वळ कबुतरे किलकिल्या खुराड्यात)

फाटलेले सदरे, काजळलेले पायजमे

पिंजारलेले केस

अनामिक दारिद्र्याची सारी बोधचिन्हे

धावत आली दगडविटांचा

वर्षाव करीत, इन्किलाब झिंदाबाद

ओरडत, अन्

हे चार खग जळाले अभिमानांनी वणव्यात.

दारिद्र्याची बोधचिन्हे, ठिणग्यांचे पुंज, पिसाटलेला प्रकाश हे सारे शब्द जिवाचा थरकाप उडवून जातात आणि त्यांच्या मनात एक न विसरता येण्यासारखा भावबंध शब्दात व्यक्त होतो -

माझ्या मनातील महोत्सवात मात्र

आहेत चार उच्चासने, गांधी, नेहरु, सुभाष शेजारी

त्या चार निनावी कोसळेवाल्यांसाठी ।

कुसुमाग्रजांची कविता कायम आत्मनिष्ठ (sincere या अर्थाने) राहिली आहे. रसिकाचे तिचे नाते उत्कट, प्रामाणिक राहिले आहे.

कुसुमाग्रजांच्या कवितेतील 'प्रेम' हा विषय प्रेमाचे खूप आगळे-वेगळे रूप घेऊन समोर येतो. प्रेम या शब्दाचे आगळेवेगळेपण म्हणजे नवथर तारुण्याचा नुसता फुलोरा नाही, तर प्रेमाचे ते तत्त्वज्ञान आहे. केवळ 'रोमँटिझम' या प्रेमाचा पाया नाही, ते म्हणतात -

प्रेम कर भिल्लासारखं, बाणावरती खोचलेलं

मातीमध्ये उगवून सुद्धा मेघांपर्यंत पोहोचलेलं.

प्रेम म्हणजे वणवा होऊन जाळत जाणं

प्रेम म्हणजे जंगल होऊन जळत रहाणं.

कुसुमाग्रजांच्या कवितेत १९८४ नंतर प्रचंड उपहास, चीड आणि सामाजिक, राजकीय, सांस्कृतिक क्षेत्रातल्या विसंगतीवर जे शब्दांचे प्रखर प्रहार उमटले ते वाचताना आंतराग्री प्रज्वलित होतो. वास्तव जे भीषण आहे पण सत्य आहे ते शब्दांच्या ठिणग्यांतून सामोरे येते -

संस्कृतीच्या व्यवहारात हा एक दिलासा आहे की

सामान्य माणूस कधीही मरत नाही,

कितीही मारला तरी.

१९९६ साली कुसुमाग्रजांची 'स्वातंत्र्यदेवीची विनवणी' ही कविता प्रसिद्ध झाली. या 'फटका' स्वरूपी कवितेत प्रचलित परिस्थितीतील नैतिक न्हासावर परखड टीका

आहे. भ्रष्टाचार, लाचलुचपत, विकृत राजकारण, भ्रष्ट राजकारणी, अनागोंदी कारभार असं भीषण वास्तव आणि आदर्श यांची अप्रतिम सांगड या कवितेत घातलेली दिसले. एक कारुण्याची छटाही या कवितेत आहे. शब्दांचा वापर तर इतका अप्रतिम आहे, की अशी अग्रिफुले कशी काय कागदावर आली असा प्रश्न पडावा.

पन्नाशीची उमर गाठली अभिवादन मज करू नका
मीच विनविते हात जोडुनी वाट वाकडी करू नका
सूर्यकुलाचा दिव्य वारसा प्रिय पुत्रांनो तुम्हा मिळे
काळोखाचे करून पूजन घुबडाचे व्रत धरू नका.
बोथट पुतळे पायपथावर ही थोरांची विटंबना
कणभर त्यांचा मार्ग अनुसरा,
वांझ गोडवे गाऊ नका.

घुबड आणि घुबडाचा घुत्कार अशुभ समजला जातो. असे घुबडांचे घुत्कार सर्वत्र ऐकू येत आहेत अशी परिस्थिती आहे. काळोखाचे पूजन करणे ह्या शब्दप्रयोगात आजची लाचारी दिसते. 'बोथट पुतळे' या शब्दात पुतळ्यांचे संपलेले तरीही राजकारण साधण्यासाठी जागोजागी लावलेले पुतळे दिसतात आणि महापुरुषांच्या जयंत्या मयंत्या साजऱ्या करून आपण त्यांचे जे गोडवे गातो ते 'वांझ' आहेत असे कुसुमाग्रज म्हणतात. 'गोडवा वांझ असणे' हे केवढे भीषण वास्तव आहे !

कुसुमाग्रजांचा जीवनाकडे बघण्याचा एकूण दृष्टिकोनच सर्जनाचा होता, म्हणून ख्रिस्तापासून कोळसेवाल्यापर्यंत आणि सप्तशृंगीच्या गडकोटापासून चिऊताईपर्यंत त्यांच्या काव्यसृष्टीत सगळे आढळतात. त्यांनी त्यांचे दाहक अनुभव जसे मांडले तसे मृदु अनुभवही कवितेत मांडले.

अगणित संदर्भ-विषय, त्यांच्या कवितेत सतत जाणवत राहतात. सौंदर्यशोध, आनंदबोध त्यांच्या वृत्ती-प्रवृत्तीत दृग्गोचर झालेले दिसतात.

त्यांच्या काव्याला निश्चित असा कोणताही आकृतिबंध नाही. काव्याच्या कोणत्याही चौकटीत त्यांची कविता बंदिस्त नाही. अलौकिकाचे अमरपुष्प म्हणून साऱ्या जगाने त्यांना वंदन केले. टीकेचा एक क्षुद्र कणही त्यांच्याजवळ फिरकू शकला नाही.

अलौकिक शब्दांचा हा शब्दप्रभू अखेरच्या काळातही सांगून गेला....

'उगवतीचं उन आता मावळतीला पोचलं आहे.
मार्गक्रमण मार्गपेक्षा स्मरणात अधिक साठलं आहे
तक्रार नाही, खंत नाही, पूर्तीसाठीच प्रवास असतो.
केव्हा तरी मिटण्यासाठीच,
काळजामधला श्वास असतो.'

शिवार

पांदन मार्गी चालत होती एक कळी कुणई गंऽ
घरंदाज ती वाड्यावरची वाजे चुडा काकणी गंऽऽ
नाजुक कळी कोवळी
भर्जरी मळ्यातील कर्दळी गंऽ
रानमळा ही उगा पाहतो
चावट मुद्रा जळी गंऽऽ
नौवार नेसुनी निघाली वेगे रूप पिवळी हळदी गंऽऽ
गंध सभोवती धुंद परिमल
शेवंती ही लाजली गंऽ
तिच्या पायी रुणझुणती पैजन
नाद गुजे संध्याकाळी गंऽ
पदर काकणी अंग झाकुनी भाळी कुंकुम टिळा गंऽ
मनी माह्या रुतून गेली
आंबराई रानची सुनी गंऽ
जरी निवळला रंग ढवळला
ती तू रूप रूपखणी गंऽऽ
मीच्या आवारीत पदर सावरीत हाती घेऊनी विळा गंऽऽ
हिर्व कच्च रान बहकतं
संगमंग इजा माहिती जिवानं गंऽ
तू तू चांदणी उन्हात फिरते
गातो मीच महिमान गंऽऽ
पांदनमार्गी चालत होती एक कळी कुणी गंऽऽ

नितीन आंबोरे - M.A.I

इंटरनेट

श्री. रविंद्र काळे - रजिस्ट्रार

आजकाल सर्वच क्षेत्रात संगणकाचा व 'इंटरनेट'चा वापर खूप मोठ्या प्रमाणावर केला जातो. प्रत्यक्षात आपण आपल्या दैनंदिन जीवनात त्याचा किती वापर करतो हे प्रत्यक्ष संगणकाचा वापर करणारेच सांगू शकतील. संगणकाचा वापर करत असताना त्या अनुषंगाने 'इंटरनेट'चा वापर अधिकाधिक वाढावा व त्याचा दैनंदिन जीवनात नित्याने वापर सर्वांनीच करावा या उद्देशाने या तंत्रज्ञानाविषयी मराठीतून थोडी-फार माहिती देण्याच्या दृष्टीने हा लेख.

'इंटरनेट' अर्थातच माहितीचे मायाजाल हे शब्द कानी न पडलेली व्यक्ती सापडणे आज कठीणच, पण प्रत्यक्षात 'इंटरनेट'काय आहे, त्याचा वापर नेमका कसा करावा या बदललेली माहिती सर्वांना असेलच असे नाही.

सर्व वयोगटातील व्यक्तींना 'इंटरनेट'बद्दल आकर्षण आहे, पण 'इंटरनेट'म्हणजे नेमके काय ? घरबसल्या जगातील कोणाशीही गप्पा मारता येतात, जगात कोठूनही आणि कोठेही उघडता येणारी पत्रपेटी यातच आहे. यासारखे अनंत उपयोग आहेत, पण याचा योग्य वापर झाला तरच या गोष्टी शक्य आहेत.

एकमेकांशी संलग्न असलेल्या संगणकांचे जाळे म्हणजे 'इंटरनेट'. जगातील कोणताही संगणक 'टेलिफोन लाइन'द्वारा दुसऱ्या संगणकाशी जोडला जाऊ शकतो अशा कोट्यवधी संगणकांचे जाळे सध्या जगात निर्माण झाले आहे आणि या संलग्न संगणकांशी थेट संपर्क साधता येतो. जगातील कोणत्याही प्रकारची माहिती कोणत्याही देशातील नागरिकाला 'इंटरनेट'द्वारे सहजपणे उपलब्ध होऊ शकते. मनोरंजन, वैज्ञानिक, साहित्यिक, सामाजिक वगैरे वगैरे..... जगभरातील चालू असलेल्या संशोधनाची अद्ययावत माहिती आपण 'इंटरनेट'द्वारे मिळवू शकतो, अथवा आपण केलेल्या

संशोधनाची माहिती जगातील कोट्यवधी लोकांपर्यंत पोहोचवू शकतो. तसेच 'इंटरनेट'द्वारे कोणालाही आपण पत्र लिहू शकतो (e-mail) किंवा कोणाबरोबरही चॅटिंग करू शकतो, एकमेकांबद्दल माहिती घेऊ शकतो. अनेक मित्र-मैत्रिणी जोडूही शकतो.

'इंटरनेट'कसे चालते ?

सर्व्हर्सचे जाळे निर्माण करून अन्य संगणकांचे जाळे त्यास जोडले जाते. भारताच्या बाबतीत विदेश संचार निगम लिमिटेड (VSNL) मार्फत 'इंटरनेट'चा देशात प्रवेश होतो. या सर्व्हरमध्ये साठवलेली माहिती अन्य संगणकाच्या मदतीने जगभर पोहोचते. त्यांना क्लायंट्स (Clients) म्हणतात. क्लायंट्स आणि सर्व्हर्स यांची जोडणी टेलिफोन लाईन आणि उपग्रहामार्फत केलेली असते. (TCP/IP) या प्रोटोकॉलच्या नियमानुसार 'इंटरनेट'मधील संगणक कार्यरत असतात. 'इंटरनेट'वरील माहितीचे विविध भागांत रूपांतर इष्टस्थळी पोहोचण्याच्या अॅड्रेसेसद्वारे प्रवास करून नियोजित स्थळी ही माहिती पोहोचते. ही कार्यपद्धती अतिशय गतिमान असते. 'इंटरनेट'वरील प्रत्येक संगणकास एक कायमचा पत्ता असतो. (IP Address) उदा. 202.54.10.1 या पत्त्यांसाठी सोपी नावे देण्यात येतात. यालाच डोमेन नेम सिस्टिम (DNS) असे म्हणतात. उदा. com (व्यावसायिक), gov (सरकारी), edu (शैक्षणिक), int (आंतरराष्ट्रीय) तसेच in म्हणजे India वगैरे.

'इंटरनेट'सुविधा वापरण्यासाठी अत्यंत आवश्यक घटकांची माहिती

संगणक - अद्ययावत संगणक, त्यावर योग्य ऑपरेटिंग सिस्टिमसह (OS) 'इंटरनेट'ब्राऊजर त्यामध्ये 'इंटरनेट'एक्सप्लोरर, नेटस्कॅप नेव्हिगेटर यांचा वापर होतो. 'इंटरनेट'वर प्रवेश करण्यासाठी लागणारा छोटा प्रोग्रॅम म्हणजे ब्राऊजर होय.

मोडेम - संगणकावरची माहिती आपल्याला मिळण्यापूर्वी एका दुभाषाची गरज असते... म्हणजेच मोडेम (Modem) होय. या द्वारे डिजिटल भाषेचे ऑनलॉग व ऑनलॉग भाषेचे डिजिटल भाषेत रूपांतर केले जाते.

टेलिफोन लाईन - ही संगणक व 'इंटरनेट' सुविधा देणाऱ्या कंपनीचा सर्व्हर यातील दुवा असते. मोडेम दोन प्रकारात उपलब्ध आहेत. इंटरनल किंवा एक्स्टर्नल. 'इंटरनेट'चा वापर होताना संगणक मोडेमला जोडलेला असतो. मोडेममार्फत टेलिफोन लाईनच्या माध्यमातून 'इंटरनेट' सुविधा आपल्यापर्यंत येते. संगणकाची माहिती 'टेलिफोन लाईन'मधून पाठवण्याची किंवा 'टेलिफोन लाईन'मधून आलेली माहिती संगणकावर उपलब्ध करून घेण्यासाठी भाषा बदलावी लागते... म्हणजेच डिजिटल भाषेचे ऑनलॉग व ऑनलॉग भाषेचे डिजिटल भाषेत रूपांतर व्हावे लागते आणि हेच काम मोडेम करतो.

'इंटरनेट' कनेक्शन - (ISP) Internet Service Provider कडून 'इंटरनेट' कनेक्शन घ्यावे लागते. (ISP) कंपनी २४ तास 'इंटरनेट'शी जोडलेली असते. त्यामुळे आपला कॉम्प्युटर ISP शी जोडला गेल्यानंतर आपल्याला ही सुविधा काही भाडे देऊन उपलब्ध होते. VSNL, ETH, Tata, Reliance वगैरेसारख्या अनेक ISP कंपन्या आज उपलब्ध आहेत. 'इंटरनेट' कनेक्शनमध्ये Dialup, Broadband, Isdn, Leased Line असे प्रकार आज उपलब्ध आहेत.

'इंटरनेट' प्रोटोकॉल्स

आता प्रोटोकॉलविषयी काही माहिती - प्रोटोकॉल म्हणजे 'इंटरनेट'साठी सर्वमान्य असे नियम होय.

ट्रान्स्मिशन कंट्रोल प्रोटोकॉल - (TCP)
Process to process delivery of data
संगणकावरून माहिती पाठवताना लहान लहान पॅक्स करून ती पाठवली जाते किंवा उलट प्रकाराने ही माहिती येते. हे काम या प्रोटोकॉलद्वारे केले जाते. अनावश्यक माहिती येथे टाळली जाते.

'इंटरनेट' प्रोटोकॉल - (IP) Machine to machine (host to host) delivery of data

फाईलमधील माहितीचे छोट्या पॅकेट्समध्ये रूपांतर केल्यानंतर पॅकेट्स वाहून नेण्याचे काम या प्रोटोकॉलद्वारे केले जाते.

पॉइंट टू पॉइंट प्रोटोकॉल - (PPP) PC to ISP Communication -

या अकॉउंटमुळे इंटरनेटवरील इतर संगणक आपल्या संगणकाशी थेट संपर्क करू शकतात. यामुळे एकाच वेळी अनेक क्लायंट प्रोग्रॅम्स वापरणे शक्य होते.

पी ओ पी प्रोटोकॉल - (POP) To retrieve mails POP/IMAP

'इंटरनेट' सेवा देणाऱ्या कंपनीकडून कनेक्शनबरोबर जो ई-मेल अकॉउंट मिळतो तो म्हणजे पी ओ पी.

हायपर 'टेक्स्ट ट्रान्सफर प्रोटोकॉल - (HTTP)
To receive web pages from server to browser

ज्या ठिकाणी दुसऱ्या ठिकाणचा सर्व्हर प्रोग्रॅम असेल अशा ठिकाणी दुसऱ्या ठिकाणच्या सर्व्हर प्रोग्रॅमवरून हायपर टेक्स्ट ट्रान्सफर फाईल पाठविण्यासाठी या प्रोटोकॉलची मदत होते.

फाईल ट्रान्सफर प्रोटोकॉल - (FTP)
Transmission of lengthy files

एका संगणकावरून दुसऱ्या संगणकावर माहिती किंवा आपल्या संगणकावर डाऊनलोड करण्यासाठी या प्रोटोकॉलचा वापर होतो.

वर्ल्ड वाईड वेब (www)

www म्हणजेच वेब, वेबवरील माहितीच्या मजकुराला वेब पेज असे म्हणतात. अशी करोडोनी पेजेस वेबवरती असून त्यात रोज हजारांनी भर पडते आहे. ही वेब पेजेस html (हायपर टेक्स्ट मार्कअप लॅंग्वेज) या प्रोग्रॅमिंग भाषेत लिहिलेली असतात. वेब प्रोटोकॉलद्वारे सर्व्हरवरून ही पेजेस क्लायंटकडे पाठवली जातात.

URL (Uniform Resource Locator) हा 'इंटरनेट' वरील प्रत्येक पेजसाठी निश्चित नोंदलेला पत्ता असतो. यातील महत्वाची गोष्ट म्हणजे URL टाईप करताना दोन अक्षरांमध्ये मोकळी जागा नसावी.

वेब ब्राउजर - (Web Browser)

'इंटरनेट'वर येणारी माहिती पाहण्यासाठी (Web Page Software) प्रोग्रॅमची आवश्यकता असते. या प्रोग्रॅमला वेब ब्राउजर असे म्हणतात. सध्या लोकप्रिय ब्राउजर म्हणून नेटस्केप कॉर्पोरेशनचे नेटस्केप नेव्हिगेटर, मायक्रोसॉफ्ट- 'इंटरनेट' एक्स्प्लोरर, गुगल क्रोम यांची प्रसिध्दी आहे.

सर्च इंजिन (Search Engine)

'इंटरनेट' चा एवढा पसारा लक्षात घेता आपल्याला हवी असणारी नेमकी माहिती शोधण्यासाठी सर्च टूल्स उपलब्ध आहेत. त्यात दोन प्रकार आहेत १) वेब डिरेक्टरी, २) सर्च इंजिन वेब डिरेक्टरीत आपणास माहितीचा सुसंगत तपशील मिळतो. त्यातून हवी ती माहिती घेता येते व सर्च इंजिनच्या साहाय्याने माहिती शोधण्यासाठी एखादा शब्द अथवा विषय टाईप करून आज्ञा द्यावी लागते. त्यानंतर ज्या ठिकाणी ती माहिती उपलब्ध असेल त्याचे पत्ते (वेब अ‍ॅड्रेस) आपल्याला उपलब्ध होतात. Yahoo, Google यासारखी बरीच सर्च इंजिन्स आज उपलब्ध आहेत.

ई-मेल (e-mail)

इलेक्ट्रॉनिक मेल म्हणजेच एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी संगणकाद्वारे संदेश पोहोचवणे. अशा मेलचा फायदा म्हणजे हा संदेश आपण आपल्या संगणकाद्वारे काही सेकंदात इच्छित स्थळी पाठवू शकतो. त्यासाठी कोणताही मोबदला द्यायची गरज नसते. असा संदेश आपण डिझाईन करून देखील सजवू शकतो. बऱ्याच साईटवर असा संदेश अ‍ॅडव्हान्समध्ये लिहून ठेवता येतो व तारीख ठरवून ऑटोमॅटिक तो त्या दिवशी पाठवला जातो. पत्ता चुकीचा असल्यास तशा प्रकारचा उलटा

मेसेज आपणास येतो. सर्वाधिक लोकप्रिय ई-मेल वेबसाईटमध्ये

www.hotmail.com www.yahoo.com

www.rediff.com www.gmail.com

या व अशा इतरही वेबसाईट्स असून ई-मेल साठी यांचेकडे नोंदणी केल्यास आपण त्याच अकॉउंटद्वारे मेल्स, चॅटिंग, शॉपिंग देखील करू शकतो. त्यासाठी वेगळ्या नोंदणीची गरज नसते. नोंदणीनंतर आपल्या नोंदणी नावाचा मेल आय.डी. आपल्याला प्राप्त होतो. उदा. suresh@hotmail.com वगैरे. याशिवाय Indiatimes.com ही पूर्णपणे भारतीय वेबसाईट आहे. आपल्याला आपल्या मायबोलीत पत्र लिहायचे असेल, तर www.epatra.com किंवा mailjol.com या वेबसाईटवर जाऊन मराठी, हिंदी, तेलगु, कानडी, बंगाली भाषांतून मेल पाठवता येते. www.certifiedmail.com वापरून आपण सुरक्षित व कोडिंग लॅंग्वेजमध्ये ई-मेल पाठवू शकतो. हॅकिंग होण्याच्या त्रासापासून येथे नक्कीच मुक्तता मिळते. याशिवाय जोक्स, माहिती, जाहिरात, प्रचार, सुविचार, फोटो, मदतीची मागणी, जनजागरण, शैक्षणिक, ग्रीटिंग्ज इ. साठी मास मेलिंग (Mass Mailing) चाही वापर केला जातो. यासाठी आजकाल way2sms.com, fullonsms.com यांसारख्या वेबसाईट्स उपलब्ध आहेत.

'ई-मेल' ची सेवा कशी वापरावी हे देखील तितकेच महत्वाचे आहे.

- १) इंटरनेट एक्स्प्लोररच्या अ‍ॅड्रेस बारवर जाऊन (उदा.) hotmail.com असे टाईप करून Enter करावे त्यामुळे आपणास hotmail चे Home Page दिसेल.
- २) नंतर New User ? Sign Up Now वर माऊस नेऊन क्लिक करावे.
- ३) **MSN HOTMAIL TERMS OF SERVICES (TOS)** म्हणून नियमावलीची यादी स्क्रीनवर दिसेल, त्यावर

शेवटी दोन पर्याय दिलेले असतात । Accept वर क्लिक करावे.

- ४) Hotmail Registration चा फॉर्म दिसेल त्यातील सर्व माहिती भरावी व त्यानंतर Sign Up बटणावर क्लिक करावे.
- ५) आपण दिलेले Sign In Name जर कोणी आधी नोंदवलेले नसेल तर आपल्याला अभिनंदनाचे पत्र येते. या उलट जर कोणी पूर्वीच हे नांव नोंदणीसाठी वापरलेले असेल, तर आपल्यास नवीन नांव द्यावे लागते. Password कोणालाही सांगू नये.

ई-मेलचा वापर - आता Hotmail चा सभासद झाल्यानंतर Hotmail चा ई-मेल पत्ताही आपणास मिळतो, त्याचा आपण वापर करू शकतो. या शिवाय.....

१) **शुभेच्छा पत्र पाठवू शकतो** - दिवाळी, ख्रिसमस, वाढदिवस वगैरे. यासाठी आता ग्रीटिंग कार्ड्स विकत घेऊन पोस्टाने पाठवण्याची गरज राहिली नाही. कोण कोणत्या तारखांना, कोणा, कोणाला, कोणती ग्रीटिंग्ज पाठवायची आहेत ते आपण आधीच ठरवू शकतो. शुभेच्छापत्रांच्या शेकडो साईट्स आता उपलब्ध आहेत. उदा.

www.123greetings.com
www.egreetings.com
www.lakecards.com
www.bluemountain.com
www.ecards.com
www.animatedgreetings.com

२) **दुनियेची सफर करू शकतो** - अनेक वेबसाईटवर चित्रपटसृष्टीचा इतिहास, बेस्ट ऑफ दि इयर, गोष्टी, कोडी, चित्रपट समीक्षा, मुलाखती, छायाचित्रे, वॉलपेपर्स, स्क्रीन सेव्हर्स, संशोधन, संशोधनपर माहिती, गाणी, चित्रपट वगैरे वगैरे गोष्टींचा नेट सर्फिंग करून आपण अनुभव घेऊ शकतो. यात दुसरे-तिसरे काही नसून मुबलक विषयांचा खजिना 'नेट'वर उपलब्ध आहे. त्या संबंधात खूप वेबसाईट्स उपलब्ध आहेत.

३) **इंटरनेटवरील बातम्या** - रोजच्या घडामोडी, ई-वर्तमानपत्र, जनरल नॉलेज, अर्थक्षेत्र, खेळांची माहिती, सांस्कृतिक, सामाजिक घटना यांची अद्ययावत, विश्वासार्ह माहिती आपल्याला मिळू शकते. आजकाल सर्व मराठी, इंग्रजी वृत्तपत्रांच्या अद्ययावत वेबसाईट्स आहेत. सर्व न्यूज चॅनेलच्या वेबसाईट्स आहेत, की ज्यात ऑडिओ/व्हिडिओचा वापर मोठ्या प्रमाणावर आहे.

४) **अन्य क्षेत्रे** - बँका, रेल्वे, विमानसेवा, पर्यटन वगैरे खात्यात देखील इंटरनेटद्वारे बरीच अद्ययावत सुधारणा झाली असून, त्यात प्रमुख्याने आपण नेट बँकिंगची सेवा उपलब्ध करून घेतल्यास आपल्या खात्यातून आपण सर्व व्यवहार करू शकतो. डी.डी. बँक कमिशनशिवाय काढू शकतो, वीज/टेलिफोनची बिले देखील कोठेही रांगेत उभे न राहता घरी बसून भरू शकतो. आपल्या खात्याचे स्टेटमेंट आपण कोठेही/कधीही बघू शकतो. कोअर बँकिंगमुळे तर आपण आपल्या अन्य बँकांतील खात्यात अथवा तिसऱ्या व्यक्तीच्या बँक खात्यात रक्कम आपण स्वतः घरी बसून RTGS/NEFT द्वारे वर्ग करू शकतो. इतकेच नव्हे, तर बँकांची विशेष सुविधा महाविद्यालयांनी उपलब्ध करून घेतली तर महाविद्यालयात प्रवेश घेऊ इच्छिणारे देश-परदेशातील विद्यार्थी देखील आपले प्रवेश अर्ज, फी आपापल्या देशातून, अन्य राज्य किंवा शहरातून घरी बसूनच भरू शकतील. यालाच खऱ्या अर्थाने ON LINE ADMISSION असे म्हणता येईल.

५) **पर्यटनक्षेत्रात देखील** या बाबतीत इंटरनेटमुळे भरपूर सुविधा आज उपलब्ध आहेत. ज्या पर्यटनस्थळाला आपल्याला भेट द्यायची आहे त्यासाठी आवश्यक बुकिंग, त्याचे अँडव्हान्सेस व अन्य पेमेंट्स आपण घरबसल्या आपल्या खात्यातून रक्कम ट्रान्सफर करून करू शकतो. त्याचप्रमाणे रेल्वे, विमानसेवा व अन्य बऱ्याच खाजगी/सरकारी प्रवासी माध्यमांचे सुध्दा ई-बुकिंग, ई-पेमेंट करून घरबसल्या ई-तिकिटांचे प्रिंटिंग आपण घरबसल्या घेऊ शकतो.

६) इंटरनेट शिक्षक - Online Training या संकल्पनेमुळे शिक्षणासाठीचा Guidance मोफत मिळू शकतो. अशा सुविधा देणाऱ्या बऱ्याच वेबसाईट्स आता पुढे येत आहेत. त्या हळूहळू जगभरात लोकप्रिय होत आहेत. www.freeskills.com ही Online Training ची सशुल्क वेबसाईट आहे. यातील ट्रेनिंग हे multimedia द्वारे दिले जाते. २०० पेक्षा जास्त कोर्सेस असून animation द्वारे त्याचे प्रशिक्षण दिले जाते. या प्रशिक्षणाला जागतिक दर्जा असल्याकारणाने त्याला महत्त्व प्राप्त झाले आहे. 'इंटरनॅशनल सर्टिफिकेट'चा फायदा भविष्यात उज्वल करीअरची हमी देऊन जातो.

७) नेट मिटिंग्ज व मुलाखती -

आज विविध व्यावसायिक कंपन्या Software क्षेत्रात उतरलेल्या दिसतात, त्यांच्यात मोठी स्पर्धा असल्याचेही दिसून येते, त्यामुळे अधिकाधिक चांगल्या सुविधा आपण कशा देतो आहोत हे सांगण्याच्या त्यांचा प्रयत्न असतो. मार्केटिंग करून त्याची विक्री व विक्रीपश्चात सेवा याकडे अधिक लक्ष देताना दिसतात. याची व्याप्ती मोठ्या प्रमाणावर असल्याने नेट मीटिंग्जद्वारे ते online प्रशिक्षण देताना दिसतात. या संकल्पनेत Google Talk सारख्या माध्यमाचा वापर करून, head phone चा वापर करून ते टेलिफोन लाईनद्वारे त्यांचे इंजिनियर्स हेड ऑफिसमधून संबंधित ग्राहकाशी संपर्क साधून ग्राहकाच्या सर्व्हरशी जोडले जाऊ शकतात व ग्राहक आपल्या अडचणी प्रत्यक्ष बोलून त्याचे Solution व ट्रेनिंग Online घेऊ शकतात. किंवा संबंधित Software Development ग्राहकाच्या सर्व्हरवर Upload करून देतात. नेट कॉन्फरन्सिंगचा वापर करून मोठ्या कंपन्या अधिकाऱ्यांची भरती करताना दिसतात. त्यांना ठरवून दिलेल्या वेळेवर ते जगभरातून जेथे असतील तेथून login होऊन व्हिडीओ कॉन्फरन्सिंगद्वारा मुलाखती देतात. यामुळे मुलाखत देणाऱ्याचा वेळ, प्रवासाची दगदग व प्रवासखर्च यांची बचत होते. आपण देखील या तंत्राचा वापर करून, एकावेळी जगभरातील अनेक मित्रांशी संपर्क साधून

गप्पागोष्टी करू शकतो. त्यासाठी मात्र अद्ययावत संगणकाची व वेब कॅमेरा असणे आवश्यक आहे.

आपणावर बऱ्याचदा अशी वेळ येते, की आपण जिथले रहिवासी असू तिथली सर्वच माहिती आपल्याला असतेच असे नाही, अथवा जवळपासच्या शहरातील, राज्यातील अथवा देशातील बारीकसारीक गोष्टींच्या नोंदीही आपण आपल्याजवळ ठेवू शकत नाही. अशावेळी समाजसेवेशी निगडीत अशा www.helplineforyou.com सारख्या साईट्स आपल्या मार्गदर्शनासाठी उपलब्ध आहेत, की ज्यात मराठी व इंग्रजी या भाषेत बऱ्याच समाजोपयोगी माहितीचा साठा उपलब्ध आहे. गणेशभक्तांसाठी तर पुण्यातील जवळजवळ सर्व गणपतींची विभागवार माहिती या साईटवर आहे.

चॅटिंग - इंटरनेटवरील गप्पा-गोष्टींना चॅटिंग म्हणतात. यासाठी कोणाचीही ओळख असण्याची गरज नाही. यासाठी प्रसिध्द असणारी वेब साईट म्हणजे Yahoo.com येथे आपले अकौंट असणे आवश्यक आहे. आपले नांव व पासवर्ड दिल्यावर आपणास हव्या असणाऱ्या चॅटरूममध्ये आपण प्रवेश करू शकतो. चॅट रुम्स शेकडोनी असतात. विविध विषय - उदा. मनोरंजन, शिक्षण, धर्म, राजकारण, सायन्स, चित्रपट अशा विभागांत या चॅट रुम्स विभागलेल्या असतात. एकदा का गप्पा मारायला सुरुवात केली की, तासन्तास आपण गप्पा मारत राहतो. मित्र बनवायचे, माहितीची देवाण-घेवाण करायची, गट्टी जमणाऱ्या मित्रांचा आपल्या फ्रेंड लिस्टमध्ये समावेश करायचा, मग रोज त्यांच्याशी गप्पा मारणे अधिक सोपे. यासाठी Yahoo Messenger हे Software वापरावे लागते. जर कॉम्प्युटरला स्पिकर आणि माईक असतील तर प्रत्यक्ष बोलून गप्पा मारण्याची मजा औरच. यालाच 'Voice Chatting' म्हणतात. Microsoft चे Messenger (MSN) ही मोठ्या प्रमाणात वापरले जाते. इथेही 'Voice Chatting Telephony' उपलब्ध आहे. मराठीमध्ये गप्पा मारायच्या असतील, तर 'मायबोल', 'ई-सकाळ' सारख्या वेबसाईट्स इंटरनेटवर उपलब्ध आहेत. चॅटिंग करताना घ्यावयाची काळजी म्हणजे आपले खरे

नाव सांगू नये, तसेच क्रेडिट कार्ड नं. व फोन नं., घरचा पत्ता इ. महत्वाच्या गोष्टी देऊ नयेत, या माहितीचा दुरुपयोग होण्याची शक्यता असते.

पुस्तक प्रकाशन देखील आजकाल इंटरनेटवर उपलब्ध आहे. पुण्याची 'पुष्प प्रकाशन लि. (www.pplbooks.com) या नावाने वेब साईट असून कंपनीने प्रकाशित केलेल्या विभागवार पुस्तकांची माहिती मुखपृष्ठासहित इथे दिलेली आहे. त्याचबरोबर amazon.com या ठिकाणी देखील पुस्तके online विक्रीसाठी उपलब्ध आहेत.

स्वतःच्या वेब साईटसाठी

आपले अथवा आपल्या कंपनीचे अस्तित्व इंटरनेटवर असावे यासाठी जवळपास ५ ते १० हजार इतका खर्च येतो. प्रथमतः आपल्याला हव्या असणाऱ्या नांवाची नोंदणी ठरावीक शुल्क देऊन करावी लागते. (रु. ४०० ते ७००) त्यानंतर वेब साईट डिझाईन करावी लागते. वेब पेजेसची संख्या ठरवावी लागते. या डिझाईनिंगसाठी आपल्या गरजेनुसार/प्रकारानुसार खर्च अंदाजे (रु. २५०० च्या पुढे) येतो. ही वेब पेजेस इंटरनेटवर ठेवण्यासाठी Web Space लागते, त्या साठी अंदाजे रु. १००० च्या पुढे खर्च येतो.

या व्यतिरिक्त Virtual Private Network (VPN) वापरून देखील मोठमोठ्या कंपन्या किंवा संस्था देश-परदेशातील आपल्या सर्व शाखांपुरते मर्यादित असे नेटवर्क स्वतंत्ररीत्या खाजगी स्वरूपात करून घेऊ शकतात. अशा प्रकारची सोय करून देणाऱ्या वेगवेगळ्या कंपन्या देखील आज अस्तित्वात आहेत.

आता शेवटच्या टप्प्यात **व्हॅक्सीन (Vaccine)** Anti-virus व **सायबर हॅकिंग** संदर्भात थोडी माहिती -

नेटवर कोणत्याही कारणासाठी सर्फिंग करताना म्हणजेच ई-मेल्स वगैरे किंवा काही माहिती आपल्या संगणकावर डाऊनलोड करताना बऱ्याच प्रकारचे व्हायरस देखील आपल्या संगणकावर येत असतात. हे व्हायरस

बऱ्यापैकी आपल्या संगणकावर Activate झाले तर आपल्या संगणकावरील साठवलेली माहिती नष्ट करू शकतात. बरेच व्हायरस संगणकाच्या Boot sector मध्येही प्रवेश करू शकतात. ज्यामुळे संगणक आपले काम पूर्ण क्षमतेने करू शकत नाहीत किंवा सुरूच होऊ शकत नाहीत. यासाठी दोन महत्वाच्या गोष्टींची काळजी घेणे अत्यंत गरजेचे आहे. एक म्हणजे उत्तम प्रकारचा कायदेशीर विक्री केला जाणारा Anti-virus आपल्या संगणकावर असणे अत्यंत जरूरीचे आहे. आज बाजारात असे बरेच Anti-virus उपलब्ध आहेत. त्यात प्रामुख्याने Quick Heal Total Security, Norton, Escan, Net Protector सारखे लोकप्रिय Anti-virus म्हणून ओळखले जातात. दुसरी गोष्ट म्हणजे रोजच्या रोज आपल्या संगणकावरील महत्वाचा डेटा अथवा फाईल्स यांचा बॅक-अप घेण्याची सवय लावून घेणे फार गरजेचे आहे.

हॅकिंग म्हणजे दुसऱ्याच्या वेबसाईटवरील माहिती नष्ट करून त्या जागी हवी असणारी माहिती घुसविणे किंवा त्या साईटवरील गोपनीय माहिती चोरणे. हॅकिंग करणारा वर्ग तरुण असून तासन्तास ते संगणकावर बसून कुतुहलापोटी शेकडो वेबसाईट्स किंवा सर्व्हर्स पाहतात असतात आणि सहज चाळा म्हणून त्या हॅक करतात, त्यासाठी मोठ्या प्रमाणात Software व Tools उपलब्ध असून on line chatting, discussions व फोनच्या माध्यमातून हॅकिंग सोपे झाले आहे. हॅकिंगपासून संरक्षण करण्यासाठी बाजारात अनेक संगणकप्रणाली व Tools उपलब्ध आहेत. (Fire wall, Anti-virus, softwares) वगैरे साधनांचा त्यासाठी वापर केला जातो. आजकाल हॅकिंगपासून संरक्षण करण्यावरच विविध कंपन्यांचा व सरकारचा देखील बराच खर्च होतो. कारण त्यांच्याकडचा डेटाच इतका व्हास्ट आणि व्हायटल असतो, की या कंपन्यांना तज्ज्ञांना गडगंज वेतन देऊन यासाठी त्याच्या ज्ञानाचा वापर केला जातो.

दिलेली माहिती वाचून इंटरनेट वापरणाऱ्यांची संख्या नक्कीच वाढेल अशी अपेक्षा आहे.

Graphology - Handwriting Analysis

Dr. Sanjeevani Rahane - Commerce Department

It is an age-old story that God repented after creating human beings. He realized that he should have designed a window through which one can peep into his mind and know what is going on over there. On the contrary, it is this 'mind' that makes him unique. With the access to other's mind, we would lose all fun and excitement in life. It is an art and challenge for all of us to read other's mind.

How does one try to read through a person? There are various ways: - intuition, body language, face reading, numerology, palmistry, so on and so forth. Psychology has contributed a lot in this direction. Over the years, psychologists have developed 'n' number of tests to measure various traits of human beings like personality, intelligence, aptitude and many other variables. Graphology is a new branch of knowledge for this purpose.

Graphology has been simply defined as 'The art of determining individual characteristic traits of a person based on his or her handwriting.' It is the pseudo-scientific study and analysis of handwriting especially in relation to human psychology.

There are many approaches to handwriting analysis. The two important methods used are Gestalt method- which is commonly used in Germany and Trait method- which is popular in USA. Graphology is still not accepted as a science but, a lot of research is being undertaken in this field. Some experts believe that Graphology i.e. the study of handwriting of a person to know his traits is a developing science while, the way the graphologist communicates it to the concerned person is an art.

Graphology is used in the areas like criminology, self understanding, child development, recruitment, selecting business partner, selecting and understanding life partner, etc.

The handwriting sample is to be obtained on 4 by 4 blank paper. This paper is considered as a day and the way a person writes on the paper represents his approach towards each day in his life.

Assumption of Graphology

The basic assumption of graphology is that an individual's handwriting is a graph or reflection of the subconscious. It is accepted that a human mind is made up of a conscious and a subconscious, where 80% to 85% of the activity takes place in the subconscious. An individual is not aware of the thought process that goes on in the subconscious.

The human brain is like a computer. Like a computer, it can be programmed by binomial method i. e. using '0' and '1'. In graphology '0' represents impact of mother or motherly figure while '1' represents impact of father or fatherly figure. Graphology assumes that the major programming takes place within first 14 years of age. In the programming of first 7 years, one finds more of '0' as the programming is mainly done by mother or motherly figure. During this period emotional development is prominent. In the later 7 years, one finds more of '1' as the programming is mainly done by father or fatherly figure. During this period, development of a child is seen more in physical activities.

This programming that takes place in subconscious generates his thoughts,

actions, habits and represents his character. When one writes, the brain sends impulses to fingers through nervous system and finally the writing is produced. Thus handwriting is brain writing. The impulses generated and transmitted by each brain are different and that is why each handwriting is unique and it represents the writer i.e. his character. That is why, by analyzing an individual's handwriting, some of his traits can be understood.

The dimensions of handwriting:

The dimensions of handwriting and their brief explanation are as follows :

1. Margin
2. Size
3. Baselines
4. Slant
5. Pressure
6. Zones
7. Connections
8. Individual letters

1. Margin - The straightish (not perfectly straight) left margin denotes that the person is disciplined. He follows the rules and regulations of the society, while a person with crushed right margin fails to plan his writing. He fails to understand whether the place available will accommodate the specific word or not. He is not aware of his limitations. He approaches his career in a same way, without much planning until he commits some serious mistakes and finally he crashes.

2. Size - The size of handwriting is the projection of 'self importance' and a measure of 'self esteem'. It shows the way a person approaches the challenges the day poses for him. This is the size the writer claims for himself among the people. For

example, large size means the person is social, extrovert and wants to be noticed. He is communicative and has leadership qualities. He is extravagant, likes to live luxurious life and loves to show off. He does not care for details. He is a good planner and undertakes big projects.

3. Baselines - Baselines are drawn tracing the written matter from below from left to right, They represent the objectivity and the goal orientation of the writer. As the writer moves from left to right subconsciously he moves from past to future. Each word is an advance toward the future. Therefore, baselines denote the way the writer approaches his goals and objectives and his target orientation. Baselines show the present mental state of the writer which may be very temporary.

4. Slant - Slant indicates gestures and body expressions. There are a variety of individuals like friendly, outgoing, happy-go-lucky, impulsive, reserved and selective about friends, etc. All these attitudes are reflected in the writing slant. For example, straight writing (88° to 92°) represents a person standing erect and under total control of situation. He always thinks before he acts. He does no last minute changes in his schedule. He maintains cool even in sticky situations. He is always in control of his emotions and rarely expresses them. He prefers a hand shake to a hug. The person takes minimum time for shopping because he plans his purchases well in advance.

5. Pressure - Pressure is a criterion in handwriting which can be felt rather than seeing it. It is like a seal of an organisation. The writing pressure is the expression of the writer that 'this is me'. Pressures can be classified in to many types. For example heavy pressure writer is very intense by nature and therefore he gets involved with anything very quickly and deeply, e.g. old pair of shoes or an old ornament which is

out of fashion. He becomes emotional with the tree he has planted.

6. Handwriting Zones - Like human body, handwriting has 3 zones: - Upper, Middle and Lower zone. A person is more balanced when there are all the three zones present, because the upper zone is for thinking and future and the lower zone is for past and all earthly desires. For example strong Upper zone represents intelligence, patience, big ideas and philosophical nature. Height of UZ shows his reading-learning skills, thinking ability and vision for future.

7. Connections - Connections are linking parameters linking two letters. Connections between the letters represent how the person connects his thoughts with each other. There are two types, Garland connection and Arcades. Garland connection is a rounded cuplike stroke. The

person writing this type of connections is friendly, social, playful, open and receptive.

8. Individual letters - Individual letters play an important role in handwriting analysis. For example, letter 'i' implies that i dotting much above stem - the writer builds castles in the air. He does not live in reality. While capital 'T' without top and bottom cross bar represents totally independent writer. He is capable of taking decisions without consulting others.

It is significant to understand that while analyzing handwriting these dimensions should not be considered individually, but as a whole. The traits of an individual supported by two or more dimensions must be considered while dimensions giving confusing or contradictory readings should be ignored or further analysed before labeling the individual.

Buddhist Architecture in Maval

Dr. Manda Admane - History Department

In the history of Indian religion, Buddhism occupies a unique place. Along with the propagation of religion, were introduced in the country the Buddhist art and architecture.

The rock-cut architecture, initiated by Ashoka in the 3rd century B.C. blossomed from the 2nd century B.C. onwards into a powerful and popular architectural mode. Nearly twelve hundred excavations were carried out throughout the country. Among these, 1200 caves, more than 1000 are excavated in Maharashtra itself. In the Sahyadri ranges, a number of rock-cut caves which are an important element of Buddhist architecture can be seen. In the region of Maval, near Lonavla, there are many ancient caves which are evidences of excellent Buddhist architecture in Maharashtra. Due to the group of caves (locally known as *Leni*), the area must have been named as '*lenavale*' (now known as Lonavala). Among the various caves in Maval, this article deals exclusively with the four main cave structures, namely

- Karla caves
- Bhaja caves
- Bedse caves
- Kondane caves

Karla Caves

The Karla caves are located in the village Karla (lat. 18°46' N, long.73°29' E) in the district of Pune, directly opposite Bhaja, 3 miles North of the Malavali railway station.

It is a complex of ancient Buddhist rock-cut architecture cave shrines developed over two periods- from 2nd

century B.C. to 2nd century A.D. and in the 5th -10th century. The oldest one is believed to date back to 160 B.C. The Karla caves include rock-cut monasteries, a few rock-cut cisterns and a Chaitya griha at a height of about 360 ft.

The Chaitya griha includes a stone Stupa and 37 octagonal pillars with base structure of a ghata capped by a fluted bell with a compressed amalaka within a square frame above. The special feature is the façade screen made of teakwood. The entrance of the Chaitya hall is adorned with the shape of a horse shoe.

On the outer side of the entrance, there is a colossal column with a capital of four lions at the top. The interior walls of the verandah are beautifully carved with figures of prosperous men and women on elephants, prostrating before Lord Buddha. The cave has three doors. The central door leads into the nave and the side doors into the aisles. The central door has a horse-shaped arch containing within a Chaitya window braced with a timber screen of semi circular beams connected with radial struts. The Stupa has a drum in two terraces, both crowned with a railing. The bottom is minutely carved with delicate patterns.

The monasteries are plain and most of them are ruined. There are two monasteries, referable to the Gupta-Vakataka age, containing two reliefs of preaching Buddha on the back and right walls. The first one consists of a court with a parapet at the front edge, a pillared verandah, a hall with two doors and two windows and a bench. The second monastery also comprises a pillared

verandah with a moulded plinth and a cell on the left hand and a hall with two unfinished cells on the right, four on the back and three on the left. There is a relief of Buddha on the back wall of the hall. He is shown in the company of attending Bodhisatvas.

There are two inscriptions in the cave. One is an inscription of King Nahapan, his daughter Sumitra and son-in-law Ushavadata. It records the gift of the village Karajika for the support of the monks living in the caves during the rainy season. Another inscription is of Bhootpal Sethi. He states these caves as 'most excellent rock mansion in Jambudvipa (India).'

Bhaja Caves

The Bhaja caves is a group of twenty two caves, located near the village of Bhaja (lat. 18°44' N; long. 73°29' E) in the district of Pune, one mile from the Malavali railway station.

The caves remained in use till almost 5th-6th century, which saw the embellishment of the Chaitya griha with the painted figures of Buddha. The Chaitya griha has been regarded as the earliest of its class in live rock. It provides the closest copy of the wooden prototype. There are two short inscriptions on the wooden beams below the vault. There are octagonal pillars within the caves built in strong inward rake.

There is a rock-cut stupa having a prominent hemispherical dome resting on a cylindrical drum. Inside the double railing on the top of the dome is a socket for the post of the missing wooden umbrella. The façade is carved with simple motifs of railing, projected ones supported by plain cut out brackets and the front of the vaulted halls.

Among the monasteries, cave no.18 consists of a pillared verandah with a cell on the right side and a recess on the left

and an astylar hall with a bench along the left side and two cells each on the back and right sides. The columns are square below and above and octagonal in the middle. The pilaster on the right side of the recess has a bell shaped lotus. The topmost corbel carries a capital carved in form of sphinx like figures- busts of a male and a female with bovine bodies. The back wall of the verandah has two doors, giving access to the hall and a jali window. The doors are flanked by dwarapalas. On the wall of the verandah, there are extensively carved panels. One composition depicts a royal personage attended by two women. One of them is holding a chamara and the other a chhatra, drawn in the air is a wheeled quadriga of horses; the latter trampling down a mis-shapen demonish figure. Another composition is on the corresponding panel on the right side of the door. It depicts a majestic person with an ankusha in hand and assisted by a person carrying a banner and a spear, driving a mighty elephant. The ceiling of the verandah is arched and rests on a frame of rock-cut beams and rafters. The remaining monasteries have a verandah and an astylar hall with cells.

Bedse Caves

The Bedse caves are located near Bedsa (lat. 18°43' N; long. 73°32' E) near Kamshet. These are located in the south face of the same ranges of the Bhaja caves. The caves consist of a Chaitya griha, a monastery, two single independent cells, an unfinished cave, a few cisterns within recesses, a tiny apsidal roofless excavation with a stupa. The Stupa is built in memory of a mendicant. There is also an unfinished circular cell with a stupa.

The Chaitya griha is a long narrow passage with a lofty verandah in front of the sanctuary. This verandah or the portico is exquisitely carved out. The pillars and pilasters have large ghata base, resting on

a pedestal of four graduated tiers and octagonal shafts. The pillars are crowned by a bell shaped fluted lotus, with an amalaka within a square frame supporting a corbelled abacus. There are horses, bulls and elephants depicted on the abacus. Men and women in form of riders are also depicted.

There are cells on the either ends of the verandah. The right cell has an inscription stating that the cell is the gift of a banker from Nasik. The walls are decorated with conventional array of chaitya arches, semblances of roofs and railings, in several storeys.

The hall is plain, consisting of raking octagonal columns. Beside the Chaitya window is anotherjali window, and two doors. The wooden beams and purlins brace the vaulted ceiling of the nave and the half arched ceiling of the aisles. The Stupa has a drum in two terraces. Both of them are crowned by a railing. There is a harmika with a double railing crowned by corbels. There is the wooden shaft ending in a lotus drop of the umbrella in the centre of the topmost corbel. The figures of Buddha are painted over the columns. The monastery consists of a verandah with two cells. Majority of the cells have two rock-cut beds. The cell doors are crowned by chaitya arches and flanked by pilasters. The arches are connected by railings, one at the base and another at the final level.

Kondane Caves

There is a small group of caves at Kondane or Kondhana (lat. 18°51' N, long. 73° 23'E) in the district of Kolaba near Karjat. There are a few fragments of octagonal pillars and the Chaitya griha with a magnificent façade.

Similar to the Chaitya griha at Bhaja, it had a wooden screen below the Chaitya arch except the front pillars which are in stone. Although the woodwork below the vault of the nave and the half arches of the

aisles do not exist now, two of the semi-circular ribs and two radial struts are still intact. The railings display figures of men and women in group. They are in natural poses with free movements and full of expressions and grace. Below this frieze, the figures carved in high relief are completely destroyed except a very large defaced head with a singular style of elaborate coiffure. There is an inscription that records its execution by Balaka (a pupil of Krishna). The Chaitya griha consists of a Stupa with a prominent drum having a railing at the top. But the stupa is now in a damaged condition.

There is a monastery to the left of the Chaitya griha. It has a pillared verandah and a hall with 15 pillars. The pillars are square, below and above, and octagonal in the centre. All the cells contain rock-cut beds, two being double bedded. The ceiling is painted with floral patterns. There are two short inscriptions on the façade.

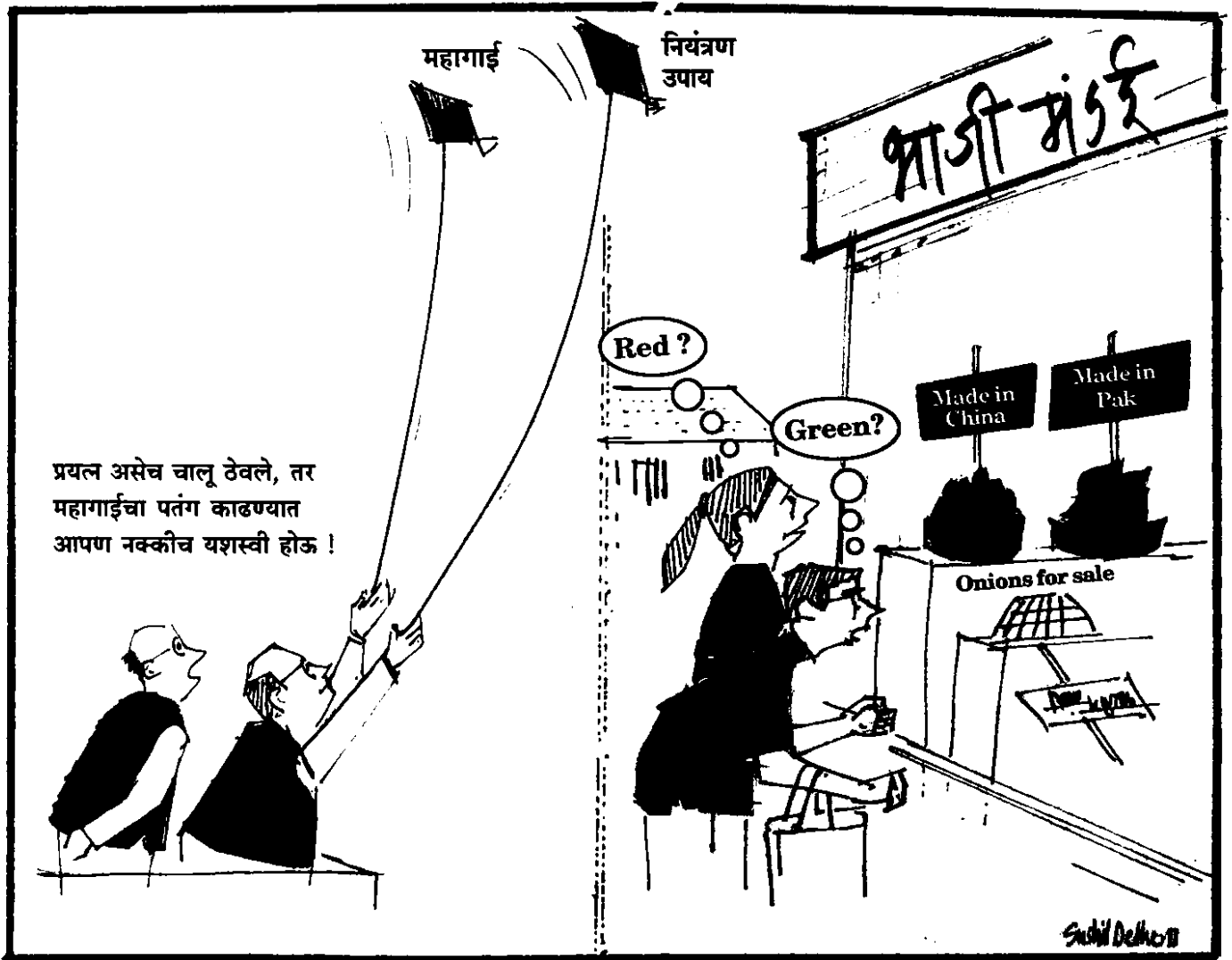
Beside the monastery, there are five more ordinary Viharas. But, these caves are in a bad condition with the front walls missing.

Conclusion

There is a close relationship between Buddhism and trade, largely due to the reliance of the Buddhist monastic community on donations from lay supporters. The donations to Buddhist monasteries extended to a wide range of materials that were necessary to maintain resident communities of monks and nuns. The Epigraphic records of donations to Buddhist Stupas and monasteries in India attest to the importance of commercial and political patronage of Buddhist institutions. The above-mentioned four caves are also located on the ancient trade route, popularly known as the Bor ghat, and hence they played an important role in trade as well.

Actually, these structures are the place of worship and prayer, these were the centre of spiritual education, but the Buddhist architecture also throws light on the contemporary society, culture, politics, trade, commerce, as well as traditions and customs. These caves are standing monuments depicting the philosophy of Buddhism. They were constructed without the use of any conservation material, but are still preserved. It was during the period of Lord Curzon that these caves were found out, cleaned and preserved. But today, most of these caves are in a bad condition. They are in a neglected condition. These deserve

due attention, which will help attract more and more tourists as well to these caves. They are our heritage and hence should be very well protected. The Buddhist architecture leads us to the path shown by Gautam Buddha, and hence an awareness regarding these structures is very much essential, both, from the spiritual as well as architectural point of view. The architectural heritage is a link between the past and the present, and hence deserves due attention.

Sushil Dethe
XII Sci.

सूक्ष्मजीव व त्यांचे संवर्धन

प्रा. विवेक बोबडे - सूक्ष्मजीवशास्त्र विभाग

आपण ज्या जीवसृष्टीचा आनंद घेतो, ज्यामध्ये रमतो, यापेक्षा काहीसे वेगळे जग आपल्याला सूक्ष्मदर्शकाखाली अनुभवायला मिळते, म्हणूनच की काय सूक्ष्मजीवांची जडणघडण, त्यांचे राहणीमान, त्यांचे आपापसातील वर्तन, त्यांचा मानवाच्या उन्नतीसाठी होणारा उपयोग याबद्दलची जिज्ञासा माणसाला फार पूर्वीपासून आहे. याचा दाखला अगदी महाभारत या ग्रंथामध्ये सुद्धा पहावयास मिळतो. अगदी अलीकडे समर्थ रामदास स्वामी यांनी लिहिलेल्या दासबोध या ग्रंथात एक समास सूक्ष्मजीवांवर आधारित आहे. त्यांच्या अस्तित्वाचे प्रत्यक्ष आणि अप्रत्यक्ष पुरावे सुद्धा आपल्याकडे आहेत. सूक्ष्मजीवांचे पृथ्वीवरील स्थान अढळ आहे. सूक्ष्मजीव हे मानवाचे अनंतकाळचे सोबती होते, आहेत आणि यापुढेही राहतील. निसर्गाचा समतोल राखण्यात सूक्ष्मजीवांची महत्त्वाची भूमिका आहे म्हणूनच सर्वच पातळ्यांवर सूक्ष्मजीव, त्यांचा आधिवास व त्यांची विविधतेची व्याप्ती जाणून घेण्याची निकड आहे, जेणेकरून जनमानसात त्यांच्याविषयीच्या माहितीची देवाण-घेवाण चांगल्या प्रकारे होऊ शकेल आणि त्यांचे जतन व त्यांच्याशी निगडित प्रश्नांवर मार्ग काढता येईल. हे लेख लिहिण्यामागचे प्रयोजन आहे.

सूक्ष्मजीवांचा आधिवास

सूक्ष्मजीवांची शरीरप्रक्रिया अगदी साध्या पद्धतीची जरी असली, तरी त्यात बरेच वैविध्य आहे, ज्यामुळे त्यांना वेगवेगळ्या आधिवासात आपले अस्तित्व निर्माण करता येते. जैवमंडळामध्ये (Biosphere) असलेल्या अन्नसाखळीमधील त्यांचा महत्त्वाचा वाटा आहे. सोप्या भाषेत सांगायचे झाले, तर सूक्ष्मआधिवास म्हणजे तुलनेने लहान पण वैशिष्ट्यपूर्ण अशी जागा, जेथे हे जीव वास्तव्य करतात, वाढतात आणि त्यांची संख्यात्मक वाढ होते. अशा छोट्या-छोट्या जागा, सूक्ष्मजीवांना लागणारे

अन्नपदार्थ, वातावरणाचे घटक इत्यादी गोष्टींची पूर्तता करतात, म्हणून अशा जागा सूक्ष्मजीवांना राहण्यासाठी योग्य ठरतात. तसे पहायला गेले तर सूक्ष्मजीव सर्वत्र आढळतात. उदाहरणार्थ, जमीन, पाणी हे झाले मुख्य आधिवास. याचबरोबर हवेमध्ये सुद्धा त्यांचा संचार असतो; पण ती त्यांचा आधिवास होऊ शकत नाही. मात्र हवेतील एखादा मातीचा कणदेखील त्यांचा आधिवास असू शकतो. वनस्पतींबरोबर त्यांचे वास्तव्य लक्षात घेता सूक्ष्मजीव पानांवर, फुलांवर, फळांवर, खोडांवर, मुळांवर आणि त्याच्या भोवताली, तर काही मातीमध्ये, चिखलात आढळतात. प्राण्यांच्या बाबतीत ते त्वचेवर, शरीराच्या वेगवेगळ्या अवयवांवर आणि मध्ये ते नांदतात.

सूक्ष्मजीव

सूक्ष्मजीवांमध्ये जीवाणू, विषाणू, प्रोटोजोआ, अल्गी आणि कवकवर्गी जीवांचा समावेश होतो. सूक्ष्मजीवशास्त्रामध्ये यांच्या अभ्यासाव्यतिरिक्त त्यांची वाढ, जतन, त्यांचा उपयोग आणि त्यांच्यावर नियंत्रण कसे ठेवायचे याचा देखील अभ्यास केला जातो. पर्यावरणातील सर्वच सूक्ष्मजीवांची येथे ओळख करून देणे शक्य नाही, पण उदाहरणादाखल आपण काही सूक्ष्मजीवांची साधारण ओळख करून घेऊयात.

(१) कवकवर्गी वनस्पती स्वतःचे अन्न स्वतः तयार करू शकत नसल्याने हे जीव मृत आणि कुजणाऱ्या वस्तूंवर उपजीविका करतात. पर्यावरणामध्ये साचत जाणारे आणि नैसर्गिकरीत्या विघटनास जास्त कालावधी लागणारे पदार्थ. उदा. सेल्युलोज, हेमिसेल्युलोज, लिग्निन, पेक्टिन इ. घटक कवकांच्या मार्फत सहज आणि कमी वेळात विघटित केले जातात. त्यांची जीवनक्रिया हे जीवसृष्टीची उत्क्रांतीविषयी मूलभूत कारणे शोधण्यास प्रेरणस्रोत ठरतात. कवकांचे एकूण सात मोठे गट आहेत.

(२) जीवाणूंमध्ये मुख्यत्वे दोन प्रकार पडतात, एक म्हणजे आरकेबॅक्टेरिया व दुसरा युबॅक्टेरिया. आरकेबॅक्टेरिया काही मोजक्या पण विशिष्ट आधिवासात आपले वास्तव्य करतात. त्यांचे क्रेनआरकेओटा व युआरकेओटा असे दोन मोठे गट पडतात. यातील काही जीव साध्या जैविक आम्लांपासून, ऑक्सिजनच्या गैरहजेरीत मिथेन वायू तयार करतात, तर काही सल्फेटचे रूपांतर सल्फर मध्ये करतात. हे जीव त्यांच्या जडणघडणीनुसार, रासायनिक रचनेनुसार, अन्नप्रक्रियेनुसार प्राणी व वनस्पतीपेशी आणि युबॅक्टेरियांपासून काहीसे भिन्न असतात. युबॅक्टेरियांची ग्राम पॉझिटिव्ह, ग्राम निगेटिव्ह, आणखी काही ग्राम निगेटिव्ह आणि स्पायरोकिट्स व अॅक्टिनोमायसीटीज अशा प्रकारात विभागणी केली आहे.

(३) विषाणूंची रचना ढोबळ मानाने पाहता साधी असते, एरवी हवेतील साधा कण म्हणून वावरणारे हे जीव जेव्हा त्यांच्या वाढीसाठी आवश्यक अशा पेशीच्या संपर्कात आल्यावर त्या पेशीत स्वतःची संख्यात्मक वाढ करणारे परजीवी बनतात, म्हणूनच त्यांना आंतरपेशीय परजीवी असे संबोधले जाते. बऱ्याचदा पेशीला पूर्णपणे नष्ट करून दुसऱ्या पेशीस नष्ट करण्यास ते सज्ज होतात. त्यांचे एक वैशिष्ट्य हे आहे, की त्यांची जनुकीय संरचनेत इतर जीवांपेक्षा बरीच विविधता आढळते. विविध प्रकारचे विषाणू हे जिवानू, अल्गी, प्रोटिस्ट, प्राणी आणि वनस्पतींचे परजीवी आहेत.

(४) शास्त्रज्ञांना काही प्राणी व वनस्पती या दोन्हीचे गुणधर्म असलेले एकपेशीय जीव आढळले. ज्यांचे वर्गीकरण पूर्णतः वेगळ्या “प्रोटिस्टा” या किंगडममध्ये करण्यात आले. हे जीव विशेषकरून केंद्रक असणारे, एकपेशीय, एकटे किंवा गटात राहणारे असतात, मात्र त्यांची तुलना उतीबरोबर होऊ शकत नाही. काहींची संख्यात्मक वाढ साध्या पेशीविभाजनाने होते, तर काही हॅपलॉइड युग्मकांचे (Gometes) मिलन होऊन; युग्मनज (Zygote) तयार करून होते.

(५) बऱ्याचशा अल्गी गोड्या आणि समुद्रातील खाऱ्या पाण्यात आढळतात, अल्गी आपणाला एकट्या किंवा गटात तर काही बहुपेशीय रूपात पहावयास मिळतात. त्यांचे प्रजनन लैंगिक किंवा अलैंगिक पद्धतीने होते. बहुतकरून अल्गी प्रकाशसंश्लेषण-प्रक्रियेचा वापर करून स्वतःचे अन्न स्वतः तयार करतात. यात कॅरोफायटा (स्टोनवर्ट्स व ब्रिटलवर्ट्स), क्लोरोफायटा (हिरव्या अल्गी), फिओफायटा (तपकिरी अल्गी), क्रायसोफायटा (सोनेरी-तपकिरी अल्गी व पिवळ्या-हिरव्या अल्गी आणि डायटम्स), न्होडोफायटा (लाल अल्गी), पथी-न्होफायटा (डायनोफ्लाजेलेट्स) यांचा समावेश होतो.

सूक्ष्मजीवांची जैवविविधता

सूक्ष्मजीवांच्या प्रजातींची विपुलता, त्यांचे विविध आधिवासातील अस्तित्व व इतर प्रजातींपासूनचे वेगळेपण हे जैवविविधतेचे महत्वाचे पैलू आहेत. त्यांची जनुकीय रचना व बाह्यस्वरूप यावर त्यांचे गुणधर्म अवलंबून असतात. सुमारे ३,००,००० ते १०,००,००० प्रकारचे जीवाणू अस्तित्वात असल्याचा दावा केला जातो; परंतु त्यापैकी फार थोड्या-अंदाजे ३,५०० जीवाणूंचे वर्णन व वर्गीकरण आपण करू शकलो आहोत. १० वर्षांपूर्वी केलेल्या एका अभ्यासात खुल्या समुद्रात सुमारे 1.2×10^{26} , मातीमध्ये सुमारे 2.6×10^{29} जमिनीलगतच्या प्रतलांमध्ये सुमारे $0.25 - 2.5 \times 10^{30}$ एवढ्या प्रचंड संख्येने केंद्रविहिन जीव आहेत. सर्व समुद्रातील विषाणूंची संख्या साधारण 7.5×10^{26} एवढी असू शकते. पण मातीमधील विषाणूंच्या संख्येचा ठाव घेणे हे सध्यातरी आपल्या आवाक्याबाहेरचे आहे. शास्त्रज्ञांचा असा अंदाज आहे की, १०० ग्रॅम मातीमध्ये १०,००० पर्यंत कवकवर्गी जीव असू शकतात. कवकवर्गी जीवांची संख्या अंदाजे १५,००,००० वर इतकी असून, सुमारे ५ टक्के जीवांचे वर्गीकरण करू शकलो आहोत. अल्गींची संख्या सुमारे ३०,००० एवढी आहे, तर प्रोटिस्टची संख्या ३,००,००० वर जाते.

सूक्ष्मजीवांचे गुणधर्म व महत्त्व

सूक्ष्मजीव सूक्ष्म असले तरी बहुगुणी आहेत. हे सूक्ष्मजीव जणू काही त्यांच्यातील रेवणिय व रासायनिक विविधतेने नटले आहेत. त्यांच्या शरीरप्रक्रियेचा मानवाने वेगवेगळ्या किण्वनप्रक्रियांचा अवलंब करून, प्रतिजैविके, उत्प्रेरके, व्हिटामिनस् निर्माण करून घेतला आहे. जैवतंत्रज्ञानातील तत्वांचा उपयोग करून त्यांच्यामध्ये आपल्याला हवे तसे बदल करता येतात आणि काही सूक्ष्मजीव त्याला उत्तम प्रतिसाद देखील देतात. त्यांचा वापर आपण जैविक खते म्हणूनही करू शकतो. सूक्ष्मजीवांचा वापर एक आदर्श प्रणाली (Model System) म्हणून केला जाऊ शकतो. कारण काही जीव अत्यंत कठीण परिस्थितीमध्ये देखील तग धरू शकतात किंबहुना (काही वेळा) ती त्यांची गरजच असते. उदाहरणार्थ, थर्मस अक्वेटिकस नावाच्या जिवाणूला त्याच्या वाढीसाठी ६५ डिग्री सेल्सियस तापमानाची आवश्यकता असते. त्याच्याच अगदी जवळचा थर्मस ब्राँक्कीयानस हा एका कॅटालेज (Catalase) या उत्प्रेरकाचा अर्धायु काळ (Half life) ८० डिग्री सेल्सियस तापमान व १० पीएचला pH १५ दिवसांचा आहे, तोच अँस्परजिलस नायजर या बुरशीतील कॅटालेजचा फक्त १५ सेकंदांचा आहे. काही सूक्ष्मजीव आम्लधर्मी तर काही अल्कली वातावरणात, काही अत्यंत दगडातील चरांमध्ये राहणारे, काही खारट पाण्यात, तर काही अत्यंत गरम (८०-१२२ डिग्री सेल्सियस) पाण्यात राहणारे, काही जमिनीखालच्या थरात, तर काही धातूंचे जास्त प्रमाण सुद्धा सहन करतात, हवेच्या/पाण्याच्या दबावाखाली राहतात, काही शर्करायुक्त वातावरणात, तर काही तुलनेने कमी अन्न असलेल्या वातावरणात, काही अतिनील किंवा तत्सम किरणांपासून बचाव करत जगणारे, तर काही वाळवंटात आढळणारे, काही सूक्ष्मजीवांची तर यापैकी एकापेक्षा जास्त वर्गात गणना करता येईल. सूक्ष्मजीवांचे पृथ्वीवरील जैवसृष्टीच्या अस्तित्वाचा अत्यंत महत्त्वपूर्ण भाग आहे. वरील वर्णन केलेल्या वातावरणात विविध जीव राहात असतात. प्रदूषणास कारणीभूत असणाऱ्या अनैसर्गिक, विषारी पदार्थांचे रूपांतर बिनविषारी

घटकात करतात किंवा त्याचे पूर्ण विघटन करतात. प्रदूषण झालेल्या ठिकाणी नैसर्गिकरीत्या आढळणारे किंवा जैवतंत्रज्ञानाने बदल घडवून आणलेले सूक्ष्मजीव सोडले जातात. हस्तक्षेपविरहित अशा आधिवासातील हे जीव जनुकांचे व जीवांचे न संपणारे असे एक भांडार आहे. अलीकडच्या काळात असंभाव्य वाटणाऱ्या काही क्रिया सूक्ष्मजीवांचा आधार घेऊन शक्य करून दाखवल्या गेल्या आहेत. उदा. ठराविक परिस्थितीमध्ये सूक्ष्मजीव विघटनाच्या क्षमतेमध्ये वाढ करू शकतात. अशा गोष्टी त्यांच्या जनुकीय रचनेत बदल घडवून सुद्धा साधता येतात. शास्त्रज्ञ या क्षमतेचा परीघ द्विगुणित करण्याचा प्रयत्न सतत करत आहेत. सूक्ष्मजीवांची संख्या पाहता याचा अभ्यास करण्यास बराच वाव आहे. त्यांचा उपयोग वातावरणाची टेहळणी तसेच बदल जाणून घेण्यासाठी होऊ शकतो. सूक्ष्मजीवांचे अस्तित्व आणि त्यांची वाढ या मुद्द्यांवर पाण्याची शुद्धता पारखता येते. उदा. इस्चेरिचिया कोलाय, सालमोनेला, कंपायलोबॅक्टर हे जिवाणू पाण्याचे मैल्याने प्रदूषण झाल्याचे सूचित करतात, पाण्यातील लहान कणांवर हे उपजीविका करतात. जोपर्यंत असे कण पाण्यात आहेत तोपर्यंत ते पाण्यात असतात. प्रयोगशाळेत त्यांच्या अस्तित्वाचे निदान अशा पाण्याची सूक्ष्मजीवशास्त्रीय परीक्षा केल्यावर होते. प्राण्यांचे व वनस्पतींचे जतन व पुनर्वसन करण्यासाठी सूक्ष्मजीवांची मदत होते. सूक्ष्मजीवांच्या प्रजाती, त्यांच्यातील परस्पर संबंध व जैवसृष्टीच्या उत्क्रांतीचा इतिहास अभ्यासण्यासाठी एक सर्वोत्तम साधन आहेत.

सूक्ष्मजीवांचे आधिवास नष्ट होण्यामागील कारणे

बरेचसे सूक्ष्मजीव जीवसृष्टीतील इतर घटकांबरोबर आधिवासात भागीदार असतात, त्यामुळे खाली नमूद केलेल्या कारणाची प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष झळ सूक्ष्मजीवांना देखील बसते. आधिवासाचे पूर्णतः विघटन किंवा तुकड्या-तुकड्यांमध्ये विभागणी होत आहे, कोठे वणवा लागल्याने, मानवी अतिक्रमणामुळे, झाडांची अवैध तोड केल्याने, वाढत्या औद्योगिकरणामुळे, आधिवासात दुसऱ्या नवनवीन परभक्षी व प्रतिस्पर्धी जीवांचे आगमन झाल्यामुळे, संशोधन व तंत्रज्ञानाच्या अवलंबनात आढळणाऱ्या त्रुटीमुळे,

आधिवासाच्या आकारमानात व संख्येत होत असलेल्या घटीमुळे, ग्लोबल वॉर्मिंग व हवामानातील माग न लागणाऱ्या चढ-उतारामुळे, मोजक्या आर्थिक व मानवी पाठबळामुळे, अशा एक ना अनेक कारणांनी जीवसृष्टीची माहिती होण्याआधीच नष्ट होत आहे. परिस्थितीचा आढावा घेता असे लक्षात आले आहे, की सहजीवन जगणाऱ्या सूक्ष्मजीवांच्या संख्येत लक्षणीय घट झाली आहे. पर्यावरणातील अशा बदलांमुळे दीर्घकालीन प्रतिकूल परिणामांना सामारे जावे लागण्याचीच शक्यता जास्त आहे.

सूक्ष्मजीवांचे संवर्धन

सूक्ष्मजीवांच्या संवर्धनासाठी विविध प्रकारे संवर्धन करू शकतो, त्यांसाठी आपण काही पावले उचललेली आहेत. १९९२ मध्ये रियो डि जानेरिओ येथील पृथ्वी शिखर परिषदेत (Earth Summit) सूक्ष्मजीवांच्या जैववैविध्याचे महत्त्व लक्षात घेऊन Convention on Biological Diversity (CBD) - एक संधी सर्वसहमतीने करण्यात आली. ज्यामध्ये पर्यावरणातील अशा स्थानांचा सर्वांगीणरीत्या जतन व संरक्षण करण्यासाठी पूर्व-स्वस्थानी (*in-situ*) किंवा प्रयोगशाळेतील तंत्रज्ञानाचा (*ex-situ*) वापर करण्याची रूपरेषा ठरविली गेली. काही तज्ज्ञांनी हॉट-स्पॉट्स व जैविक विविधता असणाऱ्या भागांचा प्रामुख्याने विचार व्हावा असा मुद्दा उपस्थित केला. जे जीव नष्ट होण्याच्या मार्गावर आहेत अशा जीवांबद्दल माहिती उपलब्ध होण्याची निकड आहे.

सूक्ष्मजीव वैविध्यतेचे जतन - उद्दिष्टे आणि संभाव्य वाटचाल

सूक्ष्मजीवांच्या आधिवासाचे संवर्धन करणे हे पर्यावरणाच्या दृष्टीने न टाळता येण्याजोगे आहे. जेवढा विलंब लागेल तेवढी परिस्थिती बिकट होत जाईल. प्रदूषणयुक्त आधिवास हा फार थोड्या सूक्ष्मजीवांचा सांभाळ करू शकतो. सूक्ष्मआधिवास व्यवस्थापनामध्ये मुख्यत्वे नष्ट झालेले आधिवास पुन्हा नव्याने निर्माण करणे, त्यांचे जतन करणे, आधिवासामध्ये सतत वाढत असलेल्या मानवी हस्तक्षेपाच्या प्रमाणाचे मोजमापन आणि त्यावर अंकुश ठेवणे अशा गोष्टींचा समावेश होतो.

जैवविविधतेचा सदुपयोग व त्याचे जतन करण्यासाठी चालना मिळावी असे ठोस उपाय करण्याची गरज आहे. World Conservation Monitoring Centre (WCMC) च्या म्हणण्यानुसार १६,०४,००० प्रजातींची जागतिक स्तरावरील माहिती आपल्याला आहे, यामध्ये भारतातील २.४ टक्के (जागतिक स्तरावरील) जागेत ८ टक्के जैवविविधता सामावलेली आहे. सूक्ष्मजीवांच्या संरक्षणाचा व संवर्धनाचा महत्त्वाचा भाग म्हणजे आधिवासाची हानी रोखणे. हे थोडेसे अवघड काम आहे, याला सर्वोत्तम पर्याय म्हणजे जीन बँक, सूक्ष्मजीव संसाधन केंद्र, कल्चर कलेक्शन्स इ. ठिकाणी त्यांचे जतन करावे. जेव्हा असे जीव अभ्यास किंवा व्यापारी दृष्टिकोनातून हवे असतात ते पुन्हा त्यांच्या मूळ आधिवासातून मिळवावे लागत नाहीत हा याचा आणखी एक फायदा आहे. अशाप्रकारे त्या जीवाच्या मूळ देशातच त्यांचे जतन करण्यात येते. भारतामध्ये या प्रकारचे काम Ministry of Environment and Forestry आणि The Ministry of Science and Technology यांच्याशी संलग्न असलेल्या संस्था उदाहरणार्थ, Department of Agricultural Research and Education, Indian Council for Forestry Education and Research, Department of Biotechnology अशा प्रकारचे काम करतात. Microbial Type Culture Collection and Gene Bank (MTCC) चंदिगड, पंजाब, National Collection of Industrial Microorganisms (NCIM), पुणे, महाराष्ट्र या सारख्या कल्चर कलेक्शन संस्थांची स्थापना याच हेतूने झाली. दुसरा महत्त्वाचा मार्ग म्हणजे सूक्ष्म जीवांचे त्यांच्या मूळ आधिवासात संरक्षण करणे. त्या आधिवासातील इतर घटकांचे रक्षण केल्यामुळे अप्रत्यक्षरीत्या सूक्ष्मजीवांचे देखील रक्षण होते. जमिनीवरील जैविक घटकांचा थर झाडे असल्याने ऊन, वारा आणि पावसाने फार कमी प्रमाणात होते. वेगवेगळ्या पाण्याच्या साठ्यांचे प्रदूषण थांबवल्याने नदी, नाले, ओढे, तलाव, सरोवर, समुद्रात असणारे विविध प्रकारचे प्राणी, वनस्पती व सूक्ष्मजीव यांचे संरक्षण होते.

Conservation information Network (CiNet) हे एक जीवसृष्टीच्या अद्ययावत माहितीचे केंद्र आहे.

जैवसंसाधनाचे परीक्षण करणे, त्याबद्दलची सूची तयार करणे व सूक्ष्मजीवांची निगराणी करणे असे विविध कार्यक्रम हाती घेतले आहेत. या माहिती साठ्यास जगातील अनेक व्यक्ती आणि संस्था जोडल्या गेल्या आहेत. भारतामध्ये Biodiversity Information System (BIS) हे नैसर्गिक साधनसंपत्तीच्या माहितीचे संकलन, साठवण व आधुनिक माहिती-तंत्रज्ञानाचा वापर करून मिळालेल्या माहितीचा प्रसार करते व इतर संघटनांशी माहितीचे जाळे निर्माण करते. Natural National Resource Management System (NNRMS), National Resources Data Management System (NRDMS), Forest Survey of India (FSI), Wildlife Institute of India (WII), Ministry of Environment and Forests, Government of India या सर्वांच्या पुढाकाराने भारतातील जंगलांचा व संरक्षित क्षेत्रातील जीवांबद्दलचा माहितीसाठी तयार होत आहे. विशिष्ट प्रकारचे माहितीसाठी Indian Institute of Remote Sensing (IIRS, डेहराडून), Center for Ecological Sciences, Indian Institute of Science (CES, IISc, बंगळूर), National Jai Vigyan Science and Technology Mission, DBT कडे जैविक संसाधनाबद्दल माहिती उपलब्ध आहे, ज्यांचा वापर आपण संशोधन व विकासासाठी करू शकतो.

जैविक साधनसंपत्ती वाचवण्याचा हा सारा खटाटोप भावी पिढ्यांना त्याचा वापर करता यावा हा आहे. विशेष म्हणजे या वसुंधरेवर सर्व जीव गुण्यागोविंदाने नांदले पाहिजेत. देशाच्या, ओघानेच संपूर्ण मानवजातीच्या प्रगतीचे आधारस्तंभ असलेल्या जीवांचे रक्षण करणे हे आपले परमकर्तव्य आहे. याचाच एक भाग म्हणून नवनवीन लोकांनी सूक्ष्मजीवांची ओळख पटविण्यासाठी, त्यांच्या गुणधर्मांचे विवरण करण्यासाठी Phylogeny, Taxonomy व Physiology संदर्भात अभ्यास करणे उपयुक्त आहे. यातून निर्माण होणाऱ्या जैवविविधतेच्या माहितीचा तुलनात्मक अभ्यास नवी नीती ठरवण्यात होईल. नवनवे सूक्ष्मजीव शोधण्यासाठी, त्यांची वाढ करण्यासाठी प्रयोगपद्धती विकसित करण्याची गरज आहे. राजकीय सीमा बाजूला ठेवून अशा कामामध्ये सर्वांचा

सहभाग त्यासाठी आवश्यक आहे. याचबरोबर सुलभ आणि सार्वभौमिक, तर्कशुद्ध, सतत अद्ययावत होणारी राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील प्रणाली सर्वसामान्यांपर्यंत पोहोचणे गरजेचे आहे.

रहाट

आपली कुलीनता कायम राखून
काळजाची कळ काळजात दाबून
नम्रतापूर्वक शालीनतेन,
घरात राबणाऱ्या तमाम ग्रामीण स्त्रियांसाठी

रहाट

भेटूनी जाय रहाट, फिरतो, भेटूनी जाय रहाट गं
जुनाच राडा जुना पसारा
रंग त्यावरी नवा भरितो,
पिढ्यान पिढ्यांच्या चाली रुढींना
घेऊनिया संगे फिरतो.
फोडुनी टाक रहाट असले टाक तोडुनी चऱ्हाट गं,
किती पिढ्यांची जरीबंद तू
तुला तुझे अस्तित्व पुकारी.
काळीज कपारी दुःख गल्बला
स्वाभिमान त्यातून हुंकारी.
नरम दिल तू फेक बाजूला पेटू दे बाणा मऱ्हाट गं,
जडभार पापणी उगा न रहायऽ
डोळ्यात साचुनी तळे घुटमळुनी जाय,
घनघोर ही रडतो धाय धाय
अन् बरसती धारा चावट गंऽ.
डळमळु दे भूमंडळ - भर भाळी क्रांतीचा मरठ गंऽऽ
तूच त्याची का सखी सोबती.
जरी जुल्माची भरली भर्ती
घडव अवस तू येईल ओहोटी उजाडेल नवी मग पहाट
गंऽऽ
माहेर तुझे हे विश्वचि अवघे दारात उभी नवी वरात गंऽऽ

नितीन आंबोरे - M.A.I

गुजरातच्या विकासाची आकाशभरारी

प्रा. गजानन नेरकर - वाणिज्य विभाग

- सहा कोटींची लोकसंख्या • १९६० मध्ये स्थापना
- २०१० मध्ये सुवर्णमहोत्सव • देशातले सर्वात मोठे सौरऊर्जा निर्मिती केंद्र • देशातले सर्वात मोठे विद्युत-निर्मिती केंद्र • जगातली सर्वात मोठी विदेशी गुंतवणूक
- टाटाच्या महत्वाकांक्षी 'नॅनो' प्रकल्पाचे जन्मस्थान
- देशातील सर्वाधिक सुसज्ज-सुविधायुक्त स्पेशल इकॉनॉमिक झोन्स • गेल्या सहा वर्षांत सतत १०% विकास दर
- दळणवळण, पर्यटन, कापडनिर्मिती क्षेत्रात देशाचे केंद्रस्थान • सलग नऊ वर्षे यशस्वी आणि स्थिर राज्यसरकार • देशातील सर्वात प्रगत राज्य !!

हे सोनेरी वर्णन आहे हिंदुस्थानच्या प्रगतीचा सुवर्णाध्याय असलेल्या गुजरातचे. गेल्या नऊ वर्षांत गुजरातने खरोखरच 'व्हायब्रंट गुजरात' हे नाव प्रगतीने सार्थ केलंय. गेल्या पन्नास वर्षांत गुजरातने नेहमी प्रगतीशील राज्यांच्या यादीत स्थान कायम राखले आहे. मात्र आज गुजरात, देशातील सर्वाधिक प्रगती साध्य केलेले राज्य आहे, यात शंका नाही. या राज्यात नागरिकांच्या मूलभूत सोयी अर्थात रस्ते, वीज, पाणी यावर सरकारने विशेष लक्ष दिले आहे. गुजरातमध्ये चोवीस तास वीजपुरवठा आहे. संपूर्ण राज्य भारनियमनमुक्त आहे. अत्यावश्यक सुविधांचे निर्माण आणि त्यांची अखंड उपलब्धता हेच गुजरात सरकारच्या यशाचे सूत्र आहे. सामान्य नागरिकांना थेट मुख्यमंत्री नरेंद्र मोदींशी संपर्क साधता येतो. त्यांच्या समस्येचे तात्काळ निराकरण केले जाते. यालाच लोकशाही म्हणतात !

गुजरातची उद्योगभरारी

गुजरातचे औद्योगिक उत्पादन देशात सर्वाधिक आहे. यासाठी उद्योगांना आवश्यक असलेल्या मूलभूत सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत. भारत हा जगातील सर्वात मोठा दूधउत्पादक देश आहे. यामध्ये गुजरातच्या आणंद गावातील 'अमूल' या उद्योगसमूहाचे योगदान आहे.

गुजरातमध्ये गेल्या दहा वर्षांत टाटा, रिलायन्स, थरमॅक्स, जिंदाल इत्यादी उद्योगसमूहांनी आपले उद्योग उभारून प्रगती केली आहे. भारत फोर्जचे प्रमुख बाबा कल्याणी, टाटा पॉवरचे डी.एम.डी., थरमॅक्सच्या संचालिका अनू आगा यांसारख्या नामवंत उद्योजकांचे असे मत आहे की, 'गुजरातमध्ये उद्योगास पूरक वातावरण, सुविधा आहेत. उद्योगप्रकल्प मंजूर करून घेण्यास उशीर होत नाही. भ्रष्टाचार नसल्याने सरकारी व्यवस्था सक्षम व पारदर्शक आहे. गुजरातची उद्योगभरारी अगदी विशाल आहे !'

ग्रामीण विकास हा पाया

गुजरातने ग्रामीण विकासाला प्राधान्य दिले आहे. यासाठी ग्रामीण भागात समाजाच्या तळागाळापर्यंत मूलभूत सुविधा पोहोचविल्या जातात. राज्ये ग्रामीण विकासाच्या विविध योजना मांडताना दिसतात, मात्र गुजरातने हे यशस्वी करून दाखविलं आहे.

गुजरात भारनियमनमुक्त आहे, खेड्यापाड्यातही चोवीस तास वीजपुरवठा होतो. इथल्या शेतकऱ्याला सर्व सुविधा असल्याने सर्वाधिक कृषिउत्पादन होते. गेल्या १० वर्षांत भारतात १ लाखाहून अधिक शेतकऱ्यांनी आत्महत्या केल्या, मात्र गुजरातच्या शेतकऱ्यांवर ही नामुष्की आली नाही. गुजरातचा ग्रामीण विकास साधण्यासाठी मुख्यमंत्री मोदींनी जागतिक दर्जाच्या योजना राबविल्या आहेत. यामध्ये योग्य दरात बी-बियाणे, आधुनिक तंत्रज्ञान, सौर-ऊर्जेतून वीजनिर्मिती, प्रत्येक गावाला जोडणारे मोठे रस्त्यांचे व संपर्काचे जाळे इ. गुजरातचा ग्रामीण विकास कौतुकास्पद आहे !

नॅनोचे स्वागत व आदरातिथ्य

ऑक्टोबर २००८ मध्ये रतन टाटांनी सिंगूर येथे उभारलेला 'टाटा नॅनो'चा प्रकल्प अत्यंत निराशेने अर्धवट स्थितीतच मागे घेतला. तोपर्यंत गुजरात सरकारने या प्रकल्पासाठी गुजरातमध्ये ज्य्यत तयारी केली होती. मोदींनी टाटांना 'सुस्वागतम्' हा संदेश पाठविला. पुढच्या

१४ महिन्यांतच गुजरातच्या अहमदाबादपासून ४० किलोमीटरवर असलेल्या साणंद येथून पहिली टाटा नॅनो बाजारात आली. टाटांच्या वीज, दळणवळण, राजकीय मान्यता या मागण्या होत्या. गुजरातने या सर्व सुविधा, किंबहुना त्याहून खूप जास्त 'नॅनो'ला दिले. यामुळे रतन टाटांनी नॅनोचे संपूर्ण उत्पादन यशस्वीरीत्या गुजरातमध्ये केले. गुजरातसारखे आदरातिथ्य कोणीच केले नाही, असे टाटा उद्योगसमूहाचे मत आहे.

दळणवळण क्षेत्रातील आगेकूच

गुजरात सरकारचे दळणवळण सुधारणेचे धोरण अगदी आगळेवेगळे आहे. यामध्ये जमीन अधिग्रहण व आधुनिक तंत्रज्ञान वापरून गावांना राष्ट्रीय महामार्गाशी जोडण्यात आले आहे. गुजरातमध्ये रस्त्यांचे जाळे मोठे असल्याने ठिकठिकाणी जकात नाकी आहेत, पण वारंवार जकात भरावी लागत नाही. मालवाहतूक, प्रवासी वाहतूक अतिशय सुलभ आहे.

राज्य दळणवळण व औद्योगिक प्रकल्पांचे नियोजन स्वतः मुख्यमंत्री मोदींच्या नियंत्रणाखाली आहे. दिल्ली-मुंबई औद्योगिक वाहतूक गुजरात मार्गाने होते. राज्यसरकारने दळणवळणाचा उचित उपयोग करून लघु व मध्यम उद्योगांना प्रोत्साहन दिले आहे. रस्ते, वीज, पाणी या संकल्पनांना भांडवल करून ६० हून अधिक वर्षे केवळ राज्य सरकारच्या यावेळी गुजरातच्या दळणवळण क्षेत्रातील आगेकूच पहावी. यामुळे कापडउद्योग, रबर, प्लॅस्टिक, रसायन इ. उद्योग वाढत आहेत.

देशातील सर्वात मोठी विदेशी गुंतवणूक

गुजरातमधील बहुचर्चित आंतरराष्ट्रीय गुंतवणूक परिषदेत यावर्षी ४५ लाख कोटींचे सामंजस्य करार झाले. जगभरातील ६५ देशांच्या सातशे प्रतिनिधींच्या उपस्थितीत चार हजार करारांवर शिक्कामोर्तब झाले. अदानी समूहाने राज्यात ८० हजार कोटींची गुंतवणूक करण्याचे जाहीर केले. ही गुंतवणूक या राज्यातील बंदरे, ऊर्जा व पायाभूत सुविधा-उभारणी क्षेत्रात होणार आहे. या पाठोपाठ रिलायन्स - अनिल अंबानी - उद्योगसमूहाने ऊर्जा आणि सिमेंट क्षेत्रात राज्यात ५० हजार कोटी रुपयांची गुंतवणुकीची घोषणा केली.

मुकेश अंबानी यांचा रिलायन्स उद्योगसमूह रसायन क्षेत्रामध्ये ४० हजार कोटींची गुंतवणूक करणार आहे, तर एस आर समूहाने पेट्रोलियम क्षेत्रात ३० हजार कोटी रुपयांच्या गुंतवणुकीची घोषणा केली. महिंद्र अँड महिंद्र कंपनी राज्यात वाहनक्षेत्रात तीन हजार कोटी रुपये गुंतवणार आहे. ग्रामीण भागासाठी विशेष वाहने बनविणार असल्याची घोषणा टाटा उद्योगसमूहाचे अध्यक्ष रतन टाटांनी केली. 'व्हायब्रंट गुजरात समिट' मध्ये काही तासातच या घोषणा झाल्या.

मोदींच्या नेतृत्वाखाली या समिटचे हे पाचवे वर्ष होते. 'या गुंतवणुकीचा वापर गुजरातच्या सर्वांगीण विकासासाठी केला जाणार', असे मोदींनी स्पष्ट केले. या उद्योग विस्तारीकरणामुळे दळणवळण साधन-समृद्धी, रोजगार-निर्मिती, विकास दर सुधारणा या हेतूंची पूर्ती केली जाईल असे कळते. गुजरातमुळे हिंदुस्थानचे नाव जागतिक नकाशावर झळकते आहे. या समिटमध्ये आजपर्यंतचे सारे विक्रम मोडीत काढताना देशातीलच नव्हे, तर परदेशातील उद्योजकांनीही भरभरून प्रतिसाद देऊन ४५ लाख कोटींची गुंतवणूक केवळ गुजरातमध्ये केली आहे. ही रक्कम संपूर्ण देशाच्या वार्षिक अंदाजपत्रकाच्या एकतृतीयांश आहे.

मुख्यमंत्री नरेंद्र मोदींची जादू

नरेंद्र मोदींनी नुकतीच २०१० मध्ये मुख्यमंत्री म्हणून ९ वर्षे पूर्ण केली. गुजरातच्या इतिहासात कुठलाही मुख्यमंत्री सलग ९ वर्षे टिकू शकलेला नाही. यामुळे मोदींना राज्यासह स्थानिक शहरांचा विकास साधता आला आहे.

आज मोदींचे वय ६० आहे. ते स्वस्थ, तंदुरुस्त आहेत. याला त्यांची साधी राहणी, व्यायाम, योग्य आहार आणि शुद्ध आचार कारणीभूत आहेत. त्यांचा दिवस पहाटे ४ वाजता योगाने सुरू होतो. त्यानंतर ते वर्तमानपत्र, इंटरनेटवर बातम्या वाचतात. माहिती संकलित करतात. मग जिल्हाधिकाऱ्यांशी संपर्क करून चर्चा होते. सकाळी अथवा दुपारी ते विशेष व्यक्तींना व नागरिकांना वेळ देतात. ते शुद्ध शाकाहारी आहेत. कुठलाही निर्णय घेताना ते चारही बाजूंनी परिणामांचा विचार करतात.

मोदींचा व्यवस्थापन मंत्र

मोदी मानतात की,

- नेहमी दूरदृष्टीने विचार करावा. चाकोरीच्या बाहेर जाऊन नियोजन करावे.
- जगातील सर्वश्रेष्ठ व्यवस्था/वस्तूंचा आदर्श घ्यावा, स्पर्धा त्यांच्याशी करावी.
- राज्यकारभारामध्ये पारदर्शकता हवी, एकदा जबाबदारी घेतली की उत्तरदायित्व घ्यायला हवे.
- राजकीय नेते, मंत्री आणि सरकारी नोकर यांच्या कामात सुसंगती हवी. त्यांची भाषा एकच हवी.
- जनतेशी परिणामकारक संवाद आवश्यक आहे.
- अद्ययावत आणि आधुनिक तंत्रज्ञान व नवता या माध्यमातून विविध स्तरावर परीक्षण व्हावे.
- कमीत कमी शब्दात जास्तीत जास्त बोलावे, ही कला प्रत्येक व्यक्तीने अवगत करावी.
- उद्योगसमूह, गुंतवणूकदार, विक्रेते, ग्राहक यांच्या अपेक्षांचे भान ठेवा.

मोदींनी व्यवस्थापनाचा अभ्यास केल्याने ते त्याचे आचरण यशस्वीरीत्या करतात !

द्रष्टेपणाला कर्तृत्वाची जोड

मोदी कुठलीही गोष्ट नियम व कायद्याच्या चौकटीत करतात. त्यांनी ९ वर्षांपूर्वी सत्तेत येताच, गुजरातसाठी वीस ते तीस वर्षांचा व्यापक संकल्प केला. यात क्षणोक्षणी विकासाला प्राधान्य दिले. ते दरवर्षी चिंतनशिबिर, आयोजित करतात व आपल्या नियोजन-कृतीचा आढावा घेतात. आवश्यक ते बदल घडवून आणतात.

मोदी हे सर्वसामान्य कुटुंबातून राजकारणात स्थिर झाले. मात्र त्यांचे ध्येय, आपला ठसा उमटविण्याचे होते. कर्तृत्ववान माणसाला प्रगतीची क्षितिजे सतत खुणावत असतात. त्यांना अपयश पचविण्याचे विलक्षण सामर्थ्य असते. मोदींकडे द्रष्टेपणामध्ये स्वा. सावरकरांचा आदर्श असल्याने हे यश प्राप्त झाले आहे.

त्यांचे सरकार आणि व्यवहार पारदर्शक आहेत. 'राज्याच्या विकासकार्याबाबत सर्व गुजराती एक' हे सूत्र त्यांनी यशस्वी केले. प्रत्येकाच्या मनात भिनवले.

आज गुजरातमध्ये मोदी राज्य करत आहेत, ते विकासकार्ये पूर्ण करून ! मोदींना विकासपुरुष मानले जाते. सरदार पटेलानंतर गुजरातला प्रथमच असा तेजस्वी सुपुत्र लाभला आहे !

पर्यटन विकास

गुजरातने गेल्या पाच वर्षांत पर्यटनक्षेत्राचा झपाट्याने विस्तार केलेला आहे. आपला इतिहास, निसर्ग, संस्कार, संस्कृती आणि मूल्यांचे दर्शन पर्यटनातून घडावे हे यामागील महत्त्वाचे सूत्र आहे.

सरकारने आपली वनसंपत्ती सुरक्षित व विकसित केली आहे. गुजरातच्या पर्यटनाला जागतिक लोकप्रियता प्राप्त करून दिली आहे. तसेच वने, जलकेंद्रे, नदीसंगम, मंदिरे, ग्रंथालये, राष्ट्रीय स्मारके, ऐतिहासिक वास्तू यांसारख्या मुद्द्यांकडे विशेष लक्ष दिल्याने पर्यटनक्षेत्रात राज्याने बराच विकास साध्य केला आहे.

मुस्लिमांचीही प्रगती

जसा काळ पुढे सरकला तसेच मोदींच्या नेतृत्वाखाली गुजरातचा जातीय सांप्रदायिक चेहरा बदलला. आता इथे धर्माच्या नावाने मतदान होत नाही. गुजरातमध्ये ९% म्हणजे ५० लाखाहून अधिक मुस्लिम सुखाने नांदत आहेत. गुजराती मुस्लिमांनाही राज्याच्या प्रगतीबरोबर आपली प्रगती साधता आली आहे. त्यांचे शिक्षण वाढले आहे. गुजरातच्या प्रगतीबद्दल अभिनंदन.

संदर्भ -

- १) दै.सकाळ मधील लेख
- २) गुजरात सरकारची वेबसाईट - www.gujaratgov.org
- ३) Business Today - Cover Story
January Issue - Unlimited Modi
- ४) चर्चासत्र - IBNT
- ५) Reports by NDTV, Star News

Two things fill the mind with ever new and increasing wonder and awe - the starry heavens above and the moral law within me.

- Immanuel Kant

मॉडर्न कॉलेजने मला काय दिले ?

प्रा. चंद्रकांत गुरुप्रसाद कुलकर्णी तथा सी. जी. - गणित विभाग प्रमुख (निवृत्त)

मॉडर्न महाविद्यालय कार्यकाल : १९७० ते १९८९

जून १९७० मध्ये मॉडर्न कॉलेज सुरू होणार होते. शिक्षक भरण्याची प्रक्रिया जानेवारी - फेब्रुवारी १९७० मध्ये सुरू झाली. मी अर्ज केला. नोकरीसाठी अर्ज करायचा असतो हे हळू हळू रूढ व्हायला लागले होते. दिवसभर मुलाखती झाल्या, पण त्या फार अवघड नव्हत्या. विचारलेले प्रश्न गणितातले नव्हते किंवा मला असामान्य वाटणाऱ्या सामान्य ज्ञानातील नव्हते. नाव, गाव, इकडे का येणार? निवडणारी मंडळी ही प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीच्या बाहेरची नव्हती. माझी निवड झाली आणि मी मॉडर्न कॉलेजमध्ये अगदी कॉलेजच्या सुरुवातीच्या दिवसापासून रुजू झालो. ते जून १९८९ पर्यंत गणित विभागप्रमुख म्हणून स्वेच्छानिवृत्ती घेई पर्यंत, मी तेथे होतो.

हे सर्व चांगले सांगत असताना ओघाने काही सहकारी प्राध्यापकांची, शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांची, विद्यार्थ्यांची नावे येतील. याचा अर्थ, ज्यांची नावे आली नाहीत त्यांच्याकडून मला काही ज्ञान अगर सुख-समाधान मिळाले नाही असे नाही. विद्यार्थ्यांच्या बाबतीत एकूण माझ्याकडून शिकवल्या गेलेल्या विद्यार्थीसंख्येच्या तुलनेत ज्यांचा उल्लेख या कहाणीत होईल त्यांची संख्या तर अगदीच नगण्य असेल व ज्यांचे उल्लेख होणार नाहीत अशांची संख्या खूप मोठी असेल.

तर जून १९७० मध्ये मॉडर्न कॉलेज सुरू झाले. आम्ही नियुक्त २१ प्राध्यापक, ताटके सर, चाफेकर सर असे प्राचार्यांच्या खोलीत जमलो. तेथे एक प्रार्थना म्हटली आणि कॉलेजचे उदघाटन झाले. इतक्या साध्या रीतीने! कोण्या मोठ्या व्यक्तीच्या हस्ते सोहळा नाही का काही नाही. स्वतःच्या बांधलेल्या मोठ्या इमारतीत कॉलेजची सुरुवात अगदी साधेपणाने झाली. त्यानंतर दोन-तीन दिवसांनी ताटके सर म्हणाले, 'हे पहा, आपल्या संस्थेचे

नाव 'मॉडर्न कॉलेज' आहे. आपण संस्था चांगली वाढवणार आहोत. त्यावेळी लोक मोठमोठ्या देणग्या घेऊन येतील आणि कॉलेजचे नाव बदलायचे म्हणतील. त्यांच्या घराण्याचे नाव द्यायचे म्हणतील. त्यावेळी असे कुणाच्याही आहारी जाऊ नका. अहो ! चांगल्या मुलीला मागण्या यायच्याच.' हे सांगायचे कारण असे की १९८० साली गंभीर सर प्राचार्य होते. त्यावेळी एका कुटुंबीयांनी महाविद्यालयास १५ लाख रुपये देणगी देऊ केली. तीही एकरकमी. त्याबद्दल त्यांचे नाव कॉलेजला द्यायचे. आमच्यातल्याच काही लोकांना हा प्रस्ताव मंजूर होता. त्यावेळी माझ्या मनात ताटके सरांचे शब्द घोळत होते. कॉलेजचे नाव बदलायचे नाही. मॉडर्न कॉलेजची तीन मजली इमारत बांधण्यासाठी पैसा गोळा करताना ताटके सरांना अगदी मी शनिवार पेठेतून त्यांच्या घरातून नेहमी पायी चालत येतांना पाहत होतो. त्यापूर्वीच्या पिढीत कानिटकर सर यांच्यासारख्यांनी या संस्थेचा पाया रचला. मॉडर्न कॉलेजची इमारत ही ऋषितुल्य माणसांच्या प्रयत्नांचा प्रसाद आहे. त्याचे नाव असे बदलायचे? असा प्रचंड सल मनात निर्माण झाला. त्याचवेळी प्रा. चिकटे बाईनाही असेच वाटले. त्या म्हणाल्या, 'सी.जी. संस्थेचे नाव बदलू नये असे वाटते,' मी बाईना म्हटले, 'आपल्याला मत मांडायला हरकत नाही. पण त्याचवेळी नोकरी गेली तरी बेहतर, इतक्या अवस्थेला आपण राहिले पाहिजे, तरच यश मिळेल,' त्या 'हो' म्हणाल्या. मग मी, सौ. चिकटे, प्रा. पुंडे व प्रा. नवलगुंदकर, प्रा. पी. डी. कुलकर्णी यांनी आमचे हे मत प्राचार्य गंभीर सर यांच्यासमोर मांडले. नंतर आम्ही ते मत संस्थाचालकांपुढे मांडले. ते म्हणाले, 'तुमचे म्हणणे ठीक आहे, पण आपणास देणग्या हव्या आहेत त्या कशा मिळणार? देणग्या मिळविणे अवघड आहे. जर तुम्ही ह्या दोन-तीन

महिन्यांत, दोन-तीन लाखापर्यंत देणग्या मिळवून दाखविल्या तर आम्हाला तुमचा प्रस्ताव पुढे सरकवता येईल,' आम्ही 'हो' म्हटले ! तेवढ्या देणग्या मिळवून आणल्या आणि कॉलेजचे नाव तसेच राहिले. प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीच्या प्रत्येक संस्थेच्या नावात आज मॉडर्न आहे. या नावांमागे ज्यांनी खरेच निःस्पृहपणे या संस्थेसाठी काम केले त्या कानिटकर सरांची, त्यांच्या सहकाऱ्यांची अमर्याद पुण्याई उभी आहे. यापुढच्या संस्थेच्या वारसदारांनो, मॉडर्न या नावांला सतीच्या मंगळसूत्राइतके जपा. यानिमित्ताने अस्मिता आणि अहंकार यांतील फरक मला कळाला आणि काय वाटेल ते झाले तरी अस्मिता जपायला हवी हे मला कळले.

१९७० जूनमध्ये मॉडर्न कॉलेज सुरू झाले. ताटके सरांनी पहिली टीम अत्यंत चांगली निवडली. वशिला नाही, फक्त चांगले शिकवतात ही एकच काय ती चाचणी होती. पहिल्याच वर्षी आर्टस् आणि कॉमर्सला विद्यापीठाच्या गुणवत्ता यादीत आपले नाव झळकले. आणि सायन्स साईडला तर कमालच झाली. आमची प्राध्यापकांची टीम विद्यार्थ्यांसाठी इतकी झटली आणि विद्यार्थ्यांनीही आमच्या शिकवण्याला, प्रयत्नांना, उपदेशांना इतका प्रतिसाद दिला, की पहिल्या वर्षी ए ग्रुपच्या २१ विद्यार्थ्यांपैकी १८ विद्यार्थी इंजिनिअरिंगला गेले (त्यावेळी पुण्यात COEP एवढे एकमेव इंजिनिअरिंग कॉलेज होते) आणि बी ग्रुपचे ५ विद्यार्थी बी. जे. मेडिकलमध्ये प्रवेश मिळवते झाले. परिणामी मॉडर्न कॉलेजचे नाव पुण्यामध्ये चांगलेच रुजू लागले आणि विद्यार्थीसंख्याही व्यवस्थित वाढू लागली. दरवर्षी रिझल्ट तर उत्तमच लागत होते.

न्यायाधीश आडनावाची नावाची दोन मुले आपल्या कॉलेजमधून शिकून गेली. हे दोघेही इंजिनिअर. गंभीरसर प्राचार्य असताना, प्राचार्य, उपप्राचार्य चिरपुटकरसर आणि मी, अशा तिघांना त्यापैकी एका मुलाच्या लग्नाला आम्हाला बोलावले होते. आम्ही गेलो. न्यायाधीशचे वडील त्यांच्या व्याख्यांना पंक्तीला बसलेल्या मान्यवरांची ओळख करून देते होते. गंभीरसरांपाशी आले. ओळख करून दिली, 'हे मॉडर्न कॉलेजचे प्राचार्य'. चिरपुटकर

सरांची ओळख करून दिली, 'हे मॉडर्न कॉलेजचे उपप्राचार्य आणि संख्याशास्त्र विभागप्रमुख.' माझ्यापाशी आले. आता मला वाटले, की हे माझी ओळख करून देतील, 'हे मॉडर्न कॉलेजचे गणितविभागप्रमुख,' पण ...

पण त्यांनी ओळख करून दिली, 'हे सी. जी. कुलकर्णी. हे आमचे दैवत आहे'. मी तर स्तंभित झालो. ही अपेक्षा मुळीच नव्हती. प्राचार्य, उपप्राचार्य आणि आजूबाजूची मंडळी माझ्याकडे डोळे विस्फारून पहात होती. मला काय होत होते हे मी सांगूच शकत नाही. शैक्षणिक क्षेत्रातील सर्वोच्च पुरस्कार त्यावेळी मला मिळाला होता.

खरे म्हणजे मॉडर्न कॉलेजच्या त्यावेळेच्या गणित विभागातील प्रत्येक प्राध्यापक विद्यार्थीप्रिय होता, सर्वांच्या शैक्षणिक गुणवत्ता उत्कृष्ट. प्रा. चिटपुटकर, सौ. प्रमिला चिकटे, मी (सी. जी. कुलकर्णी) प्रा. रायरीकर, सौ. शैलजा नवाथे आणि सौ. पिंगळे सर्वजण शिकवायचे उत्तम. सर्वांच्या तासाला सर्व मुले बसायची. त्यावेळी ह्या विभागाला जागतिक उंचीवर नेऊन पोहोचवता आले असते. 'डॉ. गजानन एकबोटे, त्यावेळी तुम्ही संस्थाचालक हवे होतात !'

न्यायाधीशच्या वडिलांनी करून दिलेली ओळख माझ्या आणखी एक निर्णयाला कारणीभूत झाली. माझ्या सौभाग्यवतीच्या, सौ. अपर्णाच्या नावाने मॉडेल कॉलनीत सुबोध क्लासने १९८९ ला चांगलेच मूळ धरले होते. जून १९८९ ला मॉडर्न महाविद्यालयातून मी गणितविभागप्रमुख म्हणून प्रा. डॉ. नवलगुंदकर यांच्या प्राचार्यपदाच्या काळांत स्वेच्छानिवृत्ती घेतली.

२००२ फेब्रुवारी, माझ्या मुलाचे चि. श्री. हृषिकेश ऊर्फ व्यंकटेशचे लग्न होते. या लग्नाला डी. वाय. पाटील युनिव्हर्सिटीचे कुलपति व आपले विद्यार्थी श्री. पी.डी. पाटील आणि त्यांचे मित्र अतुल जोशी, महाडकर बंधू असे सर्व आले होते. त्यावेळी पी. डी. पाटील यांनी ठरवले, की आपल्या मॉडर्न कॉलेजच्या गुरुजनाना आपल्या शैक्षणिक संस्थांच्या समूहापैकी एखादी संस्था दाखवायची, त्याप्रमाणे त्यांनी सर्व व्यवस्था केली आणि

आम्हा सर्व मॉडर्न कॉलेजमधील त्यांच्या शिक्षकांना आणि नवीन शिक्षकांना, त्यांचे मेडिकल कॉलेज दाखविले, आपल्या विद्यार्थ्यांचे - पी. डी. पाटीलचे कौतुक पाहतांना खरेच डोळे भरून आले.

विद्यार्थ्यांनी जे जे माझ्याकडून घेतले ते ते इथे सांगायचे म्हणजे या लेखाचा विस्तार खूप होईल, पण या निमित्ताने सर्व तरुण शिक्षकांना मात्र मला एक सांगावे वाटते की, 'शिक्षकाच्या प्रत्येक कृतीचा त्याचे विद्यार्थी अभ्यास करत असतात. तो शिक्षक शिकवतो कसा, निरनिराळ्या स्तरातील विद्यार्थ्यांशी शिक्षक वागतो कसा, त्याची विद्यार्थ्यांबद्दलची व आपल्या कामाबद्दलची तळमळ कशी आहे, त्याचे घर, कुटुंब कसे आहे, तो आपल्या नातेवाईकांशी कसा वागतो, त्याचे चारित्र्य कसे आहे, त्याच्या खाण्यापिण्याच्या सवयी कशा आहेत, त्याची धार्मिक, आध्यात्मिक बैठक कशी आहे. खरे विद्यार्थी यातील उत्तम, उदात्त आणि उन्नत त्या शिक्षकाकडून उचलत असतात आणि त्यातून जागतिक उंचीच्या व्यक्तिमत्त्वाची निर्मिती होत असते. एक शिक्षक म्हणून हा अनुभव नवरोसजी वाडिया कॉलेज, मॉडर्न कॉलेज या संस्थांतून मी घेतला आहे.

मॉडर्न कॉलेजच्या पहिल्या वर्षाचे प्राचार्य लिमये सरांनी पी.डी. कॉमर्स आणि एफ. वाय. बी. कॉम, (हल्लीचे ११ वी - १२ वी कॉमर्स) ह्या वर्षासाठी हायर मॅथ्स हा विषय सुरू केला. त्यावेळी पहिल्या बॅचला जोगळेकर आणि कार्येकर ही दोनच मुले होती. मी आणि प्रा. सौ. चिकटे त्यांना शिकवत होतो. पहिल्यांदा वाटले की, कॉमर्सच्या मुलांना या मॅथ्सचा काय उपयोग? पण आम्ही मात्र मुलांना चांगले शिकविले. नंतर त्यातील कॉमर्सकडील ॲप्लिकेशन्स शिकविली. ती आम्हालाही शिकवायला मिळाली. त्यानंतर दोन वर्षांनी आम्हाला छान अनुभव मिळाला. ही मुले लगेचच सी. ए. झाली आणि ही कॉलेजमधील बॅच म्हणजे अगदी लहान वयात झी. ए., आय. सी. डब्लू. ए., सी. एस., आय. ए. एस्., आय. पी. एस. इत्यादी होण्याचा हातखंडा प्रयोग ठरली. आम्हा शिक्षकांना कृतकृत्य वाटले. हे विद्यार्थी लवकर राष्ट्रीय स्तरावर काम करते झाले. ह्या सर्व

विद्यार्थ्यांना शिकवण्याचे भाग्य मॉडर्न कॉलेजने दिले. मी मॉडर्नमध्ये १९ वर्षे होतो. या बॅचमधून या १९ वर्षांतून या प्रकारचे ३०० च्या आसपास विद्यार्थी आमच्याकडून बाहेर पडले. शाम वाघ आणि मित्रमंडळी, सुनील दाढे, सदानंद दाते, मकरंद आडकर, अशी ३०० मुले या मुशीतून बाहेर पडली.

मॉडर्न महाविद्यालयाच्या सुरुवातीपासूनच प्राचार्य लिमयांनी आणखी एक प्रयोग आर्ट्स साईडला केला, तो म्हणजे तेथेही गणित हा कठिण विषय ठेवला. सुरुवातीला २ मुली होत्या - मंगला जाधव आणि दुसरीचे नाव आठवत नाही. तेथेही आम्हा शिक्षकांना वाटायचे, 'हे कशाला?' पण आम्ही मुलींना नेटाने शिकवले. आज मंगला जाधव पुण्याच्या साहित्यक्षेत्रात नाव कमावून आहे. कलाशाखेकडून उत्तम अंमलदार निर्मितीचा आनंद मला मॉडर्न कॉलेजने दिला.

मॉडर्न कॉलेजमध्ये प्रत्येक कामासाठी समित्या स्थापन करीत आणि समितीतील सभासद फिरते असत. त्यातील काही काळ मी निवडणूक समितीचा सभासद व नंतर अध्यक्ष होतो. घरच्या आर्थिक परिस्थितीमुळे शिकत असताना मी फक्त अभ्यासात लक्ष केंद्रित केले होते. बाकी कार्यक्रमांकडे मी अजिबात लक्ष दिले नव्हते. कधी कधी अभ्यासेतर गोष्टी हव्यात कशाला, असे वाटायचे, पण हा नकारात्मक हट्ट मीही मनाशी कधी केला नाही. जे जे काम माझ्या वाट्याला येई ते मी समोरसून आणि झोकून करत असे. हे काम करताना राजकारणातील व्यक्तिमत्त्वे आमच्या हातून आकार घेत होती. खरं सांगू, भगवान श्रीकृष्णाने म्हटल्याप्रमाणे प्रत्येक प्रकारचे व्यक्तिमत्त्व त्याने गुणकर्मानुसार जन्माला घातलेले असते, शिक्षकाने ते हेरून त्याला फक्त वाव द्यायचा असतो. आकार ते व्यक्तिमत्त्व स्वतःच घेत असते. निवडणूक समितीचा सभासद आणि अध्यक्ष म्हणून आज्ञामर्भाई पानसरे, संजय बालगुडे, जालिंदर कामठे अशा राजकीय व्यक्तिमत्त्वांना आकार देण्याची संधी मॉडर्न कॉलेजने मला दिली.

प्राईझ डिस्ट्रिब्युशन कमिटीचाही मी खूप वर्ष सभासद आणि एकदा अध्यक्ष होतो, त्यामुळे कला, क्रीडा,

साहित्य आणि शिक्षण या चारही क्षेत्रांत विशेष नैपुण्य मिळवणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या मी संपर्कात आलो. माझ्या नकळत माझ्या हातून त्यांना प्रोत्साहन मिळत गेले. तबलावादक पुरंदरे, नंदकिशोर कपोते, त्यागराज खाडिलकर, विलास सातभाई, सुरेशचंद्र पाध्ये, संगोराम बंधु, श्रीरंग इनामदार, मोहन हेगडे असे अनेक विद्यार्थी यांतून घडत गेले. विद्यार्थ्यांच्या सर्व अंगाना पैलू पाडण्याचे कसब असे मॉडर्न कॉलेजमधून माझ्यात वाढीस लागले.

तृतीय वर्ष शास्त्राला गणित हा मुख्य विषय सुरू करण्यास बऱ्याचजणांचा विरोध होता. या मुलांना काय बी.एस.सी., बी.एड्. करून काय मास्टर का करणार आणि कोण घेणार गणित प्रिन्सिपल. नव्याने हा विषय सुरू करताना त्यावेळी सरकारी बंधन होते, कमीत कमी १५ विद्यार्थी तरी पाहिजेत. त्यावेळी मी काही सहकाऱ्यांचे चॅलेंज घेतले. 'या विद्यार्थ्यांना निरनिराळ्या क्षेत्रात उत्तम नोकऱ्या मिळवून दाखवीन.' १९८१ साली पुरेशा विद्यार्थी संख्येसहित मॅथ्स प्रिन्सिपल सुरू झाले आणि पहिल्याच वर्षाच्या मुलांना मी विविध व्यवस्थित नोकऱ्या मिळवून दिल्या. अर्थात 'मॅथ्स प्रिन्सिपल' विद्यार्थीप्रिय झाले हा वारसा प्रा. सौ. चिकटे आणि प्रा. श्री रायरीकर यांनी तितक्याच चांगल्या प्रमाणात पुढे चालू ठेवला.

तुमच्यासमोरचा विद्यार्थी हा तुमच्या ऋणानुबंधातून तुमच्या समोर येतो, तो हुशार, कुशाग्र असेल वा नसेल, गरीब, मध्यम, श्रीमंत असेल, संस्कारी वा असंस्कारित असेल, ग्रामीण वा शहरी असेल, अगदी कसाही असेल, जसा तो गोळा तुमच्यासमोर आला असेल त्याला आपले मानून, त्यावर प्रेम करून त्याला घडवणे हा आणि त्यात आनंद मानणे शिक्षकाचा स्वधर्म आहे, हे तत्त्व या प्रसंगाने मॉडर्न महाविद्यालयात माझ्या मनावर चांगलेच कोरले गेले. माझ्या वाट्याला या वर्षी अशी मुले का? अशी तक्रार मी माझ्या मनाशीही कधी केली नाही.

गोष्टीरूपाने असे खूप सांगता येईल, पण आता उर्वरित अत्यंत सूत्ररूपात सांगून हा लेख आटोपता

घेतो. फक्त तीन बाबींचा उल्लेख करून हे लिहिणे थांबवतो.

मॉडर्न कॉलेजमध्ये गणितविभागप्रमुख असल्याने पुणे विद्यापीठाच्या गणित अभ्यासमंडळाची निवडणूक लढवून निवडून आलो. अभ्यासक्रम तयार करण्याचा अनुभव त्यातून मिळाला. त्याचवेळी बी. सी. एस. अभ्यासक्रम तयार होत होता. त्यात सहभाग घेता आला. बी.सी.एस. च्या निर्मितीची संकल्पना विद्यापीठातील ज्या धुरीणांनी (डॉ. सहस्रबुध्दे, डॉ. एम.आर. भिडे इत्यादी ती मंडळी) मांडली त्यांच्याबद्दल प्रचंड आदर वाटला.

गणित प्रिन्सिपलला कॉम्प्युटर प्रोग्रॅमिंग हा विषय शिकवायला कोणी तयार होईना. शेवटी मी अभ्यास करून शिकवायला सुरुवात केली. १९८१ साली या विषयाची प्रचंड झेप माझ्या लक्षात आली आणि आपण सॉफ्टवेअरमध्ये काही तरी चांगले करायला हवे हे माझ्या मनाने घेतले.

१९७७ साली एफ. वाय.चे अभ्यासक्रम नव्याने येत होते. काही क्रमिक पुस्तके लिहावयाची होती. त्यावेळी नवीन गणित विषय लिहू शकणारे प्राध्यापक कमी होते. सेटस् आणि फंक्शन्स्, ॲबस्ट्रॅक्ट अलजिब्रा, व्हेक्टर, कॅलक्युलस हे विषय मी रसाळपणे शिकवत होतो. आमचे रिझल्ट चांगले लागत होते, त्यामुळे आमच्या चिरपुटकर सरांनी 'नरेंद्र प्रकाशन'कडे माझी शिफारस केली. नामवंत लेखकांबरोबर मला लिहायला मिळाले. जवळ जवळ ३५ क्रमिक पुस्तके मी लिहिली. क्रमिक पुस्तके लिहिण्याची संधी मला मॉडर्न कॉलेजमुळे मिळाली. त्यावेळी मंजूर झालेल्या पुस्तकांच्या लेखकांपैकी जास्तीत जास्त लेखक शास्त्र, कला आणि वाणिज्य ह्या तीनही शाखांतील मॉडर्न कॉलेज मधील होते.

डॉ. व. झा. साळी यांच्या अधिकाराखाली १९८०, १९८१ व १९८२ या तीन वर्षांत बारावीच्या गणित विषयाची प्रश्नपत्रिका सुधारण्याचे काम करायला मिळाले. त्यानंतर मात्र बारावीनंतरच्या विद्यार्थ्यांच्या गुणवत्तेत चांगला फरक पडत गेला आणि महाराष्ट्रीयन विद्यार्थ्यांचे कल्याण झाले. प्रश्नपत्रिकांचे स्वरूपही विद्यार्थ्यांच्या भावी

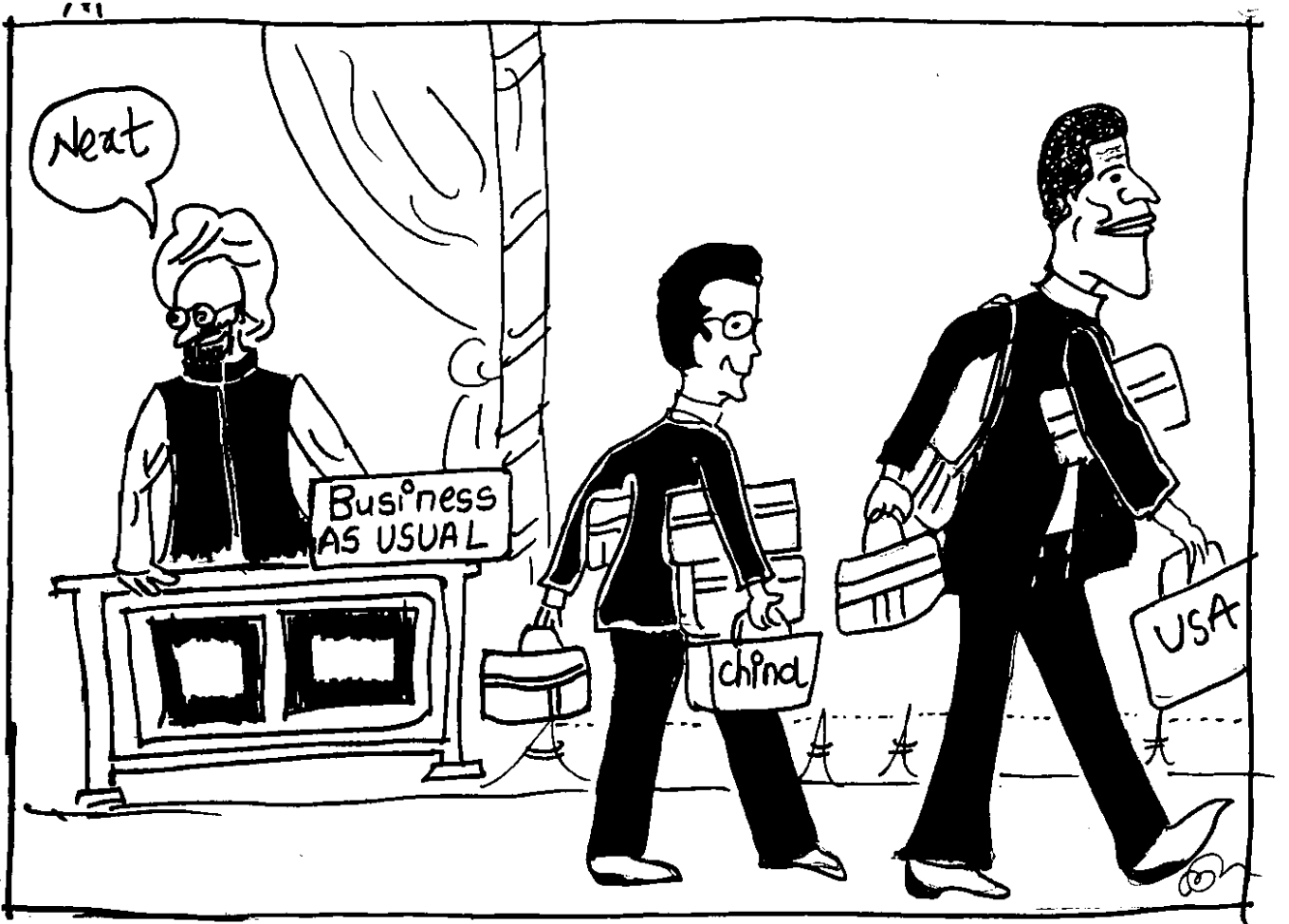
करिअरवर किती परिणाम करते हे त्यावेळी अनुभवायला मिळाले.

माझे फळ्यावरचे अक्षर प्रा. चिरपुटकर व सौ. प्रमिला चिकटे यांच्यामुळे सुधारले. वर्गातील आवाजाची तीव्रता प्रा. गंभीर आणि प्रा. ल. ह. गाडगीळ यांच्यामुळे सुधारली. असे खूप खूप बारीकसारीकही तेथे सुधारले. 'व्होकेशनल गायडन्स' बदल प्रा. गोसावी व प्रा. सौ. मित्रा यांच्यामुळे शिकायला मिळाले. त्याग त्याग म्हणजे काय, कोणत्याही परिस्थितीत झटून काम करणे म्हणजे काय, हे श्री. वायू. पी. तथा काका देशपांडे आणि एस. वाय. कुलकर्णी यांच्याकडून शिकलो. डॉ. भीमराव कुलकर्णी, डॉ. वि. भा. देशपांडे, डॉ. शं. ना. नवलगुंदकर या सहकारी प्राध्यापकांकडून जनतासंपर्क कसा वाढवावा हे मी शिकलो. डॉ. ल.

ह. गाडगीळ, प्रा. आर्. जी. लिमये, प्रा. अनिल नातू, प्रा. क. म. गोखले यांनी केलेल्या मार्गदर्शनामुळे मला वेळोवेळी धीर मिळाला. असे प्रत्येकाकडून खूप खूप शिकत गेलो. जून १९८७ मध्ये माझ्या सौभाग्यवतीची ओपन हार्ट सर्जरी झाली. त्यावेळी सहकारी प्राध्यापक डॉ. एस्. वायू. परांजपे, डॉ. ए. के. पांडे, प्रा. लाळे, प्रा. किरण लागू इत्यादी प्राध्यापक, शिक्षकेतर कर्मचारी, विद्यार्थी राईलकर आणि त्याचे मित्र यांनी रक्तदान केले. मॉडर्न महाविद्यालयाने जोडलेली ही रक्ताची नाती मी कशी विसरू?

असो, मॉडर्न कॉलेजने मला खूप दिले. त्याची यादीही खूप मोठी आहे.

या सरस्वतीच्या मंदिराला माझा शिरसाष्टांग नमस्कार ! दंडवत !!

Monika Naikade,
XI G

मी आणि मॉडर्न महाविद्यालय

सौ. प्रमिला चिकटे - गणित विभागप्रमुख (निवृत्त)

मॉडर्न महाविद्यालय कार्यकाल : १९७० ते २००४

मॉडर्न महाविद्यालयाच्या स्थापनेला चाळीस वर्षे पूर्ण होत असून, एक निवृत्त प्राध्यापिका म्हणून महाविद्यालयाच्या काही आठवणी लिहिण्यासंबंधीचे एक पत्र माननीय प्राचार्य डॉ. झुंजारराव यांजकडून मला मिळाले. खरे म्हणजे निवृत्तीचे आयुष्य चालू असताना भूतकाळ पूर्ण विस्मरणात गेला होता; पण हे पत्र वाचल्यानंतर विस्मृतीच्या खोल कप्प्यातून आठवणींचे एकेक सोनेरी पान अलगद उलगडत स्मृतींचा सुगंध देत गेले. त्या आठवणी लिहिण्याचा हा एक विनम्र प्रयत्न आहे.

ज्या निष्णात, विद्यार्थीप्रिय, शैक्षणिक दूरदृष्टी असणाऱ्या कर्तृत्ववान व्यक्तीने या महाविद्यालयाची उभारणी एका खडकावर, १९६९ साली करण्याचे धारिष्ट्य दाखविले त्या माननीय ताटके सरांच्या स्मृतीला अभिवादन करून मी या आठवणी लिहिण्यास प्रारंभ करते.

त्यावेळी शेजारीच असणाऱ्या लोकप्रिय व प्रसिद्ध फर्ग्युसन महाविद्यालयाला टक्कर देणे सोपे काम नव्हते. यावरून ताटके सरांच्या धाडसाची कल्पना येते. त्यावेळी ताटकेसरांनी उच्चारलेले एक वाक्य अजूनही स्मरणात आहे. ते म्हणाले होते, “ज्याच्याकडे खूप पैसे असतात त्याच्याकडे पत असतेच असे नाही; पण जो आपल्या गुणांवर व कर्तृत्वावर पैसा उभा करू शकतो तो खरा पतदार माणूस असतो. मी कॉलेज उभे करण्याचे जाहीर करताच संस्थेकडे पैशाचा ओघ सुरू झाला आहे.” हे कॉलेज Quality College व्हावे हे त्यांचे स्वप्न होते, त्यामुळे येथील सर्व गोष्टींकडे त्यांचे अगदी बारकाईने लक्ष असे. कोणत्याही शैक्षणिक संस्थेचा आत्मा म्हणजे तेथील शिक्षकवर्ग. त्याची निवड त्यांनी अगदी विशेष लक्ष घालून केली होती. निरनिराळ्या महाविद्यालयांतील निष्णात व्यक्तींना त्यांनी विभागप्रमुख म्हणून निवडले

होते. त्यानंतर प्राध्यापकांच्या मुलाखती झाल्या. या मुलाखती मॉडर्न हायस्कूलच्या ग्रंथालयात झाल्या होत्या. निवडीसाठी ऋषितुल्य सुरु सर, माननीय ताटके सर, गणिताचे प्राध्यापक आर्. टी. कुलकर्णी सर इत्यादी मान्यवर उपस्थित होते.

आत्मस्तुतीचा दोष पत्करून एक आठवण सांगण्याचे धाडस करते. माझा अकरावीच्या बोर्डात एकविसावा क्रमांक होता व पदव्युत्तर परीक्षेत गणित विषयात सर्वात जास्त गुण मिळाल्यामुळे मला शास्त्रशाखेचे सुवर्णपदक मिळाले होते.

ताटके सर मला म्हणाले होते, “आमच्या मॉडर्न मुलींच्या शाळेत असतीस तर तू बोर्डात पहिली आली असतीस. सुवर्णपदकाची मानकरी आमच्या शिक्षकवर्गात असण्याने आम्हाला आनंदच होईल.” ही त्यांची शाबासकीची थाप पाठीवर घेऊन मी माझ्या महाविद्यालयातील वाटचालीला सुरुवात केली.

कॉलेज सुरू झाले तेव्हा कॉलेजच्या इमारतीचे बांधकाम अजून पूर्ण व्हावयाचे होते. आता जेथे प्राचार्यांचे ऑफिस आहे त्या ठिकाणी कॉलेजच्या पहिल्या दिवशी पूजा होऊन ऋग्वेदांच्या ऋचांचे पठण झाले होते. त्यावेळचे पावित्र्याने भारून गेलेले वातावरण अजूनही स्मरणात आहे.

एकूण तेवीस प्राध्यापक व त्यांच्या नेतेपदी असलेले प्राचार्य लिमये यांच्यासह महाविद्यालयाची यशस्वी वाटचाल सुरू झाली. सुरुवातीच्या काळात प्राचार्यांचे व ताटके सरांचे प्राध्यापकांच्या वर्गातील शिकवण्यावर अगदी बारकाईने लक्ष असे. वर्गावरून प्राचार्यांची फेरी झाली नाही असा एकही दिवस जात नसे. या कडक नजरेचा फटका दोन प्राध्यापकांवर बसून त्यांना हे कॉलेज सोडावे लागले.

कॉलेज वैशिष्ट्यपूर्ण करण्यासाठी प्राचार्य लिमये यांनी अनेक नवीन उपक्रम सुरू केले. त्यांपैकी एक वैशिष्ट्यपूर्ण उपक्रम म्हणजे Staff academy. अनेक प्रचलित राजकीय, सामाजिक, शैक्षणिक, साहित्यिक क्षेत्रात काम करणाऱ्या मान्यवर व्यक्तींना येथे बोलावण्यात येई. त्यांची व्याख्याने आयोजित करण्यात येत. ही व्याख्याने अतिशय बोधप्रद व आनंददायी अशी असत. कॉलेजातील प्राध्यापकांनासुद्धा येथे व्याख्यान देण्यास प्रवृत्त केले जाई. प्रा. नांदेडकर या academy चे चेअरमन होते. त्यांचे समारोपाचे भाषण नेहमी हास्याची खसखस पिकवून जात असे.

प्राचार्य लिमये हे स्वतः वाणिज्य शाखेचे पदवीधर असल्यामुळे वाणिज्य शाखेच्या उन्नतीकडे ते जातीने लक्ष देत. त्यांना स्वतःला गणित व संख्याशास्त्र या विषयाची अत्यंत आवड होती. T.Y.B.Com. साठी त्या काळी तीन वैकल्पिक विषयांतून एक विषय विद्यार्थी निवडीत असत. त्यांपैकी एक विषय गणित व संख्याशास्त्र होता. हुशार विद्यार्थ्यांना हा विषय घेण्यासाठी प्राचार्य लिमये प्रोत्साहित करत असत. काही कालानंतर आपल्या महाविद्यालयाचे हे वैशिष्ट्य बनले. बाहेरच्या कॉलेजातील विद्यार्थी या विषयाचे तास attend करण्यासाठी आपल्या कॉलेजात येत असत. त्यांपैकी एक विद्यार्थीनी कु. जाई निमकर वाडिया कॉलेजातून आपल्या कॉलेजात केवळ या विषयासाठी येत असे. तिने गणित व संख्याशास्त्र या विषयात २०० पैकी २०० गुण मिळवून विद्यापीठात उच्चांक केला होता. तिच्या या यशात गणित विभागाचा सिंहाचा वाटा आहे असे तिने लेखी पत्र महाविद्यालयाला पाठविले होते. प्राचार्य लिमयेसरांचे गणित विषयाचे प्रेम येथेच थांबले नाही. कॉमर्स शाखेतील प्राध्यापकांना उच्च गणिताची ओळख व्हावी म्हणून त्यांनी वाणिज्यशाखेच्या प्राध्यापकांसाठी एक गणिताचे शिबिर आयोजित केले होते. त्यामध्ये गणित विषयाच्या महाविद्यालयातील प्राध्यापकांकडून त्यांनी गणित शिकून घेतले होते.

त्यांच्याच प्रोत्साहनाने गणित विभागातील प्राध्यापकांनी पी.डी. सायन्स व पी.डी. कॉमर्सच्या विद्यार्थ्यांसाठी

गणिताच्या Question-Banks तयार केल्या होत्या. त्या पुस्तकांना त्यांनी स्वतः प्रस्तावना लिहिली होती.

प्राचार्य लिमये यांच्या देखरेखीखाली वाणिज्य विभाग बहरत होता. तसेच हळूहळू शास्त्रशाखेकडे रसायन, भौतिक, वनस्पतिशास्त्र व प्राणीशास्त्र या विषयांतील पदवी अभ्यासक्रम सुरू होत होते. संख्याशास्त्र या विषयाच्या पदवी अभ्यासक्रमासाठी काही अडचणी निर्माण झाल्या होत्या, पण त्यावर मात करून मी व प्रा.सी.जी. कुलकर्णी यांनी जिद्दीने संख्याशास्त्र विभागाची उभारणी केली. त्यावेळच्या E-Room या छोट्याश्या खोलीमध्ये संख्याशास्त्राची प्रयोगशाळा सुरू करण्यात आली. शेजारीच जिन्यामध्ये कपाटे लावून तो विभाग सुरू करण्यात आला व संख्याशास्त्राचा पदवी अभ्यासक्रम १९७९ साली सुरू करण्यात आला. आता वेळ होती, गणितातील पदवी अभ्यासक्रम सुरू करण्याची, पण येथेही दैव परीक्षा पाहात होते. पण जो दुसऱ्याला मदत करतो त्याच्यासाठी देव स्वतः उभा राहतो. अशीच मदत गणित विभागाला मिळाली व गणिताचा पदवी अभ्यासक्रम १९८१ साली सुरू झाला. त्यानंतर गणित विभागाची भरभराट होत गेली.

गणित विषयात 'त्रिमितीय भूमिती' हा एक विषय विद्यार्थ्यांना अभ्यासावा लागतो. त्रिमितीय संकल्पना चटकन visualize करणे बरेच अवघड असते. हे काम सुलभ व्हावे म्हणून मी व प्रा. सी. जी. कुलकर्णी यांनी three dimensional mathematical models तयार केली होती.

दिवसेंदिवस गणित विभागातील गुणवान विद्यार्थ्यांची संख्याही वाढू लागली. गणिताचे सर्व प्राध्यापक विद्यार्थ्यांना उत्साहाने व तळमळीने शिकवू लागले. गणित शिकायचे म्हणजे आयुष्यभर फक्त 'मास्तरचाच' पेशा नशिबी येणार हे विद्यार्थ्यांच्या कानावर पडणारे शब्द खोटे ठरवून गणित विषयाच्या इतर क्षेत्रातीलही नोकऱ्यांचा शोध घेऊन विद्यार्थ्यांना vocational guidance दिला. त्याचे फलित म्हणून आज आपले विद्यार्थी M.B.T., Tata Motors, Animation इत्यादी उद्योगांमध्ये यशस्वीपणे

काम करीत आहेत. आपले विद्यार्थी श्री. संजय देशपांडे यांची स्वतःची Chaitanya Software Laboratory आहे. त्यांच्या सहकार्याने गणित विभागासाठी, विद्यार्थ्यांना उपयुक्त अशा Computational Geometry या विषयावरील CDs तयार केल्या. यासाठी U.G.C. कडून मी व डॉ. निवेदिता महाजन यांना Minor Research Project साठी Grant मिळाली होती. या CDs विद्यार्थ्यांसाठी खूप उपयुक्त ठरल्या. आपले विद्यार्थी विजयेंद्र पाटील हे ऑनिमेशन क्षेत्रात काम करीत आहेत. श्री. विजय देशपांडे हे Telephone Exchange मध्ये Senior Officer या हुद्यावर काम करीत आहेत. त्याचबरोबर शिक्षकी पेशासारख्या उदात्त क्षेत्रालाही मॉडर्न महाविद्यालयातील गणित विभागाचे योगदान फार मोठे आहे. पुण्यात व पुण्याबाहेरील अनेक सायन्स व इंजिनिअरिंग कॉलेजात तसेच शाळांमध्ये आपले अनेक विद्यार्थी व विद्यार्थिनी यशस्वीपणे विद्यादानाचे काम आनंदाने करीत आहेत.

गणित विभागातील विद्यार्थ्यांनी बौद्धिक क्षेत्रात गाठलेल्या उंचीची कल्पना येण्यासाठी काही विद्यार्थ्यांच्या नावाचा उल्लेख पथदर्शक ठरावा. या विद्यार्थ्यांची नावे आहेत, श्री बसन्नर, श्री. महेश जोशी, श्री. पोतदार, श्री. स्वानंद खरे व श्री. देवेंद्र शिरोळकर.

१२ वी नंतर इंजिनिअरिंगला मिळालेली admission नाकारून हे विद्यार्थी गणित शिकण्याच्या उद्देशाने आपल्या कॉलेजात दाखल झाले. I.I.T. मधील शिक्षणाचे आकर्षण अनेक हुशार व बुद्धिमान विद्यार्थ्यांना वाटत असते; पण १२ वी तील I.I.T. च्या संधीव्यतिरिक्त बी.एससी. नंतरही I.I.T. ला जाण्याची एक संधी उपलब्ध असते याचे मार्गदर्शन आम्ही आमच्या विद्यार्थ्यांना सतत करून त्यांना त्यासाठी प्रोत्साहित करीत असतो.

त्यापैकी श्री. बसन्नर, महेश जोशी व पोतदार यांनी I.I.T. मधून M.Tech. (Maths) ही पदवी संपादन केली आहे. श्री. बसन्नर हे D.R.D.O. मध्ये Senior Scientific Officer म्हणून काम करीत आहेत. महेश जोशी हे एका Software कंपनीत उच्चपदस्थ अधिकारी

आहेत. तसेच श्री. पोतदार हे संख्याशास्त्र विभागात काम करीत आहेत.

श्री. देवेंद्र शिरोळकर यांनी पुणे विद्यापीठातून Ph.D. संपादन केली आहे. सध्या ते स्पेन येथे Post Doctoral Research करीत आहेत.

या सर्वांचा कळस ठरावा अशी कामगिरी श्री. स्वानंद खरे या आपल्या विद्यार्थ्याने केली आहे. बी.एससी. नंतर I.I.T. मध्ये निवड होऊन त्याने तेथे M.Tech. होऊन तो तेथे Ph.D. करीत आहे. Applications of Mathematics in Engineering या विषयावर आधारित त्याचा शोधनिबंध आहे. मेक्सिको येथील एका परिषदेत त्याचा Chemical Engineering मधील शोधनिबंध वाचण्यात आला. व्हिएन्ना येथील एका परिषदेत त्याने स्वतः हजर राहून आपल्या शोधनिबंधाचे वाचन केले आहे.

T.Y.B.Com या वर्षी गणित व संख्याशास्त्र हा विषय घेऊन अनेक विद्यार्थी त्यांच्या आयुष्यात उत्तुंग कामगिरी करीत आहेत. त्यांपैकी श्री. आडकर हे सुप्रीम कोर्टात वकिली करीत आहेत. श्री. सुनील दाढे याने I.A.S. ही पदवी संपादन केली आहे. श्री. महेश पाटणकर व श्री. ओसवाल हे C.A. होऊन स्वतःची C.A. फर्म चालवीत आहेत.

तसेच स्वतःच्या जिवावर उदार होऊन २६/११ च्या मुंबईवरील अतिरेक्यांच्या हल्ल्यात यशस्वी कामगिरी करणारे A.C.P. सदानंद दाते हे नाव आपल्या कॉलेजचे नाव उज्ज्वल करीत आहेतच. आपल्या विद्यार्थ्यांसमोर हे एक role model म्हणून राहिल.

प्रा. गंभीर सर प्राचार्य असताना आठवणीत राहिल अशा सुखद अनुभवाचा उल्लेख करावासा वाटतो. आम्ही जेथे राहत होतो तेथे सर्व शाळा इंग्रजी माध्यमाच्या होत्या आणि माझ्या मुलीला मराठी माध्यमाच्या प्राथमिक शाळेत घालावयाचे होते. माझी अडचण गंभीर सरांनी ओळखून आपल्या संस्थेच्या प्राथमिक शाळेचा अर्ज मागवून घेतला व लगेच admission दिली. पुढे मॉडर्न हायस्कूलमधून

माझी मुलगी एस्.एस्.सी. ला बोर्डात आली व शाळेत पहिली आली.

शाळेमध्ये शिक्षक होण्यासाठी B.Ed. ही पदवी संपादन करावी लागते. त्यामध्ये शिकविण्याची कौशल्ये शिकवली जातात, पण कॉलेजमध्ये प्राध्यापक होण्यासाठी मात्र अशा प्रकारचे प्रशिक्षण उपलब्ध नाही. हा विचार करून मी व प्रा. डॉ. निवेदिता महाजन यांनी एक Educational Research Project U.G.C. ला सादर केला होता. त्याला २५ लाखांचे अनुदान मंजूर झाले होते. आम्हाला project presentation साठी दिल्लीला बोलावले होते, पण काही अडचणीमुळे हे project सुरू होऊ शकले नाही. याची खंत व हुरहूर अजून कधी कधी मनात येते. या project वर काम करून आपण संस्थेसाठी काही करू शकलो असतो असे वाटते.

मॉडर्न महाविद्यालयातील प्राध्यापिका म्हणून मला गणित विषयावरील पुस्तके लिहिण्याची संधी मिळाली. अनेक हुशार व गुणी मुलांच्या आयुष्याला आकार देता आला. विद्यापीठ स्तरावर काम करण्याचा अनुभव हा एक वेगळ्या प्रकारचा अनुभव असतो. संस्थेचे माननीय चेअरमन डॉ. एकबोटे यांच्या प्रोत्साहनाने व मार्गदर्शनाने, विद्यापीठ स्तरावर, गणित अभ्यास मंडळ व सायन्स फॅकल्टीवर काम करण्याचा अनुभव मिळाला.

घडलेल्या घटना जशा आठवत गेल्या तशा लिहिल्या आहेत. काही घटनांचे व व्यक्तींचे उल्लेख राहून गेले असण्याची शक्यता नाकारता येत नाही.

अखेर एवढेच म्हणावेसे वाटते, की या मॉडर्न महाविद्यालयाने मला भरपूर दिले. या सर्व उपक्रमांतून शैक्षणिक क्षेत्रात जे योगदान मला देता आले त्याबद्दल महाविद्यालयाची मी सदैव ऋणीच राहीन !!!

दुनियादारी

छा जाते हैं हर मेहफिल पर
फिर भी मेहफिल से बेगाने हैं ।
लोग करते हैं दुनियादारी की बातें
और हम तो यूँ दिवाने हैं ॥

हर कदम पर मिलता है काफिला
हर कोई अपना सा लगता है ।
हर आखों में देखी है चाहत
फिर भी क्यों डर सा लगता है ?

थरथराते हैं किसीसे मिलाते हुए हाथ
न जाने ये भी कब छूट जायेंगे ।
न ओ बेवफा, न हम करेंगे गुस्ताखी
फिर न जाने क्यों दिल टूट जायेंगे ?

अब भी नहीं हैं बहारें रुसवा हमसे
अब भी एक मदहोशी है ।
पर भीड में भी अकेलापन
ये कैसी खामोशी है ?

खुशियां भी कर दे जख्मी
कभी ऐसा भी होता है ।
इतनी बार बिछड़े हैं अपनों से
के अब चाहत से डर लगता है ॥

हो सके तो इतनी सी इनायत कर दो
हम में भी भर दो ऐसी बात ।
न मिल जाये कोई गिला नहीं
बस कोई छोडे ना मिलकर साथ....!

गणेश बिराजदार

‘मागोवा’ मॉडर्न महाविद्यालयाचा

प्रा. त्र्यंबक लाळे - रसायनशास्त्र विभाग (निवृत्त)

मॉडर्न महाविद्यालय कार्यकाल : १९७१ ते २००६

सत्तरचे दशक नुकतेच सुरू झाले होते. एम.एस्सी.ची पदवी हातात पडून नुकतीच नोकरीलाही सुरुवात झाली होती. एकूणच पुणे तसे शांत शहर होते. सुंदर हवामान, सहन होईल एवढीच गर्दी, वाहतुकीचा ताण नाही, बहुतेक सर्व सायकल चालवणारेच, त्यापुढे गतिमानता ही सोसवेल इतकीच, अशा या वातावरणात महाविद्यालयेही मोजकीच, मध्यमवर्गीय एस.पी., थोडे नदीकिनारी असणारे एम.ई.एस., नदीपलीकडील उच्चभ्रूंचे एफ.सी. व संगमापलीकडे वाडिया. मुलेही आपापल्या वकुबाप्रमाणे विभागली जायची. मध्यवस्तीत नू.म.वि. चा दबदबा, त्याचेच एस.पी. कॉलेज, नदीपलीकडे नावाप्रमाणेच मॉडर्न हायस्कूल. त्यांना मात्र स्वतःचे असे महाविद्यालय नव्हते. हीच बोच मा.ताटकेसरांना लागून राहिलेली, त्यामुळे आदिम इच्छाशक्तीने त्यांनी आपले महाविद्यालय असलेच पाहिजे या जिद्दीने मॉडर्न महाविद्यालय सुरू करावयाचा संकल्प केला व तो १९७० साली सिद्धीस नेला. पुण्यातील हे पहिले महाविद्यालय, ज्याची सुरुवात होण्यापूर्वीच प्रशस्त इमारत देखणेपणाने उभी होती. काही कामे बाकी होती, पण महाविद्यालय आपल्या स्वतःच्या वास्तूत सुरू होत होते. श्री. ताटकेसरांनी परिसरात असणाऱ्या नामवंत महाविद्यालयातून दुसऱ्या फळीत असणाऱ्या पण विद्यार्थीप्रिय अशा प्राध्यापकांना सन्मानाने आपल्या महाविद्यालयात यायचे निमंत्रण दिले व अशा संधीच्या प्रतीक्षेत असणाऱ्या या गुणी प्राध्यापकांनी ते आनंदाने स्वीकारले. कला, वाणिज्य आणि शास्त्र अशा तीनही शाखा द्वितीय वर्षापर्यंतच्या वर्गाने सुरू झाल्या. डॉ. गाडगीळ, डॉ. परांजपे, प्रा. एस.वाय. गंभीर, प्रा. डॉ. पांडे, डॉ. चिरपुटकर, डॉ. भीमराव कुलकर्णी, प्रा. एम.बी.लिमये, प्रा. रायकर एस.आर. अशा नामवंत तरुण संचाने प्रा. लिमयेसरांच्या नेतृत्वाखाली महाविद्यालय यशस्वी करून दाखवायचे आव्हान

स्वीकारले. परिसरातच फर्गसन कॉलेज असल्याने जबाबदारी अधिकच वाढलेली होती. पहिल्याच वर्षी महाविद्यालयाला चांगला प्रतिसाद मिळाला. साधारण ६००-७०० विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला. पहिले वर्ष उत्साहात संपले.

मला या महाविद्यालयात यायची संधी १९७१ साली मिळाली. महाविद्यालयाच्या रसायन विभागात रुजू झालो. प्रत्यक्ष कॉलेज जरी जूनला सुरू होणार असले तरी प्रा. डॉ. गाडगीळ यांना कोणीच सहकारी नसल्याने त्यांनी मे महिन्यापासूनच कॉलेजमध्ये यायला सांगितले. अर्थात नोकरी सुरू होणार होती मात्र १५ जून नंतरच. आमच्या विभागातल्या दोन्ही प्राध्यापकांनी राजिनामा दिलेला होता. त्या काळात अशी संधीही उपलब्ध होती. आम्ही एकदम ७ नवे प्राध्यापक विभागात दाखल झालो. त्यातले २ व्याख्याते व ५ जण प्रयोगशिक्षक. आमच्यासारखेच इतर विभागांतही खूप नवे प्राध्यापक दाखल झाले. या ना त्या निमित्ताने सगळ्यांच्या गाठी पडायला लागल्या. आम्ही नव्याने आलेले सगळेच २५-३० च्या वयातले होतो, त्यामुळे महाविद्यालयाचे वयही तरुणच होते. प्रचंड कामाचा आवाका आणि महाविद्यालयावरील प्रेम त्यामुळे सगळेच जण मन लावून कामे करत असावयाचे. महाविद्यालयात यायची वेळ सकाळचे १० अशी होती. जायची वेळ नक्की नाही. पडेल ते काम करायचे. वर्गवारी नाही. प्राचार्यांनी पहिल्याच भेटीत सर्वांना सांगितले, ‘आपले महाविद्यालय फर्गसनच्या नजिक आहे, त्याचे आव्हान स्वीकारून काम करा.’ आमचे सगळ्यांचेच ट्यूनिंग छान जमले होते. विविध कार्यक्रम सादर केले जात होते. एकमेकांची ओळख होत होती व दिवस वाऱ्याच्या वेगाने पुढे सरकत होते. सुरुवातीच्या काळात व्याख्याते आणि प्रयोगशिक्षक अशी विभागणी होती. पूर्वी प्रयोगशिक्षक हा साधारण बी.एस्सी. असावयाचा, पण आता एम.एस्सी. शिक्षक उपलब्ध होत होते, त्यामुळे

आम्ही सर्व प्रयोगशिक्षक एम.एस्सी. च होतो. पुढे सर्वच एम.एस्सी. गुणवत्ता घटकांना व्याख्याते व्हायची संधी मिळाली. आता मागे वळून बघताना सुरुवातीच्याच आठवणी जास्त स्मरणात आहेत. महाविद्यालयात नोकरीची सुरुवात झाल्यानंतरची पहिलीच दिवाळी. आता छान नोकरी आहे. जरा स्थिर झालो आहोत. तोच पोस्टाने महाविद्यालयाचे पत्र सर्वांच्याच घरी. 'आपले महाविद्यालयातले काम समाधानकारक नाही. जास्त उत्साहाने काम न केल्यास आपली सेवा खंडित केली जाईल.' झाले, साऱ्या दिवाळीच्या उत्साहावर पाणी. पण जेव्हा इतर सहकारी भेटले व सगळ्यांनाच हे पत्र आले आहे असे समजले, तेव्हा थोडी काळजी कमी झाली. विभागप्रमुखांना भेटल्यावर त्यांनी सांगितले, 'काही नाही, अशीच पद्धत असते, तरच काम चांगले होऊ शकते.' वगैरे.

पण तुम्ही काळजी करू नका. त्यावेळी प्राचार्य फारच कडक होते. ते केव्हाही विभागात चक्कर मारायचे. लॅबोरेटरी स्वच्छ आहे की नाही, फळ्यावर लिहिलेले वाचता येते आहे की नाही वगैरे. ते केव्हाही त्यांच्या कार्यालयात बोलवायचे. त्यांच्या काही आठवणी आजही विसरता येत नाहीत.

त्यांचे नेहमी म्हणणे असायचे की, 'मी तुमच्या विभाग प्रमुखांचे ऐकेन, तुमचे नाही व विभागप्रमुखही थोडेसे दबावाखालीच. अशातच मकरसंक्रातीचा सण आला. तिळगूळ समारंभासाठी सर्वच प्राध्यापकांची सभा बोलावली होती. आम्ही सगळे मिळून जेमतेम ५० लोक असू. साऱ्यांचाच मूड छान होता.

पहिले वर्ष संपले अपवाद वगळता बहुतेकांना पुढच्या वर्षासाठी संधी मिळाली. तरीही गृहीत धरू नका. आम्हाला फ्लोटिंग स्टाफ ठेवायला आवडतो अशीच जाणीव आम्हाला दिली गेली होती. दुसरे वर्ष छानच सुरू झाले विद्यार्थीसंख्या १०००च्या पुढे पोचली. सर्वांना पेढे वाटून आनंद साजरा केला गेला. निरनिराळे उपक्रम साजरे व्हायला लागले. क्रीडाविभाग उत्साही क्रीडापटूंनी गजबजलेला होता. सर्वात प्रथम क्रीडा विभागाने यशाची चव दाखवली. आमच्या महाविद्यालयाने खोखो या खेळात

अजिंक्यपद मिळवले. श्रीरंग इनामदार पुढे छत्रपती पारितोषिकाचा मानकरी झाला. व्हॉलीबॉलमध्ये देखील असेच चमकदार यश मिळाले होते. हे वर्ष संपतासंपता मात्र काही अप्रिय गोष्टी होऊन गेल्या. महाविद्यालयातील काही गुणवान सहकाऱ्यांना नोकरी गमावण्याचा फटका बसला, त्यामुळे विभागात परत नवे सहकारी रुजू झाले. हळूहळू महाविद्यालयाचे नाव गाजू लागले होते. सुरुवातीला मॉडर्न कॉलेज हे अनेकांना माहितीच नव्हते. रिक्षावाले देखील मॉडेल कॉलनीमध्ये घेऊन जायचे. आता त्याच्या नावाने रस्ता ओळखू यायला लागला. महाविद्यालय आता चांगलेच बाळसे धरू लागले होते.

महाविद्यालय आता स्थिरावत होते. पदवीपर्यंतचे वर्ग सुरू झाले होते. प्राचार्यही महाविद्यालय सर्व आघाड्यांवर यशस्वी होईल, याची काळजी घेत महाविद्यालयाचे व्यवस्थापन सांभाळले होते. अनेक उपक्रम पार पडत होते. आपल्या विद्यार्थ्यांना नोकरीची उत्तम संधी प्राप्त व्हावी या विचारांचे पुण्याच्या आसपास असणाऱ्या उद्योगसमूहाच्या प्रमुखांचे एक कार्यसत्र त्यांनी यशस्वी रीतीने आयोजित केले होते. निरनिराळ्या क्षेत्रातले मान्यवर या-ना त्या निमित्ताने महाविद्यालयात आमंत्रित केले जायचे, त्याचा सगळ्यांनाच खूप उपयोग होत होता. याच काळात लक्षात राहण्याजोगा एक प्रसंग घडला. कुठल्यातरी कारणाने विद्यार्थी संघटनांनी महाविद्यालय बंदचा आदेश दिलेला होता. पुण्यातील सर्व महाविद्यालये बंद ठेवण्यात आली होती. थोडी दहशत, थोडा पाठिंबा अशा विचारांनी महाविद्यालये बंद होती. आमचे महाविद्यालय मात्र व्यवस्थित सुरू होते. विद्यार्थ्यांचा मोर्चा महाविद्यालयामध्ये आला. घोषणा सुरू होत्या. महाविद्यालयाचे प्रमुख दार बंद केले होते. मोर्चाचे नेते पुढे आले, एकटे प्राचार्य दारात उभे होते. त्यांनी सांगितले, 'माझे विद्यार्थी बंद करा म्हणाले तरच मी महाविद्यालय बंद करीन, नाही तर नाही.' विद्यार्थीप्रतिनिधींना प्राचार्यांनी बोलावून घेतले. समोरासमोर विचारणा केली. महाविद्यालय सुरू ठेवावे असे विद्यार्थीप्रतिनिधीने सांगितल्यावर सर्व रोष पत्करून सरांनी महाविद्यालय सुरूच ठेवले. त्यांचे विद्यार्थ्यांवर मनापासून प्रेम होतेच, पण सर्व कर्मचाऱ्यांविषयीही आत्मियता

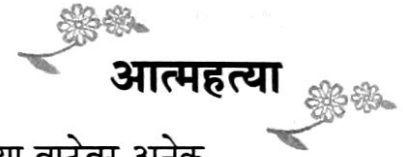
होती. महाविद्यालयाचे नाव वेगवेगळ्या स्तरावर चमकू लागले होते. विद्यार्थीही छान मिळत होते. सर्वांचेच एकमेकांशी छान जुळत होते. त्यातच ज्युनिअर महाविद्यालयाची निर्मिती झाली.

नवे प्राचार्य आले. त्यांनी घडी बसवायचा प्रयत्न केला. हळूहळू घडी बसत गेली. दशवार्षिक मेळावा साजरा केला गेला. मंत्रीमहोदय या कार्यक्रमाला हजर होते. जुने विद्यार्थी निघून गेले होते. नवे विद्यार्थी, नवे प्राध्यापक. आता गंभीरसर प्राचार्य म्हणून काम पहात होते. आवश्यक तेथे शिस्त व एरवी खेळीमेळीचे वातावरण यामुळे महाविद्यालय पुन्हा पूर्वपदावर येत गेले.

वर्षामागून वर्षे उलटत गेली. महाविद्यालय खूपच मोठे झाले. अनेक नवीन विषय सुरू झाले. महाविद्यालयीन शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी यांचीही संख्या खूपच वाढली, त्यामुळे एकमेकांमधला संवाद थोडा कमी होत गेला. जो तो आपापल्या विभागापुरता सुरुवातीच्या काळात क्रीडांगणावर होणारे स्नेहसंमेलन नंतर वर्गवार होऊ लागले. बदल पचनी पडत होता. गंभीरसरांनी प्राचार्यपद सोडून दिले. मग नवलगुंदकरसर, चिरपुटकरसर, आपटेसर आणि गोसावीसर यांनी ती धुरा सांभाळली. प्रत्येकाची पद्धत वेगळी होती. या काळात येणाऱ्या प्राध्यापकांमध्ये वेगवेगळ्या पिढ्या निर्माण होत गेल्या. सुरुवातीला आलेल्या प्राध्यापकांना सतत असे वाटत राहिले, आमच्या-वेळची कामाची पद्धत, आपलेपणा वेगळा होता. आता जास्त जास्त व्यावसायिकपणा येत आहे. या काळात व्यवस्थापनातही बदल झाला. अनेक नवे उपक्रम सुरू झाले. कला, वाणिज्य, शास्त्र यांच्या बरोबरीने इतर अनेक विभाग सुरू झाले.

आता महाविद्यालयाचेच असलेले विद्यार्थी आपल्या कर्तृत्वाने प्राचार्यपदापर्यंत पोहोचले आहेत. परत एकदा तरुणवर्गाच्या हातात महाविद्यालय आले आहे. गतिमानता तर आहेच. सरकारी पातळीवर 'अ' दर्जा प्राप्त झाला आहे. त्या सर्वांचे कौतुक तर आहेच. असेच हे महाविद्यालय कीर्तिमान होत राहो.

पुन्हा एकदा महाविद्यालयाच्या पुढील वाटचालीस मनःपूर्वक शुभेच्छा.

जीवनाच्या वाटेवर अनेक
समस्या येत असतात,
सगळ्याच्या सगळ्या
समस्या सारख्या नसतात.

दडपशाहीचा मार्ग स्वीकारून
अडचणीत पडायचे नसते,
गळफास घेऊन जीवन
कधीच संपवायचे नसते.

आत्महत्या केल्यानंतर
कुटुंबाचा हरवतो आधार,
कुणाच्याही जिवावर
लोक कशाला होतात उदार ?

वय असते जीवन
जगायचे,
जीवनात काही तरी
निर्माण करायचे.

आत्महत्या ही नसते
दुःखातून सुटका,
ती तर असते
कुटुंबाची शेवटची घटिका.

जगन्नाथ मोहंडुळे - S.Y.B.A.

Education is being able to
differentiate between what
you know and what you don't.

Anatole France

प्रा. पद्माकर चिरपुटकर सर - एक ऋषितुल्य व्यक्तिमत्त्व

डॉ. विद्यागौरी प्रयाग - प्राध्यापिका संख्याशास्त्र विभाग (निवृत्त)

मॉडर्न महाविद्यालय कार्यकाल : १९७९ ते २००५

मॉडर्न महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांचे पत्र आले. त्यात 'तुम्ही कॉलेजमध्ये असताना काम करत असणाऱ्या प्राध्यापक, सहकारी किंवा विद्यार्थी यांच्याबद्दल लिहून पाठवावे' अशी विनंती होती. ती वाचून खूपच आनंद वाटला आणि आपण चिरपुटकर सरांवरच लिहायचे असे मनोमन ठरवूनच टाकले.

प्रा. चिरपुटकर यांचा आणि माझा परिचय १९७९ साली जेव्हा मी मॉडर्न कॉलेजमध्ये संख्याशास्त्राच्या लेक्चरर पदासाठी इंटरव्यू दिला तेव्हा झाला. मला अजूनही तो दिवस आठवतो. मी स्टेट बँकेत नोकरी करत होते. लंच अवरमध्ये मुलाखतीसाठी गेले. आदल्या वर्षी इतर कॉलेजेसमध्ये प्रयत्न करून झाला होता, पण त्यात यशस्वी न झाल्यामुळे बँकेत नोकरी मिळाली होती, त्यामुळे मॉडर्नमध्ये जेव्हा मुलाखतीसाठी गेले ते अगदी सहजपणे ! मनावर कोणतेच दडपण नव्हते. त्या वर्षी मॉडर्नमध्ये तृतीय वर्ष शास्त्राला प्रथमच संख्याशास्त्र विषय सुरू होत होता, त्यामुळे एकदम तीन पोस्ट्स निर्माण झाल्या होत्या. मला मुलाखतीनंतर भेटीला बोलावण्यात आले. मला खूपच आनंद झाला. कारण कॉलेजमध्ये लेक्चररशिप करण्याचे माझे स्वप्न पूर्ण होत होते. प्रा. चिरपुटकर सरांना जेव्हा समजले, की बँकेत नुकतीच कायम होत आहे, तेव्हा त्यांना आश्चर्य वाटले व त्यांनी अत्यंत प्रांजळपणे सांगितले, की कॉलेजमधली ही नोकरी कायम स्वरूपाची नाही. पुढील वर्षी जर पुरेसे विद्यार्थी संख्याशास्त्र विषयाला आले नाहीत, तर या पोस्टस् राहणार नाहीत. मी त्यांना सांगितले की, 'मी बँकेची नोकरी सोडायला तयार आहे.' त्यांनी पुन्हा पुन्हा मला कॉलेजमधल्या नोकरीची अनिश्चितता सांगण्याचा प्रयत्न केला, परंतु मी माझ्या निर्णयावर ठाम होते. शेवटी सरांनी मला वडिलांना घेऊन यायला सांगितले.

मी व माझे वडील सरांच्या घरी गेलो. माझ्या वडिलांनी जेव्हा माझ्या निर्णयाला पाठिंबा व्यक्त केला तेव्हाच चिरपुटकर सरांची खात्री पटली व मी नोकरीवर रुजू झाले. अशा तऱ्हेने 'ही मुलगी भावनेच्या भरात चुकीचा निर्णय तर घेत नाही ना !' अशी सरांची तळमळ व काळजी प्रथमभेटीतच व्यक्त झाली.

कॉलेजमध्ये संख्याशास्त्र विभागाला तेव्हा स्वतंत्र जागा पण नव्हती. जिन्याजवळच्या एका पॅसेजवजा खोलीमध्ये आमची प्रॅक्टिकल्स चालत असत. शेंडकर शिपाई फिजिक्स व संख्याशास्त्रमध्ये सामाईक होते. फॅसिट मशिन उचलून कपाटात ठेवणे हे मोठे अवजड काम तेव्हा आम्ही आनंदाने करत असू. पहिली बॅच सोळाजणांची होती. विद्यार्थी व आम्ही शिक्षक यांच्या वयामध्ये दोन-तीन वर्षांचेच अंतर असल्यामुळे कधी शिक्षक तर कधी मित्रमैत्रिणी असं स्वरूप असायचं. खूपच धमाल यायची. चिरपुटकर सर तेव्हा उपप्राचार्य सुद्धा होते. त्यांचे आम्हाला सर्वच बाबतीत मार्गदर्शन मिळायचे. डिपार्टमेंटच्या कामाबरोबरच ते आम्हाला विविध विषयांतील ज्ञान देत असत. चांगली पुस्तके कोणकोणती वाचली यावर आमच्या नेहमी चर्चा होते. आठवड्यातून एक नवीन पुस्तक वाचायचेच हा त्यांचा अनेक वर्षे चाललेला उपक्रम ते आवर्जून सांगत. शिक्षकाने वर्गात जाताना नेहमी तयारीनिशी जावे, मग ते प्रॅक्टिकल असो किंवा लेक्चर, ही त्यांनी दिलेली पहिली सूचना. त्याचबरोबर बोर्ड रायटिंग कसे सुवाच्च्य व सुटे सुटे असावे याचा वस्तुपाठच ते आम्हाला देत. कळत-नकळत आम्ही नवीन लागलेले प्राध्यापक त्यांच्याकडून बऱ्याच गोष्टी शिकू लागलो.

सरांचा नीटनेटकेपणा, प्रत्येक गोष्टीचा साकल्याने विचार करण्याची पद्धत अगदी वाखाणण्यासारखी होती.

साधी डिपार्टमेंटल मीटिंग असो, नाही तर प्रॅक्टिकलची परीक्षा असो, सरांचे अतिशय व्यवस्थित व काटेकोर नियोजन असायचे व सर्व कागदावर उतरवलेले असायचे. ISO, NAAC इ. सर्टिफिकेशनच्या आजच्या जमान्यात 'What you write you do, what you do you write' हे खरंतर आम्ही सरांकडूनच शिकलो.

अत्यंत काटेकोर वागणाऱ्या माणसाच्या स्वभावात एकप्रकारचा कोरडेपणा येण्याचा संभव असतो, पण तसं कधीच झालं नाही सरांच्या बाबतीत. त्यांच्या प्रत्येक वागण्याला human touch असायचा. काही काही खूप छोट्या गोष्टी असतात, पण त्यातून माणसाचं व्यक्तिमत्त्व प्रतीत होत असतं. उदाहरणच सांगायचं झालं, तर कधीही त्यांच्यासमोर गेलो की ते प्रथम 'या की !' असं हसून म्हणणार. बसायला सांगणार. मग त्यांच्यासमोर किती का गर्दी असेना.

नाव बदलल्यावरून आठवलं, माझं लग्न झालं आणि त्यानंतर साधारण एका आठवड्याने मी जॉईन झाले, तर स्टाफरूममध्ये माझ्या नावाने - म्हणजे 'सौ. प्रयाग' या नावाने लावलेली एक चिठ्ठी होती. विद्यापीठातून 'एम.फिल. अॅडमिशन'चे पत्र आले होते. त्यासंबंधी निरोप होता, सरांकडून. मला क्षणभर समजेचना. मग लक्षात आलं, 'अरे ! आपण आता कु. धोंगडे नसून सौ. प्रयाग आहोत आणि याचे भान सरांनी आवर्जून ठेवले आहे.

विभागप्रमुख म्हणून सर काम करत होते आणि आम्ही त्यांचे चेले असल्यासारखे. त्यांच्या मार्गदर्शनाची कार्यवाही करत होतो. असे जरी असलं तरी आम्ही जर त्यांना कुठली सूचना केली किंवा बदल सुचवला तर ते तो आनंदाने स्वीकारत. एवढंच नव्हे, तर त्या गोष्टींचा ते विद्यार्थ्यांना दिलेल्या निरोपसमारांभात आवर्जून उल्लेख करत. मग आठवतं, फॅसिट काढून टाकून इलेक्ट्रॉनिक कॅल्क्युलेटर वापरण्याचा मी हट्ट धरला होता. सरांना तो निर्णय घेणे जड जात होतं. पण शेवटी त्यांनी एस.वाय., टी.वाय. ला इलेक्ट्रॉनिक वापरायला परवानगी दिली. मात्र एफ.वाय.चे विद्यार्थी लहान असतात, ते नाजुक कॅल्क्युलेटर तोडून टाकतील म्हणून त्यांना फॅसिटच ठेवले. अशा तऱ्हेने जुन्या-नव्याचा संगम घातला. आता

हसू येतं ना, हे वाचून ? काळाच्या ओघात ते फॅसिट जे गोदरेजच्या कपाटात दडी मारून बसले आणि शेवटी स्कॅप म्हणून विकावे लागले हे सांगायलाच नको !

प्राध्यापक म्हणून आम्हाला तयार करताना त्यांनी निरनिराळ्या संधी पण उपलब्ध करून दिल्या. स्टाफ वेलफेअर फंडाचे त्यांनी मला सेक्रेटरी केले. स्टाफ मेंबर्सनी घेतलेल्या कर्जाच्या चेकवर सरांबरोबर माझी सही आवश्यक असे. त्या एका गोष्टीने माझ्या मनावर आपण कोणीतरी जबाबदार व्यक्ती आहोत अशी जाणीव झाल्याचे मला स्पष्टपणे आठवते. कॉलेजमधील गॅदरिंगच्या विविध कमिट्या, सायन्स असोसिएशन, विद्यापीठ परीक्षांच्या मीटिंग्ज या सर्व ठिकाणचे बाळकडू (?) मला सरांकडूनच मिळाले. सर्व ठिकाणी सरांना अत्यंत मान असे. सरांचे सर्वांशी वागणे अत्यंत अदबीचे आणि मुख्य म्हणजे समान असे. मग तो विद्यापीठातील शिपाई असो किंवा उच्चपदस्थ व्यक्ती असो. आम्ही कधीच सरांना कुणाच्या अंगावर खेकसताना तर सोडाच, साधा आवाज चढवून बोलताना पाहिलं नाही. हे फार फार अवघड, नव्हे, अशक्य आहे. पलीकडच्या व्यक्तीचा राग येऊन त्याच्या अंगावर धावून जाण्याइतपत अनेक प्रसंग सरांवर माझ्यासमोर आलेले आहेत. त्या सर्व प्रसंगांना सर धीरोदात्तपणे व शांतपणे सामोरे गेले आहेत. ही चित्ताची समतोल वृत्ती त्यांच्या आध्यात्मिक व्यासंगातून आलेली आहे... निश्चितपणे ! विवेकानंद, संत रामदास, गीता, दासबोध इत्यादींचा त्यांनी अभ्यास केलेला आहे. त्यावर विपुल असे लेखन केलेले आहे. कॉलेजमधील एवढी कामे, एवढ्या कटकटी, संख्याशास्त्रावरची त्यांची अर्धशतकाहून अधिक पुस्तके या सर्वांतून त्यांना वेळ कसा सापडतो असं त्यांना विचारल्यावर त्यांनी त्यांची दिनचर्या सांगितली. पहाटे चारला ते उठतात. एक दिवस नव्हे, तर नेहमीच. पहाटेचा काळ लेखनाला उत्तम असं ते नेहमी सांगतात. मी तर अवाकच झाले. तोपर्यंत मला वाटत होतं की ट्रिपला जायचं असेल तरच पहाटे उठायचं असतं.

विद्यार्थ्यांची ट्रिप म्हणजे सरांना खूप उत्साह असे. विविध ठिकाणे ते सुचवत. आमची पुलंच्या भ्रमणमंडळाप्रमाणे सुचवलेली अशक्यप्राय ठिकाणे ते

आमचा उत्साहभंग न करता शांतपणे खोडून काढत. शेवटी एकदाचा महाबळेश्वर किंवा भीमाशंकर यापैकी एकावर शिवकामोर्तब झालं की सर नियोजनाला लागत. बारीकसारीक गोष्टी, एस.टी.ची परवानगी इत्यादीपासून ते काय काय खाद्यपदार्थ न्यायचे इथपर्यंत सरांचे काटेकोर लक्ष असे. परत यायला उशीर झाल्यास लांब राहणाऱ्या विद्यार्थ्यांची, विशेषतः विद्यार्थिनींना पोहोचवण्याची सोय काय याची ते आस्थेने चौकशी करत, त्यावेळेस मोबाईल वगैरे सुविधा नव्हत्या, त्यामुळे जबाबदारी जास्त असायची व भरपूर प्लॅनिंग लागायचे. विद्यार्थी पण आज्ञाधारक व नम्र असायचे. (आत्ताचे नाहीत असे नाही बरं का, पण फरक निश्चित पडला आहे. पण तो विषय नाही सध्या.) बहुतकरून विद्यार्थी तेव्हा चालत किंवा सायकलवरून कॉलेजला यायचे. लेक्चरला बसू शकणार नसतील तर आधी परवानगी मागायचे. क्लासेसचे फंड नव्हतेच. वर्गात व्यवस्थित नोट्स घ्यायचे. शंका विचारायचे. दिलेल्या मार्कावरून कधी हुज्जत घालायचे नाहीत. आपल्यातली कमी भरून काढायच्या प्रयत्नाला लागायचे. तीच मुले आज USA, Europe किंवा आपल्या देशात मोठमोठाली पदे भूषवीत आहेत आणि अजूनही आमच्या संपर्कात आहेत. तेच तर आमच्या शिक्षकी जीवनाचं संचित आहे.

तर काय सांगत होते, की चिरपुटकर सर विद्यार्थ्यांच्या प्रत्येक ॲक्टिव्हिटीमध्ये मनापासून लक्ष द्यावयाचे. प्राचार्य असताना स्नेहसंमेलनातील प्रत्येक वर्गात हजेरी लावायचे व कलाकारांना भरपूर उत्तेजन द्यायचे. विद्यार्थी हा सरांच्या अगदी जिक्काळ्याचा विषय. त्यांच्या हितासाठी ते वेगवेगळ्या उपक्रमांचे आयोजन करत. विषयातील तज्ज्ञ व्यक्तींची भाषणे झालीच पाहिजेत असा त्यांचा आग्रह असे. एखादा माजी विद्यार्थी भेटायला आला तर त्यांना विशेष आनंद होई. ते त्याला घेऊन विद्यार्थ्यांसमोर जात व त्याने आपली प्रगती कशी केली व सध्या तो कसा उच्चपदावर काम करतो आहे याबद्दल भरभरून सांगत. इतका की तो माजी विद्यार्थी अगदी संकोचून जाई.

ऐंशीच्या शतकातलं कॉलेजचं वातावरण अतिशय मनोहारी असं होतं. कॉलेजला दहा वर्ष पूर्ण झाली होती.

तरुण प्राध्यापकवर्ग नाविन्याचा ध्यास घेतलेला होता. नवनवीन अभ्यासक्रम सुरू होत होते.

स्टाफरूममध्ये भीमराव कुलकर्णी, वि.भा. देशपांडे, गोसावी सर, रायकर सर, पुंडे सर यांच्या विविध विषयांवर खुमासदार चर्चा चालायच्या. त्या ऐकून खूपच ज्ञान मिळायचं आणि मनोरंजनही व्हायचं.

तृतीयवर्षाच्या संख्याशास्त्राच्या विद्यार्थ्यांच्या निरोपसमारंभाच्या आयोजनात सर अगदी मनापासून भाग घेत. संतोष बेकरीचे पॅटिस आणा अशी त्यांची फर्माईश असे. स्वतः बेकरीमध्ये जाऊन ऑर्डर देत. समारंभाच्या वेळेस टेपरेकॉर्डर घरून घेऊन येत. त्यावर सनईची कॅसेट लावायची. विद्यार्थ्यांचे कार्यक्रम, भाषणे झाल्यावर आम्हा प्राध्यापकांना बोलण्यास उद्युक्त करत. खरं तर विद्यार्थ्यांपासून आम्ही सर्वजण सरांचे भाषण ऐकायला अतिशय आतुर झालेलो असायचो. सर एक आवंढा गिळून भाषणाला सुरुवात करत. सोसायटीच्या स्थापनेपासूनचा सर्व इतिहास सांगून झाल्यावर मग विषयाला हात घालत. अत्यंत सोप्या पण रसाळ भाषेत ते चांगले विचार मांडत. इतिहास, साहित्य, संतवाङ्मय इत्यादींमधील दाखले देत. विद्यार्थ्यांबरोबर माझ्याही मनोविकासाला ती निश्चितपणे कारणीभूत ठरली आहेत, त्यांची ही भाषणे ! त्यांनी एका भाषणात एक विचार मांडला होता. 'Life is a continuous pursuit of excellence.' हा विचार मी कधीही विसरत नाही. तो माझ्या आयुष्याचा संदर्भच झाला आहे जणू !

असे हे चिरपुटकर सर. विद्यार्थ्यांबरोबर आम्हालाही शिक्षक म्हणून घडवणारे. जेव्हा कळलं की चिरपुटकर सर निवृत्त होत आहेत, तेव्हा धक्काच बसला. कारण त्यांची अजून दोन वर्षे बाकी होती. अचानक १९९५ साली सर निवृत्त झाले. कोणताही निरोपसमारंभ करू शकलो नाही आम्ही, त्यावेळेस त्यांच्याबद्दल कृतज्ञतेचे चार शब्द बोलून दाखवायची मनीषा तशीच जिरून गेली, ती आज पूर्ण होण्याचा आनंद होतोय. ही संधी उपलब्ध करून दिल्याबद्दल मी मा. प्राचार्य व इतर प्राध्यापकांचे आभार मानते.७

मी आणि मॉडर्न महाविद्यालय

सौ. रंजना देव - अध्यापिका - वनस्पतीशास्त्र विभाग (निवृत्त)

मॉडर्न महाविद्यालय कार्यकाल : १९७९ ते २००२

मॉडर्न महाविद्यालयाकडून पत्र आले, त्यातला लेख लिहिण्याविषयीचा मजकूर वाचला आणि मन भरकन १९८० सालात गेले. मी स्वतः एस.पी.कॉलेजसारख्या मोठ्या कॉलेजमध्ये शिकले होते, त्यामुळे मॉडर्न महाविद्यालयाचे छोटेसे, नेटके स्वरूप बघून गंमत वाटली. छोटीशी लायब्ररी, छोटेसे ऑफिस पण माझ्या २२ वर्षांच्या नोकरीत ह्या महाविद्यालयाची भराभर प्रगती होताना मी पाहिली आहे आणि आज तर डोळ्यात मावत नाही एवढे विशाल रूप धारण केले आहे. अजूनही ते प्रगतिपथावर आहे.

१९७९ साली मी जेव्हा कॉलेजमध्ये रुजू झाले त्या वेळेस श्री. गंभीर सर प्राचार्य होते. साधारण १९८२-८३ साली प्राचार्य गंभीर सरांनी १२ वी च्या हुशार विद्यार्थ्यांसाठी स्कॉलर बॅच सुरू केली आणि त्याला खूपच चांगला प्रतिसाद मिळाला. त्यामुळे अनेक हुशार, बोर्डात आलेले विद्यार्थी कॉलेजमध्ये अॅडमिशन घेऊ लागले आणि मेरिटमध्ये येणाऱ्या मुलांची संख्या वाढू लागली. त्यामुळे आम्हा सर्व शिक्षकांचा पण उत्साह वाढला. कॉलेजबद्दल जास्तीत जास्त अभिमान वाटू लागला.

कॉलेजच्या प्रगतीसाठी इतर प्राध्यापकांनीही अनेक नवीन नवीन कल्पना मांडल्या आणि त्या साकार होत गेल्या. आमच्या वनस्पतीशास्त्र विभागाचे प्रमुख डॉ. पांडेसर यांनी तर आम्हाला अनेक संधी दिल्या. त्या प्रत्येक संधीचा, आव्हानाचा मी व माझी सहकारी मैत्रीण सौ. शिंदेनी स्वीकार केला. बागकाम वर्ग, फळप्रक्रिया वर्ग, टिशू कल्चर, मश्रूम कल्टिव्हेशन असे विविध कोर्सेस डॉ. पांडेसरांनी सुरू केले. त्या प्रत्येक कोर्समध्ये आम्हाला सहभाग घेण्याची संधी मिळाली. 'फळप्रक्रिया' वर्गाची जबाबदारी पार पाडताना अनेक अनुभव आले. फंडाचा अभाव असल्यामुळे 'फळप्रक्रिया' या कोर्सचे पुस्तक सुद्धा प्रा. इंगोलेसरांच्या सुरेख हस्ताक्षरात लिहून त्याच्या झेरॉक्स काढल्या. सरांनी सुरू केलेल्या सर्व कोर्सेसना

उत्तम प्रतिसाद मिळाला. प्रत्येक वेळेस सरांनी आमच्यावर जी जबाबदारी टाकली, ती व्यवस्थित पार पाडताना आमचा आत्मविश्वास वाढत गेला. आज निवृत्त जीवनात सुद्धा त्याचा मला खूप उपयोग होत आहे. आणखी एक संधी आम्हाला मिळाली. डॉ. पांडेसरांनी १९८३ साली टी.वाय. बी.एस्सी. बॉटनी हा कोर्स सुरू केला. पहिली तीन वर्षे नवीन स्टाफची नियुक्ती करण्यास परवानगी नव्हती, तेव्हा आम्ही ज्युनिअर कॉलेज ११ वी-१२ वी ला शिकवत असताना सुद्धा सरांनी आम्हाला टी.वाय.बी.एस्सी. ला शिकविण्याची संधी दिली. त्यानंतर एम.एस्सी. सुरू केले. तिथेही आम्हाला शिकविता आले. त्या वेळेस सरांनी आमच्यावर जो विश्वास ठेवला त्याचाच आम्हाला खूप अभिमान आहे. डॉ. पांडेसर आम्हाला गुरुस्थानी आहेत.

कॉलेजमध्ये ३ ते ४ वर्षे प्राध्यापकांचे स्नेहसंमेलन आयोजित केले होते. त्या वेळेस प्रत्येक वर्षी नाटकात भाग घेण्याची संधी मिळाली.

कॉलेजच्या टीचर्स असोसिएशनच्या मुख्य सौ. मित्रा मॅडम होत्या. त्यांच्या मदतीने असोसिएशनची सेक्रेटरी, चेअरमन, कॅशियर अशी सर्व पदे सांभाळली. अशा तऱ्हेने २२ वर्षांत माझी सर्वांगीण प्रगती झाली आणि बघताबघता २२ वर्षांचा काळ कसा निघून गेला ते कळले नाही.

ज्या कॉलेजनी मला एवढे घडविले त्या कॉलेजची मी सदैव ऋणी आहे.

आताचे प्राचार्य, सहकारी व माझे विद्यार्थी डॉ. झुंझारराव अत्यंत महत्वाकांक्षी आहेत. प्रत्येक गोष्ट शून्यातून कशी उभी करायची हे डॉ. पांडेसरांकडून ते शिकले आहेत. आता नवनवीन टेक्नॉलॉजी येऊ घातली आहे. त्याचा ते कॉलेजच्या प्रगतीसाठी उपयोग करताना दिसत आहेत. ह्या कॉलेजची जास्तीत जास्त प्रगती होवो, ही ईश्वरचरणी प्रार्थना.

मराठी असे आमुची मायबोली

निर्मला मोने - अध्यापिका - मराठी विभाग (निवृत्त)

मॉडर्न महाविद्यालय कार्यकाल : १९८० ते १९९३

महाराष्ट्रात सध्या मराठीचा बोलबाला पुष्कळच सुरू आहे. महाराष्ट्राची ती मातृभाषाच असल्याने राजभाषाही तीच असावी हा आग्रह साहजिकच धरला जाऊन तो मान्यही झाला. (तो कार्यवाहीत किती येतो हा वादाचा मुद्दा आहे हे निराळं) पण ते सारं फक्त कागदोपत्रीच. तसं म्हणणारे, त्याचा हट्ट धरणारे मागासलेले असल्याचं आजही मनोमन मानलं जातंच. कामकाजाची भाषा बहुतेक सर्वत्र इंग्रजी... निदान हिंदीच मानली जाते. वापरलीही जाते. हिंदी ही राष्ट्रभाषा आहेच, पण समोरचा बोलणारा मराठीच असला तरी सुशिक्षित माणसं मोडक्या-तोडक्या पण हिंदीतच बोलतात; अर्थात् इंग्रजीत बोलणं शक्य नसेल तर ! हे दृश्य न्यूयॉर्कमधील नसून मराठीचा टेंभा मिरवणाऱ्या खुद्द पुण्यात आताशा सरसकट दिसतं. इंग्रजी ही विश्वभाषा असल्याचं कारणही त्यासाठी दिलं जातं. मराठीत बोलणं, व्यवहार करणं हे संकुचितपणाचं लक्षण मानलं जातं हे खरंच ! 'मी मराठी, माझी मराठी' हे बोलण्यापुरतंच असतं. नऊवारी नेसून, नथ घालून आणि धोतर-पटका परिधान करून फोटो काढण्यापुरतं.

मराठीपुरतंच आपण आता पाहू. मराठी हा शिकण्याचा आणि शिकवण्याचा विषयच नाही असं अनेक शहाण्यासुर्यांना वाटतं... अगदी मनापासून. मुळात मराठी-भाषिक असल्यानं अस्खलित बोलता येत असतंच. किती नाही म्हटलं तरी आजवर वर्तमानपत्र, पत्रव्यवहार, प्राथमिक शाळा... पुढेही अनेकदा निदान शालान्त परीक्षेपर्यंत शिक्षण मराठीतून झालेलं असायचं, त्यामुळे मराठी हा विषय हातचाच. पुस्तक एकदा नजरेखालून घातलेलं असलं तर उत्तीर्ण होणं कसंही शक्य व्हायचं; पण आताच्या पिढीपासून सारीच समीकरणं बदलली. नुसतं उत्तीर्ण होण्याला कोणीच विचारीना. गुणांचा डोंगर रचायला हवा. नव्वद टक्क्यांना मोठ्या शिक्षणसंस्थांतून प्रवेश मिळतांना कोणी विचारीनात. एकेका, अर्ध्या मार्कासाठी

मुलं जीव टाकू लागली. मराठी हा त्यातून गुण खेचणारा विषयच नाही. शुद्धलेखन, व्याकरण, भाषेची मांडणी, मुद्देसूदपणा, निबंधासाठी गुण कापले जाण्याचीच शक्यता अधिक. त्याऐवजी संस्कृत, जर्मन या भाषा बऱ्या. सुरुवातीचाच अभ्यास असल्यानं तो कमी, म्हणून समजून करता येतो. मराठी मातृभाषा असल्यानं तिचा उच्चस्तरीय अभ्यास करावा लागतो. एवंच अनेक मराठी मुलं गळत जाताहेत. दहावी-बारावीची वर्ष ही जीवनमरणाची ठरू लागली. मार्कस् मिळवण्याच्या जीवघेण्या लढाईत खुद्द मातेला न विचारणारी मुलं मातृभाषेला कशाला विचारताहेत ? तेव्हा मराठी बादच. त्यातून 'लातूर पॅटर्न' सारख्यांनी संभवनीय प्रश्न, त्यांची निश्चित उत्तरं देऊ करून पाठांतरपरिपूर्ण राघू निर्माण करण्याचे कारखाने काढले. व्याकरण मोडीत निघालं. लाखांनी परीक्षेला बसणाऱ्या मुलांसाठी प्रश्नपत्रिका सोप्या होऊ लागल्या. त्यांना कधी नव्हेत ते मराठीत शंभरापैकी ऐंशी-नव्वद मार्कस् मिळू लागले. परीक्षेच्या दिवशी उत्तरपत्रिकेत डोक्यातलं पाठ केलेलं सारं ओतून पोरं पुनः डोकं रिकामं करायला शिकली. किंबहुना पुस्तकातलं काहीही समजायची फारशी गरजच नव्हती. पाठ मात्र न चुकता व्हायला हवं.

मराठीचा खरोखर अभिमान आपल्याला आहे का, हेही प्रत्येकानं निदान मनोमन स्वतःला तपासून ठरवायची आता वेळ आली आहे असं वाटतं. 'मी मराठी' असं म्हणणाऱ्या चॅनेलवरून आज मुलं मराठी शिकतातच. त्यांच्या नायिका नऊवारी लुगडी आणि नायक धोतरं नेसतात, पण तीही शिवलेली. ती नेसत नाहीत, आयती घालतात. मराठीवर इंग्रजी आणि त्याहीपेक्षा हिंदीचा दाट प्रभाव, त्यामुळे 'मला मदत करा' या वाक्यात चतुर्थीचा प्रत्यय लागतो याचा पत्ता नाही. मालिकांचे लेखक सरसकट 'माझी मदत कर' असंच लिहितात. 'आम्ही जाणार आहे' हे नेहमीचं वाक्य, पण त्यात 'आम्ही' ह्या

कर्त्याचं क्रियापद अनेकवचनी 'आहोत' असं होतं हे मराठी घेऊन एम.ए. झालेल्यांनाही माहीत नाही. बोलताना हे एकवेळ क्षम्य मानलं तरी लिहितांना तरी त्याची काळजी घ्यायला नको ?

'मी मराठी' असं म्हणताना नेमकं काय अभिप्रेत असतं ? आज मुलं तिसऱ्या वर्षापासूनच शाळेत जातात ते इंग्रजी माध्यमाच्याच. इंग्रजीची सवय त्यांना होण्यासाठी घरीही त्यांच्याशी इंग्लिशच बोलायचं. मग मराठी भाषा ती ऐकणार कधी ? आणि त्यातून स्वच्छ, शुद्ध, प्रगल्भ, अनेक अर्थच्छटा असणारी मराठी त्यांना कळणार, येणार कशी ? आमच्या मुलांना चांगलं मराठी येत नाही, कळत नाही' हे कौतुकानं सांगणाऱ्या आया आज दिसतातच. पण म्हणून त्यांना इंग्रजी चांगलं येतं असं मुळीच नाही. एरवी बोलभांड असणारी मुलं ऐकतात ते रस्त्यावरचं मराठी, रस्त्यावरचं हिणकस मराठी, त्याचं कुणाला काय वाटायचं ? 'समोरच्या माणसाला आपण बोललेलं कळलं की झालं !' एवढाच विचार त्यामागे. कॉलेजात शिकतानाही इतर कोणताही विषय अवघड, अवजड वाटतो, म्हणून मराठी घेऊन, कसंबसं पास होऊन डिग्री लावणारेच जास्त. त्यात भाषा चांगली येण्यासाठी शिकण्याचा विचार कोण करतो ? पदवी मिळाल्यावर नोकरी हवीच, त्यासाठी शिक्षक व्हायचं. 'शिक्षण सर्वांसाठी.' ह्या ध्येयानुसार ते हवेतच. तेव्हा निदान शिक्षकाची नोकरी मिळून पोटपाण्याचा प्रश्न सुटेल, या माफक अपेक्षेनं शिक्षक होणाऱ्यांसाठी डी.एड्., बी.एड्. पदव्या हमखास मिळवून देणाऱ्या संस्थांचा धंदा जोरातच आहे. अभ्यास म्हणजे वरील प्रश्नोत्तरं हुकमी लिहून देणारी 'गार्ड' - अपेक्षित प्रश्नोत्तरसंच - खंडोगणती रोज प्रसिद्ध होतच आहेत.

हेच प्रश्न गृहीत धरून मुलं उत्तरं पाठ करतात. पानंच्या पानं गिरबिटतात. त्यासाठी पुनः क्लासला जातात. सारं सारं पाठ करतात. पालक याला उत्तेजन देतातच, पण शाळेत शिक्षकही 'आपला भार तेवढाच कमी झाला' असं मानून क्लास लावण्यावर भरच देतात. अर्थातच मार्क पोत्यांनी मिळतात. भाषाविषयाच्या पेपरला पूर्वी साठ टक्के मार्क मिळणं ही अपूर्वाईची बाब होती, पण

आज अठ्ठ्याण्णव टक्के मार्क पडूनही दहा लाखांत पहिली आलेली मुलगी दूरदर्शनच्या दोन मिनिटांच्या मुलाखतीत सरळ, मुद्देसूदपणे चार वाक्यं धड बोलू शकत नाही हे आपण प्रत्यक्षात पाहतोच.

स्वच्छ भाषा, स्पष्ट उच्चार, अक्षरांच्या उच्चारांतील फरक, शिष्टमान्य भाषारचना, तिचं सौंदर्य, कल्पनांची अभिव्यक्ती हे सारं शिक्षकांनी वेळोवेळी, प्रसंगाप्रसंगानं विद्यार्थ्यांना नीट समजावून त्याचं महत्त्व त्यांच्या मनावर 'बिंबवणं' हे भाषाशिक्षकाचं काम, हे गृहीतकृत्य आहे. पण वर दिलेल्या पठडीतूनच तयार झालेल्या शिक्षकांच्या, पालकांच्या व विद्यार्थ्यांच्या ते गावीही नाही. एरवी त्यांच्याकडून तशी अपेक्षा व्यक्त झाली असती, तसं होत नसल्याबद्दल तक्रार आली असती, पण मुळात शिक्षणाचा हेतूच फक्त नोकरी मिळण्याशीच निगडित.

बी.एड्. ची डिग्री तर आहे, पण प्रत्यक्षात फारसं काही शिकवण्याची कुवत नाही असं आढळलं; तरी काहीच बिघडत नाही. त्याला द्या मराठी विषय शिकवायला, असंही अनेक ठिकाणी झालेलं आढळून येतं. त्यालाही इलाज नाही, कारण घरांत शाळेत जाणारीच पिढी पहिली असल्यानं शिक्षणाचा विचारच झालेला नाही. सबब, पदवी मिळवणारा मुलगा-मुलगी हेच केवढंतरी कर्तृत्व ठरतं.

शिक्षकाची गुणवत्ता कोण आणि कशी तपासणार ? शिक्षकांचेच उच्चार, विचार, वाक्यरचना, शब्दार्थ, संदर्भ, धादांत चुकीचे असतात, तरी 'शिक्षण सर्वांसाठी' हे बोधवाक्य. तेव्हा इतर मराठी बोलीभाषांतील वाड्मयाचे उतारेही लावले जातात. त्यातील विषय, परंपरा, शब्द कितीदा तरी अनोळखीच. ते शिकवायला आधी शिक्षकालाही तयारी करावी लागते.

आता शिक्षक झाल्यावरही अभ्यासच करायचा म्हणजे फारच झालं, किंवा तो अन्यायच, ही भावना असल्यावर काय म्हणणार ? मुलं बिचारी लहानपणी सांगू ते ऐकतात. शिक्षक त्यांना धाकानंही शिकवतो. पुढे गार्ड्स आहेतच, त्यामुळे वीस, वीस वर्ष शिक्षक म्हणून नोकरी होऊनही परोक्ष-अपरोक्ष यांतील फरक माहीत नाही. संस्कृतप्रचुर

किंवा इतर भाषेतून आलेल्या शब्दांचा अर्थ कळत नाही, एकाच शब्दाचे अनेक अर्थ व त्यामुळे वेगवेगळे संदर्भ न लागल्याने अर्थाचा अनर्थ होतो. 'आंधळं दळतं आणि कुत्रं पीठ खातं' अशी सगळी अवस्था.

या साऱ्या गोष्टींचं महत्त्व कळलं तर त्यातल्या त्रुटीही कमी करण्यासाठी काही प्रयत्न होईल ह्या अपेक्षेनं हा सारा प्रपंच : अशावेळी ते सोडून व्याकरणाची गरजच काय ? म्हस्व दीर्घाची कटकट हवीच कशाला ? असे मुद्दे काढून भाषाशिक्षण सोपं करण्याचा प्रयत्न करणं हे केवळ गैरलागूच.

'शुद्धलेखनच नको' म्हणणं सोपं, पण त्यावरही अनेक अर्थ अवलंबून असतात. सु-शिला आणि सु-शीला यातील अर्थ त्याच्या म्हस्व/दीर्घ रूपावरच अवलंबून आहेत. ते नाकारून कसं चालेल ? मण आणि मन, मास-माष-माश हे सारं सारखेच ? एकाऐवजी दुसरा चालेल ? मग अर्थांतरांनं होणाऱ्या घोटाळ्याचं काय ? प्रत्येकवेळी भाषा फक्त जेमतेम 'मला सांगायचं आहे ते तुला कसंबसं कळल्याशी कारण', म्हणूनच आणि तेवढ्याच-पुरती वापरायची हाच तिचा उपयोग ? अनेकांना त्या-त्या वेळेपुरती तशी असेलही, पण भाषेचं एकूण अर्थवाहित्व, सौंदर्य, गहन विषय स्पष्ट करण्याची शक्ती यांचं काय ? न आणि ण, स आणि ष, श, विसर्ग आणि ह, अर्ध-अक्षरे व त्यांचे नेमके उच्चार यांकडे म्हणूनच पूर्णपणे लक्ष द्यायला हवं, तरच त्यातील अर्थ आणि सौंदर्य जाणवणार. या बाबतीत आजवर झालेल्या दुर्लक्षानं मराठीची पुष्कळशी हानी आपण केलेलीच आहे.

मराठी भाषा ही संस्कृतोत्पन्न आहे, हे सर्वमान्यच आहे. हिंदी, गुजराती, बंगाली अशा अनेक भाषा संस्कृतपासून निर्माण झाल्या आहेत. त्यांचं व्याकरणही संस्कृतचंच आपण सर्वांनी घेतलं आहे. त्याचे अनेक नियम आहेत, ते जाणून तरी घेतले पाहिजेत, तरच भाषेचं प्रगत रूप, तिची अर्थपूर्णता, सौंदर्य कळणार, तीत भर घालता येणार, तरीही प्रत्येक भाषेची म्हणून काही खास वेगळी वैशिष्ट्यं असतातच. त्यामुळेच त्या

त्या भाषेचा डौल, रेखीवपणा स्पष्ट होतो. वेगळेपण जाणवतं. आज मुलं इंग्रजीतून शिकतात, तेव्हा मराठीचं खास वेगळेपण शिकायला वेळच राहात नाही. घरी मराठीतून बोलली तरी अत्यावश्यक तेवढंच, त्यातून सगळंच थोडंच. पुढे भाषा विषयात पारंगत व्हायचं ठरवतील ? ते शक्यच नाही. आज लोकांकडे वेळ नाही. जग जवळजवळ येतंय, आकसतंय, 'ग्लोबल व्हिलेज' बनवताना सगळंच जरूरीपुरतं शिकावंच लागतं. मग एकमेकांची वैशिष्ट्यं एकमेक उचलतात. हे भाषेचंही होतंच !

आकाशवाणी आणि दूरदर्शननं ह्यात भरच घातली आहे. आज कार्यक्रम (कितीही भिकार झाला तरी) 'संपन्न' होतो. तो 'संपला' या अर्थी 'समापन्न' झाला असं म्हणायला हवं. (समाप्त या अर्थी) पण संपन्न (समृद्ध) हा त्याच्या-जवळचा उच्चार असणारा शब्द परिचित, म्हणून तोच वापरला गेला. आधी चुकून आणि आता सर्रास. कारण त्यातील फरकाची जाणीव नाही, तशी बेफिकिरीही आहे. 'सब चलता है' ही वृत्ती. 'आम्ही सगळे जाणार आहे' यात 'आम्ही'साठी 'आहोत' असं हवं हे माहीतही नाही. भाषेत बदल अज्ञानानं होतो असं न मानता तो अधिकार आपलाच असंच मानलं जाऊ लागतं. ही भाषेतली गुंडगिरीच की ! मराठीत कुठलाही शब्द कुठेही चालू शकतो असंच नवीन शिकणाऱ्यांना वाटतं, याला मराठी भाषिकांची तिच्याविषयीची अनास्था कारण आहे. मराठीबद्दल अभिमान बाळगताना तिचं सौष्ठव जपू, त्यासाठी थोडी मेहनत घेऊ, असाही निश्चय करायची वेळ आता आली आहे.

आजवर 'शिक्षक हे आपल्यापेक्षा अधिक शिक्षित, बुद्धिमान अभ्यस्त असणार असं सरसकट मानलं जाई, तसं ते नव्वद अंशांनी असायचंही. विद्यार्थ्यांच्याकडून - निदान हुषार मुलांकडून तरी-शिक्षकाला प्रश्नांचीही अपेक्षा असायची. त्याचं समाधान करायला शिकवायच्या भागाचा आपणही अभ्यास करायला हवा, त्यासाठी भाषेची पूर्ण जाण, शब्दांचे नेमके अर्थ, प्रतिशब्द, पर्याय, एकाच शब्दाचे अनेक अर्थ हे सारं शिक्षकांनी आधी तयार करून

वर्गात जावं असं बी.एड.च्या वर्गातून शिकवलेलं असे. मुख्याध्यापक, पर्यवेक्षकांचे त्यानुसार शिकवलं जातंय की नाही यावर लक्ष असे. त्यासाठी शब्दकोश, संदर्भग्रंथ शाळेंत घ्यावेत, ते शिक्षकांनी वापरावेत हेही ते पाहात. कमी असलाच तर तो विद्यार्थ्यांचा आत्मविश्वास. आज अनेक ठिकाणी याउलट परिस्थिती दिसते. शिक्षक पदवीधर, त्यामुळे शिकवताना पुनः अभ्यास करायला वेळ नाही. तयारी नाही. त्याची गरजच वाटत नाही. गार्ड्स कशाला आहेत मग ? त्यातलं एखादं घेऊन, प्रश्नोत्तरं सांगून पाठ करवून घ्यायची. नव्वद टक्के, कधी त्याहूनही अधिक गुण मिळवताना विद्यार्थी दिसतात.

आज घड्याळाच्या लंबकानं दुसरं टोक गाठलंय. विद्यार्थ्यांना इतर काही माहीत नसलं तरी आज आत्मविश्वास उदंड आहे, तसाच शिक्षकांनाही. आपण लावतो आहोत तोच अर्थ नक्की बरोबर आहे ना ? याची शहानिशाही करण्याची कोणी सहसा फारशी तसदी घेत नाही. आपण विद्वान आहोतच, कुणाला कशाला विचारायचं ? गार्ड्स तर आहेतच, तीही त्या विश्वासाला खतपाणी घालण्यासाठीच. मराठीची सारी वर्णमालाही अक्षरानुक्रमानं सांगता येण्याची गरज नाही. व्याकरणातील संज्ञाही माहीत नाहीत. ते शिक्षकांनीही शिकलेलं असेलच असं नाही. असलं तरी माणूस, तेव्हा विस्मरणशील आहेच !

यामुळे उत्तम, दर्जेदार, शब्दसौष्ठवयुक्त अशी मराठी भाषा फारशी वाचली जात नाही. उत्तम लेखन किचकट वाटतं. 'रोजचेच वापरांतले शब्द आले तरी पुरे' ही आत्मसंतुष्टता बाणलेलीच असते अंगात. नाही आला मराठी शब्द तर हिंदी-इंग्रजी आहेतच. पुनः मी मराठीच, तेव्हा आणखी यायचं ते काय ?

मराठीची ही वास्तव अवस्था बदलून तिला शिखरावर पुनः नेणं हे काम नक्की कोणाचं ? ते कसं साधायचं ? यावर उपाय काय ? की ही अवस्था हेच तिचं भागधेय ?

Teachers open doors you enter
by yourself.

Chinese proverb

श्री गजाननास

तूचि ऊर्जा तूच शक्ती
आनंदाची तू अभिव्यक्ती ॥
अनंत तू, सदानंद तू
उदारतेचेच रूप तू ॥
सुमनातिल सुगंध तू
शब्दातिल अर्थ तू ॥
मायेतिल प्रेम तू
युद्धातिल विजय तू ॥
मनातिल शांती तू
भावातिल विवेक तू ॥
कलेतिल सौंदर्य तू
वर्तनातिल नीती तू ॥
जीवनातिल अर्थ तू
जगण्याचे सामर्थ्य तू ॥
विविध रूपे, परि एकचि तू
भवसागराचे मूळ तू ॥
साष्टांग नमस्कारे करितो एक विनंती
ठेवावि कृपादृष्टी या जगतावरती
जेणेकरून तव नामाची राहिल मनी जागृती ॥

डॉ. सौ. निवेदिता महाजन - गणित विभाग

जन्मदिवस

जन्मदिवस ही एक खूण असते
वाळूप्रमाणे निसटणाऱ्या क्षणांची.
जन्मदिवस ही एक आठवण असते
गत दिवसांच्या सुखदुःखांची.
जन्मदिवस ही एक जाणीव असते
बदलत्या वयाबरोबर वाढत्या जबाबदारीची.
जन्मदिवस ही एक ठेव असते
उभ्या आयुष्यात वेचलेल्या फुलांची.
असा दिवस वर्षातून एकदाच येतो,
चुकांना सुधारून पुढे जाण्याची संधी देतो,
म्हणूनच आपण त्याला साजरा करतो.

सोनाली पाटेकर - S.Y.B.A.

प्राध्यापक - कला शाखा आणि शारीरिक शिक्षण

प्राध्यापक - विज्ञान शाखा

प्राध्यापक - विज्ञान शाखा

प्राध्यापक - वाणिज्य शाखा

शिक्षकवृंद - कनिष्ठ महाविद्यालय

कार्यालय आणि ग्रंथालय कर्मचारी

शिक्षकेतर कर्मचारी

नेटबॉल स्पर्धा उपविजयी संघ

N.C.C.

Koustubh Bhakey (S.Y.B.Sc.). All India Best Cadet (NCC Air Wing). Being felicitated by Honourable Prime Minister, Dr. Manmohan Singh. (R. D. Parade, 2010, New Delhi)

JUO Rahul Shelar
F.Y.B.Sc.
'A' Grade in C Cert.

JUO Ratan Shetty
S.Y. B Com.
'A' Grade in C Cert.

JUO Rohit Ingawale
F.Y. B Com.
SSB Training

SUO Rohan Deuskar
S.Y. B Com.
Under Officer 2010-11

CDT Nishant Joshi
S.Y.B. Com.
Best Cadet Gold Medal in
AVHAN 2010 Camp

CDT Sneha Sapkal
S.Y.B.Sc
RDC-2011
(Drill+Cultural)

Intercollegiate Kabaddi - Bronze Medal

Intercollegiate Netball - Silver Medal

Intercollegiate 4 x 400 m relay - Bronze Medal

Senior College Sports

Neha Naik
M. Com. - I
Diving

Kiran Pethe
M. Com. - I
Judo

Ketaki Bhawe
S. Y. B. Com.
Korfball
University

Kanhaiya Babar
M. A. - I
Shooting

Prafulla Bansod
(U.R.)
Tennis - Hockey

Sheetal Dhamale
Msc - II
Korfball

Rugved Nirgudkar
Korfball National
Netball Zonal

Sheetal Yadav
F. Y. B. Com.
Tennis

Sonam Bhambure
M. Com. - I
Judo

Swapnil Gulhane
F. Y. B. Sc.
Baseball
University

Smita Dhole
M. A. - II
Korfball

Tanay Shah
S. Y. B. Sc.
Korfball & Netball

Tejas Khivsara
F. Y. B. Sc.
Netball
University

Ujjwala Matala
S. Y. B. Com.
Korfball
University

Pranav Shirole
S. Y. B. Com.
Avishkar
Research Competition

Sagar Shah
S. Y. B. Com.
Avishkar
Research Competition

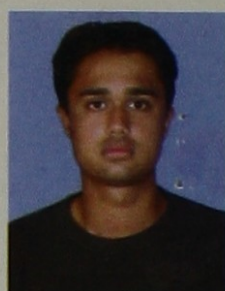
Junior College Sports

Kiran Hendre
XI Sci.
Yoga
International

Bruhad Mankad
XII Com.
Lawn Tennis
National

Sumit Shinde
XII Com.
Lawn Tennis
National

Nupur Joshi
XII Sci.
Roller Skating
National

Mayuri Jambhulkar
XI Sci.
Weight Lifting
National

Vinodini Naydu
XI Com.
Net Ball
National

Rutuja Gunvant
XI Com.
Net Ball
State, National

Rohan Joshi
XII Com.
Chase
State

Nikhil Kshirsagar
XII Sci.
State

Uday Baramatkar
XII Arts
Hockey
District

Amar Kulkarni
XII Com.
Basketball
State

Aditya Kadam
XII Sci.
Hammer Throw

Manish Patil
XI Sci.
100m Running
District

Yash Deshpande
XI Sci.
Lawn Tennis
District

सांस्कृतिक कार्यक्रमांनी मंतरलेले ते दिवस

प्रा. दत्ता लिमये - अध्यापक अर्थशास्त्र विभाग (निवृत्त)

मॉडर्न महाविद्यालय कार्यकाल : १९८५ ते २००३

मॉडर्न महाविद्यालयातील ते दिवस खरोखरच मंतरलेले होते. विद्यार्थ्यांच्या कलागुणांना वाव देण्यासाठी अनेक कार्यक्रमांची रेलचेल होती. उदाहरणार्थ, आंतरवर्गीय एकांकिका स्पर्धा, गाण्याच्या स्पर्धा, रांगोळी, मेंदी, चित्रकला अशाही स्पर्धा होत असत. त्याशिवाय सर्वत्र गाजलेली आंतरमहाविद्यालयीन द्वंद्वगीत स्पर्धा. या स्पर्धेला तर ठिकठिकाणाहून उत्तम प्रतिसाद मिळत असे.

मॉडर्न महाविद्यालयाचे कलामंडळ हे फारच उत्तम रीतीने कार्यरत होते. कलामंडळाचा अध्यक्ष हा दोन-तीन वर्षांनी बदलला जात असे, त्यामुळे अनेक प्राध्यापकांना अध्यक्षपद मिळत असे. तसेच मलाही तीन वर्षे या पदावर काम करण्याची संधी मिळाली. अध्यक्ष कोणीही असो, कलामंडळाचे सभासद हे प्रामुख्याने ठराविक दहा-बारा प्राध्यापक असत व ते अतिशय मनापासून व एकजुटीने काम करीत.

संपूर्ण महाराष्ट्रात नावलौकिक मिळविलेल्या 'पुरुषोत्तम करंडक' स्पर्धेत दोन संघ पाठविले जात, कारण अनेक गुणवान विद्यार्थी असत व त्यांना योग्य संधी देणे गरजेचे होते. पुरुषोत्तम करंडक स्पर्धेच्या संदर्भात मला अजूनही काही विद्यार्थी आठवतात, जे पुढे मोठे कलाकार झाले व त्यांनी महाविद्यालयाचे नाव मोठे केले. गगनविहारी बोराटे व अजित शिरोळे यांनी महाविद्यालयाला करंडक मिळवून दिला आणि भविष्यात त्यांनी कलेच्या प्रांतात आपला ठसा उमटविला. स्वतःच्या कर्तृत्वाने मोठे झालेले आणखीन काही कलाकार म्हणजे मंजुषा दातार - म्हणजेच मंजुषा गोडसे आणि 'हरिश्चंद्राची फॅक्टरी'चा दिग्दर्शक परेश मोकाशी.

संगीतक्षेत्रातही महाविद्यालयाचे अनेक विद्यार्थी आज खरोखरच मोलाचे काम करीत आहेत. उदाहरणार्थ, विभावरी आपटे (म्हणजेच विभावरी जोशी), त्यागराज

खाडिलकर, सचिन जांभेकर, सचिन कुलकर्णी इ. त्याचबरोबर अजूनही आठवणीत आहे तो उपाध्ये नावाचा अंध विद्यार्थी. हा कलाकार तबला व पेटी अतिशय उत्तम वाजवीत असे. प्रत्येक कार्यक्रमाला त्याची मोलाची साथ मिळत असे.

आंतरमहाविद्यालयीन द्वंद्वगीत स्पर्धा सुरू करण्याचे श्रेय माझेच. मी निवृत्त झाल्यानंतरही ही स्पर्धा मोठ्या प्रमाणावर चालूच होती. त्यावेळी अच्युत जोग व राहुल नगरकर यांनी 'एक चतुर नार' हे गाणं सादर करून आपल्या महाविद्यालयाला 'मॉम करंडक' मिळवून दिला. त्याचप्रमाणे डॉ. सुषमा जोग यांच्या नेतृत्वाखाली भारत विकास परिषद आयोजित राष्ट्रीय पातळीवरील राष्ट्रभक्तीपर समूहगान स्पर्धेत मॉडर्न महाविद्यालयाने तीन वेळा प्रथम क्रमांक मिळवला होता.

आणखी एक उल्लेखनीय गोष्ट म्हणजे मॉडर्न महाविद्यालयाच्या रौप्यमहोत्सवी वर्षात कलामंडळाच्या मदतीने भरवलेल्या आंतरमहाविद्यालयीन 'प्राध्यापकांच्या एकांकिका स्पर्धा'. महाविद्यालयांनी यात उत्साहाने भाग घेतला व मॉडर्न महाविद्यालयाने हा करंडक जिंकला. दत्ता लिमये व संगीता मांडके या दोघांनी ही एकांकिका सादर केली होती. दत्ता लिमये यांना अभिनय पुरुष - प्रथम पारितोषिक व संगीता मांडके यांना अभिनय स्त्री - द्वितीय पारितोषिक मिळाले होते. या स्पर्धा आता मॉडर्न महाविद्यालयाने तरुण प्राचार्य झुंजारराव यांच्या मार्गदर्शनाखाली पुन्हा सुरू कराव्यात अशी माझी विनंती आहे.

मॉडर्न महाविद्यालयातील प्राध्यापक, ऑफिस व ग्रंथालय यांतील कर्मचारी आणि सर्व सेवकवर्ग यांचे स्नेहसंमेलन हा आणखी एक विशेष नोंद घ्यावा असा अप्रतिम उपक्रम. कित्येक वर्षे हे स्नेहसंमेलन होत होते

आणि कुठलाही भेदभाव न करता प्राध्यापक व सेवकवर्ग एकदिलाने सहभागी होत असत. विविधगुणदर्शनाचा भरगच्च कार्यक्रम व नंतर भोजन समारंभ होत असे.

सर्वात महत्त्वाचा उल्लेख केलाच पाहिजे अशी घटना म्हणजे प्राध्यापकांनी एकत्र येऊन तीन अंकी नाटक बसविणे, व भरत नाट्य मंदिरात त्याचे तीन प्रयोग होणे. यासाठी मी पुढाकार घेतला व लगेचच अनेकांनी त्याला साथ दिली. पहिल्या वर्षी 'करायला गेलो एक' नंतर 'झोपी गेलेला जागा झाला' व नंतर 'प्रेमा तुझा रंग कसा' ही नाटके सादर केली. यात माझ्याबरोबर जयंत जोर्वेकर, राजीव कुलकर्णी, जगदीश

चिंचोरे, नरेंद्र नायडू, आनंद पाध्ये, अनिल व्हनकळस या सर्वांचा सहभाग अतिशय मोलाचा होता. याचबरोबर निर्मला मोने, सुनीता गोसावी व प्राचार्यपदी असताना (दिवंगत) पद्माकर आपटे यांचाही मनापासून सहभाग होता.

या व अशा अनेक गोष्टी अजूनही मनात ताज्या आहेत. नवीन प्राध्यापकवर्ग तरुण आहे. त्यांनी पुढाकार घेऊन हे सर्व कार्यक्रम पुन्हा सुरू करावेत व त्या मंतरलेल्या दिवसांची पुन्हा आठवण करून द्यावी ही माझी इच्छा आहे.

‘मॉडर्न’ कर्मचारी संमेलनातील समूहनृत्य

‘मॉडर्न’ कर्मचारी संमेलनातील नाटक

मी आणि मॉडर्न कॉलेज

डॉ. स्वाती कर्वे - अध्यापिका मराठी विभाग (निवृत्त)
(मॉडर्न महाविद्यालय कार्यकाल : १९९३ ते २०१०)

विचार करायला लागलं की लक्षात येतं, आपल्या जगण्याला, आपल्या अस्तित्वाला, अवघ्या जीवनालाच अनेक अनुबंधांनी किती गुरफटून/लपेटून टाकलं आहे. जगता-जगता, जीवनाबरोबर पुढे जाता-जाता किती पदर आपल्याभोवती गुरफटले गेले आहेत, त्या प्रत्येक पदराने आपल्या जीवनात खूप हृद्यता आणली आहे. घराबरोबरच रोजच्या जगण्यातला जास्त वेळ मी जिथे जगले ते मॉडर्न महाविद्यालय, पुणे - ५.

कॉलेजमधून निवृत्त झाल्यानंतरच्या या सहा-सात महिन्यांमध्ये जाणवत गेलं, की एखाद्या माळेतून मध्यभागी असणारा टपोरा मोती गळून पडावा आणि सगळी माळच विस्कळित व्हावी, तसंच आपल्या रोजच्या जगण्यातून, अनेक वर्षे रुळून गेलेल्या दैनंदिन जीवनक्रमातून मॉडर्न महाविद्यालय, पुणे - ५ गळून पडलं आहे. माळ नुसतीच गळून विस्कळित झाली नसून, त्याबरोबर किती तरी गोष्टी ओंजळीतून गळून पडणाऱ्या पाण्याप्रमाणे गळून गेल्या आहेत.

रोजचं मनापासून शिकवणं, कविता, काही विशिष्ट गद्यपाठ शिकवण्यात रमून जाणं. ग्रंथालयात बसून काम करणं. विद्यार्थ्यांचा सहवास, त्यांचे उमलते चेहरे, कॉमनरूममधील उबदार सोबत. एखादी खोली रिकामी व्हावी त्याप्रमाणे जीवनातला एक भाग रिकामा, मोकळा झाला आहे. म्हणजे या सहा महिन्यांमध्ये मी पूर्ण रिकामी आहे असं नाही. कामात मी तशी व्यस्तच आहे, तरीही रिकामा झालेला कोपरा जाणवत आहे. कारण मॉडर्न कॉलेज आणि कॉलेजबरोबर माझ्या जीवनात आलेल्या अनेक गोष्टींना माझ्या जीवनात स्थिर असे अस्तित्व आहे. सर्वात महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे मला माझे गुरु डॉ. द. दि. पुंडेसर या संस्थेमध्येच भेटले, मी महाविद्यालयात नोकरीला येण्यापूर्वी दोन-तीन वर्षे. तेव्हापासून एका विलक्षण अनुबंधाच्या जुळणीची जणू सुरुवात झाली होती.

काही अपरिहार्य कारणांमुळे वाडिया कॉलेजमधील नोकरीतून बाहेर पडल्यानंतर चिंचवडच्या फतेचंद जैन विद्यालयात ज्युनियर कॉलेजला मी नोकरी स्वीकारली. जयवंत दळवी यांच्या नाटकांवर मी एम्. फिल.च्या प्रबंधिकेचे काम सुरू केले होते. पीएच.डी. करण्याची उमेद मनात होती. प्रबंधिकेचे लेखन पूर्ण होऊनही फाईल कपाटात पडून होती. त्यात नोकरी मिळाली ती सुद्धा चिंचवडसारख्या ठिकाणी. तरीही कोणतेही काम मनापासून करायचे, अशी मनाची धारणा असल्याने शिकविण्याचे काम आणि त्याबरोबर येणारी अन्य कामे मी आनंदाने करीत होते. सतत वेगवेगळी पुस्तके वाचण्यात मी मनातली लोच सोसण्याचा प्रयत्न करीत होते. काही थोडेबहुत लेखनही मी करीत होते.

‘मी पुन्हा पीएच.डी. च्या कामाचा विचार करावा.’ असे श्री. कर्वे वारंवार सुचवत होतेच. जानेवारी ९० मध्ये श्री. कर्वे यांची मॉडर्न महाविद्यालयाच्या ‘बँक ऑफ महाराष्ट्र’च्या शाखेत बदली झाली. डॉ. द. दि. पुंडेसरांबरोबर परिचय झाल्यावर श्री. कर्वे यांनी माझ्याविषयी सरांना ओळख दिली. सरांनी अगत्याने माझी चौकशी केली व मला भेटायला बोलावले.

एक दिवस कॉलेजमध्ये मी डॉ. पुंडेसरांना भेटण्यासाठी आले. बराच वेळ आम्ही बोलत होतो. ‘माझे एम.फिल.च्या प्रबंधिकेचे लेखन होऊनही प्रबंधिका माझ्या आजारपणाने चिंचवडच्या नोकरीने पूर्ण होऊ शकली नाही. आता मुदत संपली. मी कसे लिहिले आहे कोण जाणे. सारे कष्ट वाया गेले!’ माझ्या मनातील खंत मी सरांजवळ बोलून दाखवली. पुंडेसरांचे बोलणे अगदी शांतपणे तरीही आश्वासक वाटावे असे होते. सर म्हणाले, “तुम्ही एक दिवस फाईल घेऊन या. बघू आपण. लेखन बरे-वाईट याचा विचार तुम्ही करू नका. मी ते बघेन. अजून वेळ गेलेली नाही. निराश होऊ नका. पीएच.डी.चे काम करण्याचे मनात आहे ना !”

माझ्या दृष्टीने माझ्या जीवनातला सर्वात महत्वाचा दिवस उजाडला. आपल्या महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयात मी माझी फाईल घेऊन आले होते. मनात काहीसा ताण होताच. सरांनी जयवंत दळवी यांच्या काही नाटकांविषयीचे लेखन वाचून दाखविण्यास सांगितले. मी वाचायला सुरुवात केली. 'बॅरिस्टर', 'संध्याछाया', 'महासागर'. सर लक्षपूर्वक ऐकत होते. मधूनच 'छान छान' असा प्रतिसाद देत होते. तीन नाटकांच्या संदर्भातील माझे लेखन वाचून दाखविल्यावर त्यांनी मला थांबवले. माझे अभिनंदन करीत म्हणाले. 'अप्रतिम. केवळ अप्रतिम लेखन तुम्ही केले आहे. कोणाच्याही मार्गदर्शनाशिवाय तुम्ही इतके उत्तम लेखन केले आहे. "आता पीएच.डी. करायचेच. मी मार्गदर्शन करेन."

जीवनात सद्गुरु भेटण्याचा, कृतार्थतेचा क्षण मी अनुभवला. ज्ञानेश्वरांनी वर्णन केलेला 'सद्गुरुकृपेचा दीपू' मला अनपेक्षितपणे मिळाला होता. त्याच्याच प्रकाशात आता पुढील वाटचाल होणार होती.

डॉ. पुंडेसरांच्या मदतीनेच अनपेक्षितपणे एम्.फिल.ची प्रबंधिका सादर करण्याची पुणे विद्यापीठाच्या मराठी विभागाने मला अनुमती दिली. एम.फिल.च्या प्रबंधिकेला 'ए' श्रेणीही मिळाली.

१९९२ जूनमध्ये मॉडर्न महाविद्यालय, गणेशखिंड सुरू झाले. डॉ. पुंडेसरांनी सुचविल्यावरून मी अर्ज केला. संस्थेने माझी निवड केली. मॉडर्न महाविद्यालय, गणेशखिंडच्या एफ.वाय.बी.ए. च्या पहिल्या दिवशीचा पहिला तास घेण्याची संधी मला मिळाली. ही संधी म्हणजे प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटी आणि मॉडर्न महाविद्यालयात प्रवेश करण्याची पहिली पायरी होती.

१९९३-९४ चे वर्ष माझ्या दृष्टीने परिवर्तनाचे वर्ष ठरले. ऑक्टोबरमध्ये आपल्या कॉलेजमधून प्रा. निर्मला मोने निवृत्त होत होत्या. दरम्यान प्रा. जगदीश चिंचोरेसरांबरोबरही परिचय झाला होता. चिंचोरेसर तेव्हा ज्युनियर कॉलेजचे सुपरवायझर होते. मी अर्ज करण्याचे ठरविले. परंतु मनात एक धाकधुक होती.

२० ऑक्टोबर ९३ ला मी नोकरीचा राजीनामा देऊन चिंचवडचा निरोप घेतला. घरी येताना मन अगदी शांत होते. कोणतीही खळबळ नव्हती.

२१ ऑक्टोबर ९३ रोजी मी मॉडर्न महाविद्यालय, पुणे ५ इथे रुजू झाले.

पहिल्या दिवशी माझे स्वागत करताना पुंडेसर म्हणाले, "चला, तुझे चिंचवडपर्व संपले. आता नवीन पर्व सुरू होईल." आणि खरोखरच मी कधीही विचार केला नव्हता, अशी नवीन वाट माझ्यासमोर खुली झाली.

पीएच.डी. च्या कामाने वेग घेतला. मला पूर्वीपासून ओळखणाऱ्या अनेक व्यक्ती कॉलेजमध्ये होत्या. डॉ. वि. भा. देशपांडे, डॉ. कांचनगंगा गंधे, डॉ. तावरे, डॉ. सुषमा थत्ते, डॉ. भारती डाळे, प्रा. प्रेमा आगाशे, प्रा. लीना पाटणकर, प्रा. रंजना देव तर शाळेपासूनच परिचयाच्या होत्या, त्यामुळे नवखेपणा, अनोळखीपणा फारसा न वाटता मी लवकरच कॉलेजच्या मनमोकळ्या वातावरणात रमून गेले. महत्वाचे म्हणजे कॉलेजनेही मला नवखेपणा कधी जाणवू दिला नाही. उलट माझ्यावर विश्वास टाकला.

१९९४-९५ या वर्षी महाविद्यालयाचे रौप्यमहोत्सवी वर्ष होते. अनेक उपक्रम/कार्यक्रम इत्यादींनी वर्ष गजबजलेले होते. त्या सर्व उपक्रमांची प्रसिद्धी करण्यासाठी पब्लिसिटी कमिटी होती. त्यामध्ये मला सामावून घेतले. माझ्यावर विश्वास टाकून मला प्रसिद्धीसाठी आवश्यक ते लेखन करण्याची संधी दिली. आमच्या मराठी विभागातर्फे आयोजित होणाऱ्या चर्चासत्रांमधून विभागप्रमुख डॉ. वि. भा. देशपांडे यांनी कनिष्ठ विभागातील इतर प्राध्यापकांबरोबर मलाही सहभागी करून घेतले. प्रा. चिंचोरेसरांनी दुसऱ्याच वर्षापासून स्कॉलर बॅचच्या अध्यापनात मला सहभागी केले.

स्टाफ टी क्लब, एन.एस.एस.बरोबर कलामंडळात काम करण्याचा आनंदही खूप वर्षे मिळाला. १९९४ पासून मी कलामंडळात होतेच. विशेषतः मॉमकरंडक स्पर्धेचे आयोजन करण्याचा आनंद मिळाला. दोन-तीन महिने मजेत कामात जायचे. २००४-०५ हे स्पर्धेचे दहावे व शेवटचे वर्ष होते. स्पर्धाप्रमुख म्हणून मी काम

केले. कायम लक्षात राहिल असा अनुभव 'मॉमकरंडक'ने आम्हांला दिला.

महाविद्यालयात मी आले तेव्हा माझे पहिले पुस्तक 'दळवींची नाटके : एक अंतर्वेध' प्रसिद्ध झाले होते. मी पीएच.डी.चे काम सुरू केले होते. त्यानंतर एकामागोमाग एक नवीन लेखनाची कामे मिळत गेली. महाराष्ट्र फौंडेशनची शिष्यवृत्ती मिळणे, दोन पुस्तकांना सन्मानाचा राज्य पुरस्कार मिळणे, इथपर्यंत माझी प्रगती मॉडर्न कॉलेजच्या सेवाकाळातच झाली. मॉडर्न महाविद्यालयातील पोषक वातावरणात मी काम करीत होते, हे फार महत्वाचे आहे.

काम करण्यास माणसाला उमेद वाटावी असे वातावरण मी अनुभवले. कामाला मिळणारे प्रोत्साहन, प्रतिसाद, प्रसंगी मिळणारी मोकळीक फार महत्वाची होती. कधी तासांपूर्वी कधी तासांनंतर माझ्या कामाला जाण्यासाठी प्रा. चिंचोरे सरांनी आनंदाने संमती दिली. 'तुम्ही चांगल्या कामासाठी जात आहात हे माहीत आहे.' सर नेहमी म्हणायचे, म्हणून मी सुद्धा तास घेणे, पेपर वेळेवर तपासून देणे, अभ्यासक्रम वेळेत पूर्ण करणे इत्यादी कामे वेळेवरच पूर्ण करायची. काम करणाऱ्या माणसाला घरी आणि कामाच्या ठिकाणी जो मानसिक निवांतपणा हवा असतो, तो मला माझ्या घरात मिळत होता, तसाच कॉलेजमध्येही कायम मिळाला. त्याबद्दलची कृतज्ञता माझ्या मनात सतत तेवत राहणार आहे. आपल्या ग्रंथालयातून मिळालेले सहकार्यही फार महत्वाचे आहेच. नवीन इमारतीच्या बांधकामाच्या काळात विश्वकोश आणि संस्कृतीकोशाचे खंड दोन वर्षे माझ्या घरी होते. 'तुमच्या घरी हे कोश सुरक्षित असणार अशी आम्हांला खात्री आहे.' असे चंद्रचूडसर म्हणाले होते. भारतीय सण, उत्सव आणि दशावतार, चिरंजीव पंचकन्या या पुस्तकांच्या लेखनात घरी खंड असण्याचा मोठा उपयोग झाला.

१९९३ मध्ये मी महाविद्यालयात आले. अठरा वर्षे कशी गेली समजले नाही. कॉलेज, वातावरण, कॉमनरूम, सुखदुःखात सोबत करणाऱ्या, माझ्या कामात रस घेणाऱ्या मैत्रिणी, हो ! मैत्रिणीबरोबर काही प्राध्यापक

स्नेहीही मिळाले. अतिशय समाधानात सेवेचा काळ केव्हा संपला हे समजलेच नाही.

या काळात प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीचा विस्तारही खूप झाला. जंगली महाराज रस्त्यापासूनची डावी बाजू आज आपल्या संस्थेच्या इमारतींनी भरून गेली आहे. २००८ मध्ये महाविद्यालयाला पुणे विद्यापीठाचा आदर्श महाविद्यालयाचा सन्मान प्राप्त झाला. गेल्या वर्षी नॅकमध्ये 'ए + ' नामांकन मिळाले, याविषयी तर अभिमानच वाटतो. 'ए + ' नामांकन मिळविणाऱ्या कॉलेजमध्ये आणि खरोखरच नावाप्रमाणे प्रोग्रेसिव्ह असणाऱ्या संस्थेत मला अठरा वर्षे काम करण्यास मिळाले, याबद्दल मी स्वतःला भाग्यवान समजते.

निष्ठा हे एक जीवनमूल्य आहे. निष्ठेने केलेल्या कामाचे समाधान केवळ कामाच्या काळातच मिळते असे नाही, तर ते समाधान जीवनभर तुमची सोबत करते. निष्ठेची जाणीव सेवानिवृत्तीनंतरही मनातून पुसली जात नाही, ती तुमच्याबरोबर असतेच.... सोबत केल्याप्रमाणे. त्यामुळे 'मॉडर्न महाविद्यालय, पुणे ५' ची सोबतही माझ्याबरोबर कायम राहणार आहे.

Balance sheet of your life

Your birth is your Opening Balance
What comes in your life is Debit
What goes out of your life Credit
Your ideas and imaginations are your Assets
Your views are your Liabilities
Your happiness is your Profit
Your sorrow is your Loss
Your soul is your Goodwill
Your heart is your Fixed Asset
Your character is your Capital
Your knowledge is your Investment
Thoughts in your mind is your Bank Balance
Your school friends are your Partners
Your college friends are Admission of Partners
Your death is your Closing Balance
It is your Final Accounts.

Tushar Gujarathi - F.Y.B.Com.

मॉडर्नमधील माझे संस्मरणीय दिवस आणि सहकारी...

श्री. श्रीकृष्ण गोरे - मुख्य लिपिक (निवृत्त)
मॉडर्न महाविद्यालय कार्यकाल १९७५ ते २०१०

सोलापूर जिल्ह्याच्या ग्रामीण भागात हातावर पोट असलेल्या आणि एकत्र कुटुंबपद्धतीत वाढत असताना सर्व बाबतीत प्रतिकूल परिस्थितीत मार्च १९७० साली माध्यमिक शालांत परीक्षा इयत्ता ११ वी (जुनी एस्. एस्. सी.) परीक्षा उत्तीर्ण झाल्यानंतर घरातील वडिलधाऱ्या माणसांनी 'आता आपले आपण मिळवावयाचे आणि आपले आपण जगावयाचे' असे सांगितल्यानंतर मिळेल ते काम, छोट्या नोकऱ्या करत करत मार्च १९७२ साली हाताशी असलेले तुटपुंजे पैसे आणि अंगावरील वस्त्रांनिशी पुण्यामध्ये नोकरी करावयाची या जिद्दीने पोहोचलो.

एवढ्या मोठ्या शहरात पोहोचल्यानंतर पुन्हा दोन वेळच्या जेवणाचा-राहण्याचा प्रश्न सोडवण्यासाठी अथक प्रयत्न आणि धडपड.

आणि अशातच मे १९७५ मध्ये 'दैनिक केसरी' या वर्तमानपत्रात 'मॉडर्न महाविद्यालय' शिवाजीनगर, पुणे ५ येथे 'ग्रंथालय लिपिक भरावयाचे आहेत'. ही जाहिरात वाचली आणि थेट मुलाखतीसाठी आलो. त्यावेळी महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. भीमराव कुलकर्णी ह्यांनी तोंडी परीक्षा व सामान्यज्ञानाची परीक्षा घेऊन 'दि. १ जून १९७५ पासून रु. १७५/- वेतनावर कामावर हजर हो' म्हणून आदेश दिला.

मॉडर्न महाविद्यालयात येण्यापूर्वी शिक्षणासाठी म्हणून कोणत्याही महाविद्यालयात गेलो नाही अथवा एवढी मोठी इमारतदेखील पाहिली नाही. अशा गोंधळलेल्या अवस्थेत महाविद्यालयाचे ग्रंथपाल श्री. डी. जी. बापट यांना भेटून कामावर रुजू झालो. पहिल्याच दिवशी श्री. बापट सरांनी 'येथे काम खूप करावे लागेल, वेळेचे कोणतेही बंधन पाळता येणार नाही.' या बाबी सांगत असताना 'येथे स्वयंशिस्त, कामात निटनेटकेपणा, टापटीप, विद्यार्थी, पालक, शिक्षक, प्राध्यापक आणि

सर्व सेवक व सहकारी यांच्याशी आदराने नम्रपणे बोलणे, चालणे असले पाहिजे,' असा सज्जड दम ! महाविद्यालयाच्या ग्रंथालय विभागात काम करताना खूप मोठे दडपण यायचे पण वडीलकीच्या नात्याने दिलासा देऊन आत्मविश्वास वाढवायचा हेही काम श्री. बापटसरच करावयाचे.

सेवाज्येष्ठता वाढत राहिल्याने ग्रंथालयातील दैनंदिन कामकाजाशिवाय कार्यालयात दररोज इतर सहकाऱ्यांना मदतीला यावे लागत असे, त्यातच इयत्ता १२ वी च्या लेखी परीक्षा महाविद्यालयात होऊ लागल्याने त्या व विद्यापीठाच्या लेखी परीक्षा व्यवस्थितपणे पार पाडण्यात मोठा सहभाग होऊ लागला.

महाविद्यालयाच्या एकूण ३५ वर्षांच्या सेवेत फारशी अर्जित अथवा वैद्यकीय रजा न घेता दररोज सरासरी मनापासून १० तास काम केले. हे काम करत असताना आपल्याला पैसे किती मिळतात आणि आपण काम किती करतो याचा हिशोब कधीही केला नाही, म्हणून आजही मी मनाने उत्साही, प्रसन्न, समाधानी आणि शारीरिकदृष्ट्या तंदुरुस्त आहे.

याचे मुख्य कारण महाविद्यालयाचे पहिले प्राचार्य मो. भा. लिमये ते आत्ताचे प्राचार्य डॉ. राजेन्द्र झुंजारराव अशा ९ प्राचार्यांनी, उपप्राचार्य डॉ. एल्. एच्. गाडगीळ ते आत्ताचे उपप्राचार्य जे. पी. चिंचोरे असे १४-१५ उपप्राचार्य, कार्यालयातील व ग्रंथालयातील सर्व सहकारी, पहिले रजिस्ट्रार श्री. वाय. पी. देशपांडे ते आत्ताचे रजिस्ट्रार श्री. आर. पी. काळे यांनी काम करण्यास खूप स्वातंत्र्य आणि सहकार्य केले.

या प्रदीर्घ सेवा कालावधीत महाविद्यालयात खूप चांगले सहकारी, विद्यार्थी, शिक्षक, प्राध्यापक यांचा सहवास लाभला. खूप काही शिकावयास मिळाले. कामाचा आनंद वाटला आणि आपण नोकरी करतो

आहोत असे कधी वाटलेच नाही. कामाच्या वेळेला भरपूर काम, निवांतवेळी भरपूर मौजमजा केली. एकूण सेवेच्या कालावधीत घरातल्या वेळेपेक्षा महाविद्यालयास जास्त वेळ दिला जात असे. त्याचे कारण प्राचार्य पी. एस. चिरपुटकर सर यांनी 'आपले महाविद्यालय म्हणजे आपले एक मोठे कुटुंब आहे आणि आपण सर्वजण त्यातील सदस्य आहोत.' ही सद्भावना मनात रुजवल्यामुळे मनापासून खूप मोठी मनाची गुंतवणूक (Involvement) होती. प्रा. चिरपुटकर सरांनी तर स्टाफची स्नेहसंमेलने अनेक वर्षे घडवून आणली.

महाविद्यालयात वर्षानुवर्षे प्रवेशाचे काम, ऑक्टोबर बोर्डाच्या, विद्यापीठाच्या परीक्षा, स्नेहसंमेलने, अंतर्गत, बहिर्गत लेखापरीक्षण, मार्च-एप्रिल वार्षिक परीक्षा केंद्रीय उत्तरपत्रिका तपासणीचे काम आणि पुन्हा जूनपासून प्रवेशाचे काम या रहाटगाड्यातून सभोवताली सुद्धा लक्ष देण्याची तयारी असल्याने संस्थेच्या कामात, महाविद्यालयात असलेल्या पतपेढीचा चिटणीस म्हणून स्थानिक व्यवस्थापन समिती सदस्य, जिल्हा/महाराष्ट्र स्तरावर असलेल्या शिक्षकेतर कर्मचारी संघटनेवर निवडणूक अधिकारी म्हणून शिवाय महाविद्यालयाची सर्व मंडळे यावर मनापासून आणि जबाबदारीने यशस्वीरीत्या काम करण्याचा आनंद मिळाला.

कार्यालयातील माझे सर्व सहकारी आणि मी, आमचे इतके घट्ट व दृढ मैत्रीचे नाते होऊन गेले होते, की त्याचे कधीच विस्मरण होणार नाही. आमच्यामध्ये मतभेद, असावयाचे परंतु कामात पूर्णपणे एकमेकांना सहकार्य, नंतर दर महिन्याला कौटुंबिक स्नेहभोजन, सहली, गिर्यारोहण, चित्रपट, नाटक पाहणे इत्यादी कार्यक्रम वारंवार होत असत.

असाच एखादा प्रसंग सांगितल्याशिवाय राहवत नाही. असे अनेक सुख-दुःखाचे प्रसंग आले. त्यात तो प्राध्यापक असो, शिक्षक असो अथवा चतुर्थ श्रेणीतील सेवक असो, त्या सर्वांचा प्रेमाचा ओलावा आजही जाणवतो.

महाविद्यालयात ऑक्टोबर-नोव्हेंबर १९९१ च्या सत्रांतर्गत परीक्षा आटोपून दीपावलीनंतर आम्ही ८-१० जण गोवा सहलीस गेलो होतो तेथे खूप मजा केल्यानंतर

पुण्याला परत येत असताना आमच्या गाडीला मोठा अपघात झाला... केवळ वाहनचालकाच्या फाजील आत्मविश्वासानुळे. त्यामध्ये आम्ही ३-४ जण जबर जखमी आणि त्यात आम्ही दोघेजण (खरे, गोरे) खूप अत्यवस्थ. आम्हाला संचेती हॉस्पिटलमध्ये दाखल केले. ही बातमी समजल्याबरोबर महाविद्यालयातील सर्वच्या सर्व स्टाफ - अगदी प्राचार्यापासून ते चतुर्थ श्रेणीतील सर्वजण - एवढा मोठा जनसमुदाय आम्ही हॉस्पिटलमध्ये दाखल होण्यापूर्वीचे जमला होता. त्यामध्ये प्रत्येकाच्या मनात 'मी या सर्वांसाठी कोणती मदत करू' अशा भावनेतून हॉस्पिटलच्या संबंध स्टाफला सतावत होता आणि त्यापुढेही आठ दिवस पेशंट्सना भेटीच्या वेळात तर आम्हाला तेथील वैद्यकीय अधिकारी म्हणावयाचे, 'तुम्हा पेशंट्सना खूप लोक भेटावयास येतात, तर मग तुम्ही त्यावेळी हॉस्पिटलच्या मोठ्या कॉरिडोरमध्ये बसत जा, म्हणजे तुमच्याकडे येणाऱ्या लोकांचा इतर पेशंट्सना त्रास होणार नाही.'

आज मागे वळून पाहताना मी कोठून आलो आणि आज कोठे आहे याबाबत विचार केला, तर माझ्या जीवनाच्या यशस्वी वाटचालीत मॉडर्न महाविद्यालय आणि त्यातील सर्व स्टाफ यांचा माझ्या नातलगांपेक्षा प्रसंगी घरातील व्यक्तीपेक्षा जास्त मोठा वाटा आहे. याचा मला अभिमान आहे.

महाविद्यालयाच्या कार्यालयात काम करणाऱ्या सर्व सहकाऱ्यांना लिहिणे आणि भाषण करणे फारसे जमत नसावे असे मला वाटते. परंतु नेमून दिलेले काम किंवा त्यापेक्षा अधिक काम करणे हे सहज शक्य आहे. अशा प्रवृत्तीत मी वाढल्याने परंतु हे आपण कोठे लिहिले नाही अथवा बोललो नाही, तर आपल्यावर प्रेम करणाऱ्या महाविद्यालयाशी व सहकाऱ्यांशी प्रतारणा केल्यासारखे होईल म्हणून हा लेखनप्रपंच....

Only daring speculation can lead us further and not accumulation of facts

Albert Einstein

माझे निवृत्तीनंतरचे जीवन

श्री. सुरेश पटवर्धन - ग्रंथालय विभाग (निवृत्त)

मॉडर्न महाविद्यालय कार्यकाल : १९७२ ते २००२

प.पू. पांडुरंगशास्त्री आठवले म्हणजेच “दादा” - ज्यांनी लाखो लोकांना संस्कृतीच्या कार्यासाठी जागृत केले.

दादाजींच्या शिकवणीप्रमाणे स्वाध्यायी व्यक्ती गावागावात जाऊन भेटतात व त्रिकाल संध्येची संथा देतात.

त्रिकालसंध्या सामान्य जनांना देण्यासाठी ह्या महापुरुषांची अनेक वर्षांची तपस्या, मेहनत ह्याचा आपण अंदाज करू शकत नाही. आपल्याला अध्यात्म फार सोप्या पद्धतीने समजावून समाजातील प्रभुविन्मुख लोकांना प्रभुसन्मुख होण्याची संधी दिली आहे.

असे हे स्वाध्याय परिवाराचे कार्य करण्याचा योग माझ्या जीवनात आला, त्यामुळे मी निवृत्त होण्यापूर्वीच दहा/बारा वर्षे या कार्यात सक्रीय झालो, त्यामुळे माझ्या जीवनाला योग्य दिशा मिळाली व निवृत्तीनंतरचे जीवन सुखाने, समाधानाने गेले. स्वाध्यायी कार्य माझ्या यशस्वी जीवनाची गंगोत्री ठरली. अशा गंगोत्रीच्या काठाने मी कसा प्रवास करत आहे याची माहिती पुढे देत आहे.

एकोणिसावे शतक संपून २००० सालचे स्वागत जगभर झाले, त्याप्रमाणे मी पण स्वागतवर्ष आनंदात पार पाडले आणि त्या सरत्या वर्षाच्या शेवटी मला कार्यालयाकडून सूचित करण्यात आले, की २००२ या वर्षी आपण सेवानिवृत्त होणार आहात, तेव्हा कागदपत्रांच्या पूर्ततेसाठी कार्यालयात येऊन भेटावे. क्षणभर माझ्यासमोर वीज चमकल्याचे जाणवले व मी सावध झालो. सेवानिवृत्ती म्हणजे सर्व मोकळा काळ असणार, नव्या कार्याचा शुभारंभ होणार, आपल्याला नवीन मार्गावरून प्रवास करावा लागणार. कसा असेल, कुठे असेल अशा विविध प्रश्नांनी प्रत्येक माणूस गांगरून जातो; पण मला तसे काहीच जाणवले नाही. कारण मी आधीपासूनच स्वाध्याय

परिवारचे दैवी विचाराचे कार्य करणारा एक कार्यकर्ता म्हणून कार्य करीत होतो. तेच कार्य पूर्णवेळ सक्रिय करू लागलो.

वयोमानाने मातोश्री थकल्याने पत्नी सौ. संगीता हिने जे.जी.ग्लास कंपनीमधून व्ही.आर.एस. घेतली होती. ती पूर्णवेळ घरी राहू लागली. त्याच वेळी आमचे शेजारी श्रीमती सुनंदा साने रहात होत्या. त्यांनी रहाळकर राम मंदिरात ‘स्वाध्याय’ चालतो तेथे तुम्ही दोघे जायला लागा. भगवंताच्या कृपेने चांगला मार्ग मिळेल. याप्रमाणे आम्ही दोघे दर बुधवारी ‘स्वाध्याय’ला जाऊ लागलो.

१९८८ पासून पूर्णवेळ भावफेरी, भक्तीफेरी करू लागलो. नवरात्राच्या घटस्थापनेपासूनच आम्ही दोघे दौंड या शहरात भक्तीफेरीसाठी तीन दिवस रहावयास गेलो. पुढे दर महिन्याच्या तिसऱ्या रविवारी मावळ तालुक्यातील पौड, रिहे, कवळे, आघेळ अशा विविध गावांना भक्तीफेरी करू लागलो.

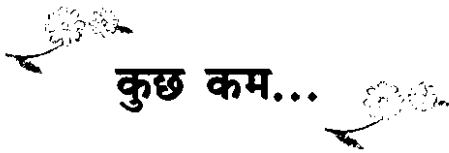
एप्रिल महिन्यात, १८-१९ तारखेला, १९९५ साली प.पू.पांडुरंगशास्त्री यांचा आकुर्डी येथे ७५वा वाढदिवस ‘मनुष्य गौरव’ दिन साजरा झाला, तेव्हा मीडियाच्या माध्यमातून आमचे सर्व कुटुंब सक्रिय कार्यकर्ता म्हणून या दिवशी कार्यमग्न होते.

त्याचप्रमाणे महाविद्यालयातील युवक-युवतीसाठी एन्.एस्.एस्. शिबिर दरवर्षी भोसे, वाघोली इ. ठिकाणी होत असे, तेव्हा स्वाध्याय परिवाराची माहिती व त्रिकाल संध्येची माहिती देण्यासाठी आम्ही दोघे शिबिराच्या गावी जात असू.

तसेच प.पू. दादाजींना ऐंशी वर्ष लागले होते. त्या निमित्तानी आम्ही दोघांनी आपल्या संस्थेचे चेअरमन डॉ. गजाननराव एकबोटे यांच्या परवानगीने मॉडर्न हायस्कूलमधील वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांसाठी गुरुवारी

व विद्यार्थिनींसाठी शनिवारी एक तास त्रिकालसंध्या, स्तोत्रे व भक्तिगीते शिकवण्यास जात होतो. शिवाय वारजे येथील प्राथमिक शाळेतपण दोन महिने त्रिकालसंध्या व काही स्तोत्रे शिकवण्यास जात होतो.

आम्ही राहण्याचे स्थलांतर केल्यामुळे सध्या हिंगणे खुर्द येथे स्वाध्याय परिवाराचे उपासना केंद्र घेत आहोत. सध्या समर्थांच्या दासबोधाचा अभ्यास चालू आहे. पत्रद्वारा दासबोध २००६ ते २००८, पत्रद्वारा मनोबोध २००९, पत्रद्वारा सखोल दासबोध २०१० पासून चार वर्षे अभ्यास करत आहे.

जिंदगी जीते हैं हम,
उसे पूरी तरह खुश होते हैं हम,
पर फिर भी क्यों दुख होते नहीं कम ?
कुछ कम....

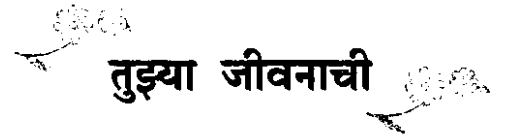
वक्त का यह उसूल है,
मरते मरते जीना
और जीते जीते मरना
इससे भी क्यों कुछ दिन होते हैं कम
कुछ कम....

सँवारते हैं खुद को दुनिया से
पाते हैं अपने आपको सबसे
जिंदगीसे सीखा जाता है बहुत कुछ
फिर भी लगता है कम
कुछ कम....

क्योंकि सीखा न क्यों हमने जीते जीते उसे पहचाना,
जिसने पहचाना अपने आपको बदलना
वो तो ये दिल और मन है
जो चाहते हैं खुद से खुद को पाना
और पाकर उसे कुछ कम न देना...
कुछ कम न देना

प्रणाली जॉन

महाविद्यालयातील ग्रंथांच्या मदतीने पत्रद्वारा समर्थांचा दासबोध, मनोबोध यांचा अभ्यासक्रम सध्या स्वानंद गणेश मंदिरात, दासबोध केंद्रात समर्थभक्त म्हणून जात आहे. अशाप्रकारे महाविद्यालयातून निवृत्तीनंतर आम्ही दोघेही पारमार्थिक जीवन आनंदाने, समाधानाने घालवत आहोत. तसेच वाचनाचा लागलेला छंद महाविद्यालयातून ग्रंथ आणून पुरा करत आहोत.

तुझ्या जीवनाची
व्यर्थ का पुकार
जरी कासावीस
तरी येथे तुझा
तुज्या पुंजतीस
त्याही पाषाणाला
कुणी सांगितले
तुझा तूच देव
कशासाठी सारे
उभा वनवास
किती झाले फेरे
तरीही मूढाला
सात जन्मासाठी
एवढाच फक्त
तुझ्या जीवनाची
झालीच वहीवाट
जरी तुला कळे
परि तू गहण
तुझ्या जीवनाची
व्यर्थ हा पुकार

तूच शिलेदार
देवादारी ॥
जीव झाला तुझा
देव नाही ॥
रोज पाषाणाला
जीव नाही ॥
तुला आहे देव
घडवावा ॥
उपास तापास
जीवनाचा ॥
गर्दीत वडाला
जान नाही ॥
नको होऊ व्यस्त
सुखी व्हावा ॥
निखाऱ्याची वाट
भावनांची ॥
सगळ्यांचे मन
समजण्या ॥
तूच शिलेदार
देवादारी ॥

नितीन आंबोरे - M.A.I

मॉडर्न मधील संस्मरणीय दिवस

श्री. विक्रान्त दिघे - माजी विद्यार्थी - २००८ वाणिज्य शाखा

गुलाबी थंडीची चाहूल सुरू झाली आणि बघता-बघता सर्व ठिकाणी रंगीबेरंगी स्वेटर्स, जॅकेट्स आणि मफलर्स दिसू लागले. पण मला मात्र ही थंडी एका वेगळ्याच काळाची आठवण करून देते. 'माझ्या महाविद्यालयीन जीवनाची' खरंच ! किती सुंदर होते ते दिवस, गोड गुलाबी थंडीतील, आण्णांच्या टपरीमधल्या वाफाळलेल्या इडलीसारखे.

एका टिपिकल मराठी शाळेत शिकलेलो मी. कॉलेज म्हणजे काय याचा काहीच अंदाज नव्हता मला. शाळेतील शिक्षक म्हणत की, 'एकदा कॉलेजला गेलं की कुणाचंही तुमच्यावर लक्ष नसतं. लेक्चरला आलात किंवा नाही हे कुणीच पाहात नाही, परंतु हे माझ्या कॉलेजने मात्र चुकीचे ठरवले.

माझी मॉडर्नमध्ये अॅडमिशन झाली आणि त्या सोनेरी प्रवासाला सुरुवात झाली.

अकरावी कॉमर्सचे वर्ष सुरू झाले, परंतु मला शिक्षकांमध्ये काहीच फरक जाणवला नाही. जसे शिक्षक शाळेमध्ये होते, अगदी तसेच-कदाचित त्याहूनही जास्त काळजी घेणारे आणि जीव ओतून शिकवणारे - शिक्षक मॉडर्नमध्ये आहेत. नवे मित्र, नवे शिक्षक आणि नवे वातावरण, सर्वच नवीन होते. अगदी पटकन अकरावीचे वर्ष संपले आणि अभ्यासाचा बाऊ करणारे बारावीचे वर्ष सुरू झाले. दीड तास किंवा तीन तास एका लेक्चरला कसे बसावे हे आम्ही तेव्हापासूनच आमच्या स्कॉलर्स बॅचकडून शिकलो. नो डेज, नो गॅदरिंग, नो टाईमपास, फक्त अभ्यास. शिक्षक, नातेवाईक आणि घरची मंडळी, अभ्यास अभ्यास आणि अभ्यास. परंतु त्यातही मजा करत चांगला अभ्यास कसा करावा हे आमच्या ज्युनियर कॉलेजच्या स्कॉलर्स बॅचमधील शिक्षकांनी शिकवलं. हुश ! झाला एकदाचा अभ्यास आणि संपली ती बारावी.

आता आम्ही सिनियर कॉलेजचे ज्युनियर्स झालो होतो. अजून आठवते, एफ. वाय. बी. कॉम. चे पहिले लेक्चर होते इंग्रजीचे आणि तेच तर मी 'मिस' केले. वाटलं, आता हे वर्ष लेक्चर्स बंक करण्यात जाते की काय ? मित्र तेच असले तरी शिक्षक नवीन होते. इंग्रजीला राखी मॅडम आणि ठाकूर मॅडम, अकाउंट्सला सरदेसाई मॅडम, जर्मनच्या कुवळेकर मॅडम, इकॉनॉमिक्ससाठी कुलकर्णी मॅडम आणि मुजुमदार मॅडम, ऑफिस मॅनेजमेंटचे परचुरे सर - सर्वांशीच छान गट्टी जमली होती. दिवस कधी व कसे चालले होते हे कळतच नव्हतं. डिसेंबर उजाडला, परत ती गुलाबी थंडी आणि ते डेज, ते सेलिब्रेशन आणि गॅदरिंगमधल्या मॅनेजमेंटमुळे आम्ही बरेच काही शिकलो.

दुसऱ्या वर्षी आम्हाला सिनियर कॉलेजचे मुख्याध्यापक सॉरी.... प्रिन्सिपॉल गोसावीसर शिकवायला होते. वाटलं होतं, फार टेन्शन असेल त्या लेक्चरला, पण नाही. ज्या सहजतेने ते आम्हाला ऑफिस मॅनेजमेंट शिकवत त्याच सहजतेने आम्ही समजत गेलो. प्रिन्सिपॉल म्हणून गोसावी सर कधीच वागले नाहीत, तर त्यांनी कायम आमच्या शंका दूर करण्याचा प्रयत्न केला.

अरे हो, या वर्षात आम्हाला आमचा गोल्डन रेक्टॅंगल मिळाला तो म्हणजे सरदेसाई मॅडम, ठाकूर मॅडम, वर्तक मॅडम आणि मुजुमदार मॅडम. क्लासमधील प्रोजेक्ट्स असोत, गॅदरिंगमधील मॅनेजमेंट, प्रेझेंटेशन असोत किंवा कॅज्युअल डिस्कशन्स असोत, सर्वांची भीती आता जात होती. दाते मॅडम, मुळेसर सर्वच अगदी छान होते. हळूहळू आमचीही पर्सनॅलिटी फ्लरिश होत गेली आणि मनातील भीती कुठल्याकुठे पळाली.

आमचे टी.वाय.बी.कॉम. सुरू झाले आणि आता पुन्हा सर्व पळापळी. पुस्तके, नोट्स, प्रॅक्टिकल्स सुरू झाले. त्या वर्षी आम्हाला वाघमारेसर होते. ऑडिटिंग आणि टॅक्सेशन शिकवायला. तसे सर फार कडक

आणि त्यांचा दबदबा फार होता; पण एकदा ओळख झाली आणि सर आमचे झाले. ते अगदी आम्हाला नावानिशी ओळखत. या वर्षात काही नवीन शिक्षक मिळाले, राहणे मॅडम, कुलकर्णीसर आणि एम. लॉ. चे आर.वाय. देशपांडेसर. आजही अगदी न चुकता देशपांडेसरांचे शुभेच्छाकार्ड्स आमच्या वाढदिवसाला घरी येतात.

आमच्या गुरु-शिष्य नात्याबद्दल एक प्रसंग आठवतो, तो ही डिसेंबरमधलाच. आमच्या गॅदरिंगच्या प्रॅक्टिसेस अगदी शाळेतील रंगीत तालमीप्रमाणे असत, म्हणजे आम्ही आमच्या शिक्षकांचे प्रत्येक गोष्टीसाठी डोके खात असू, परंतु कधीही आमच्यावर न चिडता, न रागावता ते आम्हाला मदत करत असत. असो, पण शेवटच्या वर्षी गॅदरिंग संपल्यावर आम्ही कॉलेज सोडून जाणार म्हणून आमच्याबरोबर रडणारे शिक्षक व प्युनकाका मी आयुष्यात प्रथमच पाहिले.

खरंच, इतकी भावनिक गुंतवणूक आजच्या धकाधकीच्या जीवनात कुठे दिसते ! आम्ही अजूनही

लाटामागून लाटा येतात,
क्षणातच सागरात विरतात.
किनाऱ्यावर ह्याच लाटा
वाळूचा सुंदर सडा घालतात.

असाच सडा घालणारी लाट
मित्रा, तुझ्यारूपाने मिळाली,
अन् जीवन सागरास माझ्या
प्रेमाची सोनसळी किनार लाभली.

हीच सोनसळी किनार
अशीच अविरत सोबत रहावी,
अन् सुख-सौख्याची भरती
नित्य तुझ्या जीवनात यावी.

सोनाली पाटेकर - S.Y.B.A.

आमचे नशीब मानतो, की असे शिक्षक आम्हाला 'मॉडर्न' मुळेच मिळाले.

अजूनही मॉडर्न हे नाव ऐकलं, की मान ताठ होते. कारण या कॉलेजने आम्हाला मित्र दिले, आई-वडिलांचा दर्जा असणारे शिक्षक दिले. ज्यांनी आमच्यावर संस्कार केले, आमचं पर्सनॅलिटी पॉलिशिंग केलं, आमचे गुण जोपासले आणि विविध कार्यक्रमांमुळे पुढे येऊन करण्याचे आणि तो पार पाडण्याचे धैर्य दिले, जे आजही आम्हाला वैयक्तिक व कॉर्पोरेट जगातील आयुष्यात मदतीचे ठरते आहे.

खरंच, 'मॉडर्न'ने आम्हाला पंख दिले, आभाळात उंच भरारी घेण्यासाठी आणि बळ दिले, ती भरारी टिकवण्यासाठी

हृदयाच्या रम्य मंदिरात
प्रेमाच्या सुंदर वेलीवर
सिंचन करणारे फूल
म्हणजे 'मैत्री' होय.

मैत्री म्हणजे काय असतं,
एक नाजूक बंधन असतं,
एक अतूट नातं असतं,
दोन्ही मनात साठवायचं असतं,
रेशमाच्या धाग्यात गुंफायचं असतं.

मैत्री म्हणजे हृदयावर लिहिलेली कविता
पापण्याआड तरंगणारं स्वप्न,
याचा अनुभव देत-घेत
किती काळ राहिलो सोबत,
याचा विचार नाही करायचा
फक्त एकमेकांना आठवायचं

मैत्री असते, फुलात राहूनही
पाकळ्यांच्या पलीकडे जाणारा गंध
आकाशात विहरतांनाही फांदीशी जपलेला बंध

रुनाली चोपडे - F.Y.B.Com.

BIRTHDAY WISHES TO YOUTH

These are the years,
to grow and progress
increasing your potentialities
those are everless.

That is Youth,
make it endless.
Flourish with humor and humanity
that is boundless.

With all my blessings
let us share happiness,
On your Birthday
I wish you all the
Success.

-Dr. Nivedita H. Mahajan
(Mathematics Department)

Calligraphy by -
Mounita Chakraborty
XIth A'E' (Arts)

A few poems in the handwriting of prize winners of Calligraphy Competition

Unaware

Deepika Kakade - F.Y.B.A.

When sorrow walks up my way,
A tear runs down my cheek.
A baby tear when born in the eye
Shines to show it's bright to glow.
So dear innocent it is,
Just so unaware of the world outside,
I never want it to come out.
But I can't stop it anyway.
It climbs on my eyelashes,
hanging on to them
waiting for none, it just jumps down
so unaware it is!
It enjoys the ride
the journey on the rosy cheek.
It gains pace
Oh dear! I feel pity,
I'm sad, not shocked
Suddenly it dies on my lips!

Calligraphy

Rana Mane XII-B

A Dream

Ronny John

Your beauty and love touch me so deep,
If this's a dream, forever I'll sleep.
Visions of us in a secluded beach,
Your eyes reveal all, no need for speech.

Waves from the ocean can't cool our
heart,
For this is interval, for salt will be sweet.
Our happiness radiates just like the
sun.
The day I met you, my life had just
begun.

Eternal embrace in the soft summer
sand,
We imagine our life and love that's
grand,
As we lay there, past experiences
rewind,
How? Our densities, were certainly kind.

As hours pass by, the sun disappears,
The one next to me protects me from fears.
As I hope and pray, I see your face beam
This is all true, not just a dream.

Calligraphy
S. Varshita
XI F

पाऊस

- मेता खोंड F. Y. B. Com.

बरसत येती मावणवारा
विंढ मिजनी जाते घरा
लहान मुले आनंदाने बाघाडली
'जेरे जेरे' पावसा जाले म्हणती
लता, वृक्ष, वेली आनंदाने खडरती
संपूर्ण मृच्छी जळाने न्हाऊन वृष्ट होते
पावसाची किमयाच आहे न्हावी
यातकाप्रमाणे त्याची वाट बघली
लहान मुले भन्ने शेतकरी
हिरवी बाल पांघरते धरती
पावसानुळे सर्वांची मने हर्षली
पावसाभारखा कुमारा मित्र नाही
सर्वांच्या आकांक्षांनी तो नवीन आकार देई
पिसारा फुलवून आनंदाने बाघाडतो नव्यतो मोर
एकाच क्षणी पाऊस सर्वांची दुःखे पळवी दूर.

सुलेखन

- मोनिका नाईकडे

11 वी जी.

वसा

सोनाली पाटेकर

(S. Y. B. A.)

गांधींचा वसा
अहिंसेचा ठसा.
हिंसक दहशतवाद
मोडायचा कसा ?
अक्रोकाचा वसा
जाततेचा ठसा.
अजाततेच्या मुगात
कुदृष्ट कोणाच्या कसा ?
विनोबांचा वसा
दू-दानाचा ठसा.
भूमिपुत्रांच्या आत्महत्येचा
ओघ शोकवाण्या कसा ?
बलासहेबांचा वसा
अस्पृश्यता निर्मूलनाचा ठसा.
खैरनाजीसारखा लुला
शोकवाण्या कसा ?

सुलेखन - राजश्री गायकवाड

(T. Y. B. Co.)

A few poems
in the handwriting of
prize winners of
Calligraphy Competition

जगणे

जन्माला काला आहेश,
शोडं जगून बघ !
जीवनात दुःख झूप आहेश,
शोडं सोसून बघ !
मूठअर दुःखाने कोसळू नकोस,
दुःखाचे पराड चढून बघ !
अशाची चव चाखून बघ !
अपयशा येतं... विस्मयून बघ,
डाव मांडणं सोपं असतं,
शोडं खेळून बघ !
घरटं बांधणं सोपं असतं,
शोडी मेहनत करून बघ !
जगणं किती कठिण असतं, मरण
सोपं असतं,
दोन्हीतल्या वेदना सोलून बघ !
अरे, जीवन - मरण एक कोडं असतं,
जाता जाता एवढे सोडवून बघ !

जीवन

रुनाली घोषडे

(F.Y.B.Com)

जीवन असंच असतं
त्रिकडे नेईल तिकडे जायचं असतं
अपयशा आलं म्हणून शकायचं नसतं
जीवन सतत जगायचं असतं

आकाशात चमकतो तारा
अगतीत चमकतो हिरा
आई तुझी आठवण येताच
डोळ्यातून वाहतो पाण्याचा झरा

सुलेखन - राजश्री गायकवाड

(T.Y.B.Cs)

लेखन -

स.कर. ११ वी 'अ'
(कला)

भ्रष्टाचाराचा समूळ विनाश करण्याचे उपाय

स्नेहल आल्हाट - S.Y.B.Sc.

स्वा. सावरकर निबंध स्पर्धा २०११ प्रथम क्रमांक

२०१० हे वर्ष 'भ्रष्टाचार उघडकीचे सुवर्णवर्ष' म्हणूनच ओळखले जात असावे. कारण २०१० या वर्षीच सर्वात जास्त भ्रष्टाचार/घोटाळे बाहेर पडले. एक प्राचीन म्हण आहे, 'वाईटाचा सामना करण्यासाठी तुम्ही जितकी जास्त काळ वाट पाहता तेवढं त्याचा पराभव करणं अवघड होऊन बसतं.' अगदी तसंच समाजात फैलावलेल्या भ्रष्टाचाराचे आहे. 'कष्ट न करता संपत्ती, सत्ता आणि अधिकार मिळवण्याचा मार्ग म्हणजे भ्रष्टाचार होय.' भ्रष्टाचार ही समाजाला पोखरणारी वाळवी आहे. भ्रष्टाचाराने पोखरलेल्या समाजातील कायदा-व्यवस्था ही कोळ्याच्या जाळ्याप्रमाणे असते. दीन-दुबळे त्यात अडकतात, पण धटिंगण आणि श्रीमंत लोक ते जाळंच उद्ध्वस्त करू शकतात. आजकाल हेच कळत नाही, की भ्रष्टाचार हा अपवाद आहे की कायदा ? जेव्हा शासनच कायदा पाळत नाही तेव्हा सामान्यांनाही कायद्याविषयी तिरस्कारच वाटतो. मूल्यांचा न्हास, भ्रष्टाचाराने मिळवलेल्या पैशाला आदर आणि प्रतिष्ठा प्राप्त करून देतो. दुसऱ्यांची फसवणूक करणे ही आधी आपल्या सदसद्विवेकबुद्धीची फसवणूक असते. या नैतिक अधःपतनामुळे भ्रष्टाचार हा साथीच्या रोगाप्रमाणे सर्वत्र फैलावत जातो. पूर्वीच्या काळी भ्रष्टाचार म्हणजे त्या माणसावर पडलेला लज्जास्पद डाग आहे असे मानले जाई. त्या माणसाला ना मित्र - ना परिवाराची साथ मिळे. भ्रष्टाचार हा तुच्छच मानला जाई. कारण त्यावेळी समाजाचे नैतिक आरोग्य चांगले होते.

आज भ्रष्टाचार हा सर्व स्तरांतील व्यक्तीकडून केला जात आहे. २०१० साली झालेल्या पहाणीनुसार वरच्या वर्गातील व्यक्तीकडून जास्त भ्रष्टाचार होत असल्याचे उघडकीस आले आहे. तसेच खालच्या थरातील व्यक्तीकडून देखील भ्रष्टाचार होत असल्याचे उघडकीस आले. परंतु, खालच्या थरातील लोक स्वतःच्या

गरजेपोटी भ्रष्टाचार करतात आणि वरच्या थरातील लोक स्वतःच्या हव्यासापोटी भ्रष्टाचार करतात. भारत हा सर्वात मोठी लोकशाही असलेला देश आहे. परंतु, आज देशात लोकशाहीऐवजी पुढारीशाही, नेतेशाही व घराणेशाहीच जास्त फोफावली आहे. आजकाल समाजाची नैतिक मूल्ये घसरणीला लागली आहेत. त्यामुळेच भ्रष्टाचाराचे प्रमाण वाढत आहे आणि त्यामुळेच भ्रष्टाचाराचे समर्थक म्हणतात, 'कुठेतरी प्रॅक्टिकल व्हायला लागतं.' त्यासाठी घराणेशाही, नेतेशाही मोडून काढायला हवी.

जेलीफिश नावाचा मासा कधी कधी एखादी गोगलगाय गिळतो, पण पाठीवरच्या शंखामुळे गोगलगाय सुरक्षित राहते. मग स्वतःचं पोट भरण्यासाठी ती माशालाच आतून कुरतडते. एक दिवस असा येतो की, गोगलगाय संपूर्ण मासा संपवते. गोगलगाय धष्टपुष्ट होऊन स्वतंत्र होते, पण माशाचे अस्तित्व संपलेले असते. भ्रष्टाचार हा गोगलगायीसारखाच असतो. राष्ट्र समूळ नष्ट होईपर्यंत राष्ट्राला तो कुरतडून खातो. भ्रष्टाचाराचे मूळ दोन गोष्टींत आहे. एक म्हणजे वाईट कायदे आणि दुसरे वाईट माणसं. कायदे करूनही त्याची योग्य अंमलबजावणी न करता येणं ही गोष्ट शासनाची प्रतिष्ठा धुळीला मिळवते आणि वाईट कायद्यांपेक्षा वाईट माणसंच भ्रष्टाचाराला अधिक जबाबदार आहेत. कारण तेच कायदे तयार करतात.

'हे राष्ट्र तुम्हांला काय देऊ शकते हे विचारू नका, तुम्ही राष्ट्राला काय देऊ शकता हे स्वतःला विचारा'

- जॉन एफ. केनेडी

जास्तीत जास्त लोक प्रामाणिकच असतात. ते गुन्हेगारीतील भागीदार नसतात, तर भ्रष्ट समाजात ते अगतिकपणे गुन्हेगारीचे बळी ठरतात. भ्रष्टाचार कसा आणि कोणत्या कारणांमुळे होतो? तर जीवनावश्यक

वस्तुची कमतरता निर्माण करणे किंवा कमतरता होणे यामुळे भ्रष्टाचार होऊ शकतो. कमालीची गरिबी यामुळे देखील भ्रष्टाचार होतो. नैतिक मूल्यांचा न्हास, संपत्तीचा लोभ, हाव, आलिशान - आरामदायी जीवनाच्या मोहापोटी भ्रष्टाचाराचा अवलंब केला जातो. मानवी चेहरा धारण केलेले हे भ्रष्ट लोक मानवतेपासून मात्र शेकडो मैल दूर जात असतात. अधिकाऱ्यांना आपलं काम होण्यासाठी भेटवस्तू देणे, संबंधित माणसांकडे अधिकाऱ्यांनी पैशांची मागणी करणे, म्हणजेच लाचखोरी, नातेवाईक आणि अपात्र लोकांना नोकरीसाठी वशिलेबाजी, जनकल्याणापेक्षा आत्मकल्याणाला महत्त्व देणे, पारदर्शकतेचा अभाव, कर्तव्याचे व समाजहिताचे उल्लंघन, फसवणूक ही सर्व भ्रष्टाचाराची विविध रूपे आहेत. या प्रकारामुळे भ्रष्टाचाराचे तण माजायला सुरुवात होते. हे सर्व कुठेतरी थांबायला पाहिजे. त्यासाठी योग्य उपाययोजना करणे गरजेचे आहे.

भ्रष्टाचाराचा सामना करण्यासाठी उच्चप्रतीची नैतिक मूल्ये असणाऱ्या नागरिकांनी निर्णयक्षम जागांवर येऊन स्वतः भ्रष्टाचार व अन्याय यांचा नायनाट करण्याची शपथ घेतली पाहिजे. देशाला योग्य दिशा देण्यासाठी समर्थ व प्रामाणिक नेतृत्व निर्माण केले पाहिजे. बिनकष्टांच्या पैशांना उत्तेजन, प्रतिष्ठा देणाऱ्या मार्गावर कडक कायदेकानून करून प्रतिबंध आणला पाहिजे. शालेयजीवनातच चारित्र्यसंपन्न बनून भ्रष्ट मार्गाच्या प्रभावाचा समूळ नायनाट करण्याची प्रेरणा विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण केली पाहिजे. सर्वांना समान संधी मिळाली पाहिजे. आपल्या देशाचे माजी राष्ट्रपती ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांच्या मते एखाद्या राष्ट्राचे भवितव्य हे त्या राष्ट्रातील तरुणवर्गाकडे आणि त्याच्या प्रतिसादाकडे बघून ठरवले जाते. आपल्या देशात तरुणवर्ग प्रचंड आहे. या तरुणांनीच स्वतःच्या मनात राष्ट्रप्रेम, देशप्रेम यांची भावना निर्माण करून या भ्रष्टाचाराला विरोध केला पाहिजे. जयप्रकाश नारायण यांनी बिहार येथे आंदोलन केले होते. त्या आंदोलनात ९०% तरुणवर्ग होता. मग आज परिस्थिती का बिघडत आहे ? तरुण पिढी म्हणजे समाजाचा १००% भाग नव्हे, पण समाजाचे १००% भविष्य म्हणजे ही तरुण पिढी. त्याचे ज्ञान, चारित्र्य, क्षमता या गोष्टी देशाचे

भविष्य ठरणार आहेत. त्यासाठी शाळेपासूनच मुलांना शिष्टाचाराचे धडे देणे गरजेचे आहे. पारदर्शकता व जबाबदारीची जाणीव निर्माण होण्यासाठी सशक्त माहिती - अधिकार, हक्क (RTI) गट स्थापन केला पाहिजे. त्याचबरोबर सरकारने आयोजित केलेल्या राष्ट्रीय कामगार योजना, महात्मा गांधी ग्रामीण विकास योजना, इंदिरा गांधी विकास योजना यांची माहिती जनतेपर्यंत पोहोचणे गरजेचे आहे. तसेच सेन्ट्रल व्हिजिलन्स कमिशन (CVC), कॅंग, ॲन्टिकरप्शन स्क्वॉड (ATS) यांची माहिती सर्वांपर्यंत पोहोचली पाहिजे. यानेच खालील स्तरातील लोकांना त्याचा हक्क, अधिकार आणि राज्यसरकार काय करते हे समजेल. याव्यतिरिक्त शेतकऱ्यांना नैसर्गिक आपत्तीमुळे झालेल्या नुकसानासाठी १००% मदत केली जाते; परंतु ती शेतकऱ्यांपर्यंत फक्त २% च पोहचते. हे असे का होते ? बाकीचे ९८% कुठे जातात ? हे विचारण्याचा अधिकार शेतकऱ्याला आहे. त्यासाठी त्याला 'कृषीयोजना' माहिती असावी.

भ्रष्टाचाराविरुद्ध नागरिकांनी राष्ट्रीय चळवळ उभारली पाहिजे. यास होणारा भ्रष्टाचारी लोकांचा विरोध लक्षात घेऊन त्यागाचीही तयारी ठेवली पाहिजे. आज गडचिरोली या जिल्ह्यात भ्रष्टाचाराचे स्तोम माजून नवे याकरता तेथील लोकांनी ग्रामसभा, ग्रामपंचायत यात मोठ्या प्रमाणात सहभाग घेऊन येथे सुधारणायंत्रणाच तयार केलेली आहे.

*“दिल्ली-मुंबईत आमचे सरकार,
आमच्या गावात आम्हीच सरकार !”*

असे बोधवाक्यच त्यांनी भ्रष्टाचाराविरुद्ध तयार केलेले आहे. ह्या अशा प्रकारच्या चळवळी म्हणजे भ्रष्टाचारी आणि राष्ट्रभक्त यांच्या जगण्यातील संघर्षच होईल. समाजात फैलावलेल्या या रोगाविषयी नागरिकांच्या मनात चीड उत्पन्न झाली पाहिजे. चांगल्या नागरिकांनी उदासीन वृत्ती सोडून या लढ्यात उतरायला हवं. जर सगळेच नागरिक भ्रष्टाचाराचा भाग बनत असतील, तर भ्रष्टाचार हीच राष्ट्राची संस्कृती बनेल व जीवनच असुरक्षित बनेल.

जर एखाद्या खेळाडूने राष्ट्राशी दगाबाजी केली किंवा एखाद्या लष्करी अधिकाऱ्याने देशाशी दगाबाजी केल्यास

त्यास 'देशद्रोही' ठरवले जाते, मग भ्रष्टाचार करणाऱ्या व्यक्तीला देखील देशद्रोही अशी मोठी शिक्षा सुनावली पाहिजे. त्याशिवाय हे भ्रष्टाचाराचे वादळ थांबणार नाही. गैरव्यवहार करणाऱ्याला योग्य शिक्षा झालीच पाहिजे. त्यासाठी केंद्रावरच अंकुश यायला पाहिजे. सत्ताधीशांवरच पहिला हातोडा मारला पाहिजे. आज मुंबई, पुणेसारख्या महानगरांत अनेक झोपड्या बांधल्या आहेत. अनेक गरिबांनी एक-एक पैसा जोडून त्या बांधल्या आहेत, पण फक्त त्या अनधिकृत असल्यामुळे त्या लगेचच पाडल्या जातात. आणि लवासा, आदर्श या इमारती अनधिकृत असल्या तरी त्या पाडण्याचे सरकारच्या जीवावर येते. यात देखील पुढाऱ्यांच्या भ्रष्टाचाराचे स्तोम माजलेले असते. झोपड्या आणि इमारती या दोन्ही अनधिकृत असताना त्या पाडताना असा भेदभाव का केला जातो ? यासाठी सर्वांना समान कायदा केला पाहिजे आणि त्या कायद्याची अंमलबजावणी केली पाहिजे. अशी ही कुजलेली आणि खिळखिळी झालेली यंत्रणा मोडायला पाहिजे. चारित्र्यवान अधिकारी निवडून त्यांना योग्य अधिकार दिले पाहिजेत. "पैसा, प्रॉपर्टी या भौतिक सुखाच्या रूपातील मान-सन्मान मिळवण्यापेक्षा समाजाच्या आदारास पात्र होणं अधिक श्रेयस्कर असतं !"

जबाबदारीची जाणीव करून देणारी शिक्षणपद्धती अस्तित्वात आली पाहिजे. उच्च कोटीची नैतिक मूल्ये प्रत्येकाजवळ असली पाहिजेत. उच्च कोटीचे धन नव्हे !

भ्रष्टाचार निर्मूलनासाठी बर्लिनमध्ये 'ट्रान्सपरन्सी इंटरनॅशनल' या संस्थेतर्फे सत्यनिष्ठेसाठी दिला जाणारा पहिला जागतिक पुरस्कार, सिंगापूरचे पंतप्रधान श्री. ली यांना देण्यात आला. असे पुरस्कार आपल्या देशात गावा गावात सुरू केले पाहिजेत. ट्रान्सपरन्सी इंटरनॅशनल करप्शन परसेप्शन इंडेक्सच्या मतानुसार भ्रष्टाचार नसणाऱ्या देशांच्या यादीत अग्रक्रमाने स्थान पटकावणाऱ्या सिंगापूरच्या यशाचे रहस्य कित्येक वर्षांपासून केलेल्या अथक परिश्रमात आणि पायाभरणीत आहे. सत्यनिष्ठा व पारदर्शकता हे चांगल्या शासनप्रणालीचे गुण आहेत.

पात्रता नसणाऱ्यांना मिळणारी पदं, पक्षाच्या जोरावर निवडून येणारे अशिक्षित खासदार, आमदार, नगरसेवक,

मंत्री, शुगरलॉबी, लॉ आणि ऑर्डरमध्ये सरकारी हस्तक्षेप, ठिकठिकाणी उघडलेले बिअर बार्स यामुळे अखळ्या महाराष्ट्राची भारताशी वीण तुटून गेली आहे आणि कायद्याच्या तारा ढिल्या पडल्या आहेत. भ्रष्टाचाराच्या तारा ताणल्या गेल्या आहेत. पुन्हा एक बुद्ध हवा आहे, पण तोही हे सर्व पाहून हतबुद्ध होईल. एका रेल्वे अपघाताची नैतिक जबाबदारी स्वतःची मानणाऱ्या लालबहादूर शास्त्रींचा जमाना कधीच संपला.

सगळ्यात वाईट कट कोणता ? देशसेवकाचा खून करणं ? बँकेवर दरोडा घालणं ? हायजॅक, बलात्कार, शत्रूराष्ट्रांशी संगनमत ? खरंच कोणता कट देशाला क्षणाक्षणाने अधःपतनाकडे नेतोय ?

'फुकट', हाच तो कट.

दुर्मिळ वस्तू माणूस प्राणापलीकडे जपतो. अमेरिका वेळ जपते. भारतात याउलट अवस्था आहे. आपण पैसा जपतो पण वेळ नाही. 'येणारी वर्षे, घोटाळ्याची नि भ्रष्टाचाराची वर्षे आहेत म्हणून सावध रहा !'

"वाट वाकडी धरू नका

गोरगरिबास छळू नका

गुणीजनांवर जळू नका

माणूस म्हणजे पशू नसे

हे ज्याच्या हृदयात ठसे,

नर नारायण तोच असे ।" - कुसुमाग्रज

सामान्य माणसाला आज दहशतवादापेक्षा भ्रष्टाचाराची भीती जास्त वाटत आहे. कारण दहशतीमुळे माणूस एकदाचा मरतो तरी परंतु भ्रष्टाचारांमुळे जी झळ सामान्यांना बसते त्यात गोरगरिबांचे रोजचे मरण असते. त्यामुळे भ्रष्टाचारविरोधात सरकारने अचूक कायदे, नियम बनवलेच पाहिजेत आणि त्याची अंमलबजावणी केलीच पाहिजे.

सांगा कसं जगायचं ?

कणहत कणहत की गाणं म्हणत ?

तुम्हीच ठरवा, काळ्याकुट्ट अंधारात जेव्हा काहीच दिसत नसतं, तुमच्यासाठी कुणीतरी दिवा घेऊन उभं असतं

काळोखात बुडायचं की,

प्रकाशात उडायचं - तुम्हीच ठरवा.

भ्रष्टाचाराचा समूळ विनाश करण्याचे उपाय

स्नेहल आल्हाट - S.Y.B.Sc.

स्वा. सावरकर निबंध स्पर्धा २०११ प्रथम क्रमांक

२०१० हे वर्ष 'भ्रष्टाचार उघडकीचे सुवर्णवर्ष' म्हणूनच ओळखले जात असावे. कारण २०१० या वर्षीच सर्वात जास्त भ्रष्टाचार/घोटाळे बाहेर पडले. एक प्राचीन म्हण आहे, 'वाईटाचा सामना करण्यासाठी तुम्ही जितकी जास्त काळ वाट पाहता तेवढं त्याचा पराभव करणं अवघड होऊन बसतं.' अगदी तसंच समाजात फैलावलेल्या भ्रष्टाचाराचे आहे. 'कष्ट न करता संपत्ती, सत्ता आणि अधिकार मिळवण्याचा मार्ग म्हणजे भ्रष्टाचार होय.' भ्रष्टाचार ही समाजाला पोखरणारी वाळवी आहे. भ्रष्टाचाराने पोखरलेल्या समाजातील कायदा-व्यवस्था ही कोळ्याच्या जाळ्याप्रमाणे असते. दीन-दुबळे त्यात अडकतात, पण धटिंगण आणि श्रीमंत लोक ते जाळंच उद्ध्वस्त करू शकतात. आजकाल हेच कळत नाही, की भ्रष्टाचार हा अपवाद आहे की कायदा ? जेव्हा शासनच कायदा पाळत नाही तेव्हा सामान्यांनाही कायद्याविषयी तिरस्कारच वाटतो. मूल्यांचा न्हास, भ्रष्टाचाराने मिळवलेल्या पैशाला आदर आणि प्रतिष्ठा प्राप्त करून देतो. दुसऱ्यांची फसवणूक करणे ही आधी आपल्या सदसद्विवेकबुद्धीची फसवणूक असते. या नैतिक अधःपतनामुळे भ्रष्टाचार हा साथीच्या रोगाप्रमाणे सर्वत्र फैलावत जातो. पूर्वीच्या काळी भ्रष्टाचार म्हणजे त्या माणसावर पडलेला लज्जास्पद डाग आहे असे मानले जाई. त्या माणसाला ना मित्र - ना परिवाराची साथ मिळे. भ्रष्टाचार हा तुच्छच मानला जाई. कारण त्यावेळी समाजाचे नैतिक आरोग्य चांगले होते.

आज भ्रष्टाचार हा सर्व स्तरांतील व्यक्तीकडून केला जात आहे. २०१० साली झालेल्या पहाणीनुसार वरच्या वर्गातील व्यक्तीकडून जास्त भ्रष्टाचार होत असल्याचे उघडकीस आले आहे. तसेच खालच्या थरातील व्यक्तीकडून देखील भ्रष्टाचार होत असल्याचे उघडकीस आले. परंतु, खालच्या थरातील लोक स्वतःच्या

गरजेपोटी भ्रष्टाचार करतात आणि वरच्या थरातील लोक स्वतःच्या हव्यासापोटी भ्रष्टाचार करतात. भारत हा सर्वात मोठी लोकशाही असलेला देश आहे. परंतु, आज देशात लोकशाहीऐवजी पुढारीशाही, नेतेशाही व घराणेशाहीच जास्त फोफावली आहे. आजकाल समाजाची नैतिक मूल्ये घसरणीला लागली आहेत. त्यामुळेच भ्रष्टाचाराचे प्रमाण वाढत आहे आणि त्यामुळेच भ्रष्टाचाराचे समर्थक म्हणतात, 'कुठे तरी प्रॅक्टिकल व्हायला लागतं.' त्यासाठी घराणेशाही, नेतेशाही मोडून काढायला हवी.

जेलीफिश नावाचा मासा कधी कधी एखादी गोगलगाय गिळतो, पण पाठीवरच्या शंखामुळे गोगलगाय सुरक्षित राहते. मग स्वतःचं पोट भरण्यासाठी ती माशालाच आतून कुरतडते. एक दिवस असा येतो की, गोगलगाय संपूर्ण मासा संपवते. गोगलगाय धष्टपुष्ट होऊन स्वतंत्र होते, पण माशाचे अस्तित्व संपलेले असते. भ्रष्टाचार हा गोगलगायीसारखाच असतो. राष्ट्र समूळ नष्ट होईपर्यंत राष्ट्राला तो कुरतडून खातो. भ्रष्टाचाराचे मूळ दोन गोष्टींत आहे. एक म्हणजे वाईट कायदे आणि दुसरे वाईट माणसं. कायदे करूनही त्याची योग्य अंमलबजावणी न करता येणं ही गोष्ट शासनाची प्रतिष्ठा धुळीला मिळवते आणि वाईट कायद्यांपेक्षा वाईट माणसंच भ्रष्टाचाराला अधिक जबाबदार आहेत. कारण तेच कायदे तयार करतात.

'हे राष्ट्र तुम्हांला काय देऊ शकते हे विचारू नका, तुम्ही राष्ट्राला काय देऊ शकता हे स्वतःला विचारा'

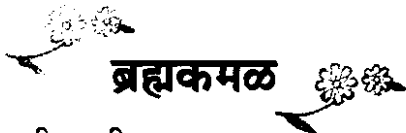
- जॉन एफ. केनेडी

जास्तीत जास्त लोक प्रामाणिकच असतात. ते गुन्हेगारीतील भागीदार नसतात, तर भ्रष्ट समाजात ते अगतिकपणे गुन्हेगारीचे बळी ठरतात. भ्रष्टाचार कसा आणि कोणत्या कारणामुळे होतो? तर जीवनावश्यक

कोणत्याही परीक्षेचा निकाल लागल्यावर आई जवळची वाटते. कारण ती जवळ घेते. कवटाळते, कौतुक करते, पण गुपचुप जाऊन दुकानातून पेढ्यांचा बॉक्स आणणारा बाप कोणाच्याच लक्षात येत नाही. पहिलटकरणीचं खूप कौतुक होतं, पण हॉस्पिटलच्या आवारात अस्वस्थपणे वावरणाऱ्या त्या बाळाच्या बापाची कोणीही दखल घेत नाही.

चटका बसला, ठेच लागली तर 'आई गं' शब्द बाहेर पडतो, पण हायवेला रस्ता क्रॉस करताना एखादा ट्रक जवळ येऊन अचानक ब्रेक लावतो, तेव्हा 'बाप रे' हाच शब्द बाहेर पडतो. कारण छोट्या संकटासाठी आई चालते, पण मोठीमोठी वादळं पेलताना बापच आठवतो... काय, पटतंय ना ?

कोणत्याही मंगल प्रसंगी घरातील सर्व मंडळी जातात, पण मयताच्या प्रसंगी बापालाच जावं लागतं. कोणताही बाप श्रीमंत मुलीच्या घरी जास्त जात नसतो. पण गरीब लेकीच्या घरी उभ्या उभ्या का होईना, चक्कर मारतो. तरुण मुलगा उशीरा घरी येतो तेव्हा त्याची आई नाही, तर बापच जागा असतो. मुलाच्या नोकरीसाठी

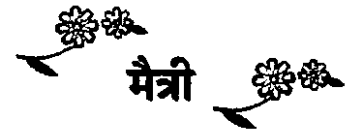

ब्रह्मकमळाची कळी वाढताना
सूर्य रोज ढगा आडून पहायचा,
फक्त तिच्यासाठीच
किरणांची उधळण करायचा.
आतूर होऊन तिच्या
उमलायची वाट बघायचा.
पण एकदा सूर्य
ढगाआडच राहिला,
आभाळाच्या डोळ्यांनी
ढसाढसा रडला.
कारण एकाचं स्वप्न
दुसऱ्याचं नशीब झालं होतं,
ब्रह्मकमळ रात्रीच चंद्राचं झालं होतं.

श्रीदीप घोरे - S.Y.B.Com.

साहेबांपुढे लाचार होणारा बाप, मुलींच्या स्थळांसाठी उंबरठे झिजवणारा बाप, घरच्यांसाठी स्वतःच्या व्यथा दडपणारा बाप... खरंच, किती ग्रेट असतो ना ?

वडिलांचं महत्त्व कोणाला कळतं ? ...लहानपणीच वडील गेल्यावर अनेक जबाबदाऱ्या खूप लवकर पेलाव्या लागतात. त्यांना एकेका वस्तूसाठी कष्टावं लागतं. वडिलांना खऱ्या अर्थाने समजून घेते ती म्हणजे त्या घरातील मुलगी. सासरी गेलेल्या किंवा घरापासून दूर असलेल्या मुलीला बापाशी फोनवर बोलताना बापाचा बदललेला आवाज एका क्षणात कळतो. मग ती अनेक प्रश्न विचारते. कोणतीही मुलगी स्वतःच्या इच्छा बाजूला ठेवून बाप म्हणेल तेव्हा विवाहाच्या बोहल्यावर चढते. मुलगी बापाला जाणते. जपते. इतरांनीसुद्धा असंच आपल्याला जाणावं हीच बापाची किमान अपेक्षा असते.

वाट तुझी, पावले माझी
सोबत माझ्या राहशील का ?
चित्र तुझे, रंग माझे
मैत्रीत माझ्या रंगशील का ?
अडकलेला पतंग,
माणूस काढाया बघतो.
नाही निघत, म्हटले की,
फाडून टाकतो.
शिंपल्यात घालून समुद्र
कधी दाखवता येत नाही
निळ्याभोर गगनाचा
अंत कधी लागत नाही
चित्रातल्या फुलाला
सुगंध कधी येत नाही.
सुटलेला शब्दबाण
परत घेता येत नाही
मैत्रीपूर्ण भावनांचा उल्लेख
शब्दात होत नाही

रुनाली चोपडे - F.Y.B.Com.

प्रेम - एक भावना

दीपिका काकडे - F.Y.B.A.

भावना...कशा वेड्या असतात ना. कधी कधी आपल्यालाच समजत नाही, त्यांना काय म्हणायचे आहे ? कधी कधी खूप तीव्र वाटणारी एखादी भावना थोड्याच वेळात लोप पावते, असं का असावं, त्याचा जीवनकाळ किती छोटा आहे. पण प्रेमासारखी भावना छोटी कशी असू शकेल ? ती तर अमर आहे. मनात येणारी कुठलीही भावना तशीच मनात ठेवू नये. कारण मग आपण आपल्याच भावनांशी भांडत बसतो आणि तीच भावना जर जगापुढे आली तर तिचं भांडण आपल्याशी नसून जगाशी असतं आणि म्हणूनच ते चांगलं असावं. कारण त्यावेळी आपल्या भावना आपल्याला योग्य प्रकारे जपत असतात.

भावना पाण्यासारख्या असतात ना ! पाणी जेव्हा गढूळ असतं तेव्हा आपण आपलं प्रतिबिंब त्यात बघू शकत नाही; पण तेच पाणी स्थिर झाल्यावर आपण स्वतःला त्यात बघू शकतो. ते गढूळ पाणी म्हणजे आपल्या वेगवेगळ्या चंचल भावना आणि स्थिर पाणी म्हणजे आपल्या अशा भावना, ज्या आपण जाणतो, समजतो. ज्यामुळे आपल्याला स्वतःची खरी ओळख पटते. मग प्रेम ही भावना यात कुठे येते ? कारण प्रेमात आपण दुसऱ्याचा विचार करतो, स्वतःचा नाही. स्वच्छ पाणी म्हणजे प्रेमाची भावना. जेव्हा पाणी स्वच्छ असतं तेव्हा तळाशी असलेले दगड, पाण्यात मनसोक्त पोहणारे मासे आपण स्पष्ट बघू शकतो. पण आपलं प्रतिबिंब आपल्याला त्यात कुठेच दिसत नाही. किती निःस्वार्थी आहे हे प्रेम !

प्रेम हे एका छोट्याशा कमळासारखं आहे, जे चिखलात उमलूनही पूर्ण काळजी घेतं, की त्याच्या चारित्र्यावर शिंतोडे उडू नयेत. तसंच प्रत्येक प्रेमी या जगाच्या चिखलात काळजी घेतो, की त्याचं प्रेम पवित्र रहावं. खरंच, पवित्रता ही प्रेमाची खरी ओळख आहे.

प्रेम, सुख आणि दुःख जीवनाचे सवंगडी आहेत. प्रत्येकाच्या जीवनात प्रेम हे असतंच, फक्त त्याची रूपे वेगळी असतात. प्रेम तर कधीच बदलत नाही, बदलते ते फक्त त्याचे स्वरूप. जसे नाण्याचे दोन पैलू असतात तसेच सुख आणि दुःख प्रेमाचे पैलू आहेत. सुख कधी लपून राहत नाही. ते रिमझिम बरसणाऱ्या पावसासारखे सर्वांची मनं बहरून टाकतं. पण दुःख तसं नसतं. दुःख एका मोहक फळाला आतून लागलेल्या किडीसारखं असतं. ते दिसून येत नाही. आपल्याला त्याची जाणीव होते, पण ते फळ खराब झाल्यानंतर ! म्हणूनच दुसऱ्याचं दुःख जाणणे हे नेहमीच कठीण असतं. “जीवन किती सुंदर आहे ते बेधुंद जगल्याशिवाय कळत नाही आणि ही धुंदी प्रेमात पडल्याशिवाय चढत नाही. आणि ज्याच्यावर आपण प्रेम करतो त्याचे दुःख निरपेक्ष प्रेम केल्याशिवाय कळत नाही.”

प्रेम एका वेलीसारखे कुठेही कधीही उगवते, पण प्रत्येक उगवलेली वेल जगेलच असं नाही. जी वेल उन्हात, पावसात आणि वादळाच्यात जमेल तो खटाटोप करून जगण्याचा प्रयत्न करते, तीच वेल जगते. ती जगते, कारण तिच्यात जगण्याची इच्छा आणि जगण्याविषयीचं प्रेम असतं म्हणून !

या जगात आपण किती बंधनांमध्ये जगत असतो, पण प्रेमाचं बंधन तर प्रत्येक गोष्टीत आढळतं. पण हेही खरं आहे, की हे बंधन कधी जगापुरतं आणि वरवरचं नसावं. एका प्रियकराने दिलेले ते टवटवीत गुलाबाचे फूल त्याची प्रेयसी एका वहीत ठेवते. पण हळूहळू जसे दिवस सरतात, तसे ते कुजते, कोमेजते आणि त्याचा रंग देखील उडतो. पण ते वहीत मिसळत नाही. मरण त्याला मिळते पण तरीही ते एकटेच पडून राहते. ती वही त्या गुलाबाला वरवरचं बंधन घालते, जे ती उगडताच तुटून जाते. पण तेच फूल जेव्हा एका झाडावर

किंवा वेलीवर उमलते आणि मातीतून मिळणारे खतपाणी घेत मोठे होते, तेव्हा ते जास्त शोभून दिसते. ती माती आणि ते फूल लांबलांब असतात, पण त्यांच्यातलं बंधन मनातलं असतं. जेव्हा ते झाडावरचं फूल सुकतं, कोमेजतं, तेव्हा ते गळून पडतं, ते पण मातीच्या कुशीत आणि मग ती माती त्याला स्वतःमध्ये सामावून घेते. त्याचं मिलन होतं, पण गुलाबाच्या

मरणानंतर. पण मरण येऊनसुद्धा ते सुखी होतं. कारण तेव्हा ते मातीच्या कुशीत असतं. प्रेम असंच असतं ना ? कितीही दुःखं आली तरी आपल्या प्रियकराबरोबर किंवा प्रेयसीबरोबर असलेल्या त्या व्यक्तीला सुख हे मिळतंच. खरंच, प्रेमाबद्दल कितीही लिहिलं.... तरी कमीच आहे !

दोन गोष्टी बाप्पाशी

मोनिका नाईकडे - XI Com.

परवा भेटला बाप्पा, जरा वैतागलेला वाटला,
दोन क्षण दम खातो, म्हणून माझ्या घरी टेकला.
उंदीर कुठे पार्क करू ? लॉट नाही सापडला.
मी म्हटलं, सोडून दे. आराम करू दे त्याला.

तू पण ना देवा, कुठल्या जगात राहतोस ?
मर्सिडीझच्या जमान्यात उंदरावरून फिरतोस ?
मर्सिडीझ नाही तर नॅनो तरी घेऊन टाक.
तमाम देवमंडळीत भाव खावून जा.
“इतक्या मागण्या पुरवताना जीव माझा जातो.
भक्तांना खूष करेपर्यंत जीव माझा दमतो.
काय करू आता, सारं मॅनेज होत नाही,
पूर्वीसारखी माणसं थोडक्यात खूशही होत नाहीत.

इमिग्रेशनच्या रिव्हेस्टने सिस्टिम झालीए हॅंग
तरीदेखील संपत नाही भक्तांची रांग
चार-आठ मोदक देऊन काय काय मागतात,
माझ्याकडल्या फाईल्स नुसत्या वाढतच जातात.”
मी म्हटलं देवाला,
“माझं ऐक, तू कर थोडं थोडं डेलिगेशन !
मॅनेजमेंटच्या थिअरीमध्ये मिळेल सोल्युशन
एम.बी.ए. चे फंडे तू शिकला नाहीस का रे ?
‘डेलिगेशन ऑफ एथॉरिटी’ ऐकलं नाहीस का रे ?
असं कर बाप्पा, तू एक लॅपटॉप घेऊन टाक.
तुझ्या साऱ्या दूतांना कनेक्टिव्हिटी देऊन टाक.

म्हणजे बसल्या जागी काम होईल, धावपळ नको,
परत मला येऊन ‘दमलो’ म्हणायला नको.”

माझ्या साऱ्या युक्त्यांनी बाप्पा झाला खूश
माग म्हणाला हवं ते, एक वर देतो बक्षीस.
सी.ई.ओ. ची पोझिशन, टाऊनहाऊसची ओनरशिप
इमिग्रेशन देखील होईल लवकर, ड्युअल सिटिझनशिप
मी हसले, उगाच म्हटलं, “देशील जे मला हवं ?”
म्हणाला, ‘मागून तर बघ, बोल तुला काय हवं ?’

“पारिजातकाच्या सड्यात हरवलेलं अंगण हवं.
सोडून जाता येणार नाही, असं बंधन हवं.
हवा आहे माणसातला हरवलेला भाव
प्रत्येकाच्या मनात थोडासा शिरकाव
देशील मला आणून माझी हरवलेली नाती ?
नेशील मला परत जिथे आहे माझी माती ?
इंग्रजाळलेल्या मुलांना थोडं संस्कृतीचं लेणं...
आई-बाबांचं कधीही न फिटणारं देणं...
कर्कश असला तरी हवा आहे ढोल-ताशांचा गजर
भांडणारा असला तरी चालेल, पण हवा आहे शेजार
यंत्रवत होत चाललेल्या मानवाला, थोडं आयुष्याचं भान
देशील का रे देवा माझ्या पदशत एवढं दान ?
‘तथास्तु’ म्हणाला नाही, सोडोमागून नुसताच हसला
‘सुखी रहा’ इतकंच म्हणाला....

आई

श्वेता खोंड - F.Y.B.Com.

“आई म्हणजे सौख्याचा सागर, अमृताची धार
वंदन करू तिला जिचे थोर उपकार”

खरंच... आई म्हणजे या विश्वातील सर्वात महत्त्वाचे दैवत. आई ही प्रत्येकाची प्रिय असते. कारण तिची ममता ही अपूर्व असते. आई आपले सर्वस्व असते. आईची महती जेवढी सांगावी तेवढी कमीच आहे. आईचे मन किती उदार, मायाळू असते हे केवळ आईलाच माहीत असते. आपण आयुष्यामध्ये अनेक गोष्टी या आईमुळेच शिकत असतो. कारण आपल्याला घडविण्याचे काम आईच करत असते. आपल्या मुलाला काय हवं-नको हे देखील आईच बघते. आई तिच्या मुलाला तिच्या जिवाच्या पलीकडे जपते. आई तिच्या ममतेच्या पंखाने आपल्या पिलांना आसरा देते. प्रत्येक आईला आपलं मूल कसंही असलं तरीही त्याच्याबद्दल अभिमान वाटत असतो. प्रत्यक्ष देवालाही आईच्या ममतेची गरज असते. एका आईमध्ये विश्व सामावलेले असते. ज्यांना आई नाही त्या या विश्वातील अत्यंत गरीब व्यक्ती आहेत.

समर्थ रामदास स्वामी म्हणूनच म्हणतात,
“स्वामी तिन्ही जगाचा आईविना भिकारी”

ज्या व्यक्तींना आई नाही त्यांना तिच्या ममतेच्या छात्राविना पारखे रहावे लागते. आईला आपल्या मुलांनी कोणतीही चूक केली तरी तिरस्कार वाटत नाही. कारण तिला वाटते की, आपलं बाळ अजून लहान आहे. ती एक असे न्यायालय आहे की, जिथे तिच्या लेकराचे सर्व गुन्हे माफ होतात. ममतेची देवता म्हणून आई ओळखली जाते. जेव्हा एखादे लहान मूल बोलायला सुरुवात करते तेव्हा ते सुरुवातीला ‘आई’ या शब्दाने सुरुवात करते. आईला आपल्या मुलांची सतत काळजी वाटत असते. ती तिच्या मुलांच्या भविष्याबद्दल सतत काळजी करीत असते. तिच्या मुलांवर कोणतेही संकट येण्याच्या अगोदर ती स्वतः त्या संकटाला सामोरी जाते. कारण ती आपल्या मुलांवर जिवापाड प्रेम करते. ‘आई’ या शब्दामध्ये खूप

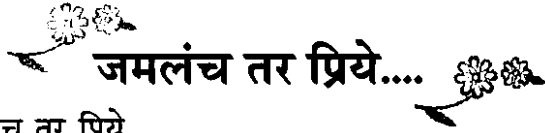
सामर्थ्य आहे. आई ही नेहमी आपल्या मुलांवर चांगले संस्कार करत असते की, जेणेकरून भविष्यामध्ये तिच्या मुलांना योग्य मार्ग स्वीकारता यावा हा त्यामागील तिचा प्रेमळ उद्देश असतो.

आई स्वतः गरज पडली तर, उपाशी राहते पण स्वतः काबाडकष्ट करून आपल्या मुलांना पोटभर जेवायला देते. तिची मुले जेवली तरी तिचे त्या मुलांच्या चेहऱ्यावरील प्रसन्नतेमुळे पोट भरते. आई स्वतः झटते परंतु तिच्या मुलांच्या सर्व इच्छा पूर्ण करते. ‘आई’ हे स्त्रीचे सर्वात महत्त्वाचे रूप आहे. कारण आईसारखा ममतेचा सागर कुठेच नसतो. आई तिच्या मुलांना संघर्ष करायला शिकवते. आयुष्यामध्ये आलेल्या संकटांवर मात करून यशाचे शिखर कसे गाठायचे हे आई आपल्या मुलांना शिकविते.

प्रत्येक व्यक्ती ही आईच्या दुधाची ऋणी असते. कारण अनेक दुःखे सोसत एक आईच तिच्या मुलांना लहानाचे मोठे करत असते. आई हे एक असे धन आहे की ज्याची चोरी कुणीही करू शकत नाही. आई हा एक मौल्यवान खजिना आहे, ज्याचे मूल्य कोणीही करू शकत नाही. तिची ममता अमूल्य आहे. व्यक्ती कितीही श्रीमंत असली, जगातली प्रत्येक मौल्यवान वस्तू त्याच्याकडे असेल, परंतु जर तो आईच्या ममतेपासून पोरका असेल तर, त्याच्याइतकी जगातील गरीब व्यक्ती कुणीही नसावी. आईचे उपकार थोर आहेत, त्या उपकारांची आपण कधीही परतफेड करू शकणार नाही. परंतु तरीही त्याची कृतज्ञता म्हणून आपण आपल्या आईला कधीच त्रास द्यायला नको. आपल्यामुळे तिच्या काळजाला यातना होतील असे कोणतेही काम करू नये. ती तुम्हाला दुसरे काही मागत नाही, फक्त तुमच्या प्रेमाची तिला गरज असते.

ज्या व्यक्ती मोठ्या झाल्यानंतर आई-वडिलांना वृद्धापकाळी वृद्धाश्रमामध्ये ठेवतात, त्यांना माझे एवढेच

सांगणे राहिल, की आई हे असे दैवत आहे की ज्याचे
उपकार तुम्ही कधीही फेडू शकत नाही. तिने ज्या ममतेने
तुम्हाला लहानाचे मोठे केले त्या ममतेशी कृतज्ञ
रहा. तुमच्या आईला वृद्ध झाल्यावर तुमच्यापासून दूर
करण्यापेक्षा तिला स्वतः सांभाळा. तुमचा थोडा वेळ

जमलंच तर प्रिये

आज मी तुला प्रपोज करेन,
मला माहीत आहे, तू 'नाही' म्हणशील,
निदान लाजून तेवढं तरी बोलशील.

जमलंच तर प्रिये

महिन्याभरानं मी पुन्हा एकदा प्रपोज करेन,
मला खात्री आहे, तू पुन्हा 'नाही' म्हणशील,
पण या वेळेस निदान हात तरी उगारशील.

जमलंच तर प्रिये

तुझ्यासाठी मी गुलाबाचं एक फूल आणेल,
आणि जर तू नाही घेतलंस
तर तुझ्या मैत्रिणीला देईन.

जमलंच तर प्रिये

मी वर्गात 'मिस्विफ' करेन,
सरांनी मला उभं केल्यावर
तू निदान माझ्याकडे वळून तरी बघशील.

एक दिवस प्रिये, तू भावाकडे माझी तक्रार करशील,
चार दोस्त जमवून तो माझी मस्त धुलाई करेल,
का होईना,
त्या निमित्तानं माझी मेव्हण्याशी ओळख तरी होईल.

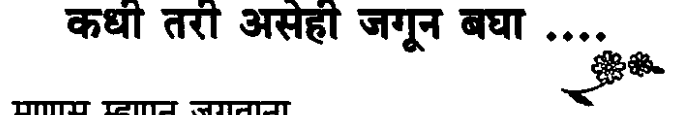
जमलंच तर प्रिये,

कॉलेजला येताना तुझ्या आठवणीत
अपघातात मी तुला कायमचा सोडून जाईन,
सगळ्यांसमोर तू रडणार नाहीस,
पण खरं सांगतो प्रिये,
मनातून तू माझ्यासाठी खूप रडशील !

योगेश गाडगे - F.Y.B.Sc.

काढून काही क्षण तिच्यासोबत घालवा. तिच्याशी प्रेमाने
बोला. बघा, त्या भोळ्या आईला तुमच्यापासून दुसरी
कोणतीही अपेक्षा असणार नाही. ती एवढ्या गोष्टीवरच
आनंदाने हुरळून जाईल.

“थोर तुझे उपकार आई, थोर तुझी ममता आई”

माणूस म्हणून जगताना

हा एक हिशोब करून तर बघा !

‘किती जगलो’ याऐवजी ‘कसे जगलो’

हा प्रश्न जरा आपल्या मनाला विचारून तर बघा !

कधी असेही जगून बघा

कधीतरी एखाद्यावर विनोद करण्याआधी

समोरच्याचा विचार करून तर बघा !

तर कधी कोणाच्या हास्यासाठी, समाधानासाठी

न आवडलेल्या विनोदावरही हसून तर बघा !

कधी असेही जगून बघा

संकटामुळे खचून जाणारे, तर शेकडो मिळतात,

कधीतरी अडचणीवर मात करण्याची, हिंमत दाखवून

तर बघा !

स्वतःपुरता विचार तर नेहमीच करतो आपण

कधीतरी बुडत्यासाठी काडीचा आधार होऊन तर बघा !

कधी असेही जगून बघा

वर्तमान आणि भविष्याची चिंता तर सदाचीच असते.

कधीतरी भूतकाळाच्या विश्वात गुंगून तर बघा !

काळाची वाळू हातातून निसटली म्हणून काय झाले ?

आधी अनुभवलेला क्षण पुन्हा एकदा जगून तर बघा !

कधी असेही जगून बघा

प्रतिसादाची काळजी,

का करावी नेहमी ?

एखाद्यावर जिवापाड,

निर्मळ प्रेम करून तर बघा !

कधी तरी असेही जगून बघा

रुनाली चोपडे - F.Y.B.Com

बी पॉझिटिव्ह

सूरज लावंड - XI F

‘चला ! दहा मिनिटांनी तुम्हाला भाषण द्यायचे आहे’, असे अचानक कोणी म्हटल्यास त्याची प्रतिक्रिया काय असू शकते ? एक : ती व्यक्ती तयार होईल व मनात मुद्द्यांची जुळवाजुळव करू लागेल. दोन : चेहरा अत्यंत घाबराघुबरा होईल व ‘नाही’ हे उत्तर ओठावर असेल.

खरंच ! अत्यंत साध्या, सरळ, सोप्या गोष्टी आपण खूपच गंभीरपणे घेतो. विशेष म्हणजे ‘निगेटिव्हली’ घेतो. एखादे काम अचानक समोर आल्यावर जगातील सर्वात सोपे उत्तर आपल्याजवळ तयारच असते. “नाही”, “हे काही मला जमणार नाही.” हे उत्तर सर्वात सोपे म्हटले आहे. कारण या उत्तराबरोबर आपल्यावरील जबाबदारी, आव्हाने आपण क्षणात झटकून टाकतो व ‘मुक्त’ होतो.

जर उत्तर “हो”, “मी हे काम करणार” असे आले, तर तेही कधी एकटे येत नाही. या उत्तराबरोबर कष्ट, वेळेचा व्यय (अपव्यय नव्हे) या गोष्टी भेट मिळतात.

पण या ‘नाही’ आणि ‘हो’ मधील फरकाचा विचार आपण केलाय का कधी ? हा फरक केवळ एका अक्षराचा आहे का ? नक्कीच नाही. हा फरक आहे आनंदाचा, कष्टाचा. कष्टाच्या अनुभवाचा. वरील उदाहरणातील भाषणास तयार माणूस कदाचित भाषणात अडखळेल. घामाने डबडबेल. मात्र पुढच्या वेळेस तो मागील अनुभवाने अधिक ‘ज्ञानी’ व ‘संपन्न’ झालेला असेल व दुसरे भाषण नक्कीच चांगले देईल. हाच तो फरक. हा फरक आहे, विचारांचा व आव्हानांना पेलण्याच्या जिद्दीचा.

हाच मुद्दा व्यवहारातही उपयोगी पडतो. बल्ब तयार करण्यात हजारदा अपयशी झालेला एडिसन तेथेच थांबला असता तर... ? इंग्रजांच्या काठ्या, बंदुकांना घाबरून गांधीजी गुपचूप वकिलाची नोकरी करत बसले असते

तर... ? केवळ एकच गुण त्यांच्यात तुमच्या-आमच्यापेक्षा जरा जास्त होता व तो म्हणजे ‘सकारात्मकता’. भले एखादी गोष्ट तुमच्यासाठी अशक्य असो, ती करण्याचा प्रयत्न तुमच्यापरीने तुम्ही करून पहा. अगदी १००% जीव ओतून कामाला लागा. प्रत्येक समस्या समजावून घ्या. तिचे आकलन करा. आपण कोठे कमी पडतो हे शोधा व तो गुण आपल्यात Add करा, की झाले काम.

जन्मजात पोलिओ झालेली विल्मा रुडॉल्फ जर ऑलिंपिकमध्ये सुवर्णपदक जिंकू शकते तर आपण या शर्यतीत किमान सुरुवात तरी करू शकतोच की ! प्रत्येक गोष्टीचा बहुअंगांनी विचार करा. जास्त प्रभावशाली मार्ग निवडा. यश तुमचेच आहे. या ‘यशस्वी’ मथळ्याखाली झळकणाऱ्यांनी तरी वेगळे काय केले होते ? उद्या आपलेही नाव त्यात असेलच. पण सुरुवात मात्र आत्ताच करायला हवी...

माझी सखी डायरी

वाटतं...

पांढऱ्याशुभ्र कागदावर

मनातले विचार उतरवावे झरझर !

नाजुक आडव्या रेषांच्या तारा छेडत

शब्दचित्र झंकारावे सुंदर !

मनाच्या खोल गाभाऱ्यातले उमटवावे ध्वनी

आपल्याशी आपणच बोलावे, करावे हितगुज मनी.

आनंदाचे बोल पडतात मुखाबाहेर आपोआप

गिळलेले अश्रु मात्र शुभ्र पानांवर टपकतात

एकटेपणाशी सोबती ही डायरी

तिचे उपकार मजवरी.

मुक्या भावनांना उतरवताच हिच्यावरी

मनाला समाधान लाभे खरोखरी.

माझी सखी डायरी.

अंकिता शिंदे - S.Y.B.A.

साहित्य का जीवन में महत्त्व

सुजाता भालेराव - T.Y.B.A.

साहित्य का अटूट संबंध जीवन के साथ है। जीवन अनादि, अनंत, व्यापक, सूक्ष्म, परिवर्तनशील है। साहित्य का कार्य है, जीवन का विश्लेषण करना और भविष्य पथ को उस रूप में अंकित करना। साहित्य का संबंध व्यक्ति और राष्ट्रीय जीवन से है। साहित्य में भूतकाल, वर्तमानकाल की घटनाएँ अंकित की जाती हैं। इसी से प्रेरणा लेकर हम उज्ज्वल भविष्य बना सकते हैं। साहित्य लोगों को मशाल दिखाते हुए आगे चलता है क्योंकि साहित्य में संपूर्ण मानव जाति का हित सम्मिलित रहता है और इस राह पर चलने से जगत का कल्याण होता है। हर युग और देश में साहित्य की कलात्मकता ही उसकी विशेषता रही है। साहित्य ने दर्शन, धर्म, विज्ञान, कला आदि सभी के विकास में अपना योगदान दिया है।

मनुष्य जीवन की परिभाषा करना जितना कठिन है उतना ही कठिन साहित्य की परिभाषा करना है। भारतीय साहित्यशास्त्र के प्राचीन आचार्यों ने 'साहित्य' के लिए 'काव्य' शब्द का प्रयोग किया है। साधारण रूप से साहित्य शब्द का विभाजन 'स + हित' इस प्रकार किया जा सकता है, जिसका अर्थ है - 'हित के साथ'। यही अर्थ साहित्य का मूलकेंद्र है। जिस में समाज और मनुष्य का हित निहित हो वह साहित्य है। 'उपन्यासकार प्रेमचंद' ने तो यह कहा है कि - "साहित्य जीवन की आलोचना है"। क्योंकि साहित्य और जीवन का चोली-दामन का साथ रहता है। जीवन से ही साहित्य निर्माण होता है। जीवन पर टिप्पणी करना साहित्य का काम है। इसी कारण प्रेमचंद ने 'साहित्य जीवन के लिए माना है।' साहित्य निर्माण के दो पक्ष हैं जो 'कला कला के लिए' और 'कला जीवन के लिए'। जीवन के लिए रचा गया साहित्य सत् साहित्य होता है। साहित्य की कोई भी विधा जैसे उपन्यास, नाटक, कहानी द्वारा समाज को दिशा देने का प्रयास किया जा रहा है। साहित्य मनुष्य के द्वारा ही सूचित किया जाता है और मनुष्य एक

सामाजिक प्राणी है। इसीलिए समाज तथा देश की आवाज साहित्य में देखने सुनने को मिलती है।

"साहित्य समाज का दर्पण है।" जैसे कोई व्यक्ति दर्पण में अपना प्रतिबिंब देखकर अपने व्यक्तित्व के प्रभाव को भाँप सकता है तथा बाह्य व्यक्तित्व में विद्यमान कुरूपताओं को देखकर उनके निराकरण के लिए प्रयत्नशील रहता है। वैसे ही साहित्य समाज की विशेषताएँ समाज के सामने रखता है और मनुष्य को उसकी ओर प्रेरित करता है। दूसरी ओर समाज की विकृतियों को भी दर्शाता है और उसे दूर करने का सुझाव देता है। साहित्य रूपी दर्पण में केवल हम बाह्य रूप ही नहीं देखते, आंतरिक विकृतियों को भी देखते हैं। साहित्य में समकालिन समाज का स्वरूप बड़े ही प्रभावी ढंग से उभरकर आता है। यही कारण है कि साहित्य समाज का दर्पण कहलाता है। अतः हितकारी वचन साहित्य है। साहित्य भविष्य की दशा का संकेत देता है तो भूतकाल की दशा को भी दर्शाता है। समाज में घटनेवाली घटनाओं का समावेश साहित्य में देखने को मिलता है।

साहित्य वह कला है, जिसमें हित की भावना निहित है। साहित्य मानव के सामाजिक बंधनों को दृढ़ बनाता है। क्योंकि उसमें संपूर्ण मानव जाति का हित सम्मिलित रहता है। साहित्य में साहित्यकार अपने भाव और विचारों को समाज में प्रसारित करता है। इसी कारण उसमें सामाजिक जीवन स्वयं मुखरित हो उठता है। साहित्य सदा अच्छाई की ओर प्रेरित करता है तथा बुराई का नाश करने का संदेश देता है। भारतीय स्वाधीनता संग्राम के समय अनेक लेखक-कवियों ने भारतीय जनता को अंग्रेज शासक के खिलाफ जागृत करने के लिए लिखा गया। भारतेन्दुकालीन साहित्य, प्रसादयुगीन साहित्य तथा प्रेमचंद के साहित्य को देखकर राष्ट्रीय चेतना का भाव उभर आता है। कविता, कहानी, उपन्यास, नाटक, लेख, पत्र-पत्रिकाएँ द्वारा लोगों के मन में राष्ट्रीयता की

भावना निर्माण करना तथा समाज और देश को जागृत करने का कार्य उस कालीन साहित्य ने किया। जनता के मन में देशभक्ति और स्वाधीनता जगाई।

जिस प्रकार मनुष्य जीवन परिवर्तनशील है, उसी प्रकार साहित्य के विषय में भी निरंतर परिवर्तन होता रहा है। 'तुलसीदास' ने 'रामचरित मानस' इस महाकाव्य की निर्मिति की और समाज में आदर्श पुत्र, भाई, पति, राजा की संकल्पना लोगों के सामने रखी। आदर्श राम-राज्य की संकल्पना सामने रखते हुए आदर्श समाज कैसे निर्माण हो सकता है, इसका सुंदर चित्रण तुलसीदास ने किया तो 'महर्षी व्यास' ने 'महाभारत' इस महाकाव्य की निर्मिति की। 'महाभारत' में भी रामायण (रामचरित मानस) की ही भाँति असत्य पर सत्य की विजय दर्शाई गई है। यह भारतीय साहित्य का एक ऐसा ग्रंथ है, जिस में तत्कालीन सभी साहित्यिक, सांस्कृतिक, धार्मिक, राजनैतिक विषयों का एक ही साथ समावेश मिलता है। तो 'कालिदास' ने 'मेघदूत' काव्य की निर्मिति की, उसमें प्रकृति का वर्णन करते हुए विरही यक्ष की व्यथा बताई है। प्रकृति वर्णन से, हमें वहाँ होने का आभास कराती है। संत साहित्य ने लोगों को मार्ग पर लाने के लिए काव्य के द्वारा मीठा उपदेश रूपी संदेश दिया और समाज की नैतिक चेतना को जागृत कर के उसे विदेशी दासता के वातावरण में भी आत्मविश्वासपूर्वक खड़े होने की हिम्मत दी।

साहित्यकार समाज का एक अंग होने के कारण व्यक्तिगत रूप से जो पाते हैं, साहित्य के रूप में वही समाज को लौटाते हैं। आज का साहित्य वर्तमान परिस्थिति का ज्ञान कराता है और जीवन, समाज, राष्ट्र, जगत की क्रियाओं और समस्याओं को स्पष्ट करता है। साहित्य समाज के भावों को व्यक्त कर सजीव और शक्तिशाली बना देता है। साहित्य की भाषा में समाज के भावों की झलक मिलती है।

आज साहित्य में बड़ी मात्रा में मनोवैज्ञानिक तथा स्त्री-विमर्शवादी साहित्य लिखा जा रहा है, जिसके माध्यम से स्त्रियों पर होनेवाले अन्याय-अत्याचार को

उजागर किया जा रहा है। उसी तरह दलित साहित्य भी बड़ी मात्रा में लिखा जा रहा है। इसमें दलित वर्गों की जनता पर हो रहे अन्याय को उजागर कर के उनके अधिकार तथा हक को स्पष्ट करता है। आज आदिवासी तथा मुस्लिम विमर्श का विषय भी साहित्य का क्षेत्र बनता जा रहा है। इन्हीं साहित्य के माध्यम से आज बड़ी संख्या में अन्याय, अत्याचारों के विरुद्ध आवाज उठाई जा रही है। जिससे लोगों में संगठन और एकता प्रस्थापित हो रही है। साहित्य द्वारा अन्याय, अत्याचार को दूर करने की चेतना जागृत की जा रही है; साथ ही साथ पारिवारिक वैमनस्य, अलगाव से बढ़ती त्रासदी, दुख को भी उजागर किया जा रहा है। साहित्य और समाज के इस अटूट बंधन को हम विश्व-इतिहास के पृष्ठों में भी पाते हैं। फ्रांस की राज्यक्रांति के जन्मदाता वहाँ के साहित्यकार रूसो और वाल्टेयर हैं। हमारे देश में प्रेमचंद ने अपने उपन्यासों द्वारा भारतीय ग्रामों की आँसुओं से भीगी कथा को प्रस्तुत किया। उन्होंने किसानों पर जमींदारों द्वारा किए जानेवाले अत्याचारों का चित्रण कर जमींदारी प्रथा के उन्मूलन का जोरदार समर्थन किया। जमींदारी उन्मूलन और भूमि सुधार की दृष्टि से जो प्रयत्न किए गए हैं, वे प्रेमचंद आदि साहित्यकारों के निर्देशों के ही परिणाम हैं।

निश्चित ही साहित्य असंभव को संभव बना देता है। सत्य तो यह है कि साहित्य और समाज दोनों कदम से कदम मिलाकर चलते हैं। साहित्य भाषा को साधन नहीं, माध्यम बनाता है। श्रेष्ठ साहित्य वही है, जिस में सत्य अथवा परमतत्त्व रस, आनन्द लोकमंगल अथवा बहुजनहित, चैतन्य रूप में साहित्य हो। किसी भी समाज के यथार्थ स्वरूप का आकलन उसके साहित्य द्वारा संभव है। प्रत्येक देश, युग का साहित्य अपने समाज से प्रभावित हुआ है।

आज का समाज यदि आज के साहित्य के रूप का नियामक है, तो आज का साहित्य कल के समाज का रूप है। साहित्य का महत्वपूर्ण उद्देश्य सबका हित प्रस्थापित करना और अनेकता में एकता स्थापित करना

होता है। साहित्य जीवन में प्रेरणा एवं स्फूर्ति तो पैदा करता है। साथ ही साथ भावात्मक एकता को एक ऐसे सूत्र में पिरो देता है, जिसे सहज नष्ट नहीं किया जा सकता।

साहित्य के द्वारा भाषा, संस्कृति, आदर्श मूल्य, जीवन विषयक उदात्त दृष्टिकोण आदि ज्ञात होता है तथा यह ज्ञान अगली पीढ़ी के लिए संक्रमित भी किया जाता है। साहित्य सच्चाई के मार्ग को दर्शाता है और सच्चाई के मार्ग पर चलने का उपदेश करता है। सत् साहित्य समाज का पथ प्रदर्शक होता है। ज्ञानार्जन के लिए

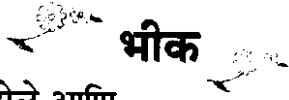
साहित्य का उपयोग बड़ी मात्रा में किया जाता है। साहित्य भूतकाल, वर्तमानकाल की स्थितिओं को उजागर कर भविष्य को प्रकाशित करता है। साहित्य साहित्यकार और भाषा को अमरत्व प्रदान करता है।

मनुष्य जीवन चलें तो इसी लक्ष्य की ओर - जहाँ सत्य है, शिव है और सौंदर्य है। अंत में इतना विश्वास के साथ कहा जा सकता है, कि ईमानदार और सत् साहित्य ही समाज का असली दर्पण होता है। वह उसकी समकालिन स्थिति के साथ-साथ उसके मानस को भी उद्धारित करना है।

न जाने,
कबसे खड़ी है ये दीवारें,
बड़ी नाजुकसी लगती है आजकल,
हाथ लगा दो तो
मिट्टी निकल आती है।
दिल लगा दो तो
खुशबू निकल आती है
बचपन में छिप जाता
बापू की गोद में
और कहता,
बापू, डर सा लगता है।
बदल दो इन दीवारोंको
न जाने कब ढल जायेगी
बापू कहते,
ना बेटा,
यह हमारे पुरखों की अमानत है !
इनकी हिफाजत...
उनके सपनों की इबादत है।
न जाने कितनी उम्मीदों से
इन दीवारों में पसीना बहाया है।
रोज रोज तो नहीं बनते
सपनों के महल।
उनके हौसले बुलंद थे
इरादे नेक थे
और ये दीवारें
उन्ही हौसलों का साया है।

कैसे तोड़ दूँ इन सपनों को ?
रही बात हमारे हिफाजत की,
तो हम कौन होते हैं
हिफाजत करनेवाले ?
सबकुछ तो उसी के हाथों में है।
उसका बुलावा आए तो
दिवार क्या, आसमान भी टूट पड़ेगा।
फिर मैंने भी छोड़ दी अपनी जिद,
उसपर छोड़ दी अपनी जिंदगी
और लिपटा रहा इस अमानत से।
कल फुरसत से बैठे
ताक रहा था इन दीवारों को
और देखा,
उग रहा हैं दरोदिवार पर सब्जा
न जाने कौन सी दीवार ढल जायेगी ?
इस सब्जे से गालिब
ए बहार नहीं,
मेरी बेपर्वाई का नतिजा,
मेरी तबाही का सबब है।
मगर अब सोचा है,
कब तक लिपटा रहूँगा
इन ढहती हुई दीवारों से।
रही बात इन दीवारों में बसे
सपने और यादों की,
तो 'गालिब' दीवारे बदल जायेगी,
मिट्टी तो वही है!

भीक

आशाळभूत डोळे आणि
थरथरते हात पाहून चरकलोच जरा
म्हटलं,
बाबा रे किती दुःखी आहेस ?
आता म्हाताऱ्याचे डोळे चमकत होते
गालातल्या गालात हसला
आणि म्हणाला
वेड्या रे
मी तुला दुःखी दिसतोय ?
हातात वाडगं घेऊन नाही आलो जन्माला.
कधीकाळी तुझ्यासारखाच
ओशाळले डोळे पाहून चरकायचो,
रोज कोण कोण भेटायचं म्हणून सांगू तुला,
घोषणा देणारे, मागण्या करणारे,
कोणावर तरी बोटं मोडणारे
कोणामुळे तरी रडणारे,
मूक मोर्चे, दगडफेक,
घोषणाबाजी, चिखलफेक,
परक्यांच्या नावाने भूमिपुत्र ओरडायचे,
कारखान्यावर मजूर मोर्चे काढायचे,
जमीनदाराच्या नावानी मजूर अश्रू ढाळायचा
आणि बायकांनी नवरेशाहीविरुद्ध गळा काढायचा.
निषेधाच्या घोषणा तर
कायम घुमणाऱ्या अवतीभवती.
कालपरवाची पोरंसुद्धा
छळवादावर ओरडत होती.
मी ही बसायचो नाक्यावर
आणि सामील व्हायचो
राजकारण गलिच्छ झाल्याच्या गप्पांमध्ये.

छळणारे हात आणि
जळणारे देह पाहून
मी ही उठायचो पेटून
आणि सामील व्हायचो
घोषणा देणाऱ्यांच्या टोळक्यामध्ये.

एक दिवस असाच घोषणा देता-देता
हात पसरून बसलेला म्हातारा बघितला

म्हटलं,
बाबा रे, कशाला भीक मागतोय,
सामील हो आमच्यात
आणि आपल्या हक्कांसाठी लढ.
तसं म्हातारा खेकसला
म्हणाला,
“तुम्ही रे कसले लढताय,
भीकच मागताय की...
... हक्कांची भीक !
अरे वेड्या,
भीक मागून फक्त अन्न मिळवता येतं,
हात पसरून फक्त पोट भरता येतं,
आणि तुम्ही तर हक्कांची भीक मागताय
न्याय, स्वातंत्र्य, करुणेची भीक मागताय..
पटलं मला.
बघ, तुलाही पटलं तर
हवंच असेल काही,
तर ते मिळवण्याची तयारी ठेव
उगाच हरवून जाऊ नको
घोषणा, मोर्चे आणि निवेदनांच्या गोंधळात.
तुझी ओरड पाहून
तुला हवं ते कोणी द्यावं
असं वाटत असेल
तर भीकच नाही का ती ?
आणि तो म्हातारा म्हणाला होता,
“भीक मागून फक्त पोट भरता येतं”
मग बघ,
लढायचं की ओरडायचं ते तू ठरव
आणि नाहीच सुचलं काही
तर ये उद्या वाडगं घेऊन याच फलाटावर
...सुखी होशील
कारण,
भीक मागून फक्त पोट भरता येतं
आणि चळवळीतल्या माणसांना
पोट भरण्यापलीकडं लागतंच काय ?
आता
माझे डोळे आशाळभूत झाले होते
आणि अवघा फलाट
माझ्याकडे करुणेनं बघत होता...

गणेश बिराजदार

Participation of Students in Politics

Gauri Mali - T.Y.B.Com., Vikram Gawade - F.Y.B.Com.

Students are the future of our country and if they participate in politics, it will take us towards a positive way. If education is combined with politics, it will definitely help our country to develop in a systematic way. For this purpose, the base should be prepared right from college level in which students should be provided with a platform which will create awareness among them about the need of their contribution to politics. This will make students aware of the positive and negative aspects of politics. This will ultimately lead to solution of problems such as corruption.

Students should take active part in politics and look towards the welfare of the society as their duty and responsibility. This can be done not only through joining any particular party, but also at individual level which will inspire others to do the same.

Students think that joining politics will not make their career and will not help them in achieving their goals. But now time has come to take initiative in politics, as if we want to bring change in the current situations we have to fight against the problems like price rise, unemployment, population, etc.

We often blame our government for the above-mentioned reasons, but instead of blaming, we the students should come together and can form our own council which will purely work for the society.

If we want India to be called a developed country, we all should come forward with a view/mission of vision 2020 by Dr. Kalam.

All the above-mentioned facts support one aspect of the coin, but the other aspect shows us the problems/barriers which restrict the students.

Students are trapped in our educational system so badly, that they do not have time to look around. For this problem, change should be made in educational pattern in which students will get time to concentrate not only on their studies, but also on socially oriented programmes. This will motivate the youth towards a new vision.

Therefore, students should come forward and contribute in politics which will change the current picture of it and ultimately our dreams will come true.

Discourse on Prayer

Not to sin is truly blessed; but those who sin should not despair, but grieve over the sins they've committed, so that they may attain "Blessedness". It's good, then, to pray always and not to lose heart, as the Lord says "Pray without ceasing, that is by night and by day and at every hour and not only coming to church/temple, but while you are working, lying down to sleep, travelling, eating, drinking, etc.

Prayer is a guard of prudence, control of wrath, restraint of pride, cleansing of malice, destruction of enmity, righting of impiety. Prayer is strength of bodies, prosperity of a household, good order of a city, might of a kingdom, trophy of war, assurance of peace. Prayer is a seal of virginity, fidelity in marriage, weapon of travellers, guardian of sleepers, courage of the weak, and

so,

"May God Bless Us All".

Ronny John - T.Y.B.A.

Make Way for God

Latesh Chandavarkar - T.Y.B.Com.

When I see, hear and experience people doing things like indulgence in unlawful activities, coercion, malpractices, exploitation, cheating, frauds, terrorism/communal riots, being disloyal to somebody and many more, I certainly feel anxious and get lost thinking where we people are going towards. Don't these people fear the only begotten son of God from whom nothing is hidden.

O yes, this could be a case that these people don't know who this God is or may knowingly be pretending to be not cognizant with this entity 'God'.

Let us take each and every case very closely.

(a) Indulgence in unlawful activities : I will explain to you in a parable. A trader spends daily two hours worshipping the Almighty and then starts trading goods and products that are adulterated and earns money. Do you know what he does in those 2 hours which he gives for God. He asks the Soul Saviour to have mercy and forgive him for his deeds.

Does that create any stand ? Certainly not. A person has to pay for his sins and that too till the last penny.

(b) Coercion, malpractices, exploitation, cheat, frauds : A 21 year friend of mine once said, "Buddy, you should have such a face, that even if you lie, it should be accepted as clean chit truth." "But, how ?" I said. He replied, "Say it looking straight into the receiver's eye". Now it is certainly a flawless tact to get away from being getting caught but what about that spiritual light from whom nothing is concealed. Why I said so because it has been experienced once and many a time that truth persists to come out some day.

(c) Terrorism / Communal riots : Terrorism and communal riots not only create human loss, but also large scale material loss. The reason being things like religion, caste, values, war against non-believers, etc.

How prat are we... God is a spiritual power. He is only one with no shape, size, figure, name, etc.

Once a small girl was drawing. Her mother came and asked her, "Beta ! what are you drawing ?" she replied. "God - a portrait of God." Her mother felt very apprehensive. She never wanted a new face of God, a new name, a new figure to originate. She thought that this will bring forth a new religion or else a new caste, becoming a problem to society as a whole. She immediately stopped her the very minute.

(d) Being disloyal to somebody - Disloyal, an adjective can be linked with any verb. But where I am going to hit the hammer is, to one who are disloyal to somebody, to be very definite, when in love.

This is a very familiar thing observed in today's young generation. They just fall in love and when it comes to unveiling in front of the world, they just discard their relationship. Now, without a parable it is inexplicable what actually love is.

Lord Krishna got married to an avatar of Goddess Rukhmini (Laxmi). However, the point to be noted is, who is worshipped, besides Lord Krishna, is it Rukhmini ? no, its Radha. She was a girl, a human being living in the village 'Barsane'. She every day travelled miles from Barsane to Gokul just to spend, just to meet her lover lord Krishna without fearing what people watching her would think about her. This

is what true love is. Thus she was rewarded to be worshipped beside God.

Once Radha asked Lord Krishna - "You are the Almighty, the whole universe is within you." "Then whom do you love the most ?" A reply came "Nobody". Radha murmured "Nobody, even not me ?" Then lord Krishna finally committed, "I lost, I have no answer to this question but the only thing I can assert is that living things

cannot function without the soul." Same way, Krishna cannot function without Radha. Radha undoubtedly got her answer and tears couldn't stop flowing.

God fears love; the only weapon to embrace Him, to bind Him is through love. So anybody being disloyal in love is nothing, but disloyal in the eyes of God.

A New Africa

Out of pain and suffering
Out of hunger and strife
A new Africa is born.

For many years you have been treated with scorn
Despised and looked down upon.

Your children were taken away from you
Sent far away to be used as slaves.
Day in and day out they worked and suffered
Just to build comfortable lives for others.

Oh Africa ! a land flowing with milk and honey.
A land sitting on all the treasure of this earth.
Look no more to the pains and hurts of yesterday.
But rather rise up, rise above your misfortunes and mistakes.
Wipe away the tears running down your face.
Let go of all the shame and disgrace.
Gather your children together.
Teach them to respect and love one another.
Let them know that there is nothing wrong with their skin colour.
For it is the deeper things in this life that matter.

I see a new Africa, I see a new land,
Where the only language spoken is love
And the only song sung is peace,
Where people are united
And refuse to ever be divided.
A place where mourning is turned to dancing,
And tears are turned into laughter.
This is the new Africa, A hope to a dying world.

- Darkowa Awinadar - F.Y.B.A.

Applications of Nanotechnology

Ms. Snehal Kale - T.Y.B.Sc.

Nanotechnology, based on nano science is the technology of twenty-first century. Nanotechnology is the technology of materials dealing with very small dimensions usually in the range of 1 to 100nm. When at least one of the dimensions of any type of material is reduced below ~100nm, its mechanical, thermal, optical, magnetic and other properties change at some size characteristic of that material.

Ability of that material to dramatically change their properties on nanoscale has opened up the possibility of making new devices instruments, consumer goods, etc. In nanotechnology, a large set of materials and improved products change in physical properties when the feature sizes are shrunk. e.g. take advantage of their dramatically increased surface area to volume ratio.

Their optical properties e.g. fluorescence, become a function of particle diameter. When brought into a bulk material, nanoparticles can strongly influence the mechanical properties of the material, like stiffness or elasticity. Nanotechnology enhanced materials will enable a weight reduction accompanied by increased stability and improved functionality.

Applications in Electronics

First we can discuss the application of nanotechnology in electronics. After the discovery of solid-state transistor by Bardeen, Brattin and Shockley in 1947, revolutionary changes occurred in the field of electronics. Bulky, power hungry, expensive vacuum tube based equipment slowly got replaced with tiny, less power consuming, light weight devices. This made

portable space saving, compact equipment possible. Today, we have personal wristwatches, calculators, portable computers, mobiles, stereos, videos etc. due to advance in electronics and related area satellites, space missions, Internets etc. are unimaginable without electronics. The electronic devices with typical dimensions of few nanometers. Electronics has so far used only the charge property of electron and spin has been neglected.

Entirely new approaches for computing exploit the lag of quantum mechanics for novel quantum computers, which enable the use of fast quantum algorithms. The quantum computer has quantum bit memory spaced termed. This facility may improve the performance of older systems. Quantum computer will be much more powerfully than the exiting computers such computers will use the fruits of nanotechnology.

The production of display with low energy consumption could be accomplished using carbon nano tubes (CNT). CNTs are electrically conductive and due to their small diameter of several nanometers, they can be used as field emitters with extremely high efficiency for field emission displays (FED). The principle of operation resembles that of the cathode ray tube, but a much smaller length scale.

Application of Nanomedicine

The biological and medical communities have exploited the unique properties of nanomaterials for various applications. e.g. contrast agents for cell imagine and therapeutics for treating cancer. The term such as biomedical nanotechnology and nanomedicine are used to describe the hybrid field. Functionalities

can be added to nanomaterials by interfacing them with biological molecules or structures.

The size of nanomaterials is similar to that of most biological molecules and structures. Nanomaterials can be useful for both in vivo and in vitro biomedical research and application. The integration of nanomaterials with biology has led to the development of diagnostic devices, contrast agent, analytical tools, physical therapy applications and drug delivery vehicles.

Applications in diagnostics

Nanotechnology on-a-chip is one more dimension of lab-on chip technology. Magnetic nanoparticles, bound to suitable antibody are used to label specific molecules, structures or microorganisms. Gold nanoparticles tagged with short segments of DNA can be used for detection of genetic sequence in a sample. Multicolour optical coding for biological assays has been achieved by embedding different size quantum dots into polymeric micro-beads. Nanopore technology for analysis of nucleic acid converts string of nucleotides directly into electronic signatures.

Application of Reduction of energy consumption-

Nanotechnology will play an important role in the field of energy. We know that natural energy resources like oil, coal, etc. are required for all transformational, communication, agriculture industry and many other human activities. The most advanced nanotechnology projects related to energy are storage, conversion, manufacturing improvements by reducing materials and process rates, energy saving and enhanced renewable energy source. A reduction of energy consumption can be reached by better insulation system, by the use of more efficient lighting systems and by use of lighter and stronger materials in transportation sector. Currently used

light bulbs only convert approximately 5% of electrical energy into light. Nanotechnological approaches like light emitting diodes could lead to a strong reduction of energy consumption for illumination. Numerous gadgets like laptops, cellular phones, cordless phones, etc. need rechargeable light weight batteries. Recharged quite frequently due to their low energy density.

Application for increasing the efficiency of energy production-

Today best solar cells have layers of several different semiconductors stacked together to absorb light at different energies, but they still only manage 40% of the sun's energy. Commercially available solar cells have much lower efficiencies (15-20%). Nanotechnology could help increase the efficiency of light conversion by using nanostructures with a continue of bandgaps. The degree of efficiency of the internal combustion engine is about 30-40% at the moment.

Applications in Foods

Complex set of engineering and scientific challenges in food and bioprocessing industry for manufacturing high quality and safe food through efficient and sustainable means can be solved through nanotechnology. Bacterial identification and food quality monitoring using, biosensors, intelligent, active and smart packaging systems, nanocapsulation of bioactive food compounds are few examples of energies. Nanotechnology can be applied in production, processing, safety and packaging of food. To apply nanotechnology to the detection of chemical and biological substances for sensanges in foods.

Applications in household

The most prominent application of nanotechnology in household is self-cleaning or easy-to-clean surfaces on ceramics or glasses. Nanoceramic particles

have improved the smoothness and heat resistance of common household equipment such as flat iron.

Applications in Optics

The first sunglasses using protective and anti-reflective ultra thin coatings are on the market for optics, nanotechnology also offers scratch resistance surface coatings based on nanocomposites. Nano-optics could allow for an increase in precision of pupil repair and other types of laser eye surgery.

Applications in Textiles

The use of engineered nanofibers already makes clothes water and stain repellent or wrinkle free. Textiles with a nanotechnological finish can be washed less frequently and at lower temperatures. Nanotechnology has been used to integrate tiny carbon particles membrane and guarantee full surface protection from electrostatic charges for the wears. Many other applications have been developed by research institutes. Special threads and dyes used in textile industry are products of nanotechnology. These clothes do not require ironing nor frequent cleaning. To use silver nanoparticles in washing machines which will make clothes germ-free.

Applications in Cosmetics

Nanoparticles are also important in cosmetics. Zinc oxide and titanium oxide nanoparticles of fairly uniform size are able to absorb ultraviolet light and protect the skin. Small size nanoparticles based creams are preferred as they can be used in small amount and do not leave any gaps between them, this gives a smooth appearance. Nano-based dyes and colours are quite harmless to skin and can be used in hair creams or gels. The nano-based cosmetics are becoming quite popular. One field of application is in sunscreen. The traditional chemical UV protection approach suffers from its poor-long-term stability. A sunscreen based on mineral nanoparticles

such as titanium dioxide offer several advantages Titanium oxide nanoparticles have a comparable UV protection property as the bulk material, but lose the cosmetically undesirable whitening as the particle size is decreased.

Applications in Automobiles

A simple car is made of large number of parts and materials. Its body and various structural parts are made of steel, some alloys, rubbers, plastics etc. In the main engine, there are large numbers of small motors in a car for e.g. very powerful motors using as shape memory alloys are made using nanoparticles of materials like Ni-Ti. They perform better and are less power hungry than other motors such motors are finding their way in automobiles.

Application in Sports and Toys

Nanotechnology has been introduced into sports equipment and toys. Toy industry also has been well geared to embrace nanotechnology for eye movements of dolls, robot movements, etc. Nanotechnology based motors are being used by toy industry making them very smooth and swift.

Applications in Agriculture

Applications of nanotechnology have the potential to change the entire agriculture sector and food industry chain from production to conservation, processing, packing, transportation and even waste treatment Also low productivity in cultivable areas, large uncultivable areas, shrinkage of cultivable land wastage of inputs like water, fertilizers, pesticides, products and food security for growing numbers that are various applications.

Applications in Domestic Appliances

Use of antibacterial property of silver nanoparticles is made in refrigerators, air purifiers or air conditioners and water purifier in domestic applications.

Deteriorating Public Health and the Role of Youth

Deepika Kakade - F.Y.B.A.

Health is the real wealth. Possession of good health allots an individual possession of a sound mind. Health is not merely the absence of disease or infirmity, but a state of complete physical, mental and emotional well-being. For the development of a country, public health plays an important role.

It is unfortunate to learn that good health is not something that is easily found in today's fast-paced metros.

Mostly, when the issue of public health arises, a question is raised whether public health is a responsibility of an individual or the government. According to me, the responsibility is equally shared by both. Because even if the government provides the facilities, the decision of their utilisation still lies in the hands of the public.

For instance, let's consider the epidemic of swine flu. The government, during the prevalence of swine flu, had played its role by providing the people with necessary vaccinations and related information for prevention. But, it was again up to the people whether to take the vaccines and use masks.

Thus, behaviour of the people makes it clear that the government can't be blamed for every death occurring due to health problems and also that the issue of public health is one that should be dealt with more prominently at an individual level, where each individual must understand his/her responsibility in building a healthy world.

In the 21st century, in developed and developing countries, the youth are digging their own graves in the name of lifestyle, fashion and glamour. Lifestyles are strongly influenced by economy, media and

culture. As a matter of choice, lifestyles depend on an individual's perspective internal motivations, experiences with the peers and the social and economical background. They have a strong influence on health and well-being if the individuals exceed their limits.

Scientific inventions have led to eradication of many diseases and many can also be cured. But still there are certain exceptions like AIDS/HIV virus which threaten the world. AIDS is a silent killer.

The survey of 2002 revealed the fact that around 3.97 million of HIV affected people live in India. In terms of infection and vulnerability the young people remain at the focus of HIV epidemic.

Nowadays, the dominance of western culture is prominently seen in urban as well as rural areas. The orgies which are taking place amongst the youngsters in urban areas mark the dominance of HIV virus and sexually transmitted diseases (STDs). Teenagers have more ability and should understand their problems clearly. They should have a clear idea about the change in hormones during this stage. Also they must have self control and must motivate themselves to concentrate on good aspects of life. They should have awareness about the preventive measures of AIDS virus.

Teenagers and youth must create a friendly atmosphere in the family and speak out openly about HIV virus, thus, creating awareness. Now, when the family will realise the importance of eradication of AIDS, the society will realise it and then the nation will realise it. Finally, the whole world will realise its importance, thus,

eradicating AIDS youth are the main solution for creating awareness and preventing HIV virus. Colleges and institutions should make them understand their responsibility and start taking steps for eradicating AIDS from the whole world.

Like AIDS, drug addiction is also a problem that has been increasing immensely in our society.

The people who abet the youth's drug habits are equally responsible. Today, one of the biggest reasons of teenage drug usage is peer pressure. There is direct or indirect pressure that might influence a person's decision in using drugs. Drug peddlers attract or tempt the youth through the advertisements and the wilderness of glamour.

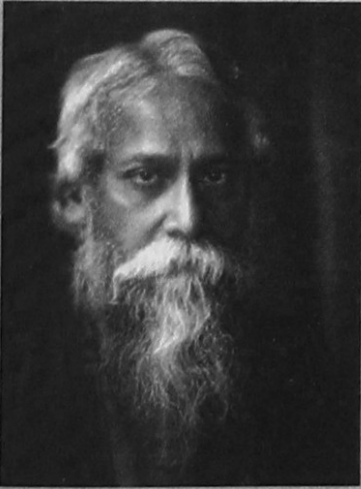
In the recent years, tobacco and various types of 'gutka' have increased their productions. Though it has been stated that they contain cancer causing substances, their sale and production have not been

stopped. School children and youth are often seen chewing tobacco and gutka.

The increasing drug abuse and the use of tobacco and cigarettes shows that the older generation including the parents are lagging behind in completing their duty of guiding the younger generation. Parents must keep a check on the company of their children. Also, youngsters must be kept for from frustration and tension.

For this, the government must close down 'pan shops' near schools and children's parks. If such measures are taken, the youth who are affected will foster confidence and support to lead a healthy life.

Presently, India has the world's largest youth population. So, the whole world is looking forward to India as a country which is going to flourish and prosper in the coming years. But this golden dream can be realised only by the efforts of the younger generation.

राष्ट्रगीताचे शताब्दीवर्ष

२७ डिसेंबर १९११ रोजी कोलकाता येथील काँग्रेसच्या अधिवेशनात रवींद्रनाथ टागोरांनी 'जन गण मन' या प्रार्थनागीताचं गायन केलं. त्या घटनेच्या शताब्दीला सुरुवात झालेली आहे. मातृभूमीबद्दल नितांत प्रेम ऐकणाऱ्याच्या मनात सहज निर्माण करून भारताचा नकाशा क्षणार्धात डोळ्यासमोर उभे करणाऱ्या या गीताला स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर १९५० साली राष्ट्रगीताचा दर्जा मिळाला. हे गीत बंगाली भाषेत आहे. पण ही बंगाली संस्कृतप्रचुर असल्यामुळे भाषिक अडसर दूर करून ते सहजतेने सर्व भारतीयांच्या ओठावर खेळते. किंबहुना हे गीत बंगालीत आहे हे लक्षातही येत नाही.

(संग्रहित)

An Entrepreneur in All

Latesh Chandavarkar - T.Y.B.Com.

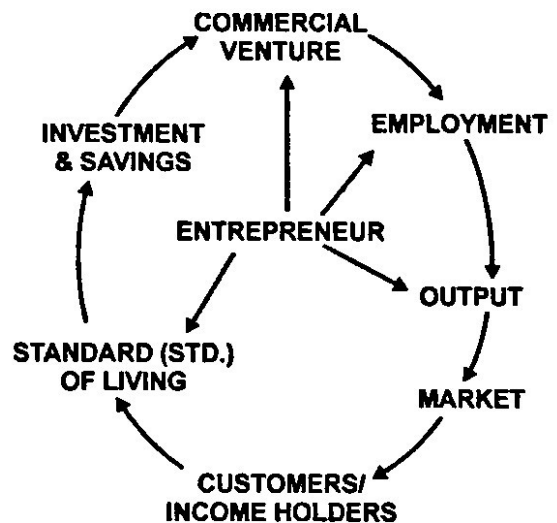
The term 'Entrepreneur' is a very familiar thing to you all college students. What we have so far known about entrepreneur is that they are the promoters with an intrinsic quality to accept challenges, bear risks and come out positively from it. He is a person with a solid (hard) heart who conceives an idea within him and finally brings it into a tangible form.

You might be thinking why I promulgated the entrepreneur as a person with a solid heart (hard to quit). It is because he knows the sea is violent today, the waves are intentionous to petrify the new concerned comers, but still he steps with the boat into the deep sea in the hunt of fishes (success)

The Oxford dictionary defines the term Entrepreneur as "a person who undertakes any commercial venture."

Let's ingress into the definition. The word 'Commercial' itself clears that an entrepreneur does every endeavour with the motive of earning profits.

Entrepreneurs are making tidings in every source like newspapers, magazines, business wraps, weekly reports, news headlines, etc. Why is it so? Why are these people given more importance? I assert that they not only set up ventures, but subsequently employment opportunities are created. And the major concern or worry for any economy is unemployment onus, also the trade cycles are not favourable. Some still insert that recession has not left the United States. Barack Obama, the President of United States, as promised in Presidential elections could only create 45% of the said one. (create jobs)

Jobs provide income in the hands of people, so as to make them able to avail all the necessities of life. In other words, there arises demand for goods and services produced in the economy. This in turn improves their standard of living. Income holders do not use whole of their disposable income (Income in hand after tax deduction) in consumption, but keep a part for investment purpose and save money for unexpected expenses, if emerges with passage of time.

Entrepreneurs have equal credit to take away for the influx in the growth of GDP. (Gross Domestic Product).

An entrepreneur should have kind observance on the upcoming and ongoing opportunities because they do not come knocking your doors.

Newton's third law gets equally applicable here. "Every action has equal and opposite reaction."

He has to take quick decisions whether to go with it or leave it because one thing

is certain, either he will benefit by going with it or suffer for leaving it or vice-versa.

In commerce, consumers are given excessive preference. Thus, it is required on the part of entrepreneurs that they introspect themselves, market demands and accordingly serve the target market.

After 1991's New Economic Policy, the restrictions on trade have been neutralised with emergence of Liberalisation, Privatisation and Globalisation (LPG). But this liberty comes with more legal formalities by it. An Entrepreneur should duly abide by it. This is a mark of magnanimous entrepreneur. He should look to concentrate more on operations because it has direct relationship with profitability. And remember, profitability attracts investors to invest more and fetch more out of it.

I will reveal a mantra applied by an entrepreneur of Craigie and Blue Mountains Leisure Centers (real life case studies of RAC) to achieve a standard of excellence by simply focusing on 3 things.

- (i) Consumer's interest
- (ii) Employees' training and motivation
- (iii) Creation of valuable and memorable experience environment.

School

*School is said to be a second home
of children staying in Pune or Rome.
Studying is supposed to be done in school
But most of us play like fools.
The teacher in the class always scolds
But all kids are strong and bold.
They do not pay any attention
And sit as if they are paid regular pension.
Some students have knowledge thirst
They are the ones who stand first.
School is enjoyed by everyone
When we are allowed to have fun
In this way, I have spent my years
In a school which loves and cares.*

Riya Gupta - XI A E

We all are people with entrepreneurial qualities.

Curious na to know how. Every day you don't wake up with empty mind, you have some plans, the schedule of daily dealings, tasks, etc. There are risks embedded in every task, the consequences resulting may however depend upon the magnitude of risks borne.

It may be a prejudice that you see no profit or benefit in some tasks, then you, the every minute change your mind as if it is frivolous. This is where we match with his/her qualities.

I think we all have in us to be good entrepreneur but the only thing is we need to escalate and transcend our imaginations.

Rann Mastamma - a subtle

Rann Mastamma is a female deity worshipped all over western Karnataka and has its origin in Chandavar - a small village in Karwar district of Karnataka. Every year, during Akshay Tritiya, devotees from distant places pay visit to her temple in Chandavar.

My closed eyes see you,
Do not accept it as a fantasy;
If I do, so would be avocation
with appended flout and apathy;
lament after utterance of above,
Still eyes exhort to resurge.

Words fall short if extolled
Rann Mastamma - a subtle so called;
Flowers lining on her long hair
ochre skin making her look fair
A glimpse of her with no blink,
for she is in a saree of yellow ink.

Forgive me, o my caring mother,
If I do wrong, else, let go further;
Suppress ego and put spite to flush,
Just need your benedictions that influx;
praise you, praise you till the very last breath.

Latesh Chandavarkar

Five Days That Changed My Vision

Nilesh More - XI Sci.

From 6th Dec. to 10th Dec. 2010, I attended a camp which was organised by DST (Department of Science Technology) India, at Hinjewadi. The main purpose of that camp was to inspire youth (college students) to become scientists. As we all know, our India has a great strength of Engineeres and Doctors than scientists. Since last 20 years, India was unable to win any single Nobel award because nobody wants to become a scientist, everybody wants their life to be safe, easy and non-stressful. So the camp inspired youth to choose their career as scientists.

I still remember the first day when we reached the camp at 7^oclock in morning, we were surprised to see the huge, modern campus of I²IT College. We got settled in our room. There were 15 students from our college who got selected with me.

The first lecture was conducted by Mr. Ayyar, who is a great mathematician. He discovered the AID's mathematical model and the great thing is that the whole world follows it. It is a proud feeling for every Indian. He taught us how to use maths in our daily life. Everyday one scientist would conduct a lecture for us and give us some extraordinary information about the subjects in which they are masters. Everyday from 9 a.m. to 12 p.m. we had lecture sessions and then 2 hours for lunch and relaxation. From 2 p.m. to 4.30 or 5 p.m. we had practicals for electronics. After that from 5 to 6 we had light snacks. After 6^oclock we used to have a movie session. We saw the movies which were based on science. I liked the movie named 'October Sky' the most.

In those five days, we learnt something other than bookish knowledge. We also

came to know what India's standing in the world is, where we are and what we can do for our nation. The most exciting thing was the teaching staff. They were excellent, loving and caring. The teachers were actually students of M.Tech., but still they had great knowledge in their subjects. I was specially inspired by Mr. Rabinder Henry who is the chairman of that college. His lifestyle is totally different. His lifestyle was not impressive just as his attitude was simple, but believe it or not, he is the Father of Robotics at the age of '30'.

His students were just as simple as him. Everybody had simple mobiles like Nokia 1200. Nobody liked to use expensive touch screen mobiles. I asked a teacher why he used that model ? He replied that he didn't know the technology used for touch screen mobiles. I was really surprised. In our college everybody has his own costly mobile, even if we don't know how they work. Really, students of that college were straight-forward. They really wanted to do something for our nation. They don't care what the society thinks about them. They are free living and they do as they wish.

Friends, I was really glad to attend that camp. It was wonderful. I've become so clear about my aim. I want to be an NDA officer, but still I have decided to do something for our nation from the research field. So, my friends be aware about our nation. Make a career in whatever you are interested. Only then, we can complete our dream of 2020.

The best way to find yourself is to
lose yourself in the service of others.

Mahatma Gandhi

I² IT Camp

Ruturaj Eksambekar - XI C

A 5-day long science camp was held at I² IT Hinjewadi. It was organised by the DST-Govt. of India. Selections for the camp were purely on merit. The camp was funded by the Central Government. From our college, about 20 students attended this camp.

The main aim of the camp was to inspire the young brigade to pursue careers in pure sciences. No wonder the name of the camp was 'Inspire'. Through this camp, the government is trying to create a new breed of people i.e. scientists. Its not that we have very few scientists, but the fact is that we have extremely few 'quality' scientists.

There is a very nice quote by Dr. CNR Rao stating, "You cannot be industrially and economically advanced unless you are technologically advanced, and you cannot be technologically advanced unless you are scientifically advanced."

Thus, our government is taking a lot of steps to inspire youth to take up science as a career and this camp is a part of the government's plan.

We arrived at I² IT on 6th Dec. and the camp was due on to the 10th Dec. We were staying at a hostel in the campus. We had a packed schedule which would start at 9.00 a.m. and went on up to 8.00 p.m. It comprised lectures by best scientists in India. We had the opportunity to interact with the 'greatest minds' in India. We were given a mini-lab and from it we performed a number of experiments. There was even a model making competition. And to end it all, we had sci-fi movies at night. On the

whole, it was a great experience and a fantastic exposure. I consider myself very lucky to have been selected for this camp. This camp changed my attitude in life and my thinking !!

Five Finger Prayer

- a) Your thumb is nearest to you. So, begin your prayers by praying for those closest to you. "To Pray for our loved one is a sweet duty."
- b) The next finger is the Pointing finger. Pray for those who teach, instruct. These include teachers, doctors, ministers. They need support and wisdom so "Keep Them in our prayers."
- c) The tallest finger, reminding our leaders. These include national, business and industrial leaders who guide and shape our nation. "They Need Gods' Guidance."
- d) The fourth one is our ring finger (nearest finger it should remind us to pray for those who are weak or in trouble/pain." They need our prayers day and night."
- e) Lastly, comes our little finger, (smallest finger of all) which is where we should place ourselves in relation with God and others. Your pinkie should remind you to pray for yourself "You will be able to pray for yourself more effectively."

While Leaving the College

Nainpreet Anand - T.Y.B.Com.

'New dresses, bikes, mobile phone and lots of fun.' This was my perception about my college life as I ended with my school.

I still remember my first day to the college, eager, entering to see the new world of freedom. I was excited to see my new place, the college campus, class room, friends, teachers and all. I was at the same time nervous to enter the big building of the college where I knew noone. The first day of college I got to know my classroom and was sitting quietly waiting for my teachers. The class was full of students from different backgrounds, schools and different places. My teacher in the first lecture introduced herself and gave me the same instructions my Mom had given of being regular to college, not making wrong use of my freedom, but at the same time enjoying my college life.

But, I was all excited to make new friends and enjoy time. The fun at college started with a group of friends. Sometimes, attending lectures, playing sports, sitting in the campus, teasing each other, making fun, etc. I was enjoying everyday of it. It was all excitement to watch movies with friends, going for long rides. The best days were the college gathering. It was simply amazing and I loved the different days like Rose day, Traditional day at the college.

My college is the place where I learnt to beg for attendance, for marks, for love. I still remember my professor saying to me, "You will make a good marketer, who could sell anything."

When I was in standard 12th, I got my first scooter. I was very happy to drive it like a free bird to the college. I loved it, it was my life. The best hangout place with friends was my college campus and

canteen. I loved the wada-pav there with lots of yummy chips and chocolates.

I still remember the day when I had a fight with one of my very good friends when I was in F.Y.B.Com. It was all a silly misunderstanding, but it hurt me a lot. I felt all lonely that day crying alone sitting on my bike. But as it is said, friends will be friends forever and still we are good friends.

The most boring part was to stand in long queues waiting for paying fees, checking of forms, etc. But, that was an experience for me to be independent and face every step of life.

I still remember the jealousy on my face when I used to get less marks in the exam than my friends, or used to lose a bet with them.

Today, being in T.Y.B.Com. my last year in college. I feel again lonely and bad to leave this place where I was for past 5 years. The love, happiness, support I have got from this place is unforgettable. The long phone calls, messages, everyday college, classes, the campus, friends etc. I am going to miss them all. This place has taught me the right meaning and use of freedom and facing the world on your own. If time could permit me, I would love to live it all once again. Schools and colleges are the temples where children imbibe good qualities and thanks to my parents that they put me in the best ones !

Lots of memories are still hitting me like huge waves, but it is not possible to put everything in writing !! My college life was very colourful and bright and I'm gonna miss my college days ! My college and my college life Rocks.

REPORTS

Office	92
Junior Wing	94
Library	92
Best Student Trophy Committee	99
Avishkar 2010	99
Prize Distribution Committee	99
Gymkhana Department (Senior Wing)	107
Department of Physical Education and Sports (Jr. Wing)	117
NCC	118
National Service Scheme	120
NSS (Special Camp Report)	123
National Service Scheme	124
Department of Marathi	125
Department of English	127
Department of Hindi	129
Department of German	129
Department of Political Science	130
Department of Psychology	131
Department of Economics and Planning Forum	133
Department History	136
Department of Geography	137
Department of Physics	138
Department of Chemistry	139
Department of Statistics	141
Department of Biotechnology	147
Department of Microbiology	150
Department of Computer Science	152
Department of Electronic Science	155
Department of Botany	159
Department of Zoology	162
Department of Mathematics	165
Department of Commerce	167
Vidyarthini Manch	169
Commerce Association	170
Science Association	172
Arts Circle	173
साहित्य संघटना	175
Timetable Committee	175
Annual Magazine Committee	176

Reports

Office

The scheme for Students Database Management "VRIDDHI" was installed from the academic year 2010-11. The network will enable all the departments to share the office & Library data. So far as the Database is concerned, the concerned staff has completed the data entry work for the academic year. This year, the University of Pune has taken the decision, that colleges have to conduct all the First Year exams & accordingly we are ready to conduct the first year exams. With the help of Vriddhi Software, we are conducting the exam by issuing computerised Admit Cards, Marklists to students. The college has developed its own website which will also help a lot to present various important aspects of existing & newly introduced courses. Admission Forms for Junior College (XII) & Senior (College Second year onwards) are also made available for students on our website. The online admission process for First Year Computer Science Course is also successfully carried out by which we are able to avoid rush of students & parents during the admission period. Various forms like Admission Cancellation Form, T.C. form are also made available on the website by which students can save their time. We have also proposed to go with the advanced technology by providing various facilities to students on the web e.g. availability of Rly. concession form. By providing such facility we can save students time. Special attention is being paid to provide better services to the students & staff. Almost all the pending work of Provident Fund has been completed up to 2009-10. and PF Slips will also be distributed within short period to the staff. The College has successfully

organised the One day workshop on Calculation of Arrears of VIth Pay during this year. The difficult task of Calculations of VIth Pay difference has also been completed in time and submitted to the respective authority. The Fixation work and arrears calculation bills of Junior College Staff has also been completed and submitted to the respective authorities. The Service Books of all teaching & non-teaching staff of Senior and Junior College are also being updated. Efforts are also being made to achieve full computerisation of the office work in near future.

The internal audit of the college accounts as well as the Statutory Audit for the year 2009-10 has been already completed.

From last two years, we are implementing the scheme introduced by University of Pune 'Earn & Learn' where students are given opportunity to work and earn money.

1. Ms. Kale V.V. & Ms. Patwardhan Swati. Attended the workshop on Eligibility. Organised by University of Pune (Deptt of Chem.) in August/Sept. 2010.
2. Mr. Shah D.R. Attended the workshop on examination work - organised by Examination Section, University of Pune at Marathwada Mitramandal's College of Commerce in Sept. 2010.
3. Shri. Kamthe S.S, Shri Ramesh Dalvi, Shri. Dhotre R.B. & Ms. Jagadale Alka - Attended State level workshop on Labotaroty Safety organised by Ramkrishna More College Akurdi.
4. Shri Renuse P.D. Attended the workshops organised by the University of Pune on Affiliation and Eligibility of students.

A special programme for the non-teaching staff of our college on de-addiction or for preventing different addictial habits was organised under the able guidance of Prof R.N. Ingole. Deptt. of Botany of the College. A special lecture on the subject of Shri K.V. Mahamuni, A.PSI, Pune, was arranged.

Congradulations -

For Special Achivements

- 1) Mr. V.R. Tangade & Shri. A. B. Kambale for successfully completing 25 years of service as a teaching Staff in the college.
- 2) Ms. N. J. Kulkarni, (Geog) for being awarded Ph.D.
- 3) Shri Kamthe S.S. for being elected as Chairman of College Non-teaching Mahasangha.Maharashtra State.
- 4) Newly appointed non-teaching Staff. Ms. Pallavi Sutar- BBA/BCA Office, Mr. Ratnakar Gaikwad- office,

Ms. Madhuri Kalwankar- Library, Mr Bawale Amol - Deptt of Psychology, Mr. Salunke Amit - Library, Mr. Gurav Datta - BBA/BCA, Mr. Jare Yogesh - Deptt of Zoology.

● Best Wishes For The Retiring Staff

Following members of the staff retired from the services after a long service to the College.

1. Shri Gore Shrikrishna Sitaram. Jr. Lib. Asstt. - 30/06/2010
2. Shri Pathak Shrivatsa Madhukar Sr. Clerk Office - 31/07/2010
3. Shri. Narawade B.S. - Library Attendant - 31/05/2010
4. Mrs. Karve S.S. Teacher in Marathi Jr. College - 31/05/2010
7. Ms. Gaitonde S.M. Teacher in Maths Jr. College - 31/12/2010
8. Ms. S. G. Parab Asstt. Prof. English Deptt. - 31/08/210

Statement of Non-teaching Staff (2010-11)

Office	No.	Library	No.	Laboratory	No.	Non Grant	No
Registrar	1	Asstt. Lib.	1	Lab Asstt	10	Admin	8
O.S.	2	Lib. Clerks	3	Lab Attn	40	Lab	20
Head Clerk	-	Lib. Attn.	14			Other	5
Sr. Clerks	2						
Jr. Clerks	9						
Peons	18						
Total	32		20		50		33

यशस्वी व उत्तम वाटचालीबद्दल अभिनंदन

श्री. शशिकांत कामटे

आपल्या महाविद्यालयातील पदार्थविज्ञान विभागात कार्यरत असणारे आपले सहकारी श्री. शशिकांत सोपान कामटे यांची महाविद्यालयाच्या सेवेत आज जवळजवळ ३४ वर्षे सेवा पूर्ण झाली असून, या त्यांच्या सेवेच्या

कालखंडात त्यांनी विविध पदांवर काम करून केवळ महाविद्यालयातीलच नव्हे, तर पुणे जिल्हा व पुणे विद्यापीठाशी निगडित बहुतेक महाविद्यालयांतील शिक्षक-शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचे प्रश्न सोडविण्यास मदत केली आहे. असे प्रश्न सोडवीत असताना सध्या ते राज्यस्तरीय शिक्षकेतर महासंघाचे अध्यक्ष म्हणून देखील काम पहात आहेत. या पदापर्यंत पोहोचण्यासाठी त्यांनी आजपर्यंत

ज्या विविध पदांवर काम केले त्या कामाच्या अनुभवाचा त्यांना निश्चितच फायदा झाला आहे.

- ◆ मॉडर्न महाविद्यालय, शिवाजीनगर, पुणे - ५ च्या स्थानिक व्यवस्थापन समितीचे सदस्य - १९८७
- ◆ पुणे जिल्हा, पुणे विद्यापीठ महाविद्यालयीन शिक्षकेतर संघटनेचे सदस्य - १९८० सालापासून.
- ◆ पुणे जिल्हा, पुणे विद्यापीठ महाविद्यालयीन शिक्षकेतर संघटनेचे अध्यक्ष म्हणून ते कार्यरत होते.
- ◆ महाराष्ट्र राज्य शिक्षकेतर महासंघाचे ते १९८८ पासून सदस्य आहेत.
- ◆ महाराष्ट्र राज्य महाविद्यालयीन शिक्षकेतर कर्मचारी महासंघाचे ते १९९४ ते १९९७ या काळात उपाध्यक्ष होते.
- ◆ महाराष्ट्र राज्य महाविद्यालयीन शिक्षकेतर कर्मचारी महासंघाचे कोषाध्यक्ष म्हणून त्यांनी काम पाहिले आहे.
- ◆ पुणे, नगर, नाशिक, पुणे विद्यापीठ विभागीय जिल्हा संघटनेचे ते कार्यकारिणी सदस्य आहेत.
- ◆ महाराष्ट्र राज्य महाविद्यालयीन शिक्षकेतर कर्मचारी महासंघाचे ते ४/१२/२०१० पासून अध्यक्ष म्हणून काम पहात आहेत.

या व्यतिरिक्त -

- ◆ संचालक - केदारेश्वर नागरी सहकारी पतसंस्था, कोढवा बु। १९९४ पासून
- ◆ अध्यक्ष - केदारेश्वर नागरी सहकारी पतसंस्था, कोढवा बु। २०००-०१ व २००७-०८
- ◆ उपाध्यक्ष - महाराष्ट्र राज्य कराटे असोसिएशन, २००८ पासून
- ◆ अध्यक्ष - क्लास फोर वेल्फेअर फंड, मॉडर्न महाविद्यालय, शिवाजीनगर, पुणे - ५ - १९८७ पासून.
- ◆ सल्लागार - प्रो.ए. सेवक सहकारी पतपेढी मर्यादित-द्वारा मॉडर्न महाविद्यालय, शिवाजीनगर, पुणे-५.

- ◆ पुरस्कार - प्रो.ए.सोसायटी, शिवाजीनगर, पुणे-५ - गुणवंत शिक्षकेतर सेवक पुरस्कार - २००३.
- ◆ पुरस्कार - पुणे विद्यापीठाचा गुणवंत शिक्षकेतर सेवक पुरस्कार - २००७.

श्री कामटे शशिकांत सोपान यांच्या या यशस्वी व उज्ज्वल वाटचालीबद्दल त्यांचे खास अभिनंदन.

- Mr. R. P. Kale,
Registrar

Junior Wing

- 1) **Total No. of students -**
XI Commerce - 550, XI Science - 550,
XI Arts - 250, XII Commerce - 475,
XII Science - 550, XII Arts - 225
- 2) Following merit holders (X Std.) have chosen Modern College for raising their career graph.

Science Stream

Kulkarni Akshay - 100%, Tagade Renuka - 100%, Kolkar Tejas - 99.9%, Hendre Kiran - 99.9%, Barole Sangameshwar - 99.9%, Shinde Vivek - 99.27%, Bacche Pallavi - 97.9%, Mohite Sachin - 97.45%, Kulkarni Sushant - 97.82%, Kalushlkar Priyanka - 97.82%.

Commerce Stream

Shinde Chaitrali - 92.36%, Deshmukh Pratiksha - 92.00%, Ranka Dimpal - 92.00%, Hoshing Kalyani - 91.45%, Shirgaonkar Dipti - 90.45%

Arts Stream

Dhumal Priyanka - 88.73%, Hatkar Arati - 87.82%

These students were felicitated by Principal Dr. R.S.Zunjarrao on the first day of their college career.

3) Scholar Batches

Special batches of science and Commerce are being conducted for the last twenty two years. Students are selected for

these scholar batches from each faculty. Teachers took lot of efforts in the summer vacation and taught the students. Normally, the students of scholar batch do not join any private coaching classes.

Achievements of students -

An essay writing competition, on the subject 'Mobility' was conducted by PASCH and the examination 'Start 1', Sonal Railkar and Priyanka Ballal were selected for International Youth Camp to be held in Germany. Six students of German language appeared for Start I examination and they scored more than 80% marks.

Gaurav Zanvar XII G and Aman Potdar XII G won first prize in the Quiz Competition, conducted by Symbiosis, viz. 'Symcom - Trophy'. Mrs. S.N. Gosavi worked as a team co-ordinator.

Competitive Examinations

Many Junior College Students enrolled for following competitive examinations and scored a grand success. Manisha Mandhare (Botany) worked as a co-ordinator for these examinations.

Science Olympiad Foundation's Examinations

- 1) National Cyber Olympiad -
No. of students enrolled - 13.
- 2) National Science Olympiad -
No. of Students enrolled - 15.
- 3) International Maths Olympiad -
No. of Students enrolled - 15.

Results

Selected for 2nd Round of IMO - Ashish Bora, Shreyas Mali, Kunal Shah.

College Topper - 13th NSO awarded a Medal for excellence - Kunal Shah.

- 4) 2010, International Assessment for Indian Schools - IAIS Macmillan Publisher India Ltd.
- A) **Science** : 4 Total Tests - Result 1 (Credit) = 3 Participation Certificate.

- B) **Mathematics** : 5 Total Tests - Result 3 (Credit) = 2 Participation Certificate.
- C) **English** : 4 Total Tests - Result 1 (Credit) = 3 Participation Certificate.

3) Regional Maths Olympiad - Bhaskaracharya Pratishthan :

It's a matter of pride for all of us that Aniket Gaikwad got selected for the 2nd Round of IAPT's National Standard Examination in Astronomy.

Total Students registered - 32

4) Indian Association of Physics Teachers No. of Students Regd.

A) National Standard Examination in Physics	70
B) National Standard Examination in Astronomy	23
C) National Standard Examination in Chemistry	64
D) National Standard Examination in Biology	06

Result : NSEP

I - Ashish Bora

II - Aniket Gaikwad

III - Kunal Shah

NSEA -

I - Aniket Gaikwad

II - Mihir Rege

III - Divyansh Darji

NSEC -

I - Mihir Rege

II - Kunal Shah

III - Nachiket Kuntala

NSEB -

I - Ganvir Vaibhav

I²IT - Inspire Camp

I²IT is an International Institute of Information Technology, Hinjewadi, Pune. Every year a Camp is arranged for science students. This year this camp was conducted between 6/12/2011 and 10/12/2011.

The main aim of such camps is to increase the interest of students in science, especially for research work. The following students got an opportunity to stay in the campus of I²IT for a period of one week. These students also interacted with the scientists educationists. They were given permission to perform various science practicals wherein they handled scientific instruments.

Achole Nikhil, Agarwal Bipinkumar, Belhekar Aboli, Charmale Vinay, Bonawate Rajesh, Deshpande Chandrakant, Gaidiya Shusham, Dixit Shrikant, Lawand Suraj, More Nilesh, Eksambekar Ruturaj, Survase Sudarshan, Vahile Sudarshan, Waghmare Amol, Bhalerao Shushan

Mrs. S. B. Nighot worked as a co-ordinator of this camp.

1) **Best Teacher Award - Government of Maharashtra (2010 - 11)**

Prof. J.P. Chinchore, Secretary of the Progressive Education Society and the vice-principal, Modern College Junior Wing has been honoured by the Government of Maharashtra with 'The Best Teacher Award 2010-11.'

2) **Jayant L. Jorwekar**, Supervisor Junior Wing is appointed as a Convener of Board of Studies - OCM . The appointment is for 5 years. (third time appointment).

3) **Rajeev Kulkarni** has been awarded by the 'Progressive Education Society' as a Best Teacher - Junior Wing - Modern College, Pune - 5.

4) **Sanjeevani Kuwalekar** - German teacher, participated in the seminar, dated 6/6/2010 to 26/6/2010, conducted by PASCH - Germany. She attended this seminar held in Hamburg and Friburg - Germany. She also completed an on-line course of Didactics and Methodology, conducted by Goethe Institute.

माझी आई माझी मैत्रीण

कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या वाणिज्य विभागातर्फे दि. १४ जानेवारी २०११, वाणिज्य व कलाशाखेतील विद्यार्थी-विद्यार्थिनींसाठी 'माझी आई माझी मैत्रीण' हा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता.

शालेय जीवनातून महाविद्यालयीन जीवनात प्रवेश करताना विद्यार्थ्यांच्या भावविश्वात होणारे बदल, तारुण्यात पदार्पण करताना येणाऱ्या समस्या व इतर आनुषंगिक बदल घडत असताना आपली आई आपली चांगली मैत्रीण कशी होऊ शकेल, त्याचप्रमाणे आईलाही आपल्या पाल्याला या संदर्भात कशी मदत करता येईल या संकल्पनेवर आधारित हा कार्यक्रम होता. यात विद्यार्थी विद्यार्थिनी व त्यांच्या मातांचा सहभाग होता.

या कार्यक्रमात विविध तज्ज्ञांनी विविध विषयांवर मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाचे उद्घाटन प्राचार्य झुंजारराव यांनी केले.

हा कार्यक्रम दोन सत्रांत घेतला गेला. प्रथम सत्रात विद्यार्थिनी व त्यांच्या माता व द्वितीय सत्रात विद्यार्थी व त्यांच्या मातांचा सहभाग होता.

कार्यक्रमाची प्रथम सत्रातील सुरुवात श्रीमती योगिता आपटे यांनी 'मुलगी व आईचे नाते कसे असावे, या नात्यातील मोकळेपणा मुलीच्या सर्वांगीण प्रगतीसाठी कसा मदत करेल' हे सांगितले. मुलींना येणाऱ्या प्रश्नासाठी असणाऱ्या 'सखी' हेल्पलाईनसंबंधी माहिती सांगितली. याच सत्रात मानसशास्त्रज्ञ श्रीमती आरती पेंडसे यांनी या वयोगटातील मुलींमध्ये होणारे शारीरिक व मानसिक बदल व ते होत असताना आई आपली भूमिका कशी निभावू शकेल हे अत्यंत प्रभावीपणे सांगितले. या कार्यक्रमात वरिष्ठ पोलिस निरीक्षक श्रीमती सुषमा चव्हाण यांचेही मार्गदर्शन झाले. 'पोलिस म्हणजे शत्रू नसून लोकांचे प्रश्न सोडवण्यासाठीच असतात, त्यामुळे कोणताही प्रश्न निर्माण झाला तर जरूर पोलिसांची मदत घ्या.' असे त्यांनी सांगितले.

कार्यक्रमाच्या दुसऱ्या सत्रात विद्यार्थी व त्यांच्या माता यांच्यासाठी होता. यामध्येही श्रीमती आरती पेंडसे यांचे मार्गदर्शन लाभले. या वयात मुलांच्या शरीरात व मनात होणारे बदल याबाबत मार्गदर्शन केले. या बदलांना सामोरे जाताना आई मैत्रिणीची भूमिका कशी निभावू शकेल हे त्यांनी सांगितले. याच सत्रात श्रीमती गौरी कानिटकर यांनी मुलांना या वयात असणारी प्रलोभने व त्यातून ते व्यसनाकडे कसे ओढले जाऊ शकतात हे सांगितले. त्यापासून मुले दूर कशी राहू शकतात याचेही त्यांनी मार्गदर्शन केले.

या दोन्ही सत्रांच्या अखेरीस खुली चर्चा झाली. प्रथमसत्रातील खुल्या चर्चेचे संयोजन उपप्राचार्य श्री. चिंचोरे यांनी केले, तर दुसऱ्या सत्रातील खुल्या चर्चेचे संयोजन पर्यवेक्षक श्री. जोर्वेकर यांनी केले.

कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन श्रीमती वीणा नरगुंद यांनी केले व आभार श्रीमती सुनीता गोसावी यांनी मानले.

Commerce Scholar Batch

Activities -

(1) Commerce Quiz -

- A) Internal 1st and 2nd teams were selected and sent to Symbiosis for Symcom
- B) Students Participation in 'Symcom' Trophy and they won the trophy -
Participants - Gaurav Zawar, Aman Parab
- 2) English - A speech by Prof. Surekha Parab on "Speaking Skills and Study of English Language" on Friday 13th August 2010.
- 3) Programme on Commercial Banking on 17th August 2010 - by Department of Economics.

Mr. Jagdish Chinchore (Vice Principal)

Mr. Jayant Jorwekar (Supervisor)

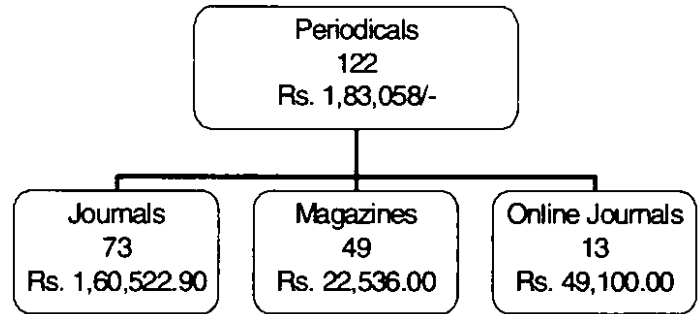
Library

This year library has added **2648** books in the library during 1st April 2010 to 15th February 2011. Now there are **84,965** books in the library.

Books added under different grants/budgets:

1. Jr. Wing - 124
2. Donation - 73
3. Non-Grant - 638
4. Sr. Wing - 1813

Other than books we have following material in the library:

2. Newspapers : 16
3. CDs & Cassettes :
(Added 200 in 2010-11)
300 + 200 = 500
4. Books in Braille : 6
5. Newspaper Clipping Files : 13
6. Journal back issues bound vols.:
(Added 125 in 2010-11) 180 + 125 = 205
7. Photographs of national / international personalities : 114
8. Geographical / Populations / Historical Maps & Charts : 13

Every year Identity cards to students and staff are generated from Library software.

Internet facility for staff & students is provided in the library. It is totally free for staff & students and they extensively use this facility. Two computers are added, one for staff & one for students to avail internet

facility. Now there are four computers for students & two for staff members. We have kept one computer at the counter for students. Through OPAC (On Line Public Access Catalogue) students can search & locate library books without manual help.

Along with the main library, there are departmental libraries in a few departments for the convenience of staff & students.

This year **Saraswati Pooja & Book Exhibition** of newly purchased books was held on 14th October 2010 in the library. Principal Dr. R. S. Zunjarrao performed Pooja ceremony. Presentation of library software was done by Librarian for staff on this occasion.

Orientation lectures for first year students of Jr. wing, Sr. wing and PG wing were organized and information about library was given in this session. Feedback session was organized by library for NSS students in NSS camp.

This year two clerks were added to the library staff were :

1. Ms. Madhavi Kalwankar
2. Mr. Amit Salunke

This year 12 students worked in the library under **Earn & Learn scheme** of University of Pune.

41 students availed the book bank facility from the library in the year 2010-11.

Demo about **online "Chemical Abstract Service Database"** was organized for chemistry, biotechnology, and botany staff in library by **SciFinder** on 30th December 2010.

Activities of library staff:-

1. Librarian Mrs. M. S. Datre

- A. Attended two days workshop on "Reference Service through Internet" during 28-29th August 2010, organized by Jaykar Library, University of Pune.

- B. Attended National seminar on "Latest Management Skills in Library & Information Science" organized by, New Arts, Commerce & Science College, Parner, Dist. Ahmednagar, on 11th & 12th January 2011]

- C. Attended and presented a paper on "Best-Practices in College Library" in the state- level conference on "Role of Libraries with reference to ICT & NAAC Accreditation at Tilak Maharashtra Vidyapeeth on 25th February 2011.

- D. Attended International Conference on "Towards Building a Knowledge Society: Library as catalyst knowledge Discovery & Management" at Goa University, Goa, organized by INFILBNET, Ahmedabad & Goa University on 2-4 March 2011.

2. Mr. S. M. Hajare :-

Attended 3-day National Workshop on "Skill Development of administrative Staff", organized by Maharaja Sayajirao Gaikwad Arts, Science & Commerce College, Malegaon, during 8th -10th February 2010

3. Mrs. Sukhada Pandkar :-

Attended two-day National Seminar on "Challenges & Opportunities of Library and Information Science in Digital Era", organized by National Institute of Virology and Gokhale Institute of Politics & Economics, Pune, on 29th & 30th December 2010.

4. Mr. Gurav -

Library Attendant passed the Certificate Course in Library Science

- Mrs. M. S. Datre
Librarian

Best Student Trophy Committee

The Best Student Trophy is given to the best student from Junior wing, Senior wing and Post Graduate wing. The best student from junior wing receives: "College Trophy" and "Late Jyotsna Godbole cash prize". The best student from senior wing receives "Damoder Shield" and "Veer Savarkar cash prize". The best student from P.G. section receives "Best student P.G.-Trophy" and "Late Prof. G.M. Bansude cash prize".

The committee invited applications from students and then shortlisted students after scrutiny of the applications. The shortlisted students were called for personal interview. One student from each wing was declared as the best student.

This year total 64 applications (Jr. 17, Sr. 24 and P.G. 23) were received . Out of these 20 were shortlisted (Jr. 6, Sr.7, and P.G. 7). The panels of judges were formed. The shortlisted students were judged on the basis of confidence, personality and communication skills. They also were judged based on a group-discussion on the given topic.

The following students were declared the best student: 2010-2011

1) Best student - Junior

Zalte Gayatri H. XII G Sc.

2) Best student - Senior

Thakur Rajan S. T.Y.B.Sc. Micro

3) Best student - Post graduate -

Vivek P. Bhonsale, M.Sc.I
Computer Science

Mrs. Madhuri Ghanekar,
Chairperson

Avishkar 2010

The Zonal level round of Avishkar 2010 was held on 6th and 7th December, 2010. Sagar Shah and Pranav Shirole of S.Y. B.Com. presented a research project titled 'A study of impact of levy of income tax on select Urban Co-operative Banks in Pune District.' They won first prize in poster round at Zonal level as well as in the Inter- District round held in University of Pune on 20th December, 2010 . This project was further selected for State Level Avishkar 2010. Pranav Shirole represented University of Pune in the State Level Avishkar 2010 held in Nasik between 21st January and 24th January, 2010. Prof. CA Rasika P. Date guided both the students

Prof. S. S. Thengadi
Academic Research Co-ordinator

Prize Distribution Committee

Annual prize distribution (Academic) was organised on Friday, 18th Feb-2011. Dr.Ravindra Jagdale, Director, Science & Technology Park Pune University was present as chief guest. His speech was inspiring and interesting as it paved the way for the student's future.

List of prize winning students is given below.

Sr. No.	Criteria	Name
A	Students of XI Class	
1	Boy from Modern High School (Marathi Medium) Pune 5 with highest total at X	Zodge Amar
2	Girl from P. E. S.'s Girls High School Pune 5 with highest total at X	Patil Reshmi
3	Student from a school of P.E.S. with highest total at Xth	Sonna Nikhil
B	Students Passing XI Arts	
1	Highest Total at XI Arts	Manohar Kimaya S.
C	Student Passing from XI Commerce	
1	Highest total at XI Commerce	Phirke Nitisha M.
2	Highest marks in Secretarial Practice at XI Comm.	Kotiyan Pramila V.
3	Highest marks in Book - Keeping & Accountancy at XI Commerce	Zawar Gaurav D. Dighe Kedar S.
D	Students Passing XI Science	
1	Highest total at XI Science Exam.	Tatavarthy Shwetha
2	Securing highest marks at Physics at XI Science	Iyer Rahul Ramesh
3	Securing highest marks in Mathematics at XI Science	1) Sankpal Vijaykumar L. 2) Bhagyawant Pallavi 3) Gaikwad Pravin
4	Securing highest marks in Chemistry at XI Science	1) Bhagyawant Pallavi 2) Sawant Mayur S. 3) Tatavarthy Shwetha
E	Students Passing XII Exam. (Arts / Science / Commerce)	
1	Securing highest marks in Marathi at XII	Zagade Tushar (Sci)
2	Securing highest marks in English at XII	Ingale Gargee (Sci)
3	Securing highest marks in Hindi at XII	Urankar Ashwini (Sci)
4	Securing highest marks in Sanskrit at XII	Magdum Sneha (Sci)
5	Securing highest marks in German at XII	Bijalani Madhavi (Sci)
6	Securing highest marks in Geography at XII	Gurjar Aditya (Sci)

Sr. No.	Criteria	Name
7	Securing highest marks in Economics at XII	1) Dadhich Rahul S. 2) Mungi Gauri M. 3) Shelke Yuvraj. 4) Bhisht Mukesh M. 5) Gujarathi tushar R.
8	Securing highest marks in History at XII	Joshi Sanket M. (Arts)
9	Securing highest marks in Politics at XII	Joshi Sanket M. (Arts)
10	Securing highest marks in Psychology at XII	Khare Rucha Shirish
F	Students Passing XII Arts	
1	Highest Total at XII Arts	Joshi Sanket Manoj
2	Highest Total at XII Arts & admission to F. Y. B. A. in this college	Reddy Anusha R.
G	Students Passing from XII Commerce	
1	Highest total at XII Commerce	Shelke Yuvraj Gorakh
2	Highest total at XII Commerce & admission to F. Y. B. Com. & admission in this college	Shelke Yuvraj Gorakh
3	Boy with highest total at XII Comm.	Shelke Yuvraj Gorakh
4	Girl with highest total at XII Comm.	Oswal Komal Vilas
5	Highest marks in Mathematics at XII Comm.	Katpale Snehal Shivaji
6	Highest marks in Book – Keeping & Accountancy at XII Commerce	1) Kirloskar Chinmay Rajesh 2) Sharma Ritu Radheshyam
7	Securing highest marks in Secretarial Practice at XII Comm	Chareja Pawan Deepak
8	Securing highest marks in Organisation of Commerce and Management at XII Comm.	Sharma Manasi Manoj
9	Securing highest marks in Information Technology XII Comm.	Sivadasan Sandhya
H	Student Passing from XII Science	
1	Highest total at XII Science	Gavasane Ritu
2	Highest total at XII Science & admission to F. Y. B. Sc. / F. Y. B. C. S. in this college	Kuman Meenu M.
3	Highest marks in Mathematics at XII Science	Ghule Rutuja
4	Highest marks in Mathematics at XII Science amongst students from NCL English Medium School	Sidmul Shalaka

Sr. No.	Criteria	Name
5	Highest marks in Physics at XII Science	Sidmul Shalaka
6	Highest marks in Chemistry at XII Science	Bijalani Madhavi
7	Highest marks in Biology at XII Science	Magdum Sneha
8	Highest marks in PCM at XII Science	Bijalani Madhavi
9	Highest marks in Computer Science at XII Science	Avhad Priya
10	Highest marks in Electronic Science at XII Science	Sant Rohit
11	Highest marks in Information Technology at XII Science	Kalyil Neethu Geogre Koshy
12	Highest marks at XII Science, Merit admission to Engineering, Student of P.E.S.'s School	Gavasane Ritu M.
13	Highest marks at XII Science, Merit admission to Medical, Student of P.E.S.'s School	Bijalani Madhavi
I	Students Passing FYBA	
1	Highest total at FYBA	Edirisinghe Pamodi
2	Highest marks in General English at FYBA & admission to Special English at SYBA in this college	Shadrach Jurinesz
J	Students Passing SYBA	
1	Highest total at SYBA	Bhalerao Kapil Hiranman
2	Highest marks in History (Special / General) at SYBA and admission to TYBA in this College	Chavan Vishal
K	Students Passing TYBA	
1	Highest Total at TYBA	Shinde Vrushali S.
2	University rank / University Prize at TYBA	
3	Highest marks in Special English at TYBA	Sengupta Anand A.
4	Highest Marks in Special Marathi At TYBA	Soman Bhakti D.
L	Students Passing FYBSc	
1	Highest total at FYBSc	Mankar Ganesh D
2	Highest total at FYBSc in A Group (Mathematics group)	Gadgul Shital V.
3	Highest total at FYBSc in B Group (Biology group)	Mankar Ganesh D.
4	Highest marks in Mathematics at FYBSc	Gadgul Shital V.
5	Highest marks in Chemistry at FYBSc	Mandhare Kavita
6	Highest marks in Statistics at FYBSc	Musale Swati A.

Sr. No.	Criteria	Name
M	Students Passing SYBSc	
1	Highest total at SYBSc	Kaur Manjit
2	Highest marks in Physics at SYBSc	Pnmand Priyanka
3	Highest marks in Electronic Sc. at SYBSc	Kokate Harshada
4	Highest marks in Statistics at SYBSc	Patil Swati V.
5	Highest marks in Mathematics at SYBSc	Mohare Ashwini R.
6	Highest marks in Chemistry at SYBSc & admission to TYBSc in this college	Kaur Manjit
7	Highest marks in SYBSc & student of this college from XI to TYBSc	Rajan Thakur
8	Highest marks in Microbiology at SYBSc	Rajan Thakur
N	Students Passing TYBSc / TYBCS	
1	Highest total at TYBSc (Mathematics)	Katariya Neeta
2	Highest total at TYBSc (Statistics)	Gaikwad Kirti
3	Highest total at TYBSc (Physics)	Gurunath Sadu
4	Highest total at TYBSc (Electronics)	Belan Haridini V.
5	Highest total at TYBSc (Chemistry)	Haralkar Sanjay S.
6	Highest total at TYBSc (Chemistry)	Haralkar Sanjay S.
7	Highest total at TYBSc (Botany)	Singh Anand P.
8	Highest total at TYBSc (Zoology)	Dixit Kadambari
9	Highest total at TYBCS Computer Sc.	Subrata Das
10	Deserving needy & Good in academics student of TYBSc Statistics	Samadhan Ghubade
O	Students Passing FYBCom	
1	Highest total at FYBCom	Gala Minal
2	Highest marks in Mathematics at FYBCom	Purohit Kamallesh
P	Students Passing SYBCom	
1	Highest total at SYBCom	Mehta Mitul M.
2	Highest marks in Statistics at SYBCom	
3	Highest marks in Banking at SYBCom	Telang Apoorva H.
4	Highest marks in Economics at SYBCom	Mali Gauri D.

Sr. No.	Criteria	Name
Q	Students Passing at TYBCom	
1	Highest total at TYBCom.	Saboji Neha R.
2	University rank / prize at TYBCom.	
3	Highest marks in Adv. Costing at TYBCom (total II+III)	Saboji Neha R.
4	Highest marks in M. Law at TYBCom.	Kajale Nilesh M.
5	Highest marks in Banking at TYBCom	Sapkal Vaishali
6	Highest marks in Statistics at TYBCom	Kothawala Rupali
7	Highest marks in Accountancy & Auditing TYBCom (total II+III)	Saboji Neha
8	Highest marks in Marketing at TYBCom	Nagarkar Swati
R	Students Passing M. Com	
1	Highest total at M. Com. I	Malpure Pallavi Kantilal
2	Highest total at M. Com II	Changede Sujata Sumatilal
3	University rank at M. Com. II	
S	Students Passing M.A	
1	Highest total at M. A. (English)	Bahal Rachitta Kamal
2	Highest total at M. A. (Marathi)	Doundkar Pragati R.
3	Highest total at M. A. (Geography)	Madake Jitendra V.
4	Highest total at M.A.(Economics)	Dighe Vikas v..
5	Highest total at M.A.(Psychology)	Bawale Amol A.
T	Students Passing M. Sc.	
1	Highest total at M.Sc. I (Microbiology)	Mane Deepali S.
2	Highest total at M. Sc. I (Ele. Sci.)	Erande Prashant
3	Highest total at M. Sc. II (Ele. Sci.)	Gadaria Tejas N.
4	Highest total at M. Sc. (Statistics)	Gawas Sulaksha
5	Highest total at M. Sc. (Botany)	Singh Shweta
6	Highest total at M. Sc.(Chemistry)	Kulkarni Malti M.
7	Highest total at M. C.A.(Computer Sc.)	Thorat Kirti J.
8	Highest total at M.C.S.(Computer Sc.)	Gadgil Saily D.
9	Highest total at M. Sc.(Microbiology)	Chomal Rajesh M.
10	Highest total at M. Sc.(Bio Tech.)	Mahadevkar Diti S.
11	University Rank at MA/MSC/MCS	Thorat Kirti

Other Prizes

Sr. No.	Name of the Student	Criteria	Name of the Prize
1	Kale Akshay Vinayak	Standing 1 st amongst children of Non-teaching staff at Degree / PG examination	Ravishankar Rasane Prize
2	Bichukale Chetan R. Choudhari Gaurav J.	TYBSc Physics student submitting Best Project	H. B. Joshi Prize
3	Gadhawe Pradeep G. Kulkarni Amol S.	TYBSc Electronic student submitting Best Project	A. Gondhalekar Prize
4	Pardeshi Hemant	Student writing the Best Computer Programme at TYBSc Computer Science	R. M. Marathe Prize
5	Manjit Kaur	Best student at TYBSc Chemistry	M. M. Gokhale Prize
6	Priti Wagh	Deserving & studious Girl student of Sr. Wing	Golden Jubilee Fund Prize
6A	Salvi Prasad	Deserving and studious student of Sr. wing	Late Jagannath Kale Prize
7	Shantaram Gawade	Deserving & Studious Student of Comp Sci. Sr.Wing	Late Vinayak Jagannath Kale Prize
8	Kavale Samrudhi	Excellent academic achievement (Sr. wing)	Late Pandurang Vishnu Mahadkar Prize
9	Kate Gopinath J.	Most deserving student of TYBSc Physics	Y. P. Gambhir Prize
10	Katkar Sayali A.	Most deserving student of TYBSc Ele. Sci.	D. Y. Gambhir Prize
11	Bhande Manoj Mohandule Jagannath	Most deserving student of NSS Sr. wing	Late B. P. Satpute Prize
12	Jadhav Rajeshree	Most deserving student of NSS Jr. wing	Late B. S. Pathak Prize
13	Kale Sandeep Chavan Vishal	Deserving student of TYBA doing good work in NSS for two years	Shankar Shelar Prize
14	Alhat Sanjay	Best performance in NSS camp Jr. wing	Late Sadashiv Salunkhe Prize
15	Sapkal Sneha	Best performance in Air wing NCC activities with excellent academic record	Late Sudhabai Shankar Kale Prize

Sr. No.	Name of the Student	Criteria	Name of the Prize
16	Kanyia Babar	Best Sportsman	V.R.Date Prize
17	Chinmay Patil	Deserving and studious student of Jr. wing	Golden Jubilee Fund
18	Bandiwadar Sujata A.	Deserving and studious girl student of Jr. wing	Late Kamalabai Jagannath Kale Prize
19	Bhuruk Akshay T. Shinde Atul B.	Deserving and studious student of XII Class	Late Vishnu Trimabak Tatake Prize
			Late Shankar Ramchandra Kanitkar Prize
20	Miss.Kiran Hendre	Excellent achievements in sports Jr. wing	Late Pandurang Vishnu Mahadkar sport Prize
21	Pethe Kiran	Excellent achievement in sports Sr. wing	Late Pandurang Vishnu Mahadkar sport Prize
22	Prabhune Mandar	Excellent performance in cultural activities Jr. wing	Late Pandurang Vishnu Mahadkar cultural Prize
23	Kanitkar Pranav	Excellent performance in cultural activities Sr. wing	Late Pandurang Vishnu Mahadkar cultural Prize
24	Gaikwad Aniket	Excellent academic achievement Jr. Wing	Late Pandurang Vishnu Mahadkar Prize
25	Gaikwad Kirti	Best Graduate of the year	Principal V K Jog Prize
26	Zalte Gayatri H.	Best Student Jr. Wing	Late Jyotsna Godbole Prize
			Late Sucheta Chirputkar Prize
			Best student Trophy , Memento
27	Thakur Rajan S.	Best student Sr. Wing	Staff Fund Prize
			Late Sucheta Chirputkar Prize
			Veer Sawarkar Prize
			Damodar shield, Memento
28	Bhosale Vivek P.	Best student - Post Graduate Section	Late Prof. G. M. Bansude Trophy

Veena Nargund, Chairperson
Prize Distribution Committee

Gymkhana Department (Senior Wing)

Department of Physical Education and Sports is striving to attain mental health goal with different activities. College has participated in 27 Events. College was winner in Intercollegiate Korfball competition, stood second in Volleyball (M), Netball (M/W) and third in Kabaddi (M) and 4 X 400 Meter Relay.

Gymkhana Managing Committee

Programs of Departments were managed with the help of Gymkhana managing Committee (GMC). GMC consists of representatives from staff members appointed by Principal and student representative related to specific games in which, normally, college participates in the intercollegiate competitions.

1	Shri Inamdar	S.R. Member Office
2	Ashish Patil	U.R.
3	Prafullakumar Bansod	ICSR (Gents)
4	Ujwala Matale	ICSR (Ladies)
5	Radhika Fulambrikar	Ladies Representative
6	Neha Naik	GR (Swimming)
7	Chetan Baramatkar	GR (Hockey)
8	Rutuja Salunkhe	GR (Netball)
9	Rohit Ingawale	GR (Athletics)
10	Tushar Jadhav	GR (Rifle Shooting)
11	Gaurav Patole	GR (Kabaddi)
12	Swapnil Gulhane	GR (Baseball)
13	Rugved Nirgudkar	GR (Basketball)

Interclass Competitions

Interclass competitions were organized for athletes to exhibit their skill. We organized Seven-a-side Hockey Exhibition match for the first time.

Sr. No.	Event	Name of the Player	Class	Division	Place
1	Badminton Singles	Darshan Selot	M.C.S.		First
2	Badminton Singles	Prafulla Chavan	T.Y.B.Com.	C	Second
3	Badminton Singles	Swapnil Kambale (M)	T.Y.B.C.S.	A	First
	Badminton Doubles (W)	Prajakta Phulaware	S.Y.B.C.S.	B	First
4	Badminton Singles	Madhura Joshi	F.Y.B.C.S.		Second
5	Badminton Mix Doubles	Akshada Khadpekar	T.Y.B.Sc.	Biotech	First
6	Badminton Mix Doubles	Prashant Shah	T.Y.B.Sc.	Biotech	First
7	Badminton Mix Doubles	Pritam Naik	S.Y.B.Sc.	Comp.	Second
8	Badminton Doubles (W)	Shruti Pathak	S.Y.B.Sc.	Comp.	First
9	Chess	Aditya Bhagwat	T.Y.B.Com.	C	First
10	Chess	Akshad Dhore	S.Y.B.Sc.	B	Second

11	Chess	Indrajit Kendre	F.Y.B.A.	A	Third
12	Table Tennis	Rahul Naik	F.Y.B.Com.		First
13	Table Tennis	Divijay Jagtap	S.Y.B.Sc.		Second
14	Badminton Doubles (M)	Suraj Dhule	T.Y.B.C.S.	A	First
15	Badminton Doubles (M)	Pratik Pardeshi	S.Y.B.Com.	A	Second
16	Badminton Doubles (M)	Abhishek Karde	S.Y.B.Com.	A	Second
17	Badminton Doubles (W)	Savani Nijsure	S.Y.B.Sc.		Second
18	Badminton Doubles (W)	Priyanka Patil	S.Y.B.Sc.		Second

Interclass Competition: Team Event

1.	Volleyball	Runners Up	T.Y.B.Com.	B
2.	Volleyball	Winner	S.Y.B.Com.	A
3.	Kabaddi	Runners Up	S.Y.B.Com.	A
4.	Kabaddi	Winner	F.Y.B.A.	A
5.	Basketball	Runners Up	T.Y.B.Com.	A
6.	Basketball	Winner	S.Y.B.Com.	D
7.	Football	Runners Up	F.Y.B.Sc. (Com)	A
8.	Football	Winner	T.Y.B.Com.	C

Conduct of Intercollegiate Competition

Intercollegiate Handball (M & W) Competition

College organized intercollegiate competitions for Handball (W) on 5th October 2010 at Fergusson College Ground. Prof. Sudam Shelke, Shri Shiv Chatrapati Awardee in Handball, inaugurated the tournament. Handball (M) competition was organized from 9th to 12th October 2010 on college ground. Total 19 Teams from different colleges participated in the Men Section and 6 Teams in the women section.

Intercollegiate Korfball Competition

Intercollegiate Korfball Competition was organized by our college on 3rd December 2010 where 7 teams participated. Matches were inaugurated by Principal Dr. Rajendra Zunjarrao.

Interzonal Competition (2010-2011)

Handball Men and Women competitions

Interzonal Handball (M/W) competitions were organized by our college on 12th to 14th October 2010 on college ground. Shri Shiv Chatrapati Awardee in handball, Mr. Sudip Waghchoure (ACP, ATS, Mumbai) was the chief guest at the occasion and Dr. Deepak Mane (Asst. Director, Board of Sports, Pune University) was the Guest of Honor. University of Pune sponsored the event by providing token grant of Rs. 14,000/-.

Interzonal Handball (W) Competition was organized on 25th and 26th October 2010 on college ground. Prof. P.G. Dixit, Chairman of the Gymkhana Committee, was the chief guest for the opening ceremony. Teams from Nashik, A'Nagar, Pune District and Pune City participated in this tournament. Pune City Team emerged as the winner of this tournament.

Invitational State Level Intercollegiate Volleyball Competition "Modern Karandak 2010-2011"

"Modern Karandak" the yearly carnival of volleyball players from different colleges from Maharashtra was organized by Modern College, Shivajinagar, Pune from 10th to 12th January 2011 on the occasion of **"National Youth Day"**. This is the second year of the tournament. Tournament was inaugurated by Pune's own International Volleyball player Miss Priyanka Bora. Principal Dr. Rajendra Zunjarrao, Prof. Prakash Dixit (Chairman, Gymkhana Committee) were present on this occasion. Tournament was sponsored by Bank of Maharashtra, Quest Power House, Nu-Life Sports Wear, Mr. Rahul Sandbhor, Poonam Caterers, and Prof. Vinay Sherikar.

Chandrashekhar Agashe College of Physical Education was the winner of the tournament while Sharadchandra Pawar College of Arts and Commerce from Alandi were the runners up. Third place was grabbed by Modern College of Engineering by beating Sanskar Mandir College, Waraje. Mr. Abhay Kachare from C.A.C.P.E. was adjudged a "Best Smasher", Babashaeb Gosavi from Sharadchandra Pawar College, Alandi as "Best Blocker" and Mr. Nilesh Waghmare from Sanskar Mandir college as "Best Player" of the tournament. Mr. Vasant Kale (Chief Manager, Bank of Maharashtra, Pune Region) was the Chief Guest for the Prize Distribution. Principal, Dr. Rajendra Zunjarrao, Prof. Jagdish Chinchore (Secretary, P.E. Society), Mr. Janardhan and Mr. Kulkarni from Bank of Maharashtra, Prof. Kishor Pathare, Prof. Abhijeet Parse, Prof. Akshay Kashid, Prof. Vinay Sherikar and Mr. Ganesh Gawade were present for the Prize Distribution. Mr. Prafulla Bansod (ICSR Gents), Miss Ujwala Matale (ICSR Ladies), Mr. Ashish Patil (UR), Mr. Rohit Ingawale, Mr. Chetan Baramatikar were the lead organizers of the tournament. Dr. Deepak Shendkar worked as Chief organizer and Prof. Deepak Kute worked as the assistant organizer for this tournament.

Best Physique Workshop

Best Physique Workshop was organized on 4th February 2011 for the Amateur Body builders from different colleges of Pune City. Prof. Anil Mare (National Body Builder) from Mamasahab Mohal College, Kothrud and Mr. Manish Sasane (Maharashtra Shri) were the guest speakers. Prof. Anil Mare enlightened the body builders regarding the Special Diet to be taken by the contestants before, during and after the major competitions. He also explained the side effects of doping. Mr. Manish Sasane elaborated the ways and method to do proper exercise. He also explained the proper postures during the posing in the competitions from judges' perspective.

Netball Coaching Camp

For developing the skill of the players, department has taken initiative to organize District Level Netball Coaching Camp for the players. Camp was organized from 16th to 20th January 2011. Total 24 players participated in the coaching camp. Mr. Pranit Shinde (State level Authorized Official and Coach of the Netball Association) and Mr. Prafulla Rokade devotedly trained the players. The immediate result of the camp was that the under nineteen girls' team of our college became the winner of the District Championship organized by Pune District Netball Association, at Rajgurunagar, Pune and the boys team secured second place.

Best Physique Competition: "Modern Shree"

Best physique competition of our college was conducted on 9th February 2011 at Assembly Hall. Competitions were inaugurated by Dr. Rajendra Zunjarrao. Prof. Deshmukh, Vice-principal, was also present for this competition. Prof. Anil Mare, Prof. Vikram Phale and Mr. Manish Sasane worked as official for the competition. Shri Akshay Walke (S.Y.B.Com.) was judged as Modern Shri and Shri Abhijit Gawade (F.Y.B.A.) as Best Poser and Second Place and Shri Vivek Bhise (F.Y.B.C.A.) as third place.

Annual Prize Distribution Ceremony

Annual Prize Distribution function was organized on 17th February 2011. Prof. Mrs. Shobha Bhagat (Shiv Chatrapati Awardee- Kabaddi) was the Chief Guest and Mr. Nandakishor Ekbote, presided over the function. Meritorious sports persons were felicitated at this moment. List of these players is as follows,

INTERCOLLEGIATE LEVEL PERFORMER

1. Asif Tamboli	F.Y.B.A.	Volleyball	
a. Intercollegiate Volleyball Competition			Silver Medal
2. Sharukh Shaikh	F.Y.B.A.	Athletics	
a. Intercollegiate Athletics 4 X 400 Meter Relay			Bronze Medal
3. Gaurav Patole	F.Y.B.A.	Kabaddi	
a. Intercollegiate Kabaddi Competition			Bronze Medal
4. Prashant Kamble	F.Y.B.A.	Kabaddi	
a. Intercollegiate Kabaddi Competition			Bronze Medal
5. Tushar Jadhav	F.Y.B.Com.	Netball	
a. Intercollegiate Netball Competition			Silver Medal
6. Shripad Chandane	F.Y.B.Com.	Volleyball	
a. Intercollegiate Volleyball Competition			Silver Medal
7. Rohit Bhivare	F.Y.B.Com.	Athletics	
a. Intercollegiate Athletics 4 X 400 Meter Relay			Bronze Medal
8. Manoj Jagtap	F.Y.B.Com.	Kabaddi	
a. Intercollegiate Kabaddi Competition			Bronze Medal
9. Sachin Chavan	F.Y.B.Sc.	Kabaddi	
a. Intercollegiate Kabaddi Competition			Bronze Medal
10. Nikita Mahajan	F.Y.B.Com.	Tennis	
a. Intercollegiate Tennis Competition Team			Bronze Medal
11. Rohit Bora	F.Y.B.Com.	Korfball & Netball	
a. Intercollegiate Korfball Competition			Silver Medal
b. Intercollegiate Netball Competition			Silver Medal
c. District Level Under 19 Netball Competition Rajgurunagar			Silver Medal
12. Sumit Vetal	S.Y.B.A.	Kabaddi	
a. Intercollegiate Kabaddi Competition			Bronze Medal

13. Nikhil Bhorde	S.Y.B.Com.	Volleyball	
a. Intercollegiate Volleyball Competition			Silver Medal
14. Rohit Ingavale	S.Y.B.Com.	Volleyball & Athletics	
a. Intercollegiate Volleyball Competition			Silver Medal
b. Intercollegiate Athletics 4 X 400 Meter Relay			Bronze Medal
15. Abhishek Karde	S.Y.B.Com.	Kabaddi	
a. Intercollegiate Kabaddi Competition			Bronze Medal
16. Pratik Pardeshi	S.Y.B.Com.	Kabaddi	
a. Intercollegiate Kabaddi Competition			Bronze Medal
17. Shreyash Pathak	S.Y.B.Sc.	Netball	
a. Intercollegiate Netball Competition			Silver Medal
18. Digvijay Jagtap	S.Y.B.Sc.	Volleyball	
a. Intercollegiate Volleyball Competition			Silver Medal
19. Hrushikesh Shinde	T.Y.B.A.	Athletics	
a. Intercollegiate Athletics 4 X 400 Meter Relay			Bronze Medal
20. Prakash Barde	T.Y.B.A.	Athletics	
a. Intercollegiate Athletics 4 X 400 Meter Relay			Bronze Medal
21. Atul Bhosale	T.Y.B.Com.	Volleyball	
a. Intercollegiate Volleyball Competition			Silver Medal
22. Mahesh Shinde	T.Y.B.Com.	Kabaddi	
a. Intercollegiate Kabaddi Competition			Bronze Medal
23. Pravin Padale	T.Y.B.Com.	Kabaddi	
a. Intercollegiate Kabaddi Competition			Bronze Medal
24. Amol Bawale	M.A. I	Kabaddi	
a. Intercollegiate Kabaddi Competition			Bronze Medal
25. Sachin Shikare	M.A. II	Volleyball	
a. Intercollegiate Volleyball Competition			Silver Medal

INTERZONAL / STATE LEVEL PERFORMERS

1. Avinash Ranpise	F.Y.B.A.	Wrestling	
a. Interzonal Wrestling Competition			Participation
2. Rohit Dhamale	M.Com. I	Kabaddi	
a. Interzonal Kabaddi Competition			Participation
3. Anil Bankar	M.C.A.	Wrestling	
a. Interzonal Wrestling Competition			Participation
4. Vikrant Jagtap	S.Y.B.Com.	Softball	
a. State Softball Competition		Gondiya	Participation
5. Vishwesh Karambalekar	S.Y.B.Com.	Softball	
a. State Softball Competition		Gondiya	Participation

6.	Kunal More	T.Y.B.Com.	Kabaddi	
	a. Interzonal Kabaddi Competition			Participation
7.	Ameya Patil		Judo	
	a. Interzonal Judo Competition			Participation
8.	Rutuja Salunkhe	S.Y.B.Com.	Netball	
	a. Intercollegiate Netball Competition			Silver Medal
	b. Interzonal Netball Competition, Rajgurunagar			Silver Medal
9.	Pritam Naik	S.Y.B.C.S.	Volleyball & Korfball	
	a. Intercollegiate Volleyball Competition			Silver Medal
	b. Interzonal Volleyball Competition	Baramati		Gold Medal
	c. Intercollegiate Korfball Competition			Silver Medal
10.	Chetan Baramatikar	S.Y.B.Com.	Softball/Baseball	
	a. Interzonal Softball Competition Daund			Silver Medal
	b. Interzonal Baseball Competition	Pune		Gold Medal
11.	Shashi Pillay	S.Y.B.Com.	Hockey	
	a. Interzonal Hockey Competition	Pune		Gold Medal
12.	Kamlesh Pardeshi	S.Y.B.Com.	Karate	
	a. State Level Karate Team KATA Competition Thane			Gold Medal
	b. State Level Karate Individual KUMITE Competition Thane			Silver Medal
	c. State Level Karate Individual KATA Competition Thane			Silver Medal
	d. State Level Karate Team KUMITE Competition Thane			Bronze Medal
13.	Rohan Mallelwar	S.Y.B.Sc.	Netball	
	a. Intercollegiate Netball Competition			Silver Medal
	b. Interzonal Netball Competition	Rajgurunagar		
14.	Nilesh Jadhav	T.Y.B.Com.	Hockey	
	a. Interzonal Hockey Competition	Pune		Gold Medal
15.	Ashish Patil	T.Y.B.Com.	Volleyball	
	a. Intercollegiate Volleyball Competition			Silver Medal
	b. Interzonal Volleyball Competition	Baramati		Gold Medal
16.	Sagar Bhalgat	S.Y.B.Sc.	Shooting	
	a. Intercollegiate Shooting Competition			Silver Medal
	b. Interzonal Shooting Competition	Pune		Participation
17.	Wasim Shaikh	S.Y.B.Com.	Athletics & Volleyball	
	a. Intercollegiate High Jump Competition			Gold Medal
	b. Interzonal High Jump Competition	Pune		Gold Medal
	c. State Level High Jump Competition	Akola		Gold Medal
	d. Inter University Ashwamedh Competition			
	e. Intercollegiate Volleyball Competition			Silver Medal

NATIONAL LEVEL PERFORMER

1. **Shital Yadav** F.Y.B.Com. **Tennis**
 - a. Intercollegiate Lawn Tennis Competition Team Bronze Medal
 - b. State Level Lawn Tennis Competition Parbhani Bronze Medal
 - c. Nation Lawn Tennis Competition Bhopal (M.P.) Semifinal
2. **Swapnil Gulhane** F.Y.B.Sc. **Baseball & Softball**
 - a. Interzonal Baseball Competition Pune Gold Medal
 - b. Inter University Baseball Competition Participation
 - c. State Softball Competition Nashik Silver Medal
3. **Tejas Khivsare** F.Y.B.Sc. **Netball**
 - a. Intercollegiate Netball Competition Silver Medal
 - b. Interzonal Netball Competition Rajgurunagar
 - c. Inter University Netball Competition Chandigarh Participation
4. **Amruta Dashwant** M.A. I **Shooting**
 - a. Open National Shooting Championship Delhi Participation
5. **Smita Dhole** M.A. II **Korfball**
 - a. Intercollegiate Korfball Competition Silver Medal
 - b. Interzonal Korfball Competition Junnar Gold Medal
 - c. All India Inter University Korfball Competition Chandigarh Participation
6. **Dipti Kadam** M.Sc. I **Korfball, Netball & Volleyball**
 - a. Intercollegiate Korfball Competition Silver Medal
 - b. Interzonal Korfball Competition Junnar Gold Medal
 - c. All India Inter University Korfball Competition Chandigarh Participation
 - d. Interzonal Volleyball Competition Saswad Silver Medal
 - e. Intercollegiate Netball Competition Gold Medal
 - f. Interzonal Netball Competition Rajgurunagar Silver Medal
7. **Sheetal Dhamale** M.Sc. II **Korfball, Netball & Volleyball**
 - a. Intercollegiate Korfball Competition Silver Medal
 - b. Interzonal Korfball Competition Junnar Gold Medal
 - c. National Korfball Competition Nagpur Participation
 - d. Intercollegiate Netball Competition Gold Medal
 - e. Interzonal Netball Competition Rajgurunagar Silver Medal
 - f. Interzonal Volleyball Competition Saswad Silver Medal
8. **Prafullakumar Bansod** M.C.A. **Tennis Volleyball & Volleyball**
 - a. Intercollegiate Volleyball Competition Silver Medal
 - b. Interzonal Volleyball Competition Baramati Gold Medal
 - c. National Tennis Volleyball Competition Dholpur (Rajasthan) Participation
9. **Ketaki Bhawe** S.Y.B.Com. **Korfball & Netball**
 - a. Intercollegiate Netball Competition Gold Medal

	b. Interzonal Netball Competition	Rajgurunagar	Silver Medal
	c. Intercollegiate Korfball Competition		Silver Medal
	d. Interzonal Korfball Competition	Junnar	Gold Medal
	e. Inter University Korfball Competition	Chandigarh	Participation
10.	Ujjawala Matale S.Y.B.Com.	Korfball	
	a. Intercollegiate Netball Competition		Gold Medal
	b. Interzonal Netball Competition	Rajgurunagar	Silver Medal
	c. Intercollegiate Korfball Competition		Silver Medal
	d. Interzonal Korfball Competition	Junnar	Gold Medal
	e. Inter University Korfball Competition	Chandigarh	Participation
11.	Akshay Deshpande S.Y.B.Com.	Table Tennis	
	a. Pune District Championship	Semifinal	
	b. Maharashtra State Championship	Nanded	Participation
	c. Maharashtra State Championship	Mumbai	Participation
	d. Open National Championship	Nagpur	Participation
12.	Digvijay Salunkhe S.Y.B.Com.	Volleyball	
	a. Intercollegiate Volleyball Competition		Silver Medal
	b. Interzonal Volleyball Competition	Baramati	Gold Medal
	c. Inter University Volleyball Championship		Participation
13.	Rugved Nirgudkar S.Y.B.Com.	Korfball & Netball	
	a. Intercollegiate Netball Competition		Silver Medal
	b. Interzonal Netball Competition	Rajgurunagar	Silver Medal
	c. Intercollegiate Korfball Competition		Silver Medal
	d. Interzonal Korfball Competition	Pune	Silver Medal
	e. Open National Korfball Competition	Nagpur	Participation
14.	Tanay Shah S.Y.B.Sc.	Korfball	
	a. Intercollegiate Netball Competition		Silver Medal
	b. Interzonal Netball Competition	Rajgurunagar	Participation
	c. Intercollegiate Korfball Competition		Silver Medal
	d. Interzonal Korfball Competition	Pune	Silver Medal
	e. Inter University Korfball Competition	Chandigarh	Participation
15.	Neha Naik M.Com.I	Diving	
	a. Intercollegiate Diving Competition	Gold Medal	
	b. Interzonal Diving Competition	Nashik	Gold Medal
	c. Inter University Diving Competition	Kolkata	4th Place
16.	Kiran Pethe M.Com.I	Judo	
	a. Intercollegiate Judo Competition		Gold Medal
	b. Interzonal Judo Competition	Pune	Gold Medal
	c. Inter University Judo Competition	Pune	Silver Medal

17. Sonam Bhambure	M.Com.I	Judo	
a. Intercollegiate Judo Competition			Gold Medal
b. Interzonal Judo Competition	Pune		Gold Medal
c. Inter University Judo Competition	Pune		Silver Medal
18. Kanhaiya Babar	M.A. I	Shooting	
a. Intercollegiate Shooting Competition			Silver Medal
b. Interzonal Shooting Competition	Pune		Silver Medal
c. All India Inter University Competition	Gwalior		Silver Medal
d. Open National Shooting Competition	Delhi		Silver Medal

Department of Physical Education and Sports is very thankful to Principal, Vice Principal, Office Superintendent, University and Pune City Zonal Authorities, U.R., ICSR, Gymkhana Representatives, Sponsors, Office Staff, and all non teaching staff for their co-operation for the successful accomplishment of the programs of the department.

Teachers' achievements

Dr. Deepak Shendkar (H.O.D.)

International Seminar

1. Worked as **member of Panel Discussion** on "Physical Education at Global Context" organised by S.P. College, Pune (Date: 11th to 13th January 2011)
2. Participated in International Seminar on "Mind and Beyond.... A Traditional Yogic Approach" organized by Lonavala Yoga Institute on 17th January 2011.

National Seminar

1. Worked as **Chairperson and Co-chairperson** for the paper Presentation Session of the "**National Congress on Physical Activity, Fitness and Health**" organized by Department of Physical Education, Pune University. (Date: 11th and 12th March 2011)
2. Invited as **Resource person** at "**National Seminar on Software based Statistical Application in Physical Education**" Organized by Ramakrishna Missions Vivekanand University, Coimbatore. (Date: 17th & 18th December 2010)

State Level Seminar

1. Worked as **resource person** at State level seminar on wellness organized by Shrimati V.K.T. College of Arts, Science and Commerce, Deolali Camp, Nashik (Date: 18th January 2011)

Worked as Selection Committee member of the following Event

1. Intercollegiate Baseball (M/W)
2. Intercollegiate Cycling (M/W)
3. Intercollegiate Pistol Shooting and Rifle Shooting (M/W)
4. Intercollegiate Softball (M/W)
5. Intercollegiate Chess (M/W)
6. Intercollegiate Rowing and Kayaking (M/W)
7. University Baseball (M)

Worked as manager of the Following Event

1. Intercollegiate Netball (M/W)

Working as member of

1. M.Phil. Committee (Physical Education) of Department of Physical Education, Pune University.
2. Executive Committee Member of the Pune City Zonal Sports Committee.
3. Joint Secretary of Pune District Baseball Association.
4. Secretary of Pune University Physical Education Teachers' Association
5. Worked as member of Ph.D. Course work of Physical Education of the Pune University

Worked as Resource Person at

1. Refresher course organized by Department of Physical Education, Pune University, Pune.

Delivered Guest Lecture at

1. Workshop and Seminar of Director of Physical Education and Sports organized by Amrutwahini Engineering College, Sangamner. (Date: 29th March 2011)
2. Delivered lecture at Physical Education course organized by M.U. College, Pimpri, Pune.

Dr. Deepak Shendkar,
Director, Physical Education and Sports.

Glimpses of Gymkhana activities

Department of Physical Education and Sports

(Jr. Wing)

We are very proud to state that 210 players of Junior College participated in team events as well as individual events at the Inter school and various levels for the year 2010-11 organized by District Sports office and Municipal Corporation.

Team Events

Our Net Ball Boys and Girls team gave a tough fight in the finals and both teams got winner prize in the Inter school under 19 championships and both teams were selected for Inter Zonal Tournament which was held at Rajgurunagar. Our Girls team got Runners-up. Girls team was selected for the Inter State tournament which was held at Nashik. This was the first State championship and Girls got Runners-up Prize for the said Competition.

The following players were in the team

BOYS : 1. Sachin Shinde, 2. Amar Kulkarni, 3. Sagar Sant, 4. Gaurav kamble, 5. Pawan Vadhe, 6. Abhishek Ghamande, 7. Sameer Jangle

GIRLS : 1. Gayatri Zalte, 2. Vinodini Naidu, 3. Tejaswini Gujar, 4. Neha Wadrere, 5. Sonali Nalawade, 6. Jotyasana Nalawade, 7. Apeksha Jamdal, 8. Rutuja Gunwant, 9. Ashwarya Shetty, 10. Tejashri Gupta, 11. Pooja Garg

Vinodini Naidu was selected for the national tournament.

Our Lawn Tennis team players did a good job for the Inter School Tournament. Yesh Deshpande stood 2nd, Sumit Shinde stood 3rd and Bruhad Mankad stood 4th and were selected for the Inter Zonal tournament which was held at Solapur.

Sumit Shinde stood 2nd and Bruhad Mankad stood 3rd. Both were selected for state tournament which was held at

Mumbai. Their excellent performance due to both were selected for National Tournament which was held at Balewadi Sports Complex, Pune. They did very well and got silver medal for the Maharashtra State.

Individual Events

1. Kiran Hendre : Class XI Yoga Inter School under 19. 1st place at Zonal, State and selected for School National Competition held at Gujarat.

Selected for open National tournament which was held at Goa. Selected for Asian Yoga competition which will be held in the month of June 2011.

2. Rutuja Gunwant : Roller Ball. District tournament selected for the state tournament which was held at Jalgaon. She lead the Maharashtra Girls Roller Ball team.

3. Mayuri Jambulkar : Weightlifter. Stood 1st in under 19 age group in inter school tournament and at zonal tournament. At state level she stood 6th. Selected for S.A.I. tournament.

4. Amar Kulkarni : Basket ball player selected for the state tournament after zonal and inter school competition.

5. Manish Patel : 100 mts runner. 2nd inter school tournament.

6. Nupur joshi : Roller skater. Inter school competition and zonal tournament held at Pune, and selected for state tournament.

7. Aditya Kadam : Hammer Thrower. 2nd in inter school tournament

8. Rohan Joshi (12th Comm.) : 5th rank inter school chess competition. Selected for state tournament from Pune district. Selected for Grand Master ranking competition held at Aurangabad.

9. Nikhil Kshirsagar (12th Sci.) : Selected from Pune dsist. Fencing association to represent state tournament.

10. Uday Baramatikar (12th Arts) :
Selected for state hockey tournament.

11. Ajinkya Yadav (11th Comm.) :
Interschool under 19 weightlifting winner and inter zonal selected.

12. Shaunak Dabadghav (12th Sci.) :
Net Ball player member of inter school winner and inter zonal runner up team. Selected for state from (open dist.) Pune dist.

13. Shymal Chaudhari (11th Sci.) : Inter School Judo under 19, (41kg. group) Silver medal.

14. Kashmiara Mahadar (11th Sci.) :
Kick Boxing inter school silver medal.

15. Kiran Memane (11th Comm.) :
Taikwando interschool under 19 group Bronze medal.

This year too the inter class tournament for the individual and team events were conducted as per our tradition. The students from various classes participated actively. This competition was organized by our G.R. & I.C.S.R.

The Result was as follows:

Team Events

1. Foot Ball (six a-side) - XI J - XI H
2. Volley Ball (Boys) - XI F - XI E
3. Volley Ball (Girls) - XI A - XI H
4. Basket Ball (Boys) - XII H - XII K
5. Basket Ball (Girls) - XI AE - XI H
6. Kabaddi - XII A - XII B

Individual Events

1. **Chess -**
Winner - Patil Darshan (XI E)
Runners-up - Akshay Jadhav (XI E)
2. **Table-Tennis (Single)**
Winner - Joshi Kartik (XI K)
Runners-up - Bandal Gaurav (XI C)
3. **Badminton (Single-Boys)**
Winner - Patil Manish (XI E)
Runners-up - Randive Sudarshan (XII F)

4. Badminton (Single-Girls)

Winner - Bela Deshpande (XI AE)

Runners-up - Sayali Vaze (XI G)

5. Badminton Doubles (Boys)

Winner - Shreyash Bhamre (XI C),
Akshay Biniwale (XI C)

Runners-up - Jonathen Ben (XI AE),
Anurag Nambior (XI)

6. Badminton Doubles (Girls)

Winner - Amruta Parab (XI J),
Sayali Vaze (XI G)

Runners-up - Arati Shinde (XI I),
Charul Saha (XI G)

7. Badminton (Mix)

Winner - Jonathen Ben (XI AE),
Bela Deshpande (XI AE)

Runners-up - Anurag Nambior (XI AE),
Riya Gupta (XI AE)

Physical Education examination was conducted at the end of first and second term for the standard XII and annual examination for standard XI.

- V. M. SHERIKAR

- D. S. KUTE

NCC

Strength of NCC Cadets :

1. Army Wing	50
2. Army SW	05
3. Naval Wing	40
4. Air Wing	4

Total = 99

Army Wing :

This has been a very momentous year for Modern College NCC unit. Under the leadership of Lt. B. B. Yenage and SUO Rohan Deuskar, cadets of 36 MAH BN Army, Modern College participated in the following activities and camps:-

Lt. B B Yenage completed Refreshers course at OTA , Kamptee from 23rd Oct to 25th Nov. and scored 'Alpha' Grade in the Training. Ex Cadet JUO Rohit Ingawle also underwent SSB training at OTA, Kamptee.

1. JUO Aditya Zaware participated in National Integration Camp held at Kohima, Nagaland from 20th May to 2nd June 2010.
2. SUO Rohan Deuskar and JUO Kedar Khole participated in Annual Training Camp held at Kanhe phata from 4th to 15th June 2010. They won as runners up in quiz competition and gold medal as Duty NCO.
3. 8 cadets of our college were selected for 'Guard of Honour' to Col. A. K. Thapa during Adam inspection of 36 MAH BN on 2nd June 2010.
4. SGT Kamlesh Pardeshi participated in Thal Sainik Camp at Kanhephata from 4th to 15th June 2010.
5. 4 Cadets of our college represented 36 MAH BN during DDG's visit to Pune Group HQ on 13th July 2010.
6. 32 cadets participated in Tree Plantation programme held at Modern College of Agri-Biotechnology, **Dakhane, Paud, Pune.** on 25th Aug. 2010.
7. 4 cadets participated in Pre- RDC held at 38 Mah BN, NCC, Solapur from 24th Sept. to 3rd Oct 2010.
8. 16 cadets participated in ATC II held at Annasaheb Waghire College , Otiur from 2nd to 11th Oct 2010 . CSM Shriram Ramane was awarded silver medal in map reading competition and silver in cultural programme SGT.Ganesh Honwad won gold medal as Best Cadet.
9. 21 cadets participated in ATC III held at Balewadi, Pune from 27th Oct. to 5th Nov. 2010. Modern College won the Best college trophy'. CDT Manoj Deshmukh won gold medal in firing competition . Cash Prize Rs.500 for best turnout was given to Modern College. Omkar Nevase was awarded the Best Cadet .
10. SGT. Ganesh Honwad participated in special cultural camp, held at Pune Group HQ from 1st Nov. to 11th Nov 2010.
11. 3 cadets completed the Army Attachment camp held at MIRC, Ahmednagar from 8th to 22nd Nov 2010.
12. 17 Cadets worked as volunteers in Pune International Marathon held on 5th Dec. 2010.
13. 16 Cadets were chosen to attend the 'Vijay Divas' ceremony at National War memorial, Ghorpadi, Southern Command on 16th Dec. 2010.
14. NCC Cadets of 36 MAH BN, Modern College successfully conducted a blood Donation camp on 30th Dec. 2010. Lt. Col . M. C. Muthanna (officer in command) of 36 Mah BN inaugurated the function and motivated the Cadets.
15. 3 Cadets attended and completed The 'Avhan' camp held at Mumbai University from 24th Dec 2010 to 1st Jan 2011. CDT Nishant Joshi won the First Prize for Best Cadet Competition.
16. CDT Nishant Joshi, First year Army NCC Cadet awarded Gold Medal for Best Cadet in AVHAN (Disaster Management and Relief Camp) held at Mumbai University from 25th Dec 2010 to 31st Dec 2010.

Last year two Cadets JUO Ratan Shetty , JUO Rahul Shelar have excelled with Alpha grade in 'C' certificate . This Year 22 will be appeared for 'B' Certificate Examination held on 12th and 13th Feb. 2011 and 17 Cadets appeared for 'C'

Certificate Examination held on 19th and 20th FEB 2011.

Naval Wing

This has been a very momentous year for Modern College NCC unit. Under the leadership of Sub Lt. A.V. Kamble and Cdt. Capt Swapnil Aute, cadets of 3rd Mah Naval Unit, Modern College participated in the following activities and camps:-

1. P.O Ajinkya Shewale Cdt. Gopal Mehra participated in National Integration Camp held at Aurangabad.
2. 15 cadets of our college participated in A.T.C. camp 17th Aug. 2010 to 27th Aug. 4th place in ship-modeling completion.
3. 4 Cadets of represented 36 MAH BN during DDG's visit to Pune Group HQ on 13th July 2010.
4. 20 cadets participated in Tree Plantation programme held at Kanhe Phata on 24th Aug. 2010.
5. Cadet Madhukar Mali participated in Pre- RDC held at NCC, Solapur from 24th Sept. to 3rd Oct. 2010.
6. 20 Cadets participated in ATC II held at Balewadi, Pune from 15th Oct. to 26th Oct. 2010.
Modern College got runner up trophy in tug-of-war competition.
7. 2 SW Cadets participated in pre NSC held at Mumbai.
8. 20 Cadets participated in police training programme organized by Maharashtra police in the 2nd and 3rd week of December 2010.
9. Cadets participated in blood donation camp organized by NCC and NSS on 30th Dec. 2010

Air Wing -

1. CDT Kaustub Bhakey of Second Year Air Wing NCC participated in Youth Exchange Programme held at Maldives in Nov. 2010. He also participated in

RDC 2010 and honored as all over India Best Cadet by Hon. Prime Minister Dr. Manmohan Singh.

2. CDT Sneha Sapkal, II Year Air Wing NCC Cadet participated in Republic Day Camp 2011 held at New Delhi on 26th Jan 2011. She Participated in Drill Squad and Cultural.

Lt. B. B. Yenage **Lt. A. V. Kamble**
NCC Officer, Army NCC Officer, Naval

National Service Scheme

(Not Me But You)

Regular Activity

The NSS unit Senior wing has a sanctioned Unit of 250 student volunteers from last year. Students from all the streams i.e. Arts, Commerce Science, Computer Science, Agri- biotechnology voluntarily participated in this scheme.

The Regular activities consisted of the following:

20th June 2010- Anti Drug Day Celebration: Pune Police and few NGOs organized this function at Shivajinagar Headquarter. Our NSS volunteers, Program officers and Principal Dr. R.S. Zunjarao supported this activity and also actively participated. Hon'ble Prataprao Pawar, Pune C.P. Dr. Satya Pal Singh, Dr. Anil Avachat & Marathi actress Namrata Kulkarni were present for this activity. Pune Police also felicitated our Principal.

24th July 2010- Tree Plantation: Our NSS volunteers planted around one hundred different tree plants in the campus of 'Agri-Biotech' college at Kule-Dakhane (Paud). Plantation done at the hands of Vice Principal Prof. Sharad Choudhari. Principal Dr. R.S. Zunjarao & Vice – Principal Prof. Shyamkant Deshmukh guided & inspired the students carry out this activity.

9th August 2010-Remembarence of Hiroshima & Bhopal Gas Tragedy : A film show and guest lecture was organized for student volunteers. Mr. Satyanath Sarangi – a social worker delivered a very effective lecture on the topic –‘Lessons from Bhopal Gas Tragedy’. Students really got impressed by his talk. After the lecture – Mr. Niraj Jain carried out a question answer session on the above topic.

14th August 2010 – Inauguration of NSS Unit :On this occasion our Principal Dr. R. S. Zunjarrao inspired students for their active participation in NSS and also explained the importance of NSS in college life.

The Chief guest Hon’ble –Rajendra Dahale(DCP –Crime Branch,Pune) also guided the students on the topic –“Cyber Crime”. The students were informed about the cyber laws laid by Govt. of India. Another guest and our past student Mrs. Seema Kalantri also delivered a very informative talk on the topic – “Student & Social Activity”.

15th August 2010 –Celebration of Independence Day: After the flag hosting a one act play **Debu** was performed–by respected Palve Guruji. He demonstrated the life and mission of Saint Gadge Baba. All the volunteers as well as the teachers were really impressed by him.

17th August 2010 – Mangala Gauri Program: Sanskruti Group from Ichalkaranji lead by Mrs. Deepali Phadke, performed a variety program in college campus on ‘Mangala Gauri’. A group of lady teachers and students actively participated in this program.

25th August 2010 –Tree Plantation: On the theme of “My Earth, My Duties” promoted by **NSS unit of Pune University and Government of India-**our NSS volunteers planted 50 different

tree plants in our college campus. Principal Dr. R.S. Zunjarrao promoted and inspired students. Prof. Ingole of Botany department supported this activity. After tree plantation a street play was organized by a social worker group from Pune. Hon’ble M.S. Jambhule (NSS Regional Director), Hon’ble Malkhedkar (NYK Unit,Pune Region) and Prof. Babasaheb Dudhabhate were present for this activity.

25th September 2010 – Drama on –‘Mulgi Zali Ho’: Lokayat group and NSS volunteers performed a drama on above theme. They emphasized the status of women in society and on the mindset of society about ‘daughter's birth’.Mrs Alka Joshi directed this drama.

07th September 2010- HIV/AIDS Workshop: Red Cross Society Pune division and a group of NSS volunteers successfully organized a one day workshop on above topic at our college. In this workshop lectures, question –answer session and slide show was included.

24th September 2010 - Day Celebration: Prof. Dr. Sudhir Ujalambkar delivered a lecture on the topic –*Culture and Social Work* . He oriented students on the topic of ‘Role of NSS in Student Life’. Principal Dr. R. S. Zunjarrao also addressed the volunteers on the topic – ‘Selflessness’ and also told them the importance of sacrifice and hard work in student life.

1st October 2010 – Cleanliness Drive: On the occasion of ‘Mahatma Gandhi’s’ birth anniversary the NSS volunteers cleaned all the classrooms, porch, and campus. They also cleaned the utensils and equipments of NSS unit. After this a prayer was organized in NSS office.

16th October 2010 Walk-a-thon:- Sancheti Hospital organized a rally having a theme “Fight Arthritis” from Sancheti Hospital to Modern College Sports ground. Around

1000 students and 100 teachers and patients, Sancheti staff members participated in this rally. This rally was headed by Hon'ble Dr. Shakera Inamdar - NSS Coordinator, Pune University, Marathi film actress Sonali Kulkarni and Sancheti's director Mr. Rahul Sancheti. 50 students and NSS P. O. Prof. P. S. Varade from our college participated in this rally.

16th November 2011 - Indra Dhanushya Shobha Rally: Pune University organized this rally from Agriculture College to main building of University on the occasion of **Indra -Dhanushya** - a cultural competition . Our college sponsored this rally. Around 2000 students including participants, volunteers, and supporters participated the rally. 50 students and both the NSS P.O. also participated in this rally.

28th November 2011 - Sadbhavana cycle rally: Pune University organized this rally from Pune University Main building to Khanwadi, Saswad on the occasion of Birth Anniversary of Mahatma Phule. 150 students from different colleges of Pune city participated in this rally. 15 students and NSS P.O. Prof. P.S. Varade participated in this rally.

Celebration of National Sampradayik Sadbhavana Day: On the occasion of this day Prof. Dr. Sudhir Ujalambkar delivered a talk on 'Joy of Giving'. He guided students on different types of charity and its importance in life .The students were inspired by his talk. After his talk the students collected a voluntary donation (money) from different students and staff members and it was sent to New Delhi.

7th December 2010-Celebration of Human Rights Week: A group of volunteers from our college and Fergusson College performed a *street play* on theme

'Environment and Human Rights'. At the same time a poster presentation on the above theme was held. The whole session was conducted by Prof. Sandhya Vartak.

30th December 2010- Blood Donation Camp: This year NSS and NCC units of our college jointly organized a blood donation camp. This camp was organized in co-operation with **Blood Bank of Poona Serological Institute** . One hundred thirteen donors (Students, Teachers, and Non-teaching staff) participated and donated blood in this camp.Lt. Colonel Mr. Muthanna inaugurated the camp in the presence of respected Principal Dr. R.S. Zunjarrao and Vice-Principal Prof. S.R. Choudhari. A separate camp of **Hemoglobin test** for female students was organized as a part of this camp. Those students whose Hb was found less were guided about the improvement in Hb percentage.

03rd January 2011 - Celebration of Savitribai Birth Anniversary: On this day, Principal Dr. R.S. Zunjarrao paid tribute garland to Savitribai Phule photo and delivered a small speech on the great work done by Savitribai for women in society. Prof. Nisha Bhandare also spoke Savitribai's life and inspired the students. On the same day, an essay competition was organized on "*Savitribai and today's women*".

12 to 19th January 2011 - Celebration of National Youth Week (Youth Saptah) :

12th Jan. 2011: As a part of "Youth Saptah" our NSS unit celebrated the birth anniversary of Swami Vivekananda. (On this occasion N.M. Naidu delivered a talk on the topic – "Swami Vivekananda and 21st Century. He emphasized Swami Vivekananda's views about role of youth in nation building. Prof. S. K. Ujalambkar,

Prof. R. V. Kulkarni, Vice Principal Mrs. Nayana Kulkarni, Prof. Mrs. Sunita Purohit, Prof. Vaishampayan and NSS P.O. – Prof. P.S. Varade and Prof. Mrs. N.K. Bhandare were present.

18th January 2011: As a part of Youth Saptah Mr. S.S. Gore Ex-cashier of our college expressed his experience about Anandvan titled as “Tour to Anandvan”. The students found this sharing very informative and interesting.

31st January 2011-One Day Regional Workshop On Gender Equality:

As a part of **value education** a one day workshop was organized under the guidance of NSS unit of Pune University. The workshop was inaugurated at the hands of Hon’ble Dr. Shakera Inamdar (NSS Coordinator, University of Pune). The Lokayat group performed a drama and conducted a group discussion on above subject. The group discussion was enjoyed by all the participants. After this, a small movie was played. Participants presented their views and opinions about the theme. 204 students from different colleges participated in this workshop.

Participation in Workshop/Seminars :

- 1 Mr. Sanketkumar Londhe and Mr. Sandip Kale participated in Andhashradha Nirmulanconference. organized by - SRT University
- 2 Mr. Omkar Hajare was the leading participant at State Level Camp, organized by Nagpur University
- 3 Mr. Jagannath Mohundale participants in University level camp, organized by Daund College & University of Pune
- 4 Prof. P. S. Varade was a participants and organizing member in State level Workshop, for Area & district coordinators, organized by Pune University.

NSS

(Special Camp Report)

Village Adopted: Ghotawade

Tal : Mulshi, Dist : Pune.

Camp Place: Primary School, Ghotawade,

Camp Dates: 04th -10th December 2010.

Theme of Camp: Complete Rural Development

This was the second year of our 'NSS Special Camp' at Ghotawade. Principal Dr. R. S. Zunjarrao inaugurated the camp. Sarpanch Mr. Ananda Ghogare presided over the function.

The camp was full of activities. A few talks and interactive sessions were as follows:

Theme/Topic of Talk/Session -

Ganpati Darshan -Poster Presentation

Resource Person - Dr.S.K. Ujalmbkar

Theme/Topic of Talk/Session -

Disaster Management

Resource Person - Mr .Raghu Vidap

Theme/Topic of Talk/Session -

Slide show: Everest Base

Resource Person - Mr. Deshpande and Group

Theme/Topic of Talk/Session-

Modern Library Administration

Resource Person - Mrs. Madhuri Datre

Theme/Topic of Talk/Session -

NSS and Community Development

Resource Person - Prof. Prakash Dixit

Theme/Topic of Talk/Session -

Personality Development Workshop

Resource Person - Mr. N.M. Naidu

A few other activities include: Cricket match amongst the campers, Bhajan Programme by the Ghotawade Bhajan Mandal wherein our volunteers actively participated.

Survey: An exhaustive survey of the village especially on - Biodiversity, irrigation and agriculture, educational status of the village, disaster management and geographical location was conducted to update the information of the History survey.

Educational and Cultural: A few of our campers voluntarily conducted classes for the school children. They taught Science, Math and English to higher classes. In addition, a few of our volunteers choreographed dances and directed plays of the younger children.

Cultural Programme was appreciated by all the villagers. The Sarpanch and his colleagues enjoyed the performances. Our campers and local school children contributed their talents in his grand variety entertainment event with full enthusiasm.

Street Plays : A workshop was conducted by Prof. Nisha Bhandare to train students to stage street plays. Group had to work on a theme relevant to the problems faced by the villagers. They were guided to write their own scripts, decide roles and enact. This activity proved to be very fruitful as our campers performed these plays in various localities of the village several times during the camp.

Activities for women folk : The traditional 'Haldi - Kumkum' programme was arranged as a get-together of the women folk. Aanganwadi teacher Mrs. Shital Ghaitale, Grampanchayat member Savita Dolas and Nisha Parkhi rendered full cooperation. Our other lady staff members had an interactive session with this group of women. A competition on - 'Pak' kala', was held and prizes were distributed during the valedictory function.

Medical Camp : An eye check - up camp was conducted for all villagers by Poona Serological Institute. Dr. Jeevan Sagare

and team whole -heartedly attended all villagers and also dispensed free medicines and opticals.

Preparing Pits : Around 200 pits were prepared for the plants which were already planted. The Sarpanch of Ghotawade and his colleagues appreciated the work.

Preparation of Sand Wall (Vanrai Bandhara) : A 5 feet high and 50 feet long wall of sand bags was prepared in the river due to which around 6 lac liters water storage is formed. The farmers shall be benefited by getting percolation of water in their wells.

Sharamadaan : This physical labour comprised cleaning of the school, temple and hospital premises and the roads in the village, preparing compost pits and the cleaning and setting of our camp site.

Valedictory function : Sarpanch Mr. Ananda Ghogare, Vice-Sarpanch Mr. Shelke our college Ex-Principal and Visitor Prof. A.G. Gosavi and our advisor Mr. Narendra Naidu were present on this occasion. A Few campers gave their heartfelt feedback about the camp. Later both the programme officers and the dignitaries addressed the gathering.

Prof. P. S. Varade
Prof. Mrs. N. K. Bhandare
NSS Programme officers

National Service Scheme

(Junior Wing)

Activities conducted during the year 2010-2011

3rd May 2010 - Meeting of programme officers, Pune district was conducted by Shri. Nighot regarding planning and programmes to be organised during the year 2010-11.

21st June 2010 - Shramadan Shibir - campus cleaning.

25th July 2010 - Guru Pournima - Lecture by Shri. Sambare

9th Aug 2010 - Kranti Day.

15th Aug 2010 - Independence Day - Speech by Shri. Gawli.

14th August 2010 - Visit to Deccan College Museum - Mrs. Gangurde, Shri. Wagh, Shri. Alhat

27th August 2010 - Orientation of students /by Mrs. Nargund and Mr. P. M. Sambare.

Subject : N.S.S. a social responsibility.

5th September 2010 - Teacher's Day

10th September 2010 - Padabhraman - Parvati and Taljai - Organised by Mrs. Nargund, Mrs. Gharpure, Mr. Sambare, Mr. Wagh.

21st September 2010 - Visit to Balgram - organised by Shri. Sambare, Mrs. Gangurde.

24th September 2010 - NSS Day - Shramadan by NSS volunteers - College Campus, NSS Office.

2nd October 2010 - Gandhi Jayanti - Film Show

16th October 2010 - Khande Navmi - 'Shastra Pooja' by Mr. J. P. Chinchore.

10th December 2010 - Pre-camp visit - 'Phulgaon'.

10th December 2010 - Human Rights Day.

16th December 2010 to 22nd December 2010 - Special Winter Camp at "Phulgaon".

7th January 2011 - Visit to "Central Bee Research and Training Institute" by NSS Volunteers, organised by Mr. Suryavanshi.

12th January 2011 - National Youth Day - Speech on Swami Vivekanand.

26th January 2011 - Republic Day Programme Celebration.

Some Special Activities

Special Winter Camp

Venue - Phulgaon

Duration - 16th to 22nd December 2010.

Students - 64

Inaugurated by - Hon. Dnyaneshwar Walke (Member, Panchayat Samiti, Haveli)

Valedictory function - Chairperson, Hon. J.P. Chinchore, Vice-Principal, Junior College, Secretary, P.E.S., Pune 5.

24th, 25th and 26th November 2010 - Adinath Gade, Student from XI attended Pre-Republic Day Parade at Jalgaon.

- 1) Inauguarated N.S.S. + 2 unit, of Deshbhakt Sambhajirao Garad Jr. College, A/P Mahol, Dist. Solapur and NSS + 2 unit, Morarji Peth, Solapur.
- 2) A guest lecture to S.N.D.T., Arts and Commerce College for women, Pune on 28th August 2010, **Topic :** "Writing Skills."
- 3) A lecture for N.S.S. Jr. College Campers at Tulapur, Tal. Haveli, Dist. Pune on 4th Dec. 2010, Saturday, **Topic :** Personality Development through N.S.S'. The camp was organised by BJS, Wagholi, Pune
- 4) Participation in "State Level N.S.S. Workshop", organised by University of Pune and Shiv Chhatrapati College, Junnar on 18th and 19th Feb. 2011, at Lenyadri, Tal. Junnar, Dist. Pune.

Shri. P. M. Sambare

Mrs. S. S. Gharpure

Programme Officers.

Department of Marathi

Marathi department is a post graduate department. This department has students from Arts, Science and Commerce wing. During this year, the department had a heavy schedule of curricular and extra curricular activities.

For P.G. Section, we had 28 students and in U.G. Section for second and third year B.A., 32 students who have opted for Marathi as a special subject.

We organised a lecture by Mr. Ashok Kotwal on 4th Jan. 2011; on 'प्रार्थनेची घंटा'.

Achievements -

Dr. Snehal Tawre

- 1) Elected unanimously as a chairperson of Board of Studies, Marathi, University of Pune.
- 2) Appointed as a member on Board of Studies for Commerce and Arts in St. Mira's College for girls in Pune. It is an autonomous college.
- 3) Appointed as a member on Board of Studies in Dr. Babasaheb Ambedkar University Aurangabad.
- 4) Appointed on the editorial board for Marathi in Centre for distant education on Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded.
- 5) Received a prize from Apte Vachan Mandir Puraskar, Ichalkaranji for the book, 'शिवाजी महाराजांवरील महाकाव्य रचना' on 13th July 2010.
- 6) Appointed as an examiner for Lokmat essay competition on 15th May 2010.
- 7) Invited as chief guest in Rangat-Sangat Partishthan Puraskar, on 30th Nov. 2010.
- 8) Speech on 'संतसाहित्य आणि युवा पिढी' at 10th Sahityik Kalawant Samelan, on 18th Dec. 2010
- 9) Invited as a chief guest in Varvand College, State level Seminar on 21st Jan. 2011.
- 10) Chief guest at the Silver Jubilee function of Shabda Vaibhav Kalamandal and her hands the web site was released on 23rd Jan 2011.
- 11) Lecture on 'Sahitya ani Samaj' in Shahu College, on 27 Jan. 2011.
- 12) A lecture on 'Publishing Business' in Waghire College, Saswad on 5th Feb. 2011.

- 13) Lecture on 'ललित गद्य' in the seminar, held in Shahu College, Pune, on 4th Feb. 2011.
- 14) The chairperson of State level Seminar in Shiv Chhatrapati Arts and Commerce College, Pune on 'मराठी काव्य आणि बदलते मानवी जीवन' on 12th Feb. 2011.
- 15) Speech on 'पत्रकारितेचे महत्त्व आणि नोकरीच्या संधी' in the state level seminar in Sanjivane College, Kopergaon on 17th Feb. 2011.
- 16) Prize distribution ceremony at Aabeda Inamdar College, on 11th March 2011.
- 17) V.C. nominee and subject expert on various interview panels.
- 18) Article on 'Marathi' Bhasheche Lekhan in the Akshar Vidharbhi Masik, on March 2011.

Dr. Madhura Koranne -

- Rangat - Sangat Pratishtan and Sahil Foundation awarded 'Madhav Manohar Smruti Puraskar' as Prominent Natya Samikshak on 30 November 2010, towards contribution in Natya Samiksha.
- Published articles in Diwali Magazine 2010 - Subject 'Doctaranchi Badalati Navi Pratima' in Deepmala 2010.
- 'Adhunik Marathi Natakati Stree Rupe' in 'Nihar' 2010.

प्रा. निशा भंडारे

पुणे आकाशवाणी केंद्र, महिलांसाठी दुपारी 'स्नेहबंध' कार्यक्रमांतर्गत संवादलेखन व सादरीकरण -

- १) महिलांची सर्वांगीण साक्षरता
- २) उद्याची आई वाचवा.
- ३) 'सकस आहार आईला, निरोगी आयुष्य बाळाला श्रुतिका
- ४) सांगवी येथील बाबुरावजी घोलप महाविद्यालय, मराठी विभाग, पुणे विद्यापीठ संलग्नित दोनदिवसीय

चर्चासत्रात 'मराठी साहित्यातील पर्यावरणीय संवेदन : एक अभ्यास' या संदर्भात 'ग्रामीण साहित्यातील कविता व कथेमधून दिसणारे पर्यावरणीय संवेदन' ह्या विषयावरील निबंधलेखन व वाचन.

- ५) इरा एज्युकेशन सोसायटी, आर्वी बी.एड. कॉलेज येथे 'महिला सबलीकरण' एकदिवसीय कार्यशाळेत '२१ व्या शतकातील स्त्रियांचे स्थान' ह्या विचारावर व्याख्यान.
- ६) मॉडर्न महाविद्यालय व पुणे विद्यापीठ राष्ट्रीय सेवा योजना संलग्नित राज्यपातळीवरील विद्यार्थ्यांसाठी 'स्त्री-पुरुष समानता' ह्या विषयावर एकदिवसीय कार्यशाळेचे समन्वयक म्हणून एन.एस.एस. (वरिष्ठ विभाग) कार्यक्रम अधिकारी म्हणून कार्यशाळा संपन्न.
- ७) फुले आंबेडकर संयुक्त जयंतीनिमित्त व्याख्यान - A.R.D.E., Pashan, April - 2011.

- **Dr. Snehal Tawre**
Head, Department of Marathi

Department of English

Visiting Faculty for P.G.

- 1) Dr. P.F. Patil, former Principal, Lasalgaon
- 2) Dr. Shirish Chindhade, former Principal, M.U. College, Pimpri, Pune.
- 3) Madhuri Gokhale, reader, Fergusson College, Pune
- 4) Ms. Jagari Mukharjee, lecturer, Fergusson College, Pune.

The P. G. Wing comprises both M.A. part I and II, semester system, from the academic year 2010 – 2011 with 73 students.

Student Strength

TYBA	Special English	28
SYBA	Special English	18
FYBA	Optional English	27
SYBSc	Optional English	125

FYBCom	Additional English	165
MA I	Special English	38
MA II	Special English	35

Departmental Activities

- 1) Organised a lecture series for P.G. Students on 'Doing Research' on 25th and 26th August 2010 funded by BCUD University of Pune. Following resource persons were invited to guide students
 - a) Dr. Ashok Thorat
 - b) Dr. S.B. Gokhale
 - c) Dr. Shirish Chindhade
 - d) Dr. Prabha Sampat
 - e) Dr. Madhuri Gokhale
 150 students from various colleges actively participated in the workshop.
- 2) Film show was organized for TYBA students, 'My Fair Lady' was shown to the students to study dialectal variety of language.
- 3) P.G. and TYBA students attended NET – SET workshop organized by Fergusson College on 4th and 5th January 2011
- 4) PG and TYBA students attended workshop on 'How to Write Answers' organized by St. Mira's College Pune on 23rd Feb. 2011
- 5) Shruti Nadgauda won prize in essay competition organized by Modern College Ganeshkhind
- 6) Installed language laboratory software in the language laboratory by Orell Technosystems (India) Pvt Ltd. This language lab set up is ready for 10 students. The Department plans to start spoken English classes for students from June 2011.
- 7) As a part of syllabus MS Power point presentations, done by students, were organized on 15th to 22nd March for SYBSc students and on 22nd March for TYBA students.

- 8) Remedial coaching classes were held for FYBCom. students to promote study skills in students.

Staff Activities and achievements :

Mrs. Alka Kamble, HOD

- 1) Invited as a resource person at Prof. Ramkrishna More College Akurdi, Pune. Topic : The Importance of Modal Auxiliaries in Communication Skills on 13th Dec. 2010.
- 2) Chaired a session at a national level seminar conducted by ELTIS, Symbiosis, Pune on 14th and 15th Feb 2011. Title of the Session: Language Teaching and Culture.
- 3) Worked in organizing committee to organize a two day lecture series by the Department on 25th and 26th August 2010. Topic: Doing Research.
- 4) Attended : a) workshop on NET /SET organized by Fergusson College, Pune.
b) National seminar on Comparative Literature and Translation Studies, organized by Department of English, University of Pune , on 25th and 26th March 2011.
- 5) Guided to prepare MS Power Point Presentation to SYBSc students and organized a presentation session.

Ms. Deepali Lodh

- 1) Worked as an organizing committee member to organize the two day Lecture Series on Research Methodology which was organized by the Dept. on 25th and 26th August.
- 2) Invited to Poona College and Abeda Inamdar college , Pune as visiting lecturer at PG level.
- 3) Successfully completed the orientation programme held at Academic Staff College , University of Pune and stood first (A Grade) in the course.
- 4) Collaborated with the Dept. of Political Science and invited Ms. Neha Vaidya

to deliver a lecture to students of SYBA on Political Upheaval in Nigeria in the 20th century.

- 5) Attended a) national level seminar on Postcolonialism : An Emerging Area in Literary Studies at Y. M. College Bharati Vidyapeeth Pune on 9th Feb. 2011.
b) P. G. Seminar in St. Mira's College, Pune on 23rd Feb 2011.
c) State level workshop on NET/SET at Fergusson College Pune on 4th and 5th Feb 2011.

Ms. Sangita Sarma

- 1) Worked as an organizing committee member to organize the two day lecture series on Research Methodology which was organized by the Dept. on 25th and 26th August.
- 2) Invited to a) Bharati Vidyapeeth's New Law College as a visiting faculty for Law Students. b) M.I.T. School of Management as a visiting faculty at P.G. Level.
c) Modern College of Computer and Business Studies as a visiting faculty.
d) contributory lecturer at M.C.A. of Modern College of Arts , Science and Science College, Pune-5.
- 3) Delivered a lecture on "LOK ADALATS" to T.Y. B.Com students of the college.
- 4) Organised MS Power Point Presentation for T.Y.B.A. Students.
- 5) Attended a) a National Level Seminar on Postcolonialism : An Emerging Area in Literary Studies at Y. M. College Bharati Vidyapeeth Pune on 9th Feb 2011.
b) a state level workshop on NET/SET at Fergusson College Pune on 4th and 5th Feb 2011.

Ms. Harpreet Gandhi

- 1) Worked as an organizing committee member to organize the two day lecture series on Research Methodology which was organized by the Dept. on 25th and 26th August.
- 2) Invited to a) D.E.S. Law College, Fergusson Campus as a visiting faculty for Law students b) Biotechnology Dept. of the College as a visiting Faculty for Biotech students.

- **Mrs. Alka A. Kamble,**
Head of the Department

Department of Hindi

- 1) 12th Aug. 2010 - Various competitions were organized on the occasion of 'Tulsi Jayanti' for the students of F.Y.S.Y., T.Y.B.A. & F.Y.B.Com. Classes like essay writing, advertisement writing & news writing. Successful students were **F.Y.B.A.** a) i) Gopal Hazare ii) Medha Pawar b) **S.Y.B.A. & F.Y.B.Com.** i) Jyoti Lokhande (B.A.) ii) Aakash Zore (B.Com.) Purnima Patel (B.A.) iii) **T.Y.B.A.** i) Sujata Bhalerao.
- 2) Organized Lecture series by experts in Hindi Literature.
3rd Sept. - Dr. Rajani Ranpise.
4th Sept. - Prof. Neela Mahadik.
6th Sept. - Dr. Shubhada Moghe.
- 3) 17th Sept. 2010 - Organized a 'Hasya Kavi Sammelan' on the occasion of Hindi Day (14th Sept.) Honorable. Guest was Prin. S. M. Shah - Maharashtra Rashtrabhasha Sabha - Pune. Mr. Sanjay Bharadwa - Editor of 'Kshitij' was the co-ordinator of this programme. Poems were presented by Mr. Madhu Salunke & Mrs. Swati Thakar.

- 4) 21st Feb. 2011 - Sujata Bhalerao a student of T.Y.B.A. Hindi special, got first prize in Hindi essay competition organized by Modern College, Ganeshkhind. She wrote on 'Sahitya Ka Jeevan Main Mahatav'.

Individual Activities

Mrs. Sunita Purohit

- 1) 3rd March 2010 - Delivered a speech on Pune radio in a Hindi Programme 'Kalash' - Sub. - Book review.
- 2) 4th June 2010 - Compered a Dance Programme on culture of Maharashtra organized by Rochit Kathak Dance Academy.
- 3) 8th Oct. 2010 - 'Krishanayan' a classical dance programme organized by Nritybharati Kathak Dance Academy. Concept, Research & Script writing.
- 4) 8th July 2010 - A story by Pushpa Gujarathi was read on Pune Radio in Hindi programme Kalash and was reviewed.
- 5) 22nd Oct. & 1st Nov. 2010 - Participated in Kavisammelan's organized by Maharashtra Rashtrabhasha Sabha, Pune.

- **Mrs. Sunita Purohit**
Head of the Department

Department of German

- A new German software was installed in the Language Laboratory which will facilitate the teaching and learning of German.
- On behalf of the German Department Mrs Anja Hallacker , chief of DAAD, Pune, gave an informative power point presentation on " Opportunities of Higher Studies in Germany" on 9th October 2010. It was followed by interaction with students.

Achievements of teachers

Mrs. Sanjeevani Kuvalekar

- Invited by the PASCH (Partner Schulen) to take part in international seminar for German teachers. This seminar took place from 6th June to 26th June 2010 in Hamburg and Freiburg, Germany.
- Completed successfully online course of Didactics and Methodology which was conducted by Goethe Institute, Munich, Germany.
- Participated in the State Curriculum Framework Workshop which was organized by Maharashtra Board of Educations and Balabharati in September 2010.
- Along with Mrs Shilpa Rege, Mrs Alka Kulkarni, participated in Film Workshop organized by MMB in September 2010.
- Attended Principals-Teachers Conference at MMB on 16th October 2010.

Achievements of students

- As a result of essay competition and performance in Start 1 exam, our following students were selected to participate in the International Youth camp in Germany
 - 1 Rucha Khare F. Y. B. A.
 - 2 Sonal Railkar XII Commerce
 - 3 Priyanka Ballal XII Commerce
- Many of our students enjoyed German Film Festival and a German musical Band "Foto". Both these activities were organized by PASCH.
- Following students were invited by PASCH to participate in the Youth Camp at Hidden Oasis .
 1. Gayatri Zalte 6. Shreyas Mali
 2. Kartik Joshi 7. Chinmay Patil
 3. Kaustubh Kadam 8. Neha Birdwade

4. Sonal Railkar 9. Tejal Kataria

5. Sampada Gaikwad 10. Prachi Dheewar

- Our football team represented in the tournament among PASCH Schools and Colleges.
- Sonal Railkar, Sampada Gaikwad and Tejal Kataria took part in the Essay Competition which was organized by MMC College
- Rutwik Gadgil, Amita Tiagrajan , Priyanka Ballal and Vipra Patil attended a Filmworkshop in MMB and made a short film on one German poem.

- Mrs. Sanjeevani Kuvalekar
Head of the Department

Department of Political Science

The Department of Political Science saw a new addition with Shri. Vishnu Shrimangale joining as C.H.B lecturer for the Grantable section.

The Department was a part of the State level Seminar on Research Methods in Social Sciences conducted on 7th and 8th January 2011. Dr. Nitin Birmal of Dr. Babasaheb Ambedkar College, Pune ; resource person for the seminar addressed the audience regarding research methodology in Political science. Prof. Khokale, Ms. Neha Agashe, Shri. Vishnu Shrimangale took part in the seminar.

Ms. Neha Agashe got selected for three days teachers training workshop organised by the department of Political Science, R.T.M Nagpur University and the International Committee for the Red Cross (New Delhi) held from 25th-27th November 2010 on 'International Humanitarian Laws'.

Ms. Neha Agashe accompanied students of F.Y.B.A- Gopal Haraze, Shrinivas

Naiknavare and Indrajit Kendre for a one day District level workshop on 'Participatory Democracy' held at H.V. Desai College, Pune on the 19th January 2011.

Ms. Neha Agashe is now a resource person for a certificate course on 'Understanding Contemporary World Politics' in S.P College and has delivered several lectures on issues in World Politics.

Following the inter-disciplinary trend, the Department of Political science with the Department of English has arranged lectures on 'Conflict in Nigeria' in order to encourage students deeper understanding of the subject. The department will also now be collaborating with the Department of Commerce to organize lecture on 'the Indian Constitution and its purpose'.

- **Prof. D. L. Khokhle**
Head of the Department

Department of Psychology

During the academic year 2010-2011, total strength of students, admitted at Undergraduate and Post-Graduate level in Psychology Department was 143, including 6 international students.

Along with full-time teachers Dr. Ujjwal Nene, Dr. Vaishali Mardhekar and Smt. Himani Swami were the visiting faculty of the department.

This year, University of Pune sanctioned one additional division of M.A. Psychology (Part- I). The second division commenced in the month of August.

Seminars attended :

Staff members and students of Psychology department attended following seminars :-

- 1) National level seminar on "Psychometric Soundness and

Industrial Applications of five Personality factors" organized by K.M.C College, Khopoli on 17th and 18th August 2010.

- 2) State level seminar on 'Counselling for students Need, problems & Solutions' organized by Personality Development centre on 10th and 11th October 2010.
- 3) UGC sponsored National seminar on "Health and well-being: Contemporary Issues and Perspectives" organized by Fergusson College on 17th, 18th and 19th January 2011.
- 4) National level seminar on "Industrial-organizational psychology An Answer to HR Challenges" organised by Wadia College on 24th and 25th January 2011.
- 5) State Level seminar on "Mental Health" organized by Dr. D. Y. Patil College Pune-18 on 4th and 5th February.
- 6) Training programme in "Career Management" conducted by Academy of Personality Development Pune on 29th and 30th December 2010.
- 7) State level seminar on "Research Methods in Social Sciences: Techniques and Trends" held at Modern College, Shivajinagar, Pune-5 on 7th and 8th January 2011.
- 8) One day workshop on "Psychiatry" for MSW/M.A. students by Maharashtra Institute of Mental Health (MIMH) at Sasoon Hospital, on 12th February 2011.

Paper Presentation :

This year, our students and teachers not only attended the seminars but also presented papers at National level seminars.

Smt. Smita Vaidya presented papers in National level seminars at Khopoli and Fergusson College.

Mrs. Shraddha Sakatkar and Mrs. Shweta Kakade presented papers at National level seminar held at Fergusson College.

Full paper by Mrs. Shweta Kakade was published in the proceedings of "Health and well-being: Contemporary Issues and Perspectives".

Invitation as a resource person :

Mrs. Amruta Oke was invited for chairing a session at National seminar held at Khopoli. She was also invited as a resource person to conduct a workshop for Female Police officers, Pune on 'Effective Parenting' which was held at Police Commissioner's office.

Smt. Shraddha Sakatkar was invited to deliver special lectures on 'Different Therapies used in Marital Counselling' course organized by Nanawati Institute of Management Pune on 8th and 11th February 2011.

Smt. Smita Vaidya was invited as a visiting Faculty at Modern College of Physiotherapy.

Articles published - Shradha Sakatkar wrote an article on "Life of Rural Women", which was published in Smita Smruti, Nagpur an annual magazine.

Past student's contribution :

Our past student Miss. Tanvi Galwankar donated Rs. 11,000/- for purchasing books and tests.

Miss. Deepa Thakur presented set of 20 books which is useful for M.A. students.

Activities organized by the Department:

1. **Workshops** - HIV Counselling, Projective techniques, Autism, Play Therapy and Study Skills were organized for M.A. students. Dr. Ujjwal Nene, Mrs. Shraddha Sakatkar and Pooja Prabhavalkar were the resource persons.

2. **Study visit** : To develop research orientation amongst the students, visit of T.Y.B.A. students was arranged at Jnana Prabodhini's Institute of Psychology. This institute is well-known for its research and application of Psychology.
3. **Film Show** : A film show was organized for students. The movie 'माझी गेट' based on schizophrenia, was screened. After screening the film, question answer session was held in which experts from Schizophrenia Awareness Association answered the queries of the students.
4. **Counselling Camp** : Our department is offering specialization in M.A. Counselling Psychology. M.A. Part II students learn many counselling skills and techniques during this course. In order to make use of their knowledge and skills for the benefit of society, 2 days counselling camp was organized on 17th and 18th February 2011. All types of psychological problems were tackled during this camp. Shradha Sakatkar organized this activity.

Student's achievements :

Academics : Result analysis of M.A. Psychology Part II shows that from last two years, our result is 100%. Our staff members take special efforts to achieve this success.

Our T.Y.B.A. result is also 91%, 8 students obtained distinction and 10 students obtained first class.

The top scorers of the academic year 2009-2010 are Mr. Amol Bawale, who stood 1st in M.A. (Clinical Psychology) Examination and Boruach Binny stood first at T.Y.B.A. (Psychology special) examination.

Co-curricular activities : M.A. Part II students presented papers at national level seminar, and state level seminar.

Miss. Smita Dongre, Miss. Sneha Wable, Miss Sapna Agale, Miss Gayatri Vartak, Miss Sonali Vohra, Miss Pritha Das, Mrs. Vaishali Surve presented papers at National Level seminar held at Fergusson College.

Full papers by Miss Smita Dongre and Miss. Sneha Wable were published in the proceedings of the seminar.

Mr. Anand Gore presented paper at state level seminar, held at D. Y. Patil College.

Participation in sports : Miss. Gayatri Vartak represented the Indian team for Uber Cup. She was a part of the Indian team for Asian Badminton Championship.

She ranked in top 3 in the Indian Women Singles.

Mr. Amol Bawale represented the college in Kabbadi at intercollegiate level (Pune City Zone) organised by Chandrashekhar Agashe college. The college secured third place.

Placement : All the students who passed during this academic year are placed in schools and NGO's or in colleges as a counsellors or teachers.

Visits to Department -

Internationally acclaimed Psychologist Dr. Varsha Deshpande from U.K. and Dr. Sanyogita Nadkarni, Child Psychiatrist visited our department on 8th January 2011 to discuss the current status of Post-Graduate syllabus in Psychology.

Dr. Analpa Paranjpe, Consultant Child Psychologists, from Department of Pediatrics, Bharati Hospital also visited the department and appreciated the activities conducted in the department.

T.Y.B.A. students and their teacher Mrs. Anuradha Patil from Desai College, Pune, visited department to see various Psychological tests available in the department.

Training programme attended

Mrs. Shraddha Sakatkar attended one day extensive training programme on Emotional Intelligence Test and Marital Adjustment Test, conducted by JPIP, Pune.

Students' achievements

Mr. Sandeep Kale from T.Y.B.A. got the prize of best NSS volunteer of Modern College.

- Mrs. Amruta Oke,
Head of the Department

Department of Economics and Planning Forum

On behalf of the Planning Forum and Economics Department, the HOD and Chairperson of Planning Forum, Dr. Madhu Satam, organized an Elocution Competition, sponsored by Seth Walchand Hirachand Memorial Trust, Mumbai, on the 27th of September 2010. About 40 students registered their names, out of which 25 names were short-listed after the semi-final round on 1st September 2010. Principal Dr. Zunjarrao, Visitor - Prof. Gosavi, Vice Principal Prof. Chinchore, Vice Principal Dr. Waghmare and Vice Principal Prof. Deshmukh were the dignitaries on the dais.

The topics for the elocution competition were

- 1) The telecom revolution in India
- 2) Emergence of India as a hub for global automobile industry
- 3) Industrial disasters-Lessons from the Bhopal tragedy
- 4) Imperatives of reform of public distribution system in India
- 5) Education reforms – significance of right to education.

The judges for the competition were

- 1) Prof. Gosavi - ex-principal, visitor , Modern College, Pune 05
- 2) S.R.Chaudhari, vice principal, Head of department of Electronics.
- 3) Dr.Gautam Bhong, vice principal, Garware college,Pune.

Eight students were selected for the final round of competition.

The names of the winners of the competition are -

1st Prize (Rs. 3000) –Shared by 2 students.

1. Keerthana Ramesh Ampally , B.Sc.
- 2 .Delphina Jadhav , F.Y.B.Com.

2nd Prize (Rs. 2000) – Shared by 2 students.

1. Latesh.G.Chandavarkar, T.Y.B.Com.
2. Khusboo Puri, M.A.

3rd Prize (Rs. 1000) –

1. Shruti Nadagouda

Consolation Prizes

1. Gaurav Tyagi
2. Anish Vishwanath
3. Asha Salunkhe

I. National Level Essay Competition was conducted by Economics department on behalf of Seth Walchand Hirachand Memorial Trust, Mumbai. Many students participated in the competition. The results will be declared in the month of April.

II. Poster Painting Competition was held for the students on 15th Feb.2011. The following students were the prize winners.

1. First prize – Arati Karwa – MCA Commerce

Other participants are

2. Diya Bagul – FY B.Com
3. Nikita Anand – SY B.Com
4. Sayali Mulay – TY B.A.

5. Gayatri Bhalerao – TY B.A.

6. Kadambari Chavan – SY B.Com

III. T-shirt Painting Competition for college students was held on 15th Feb.2011. 1. First prize – Apeksha Gawade – M.A.

2. Second prize – Bhagyashree Padwal- FY B.Com.

IV. Best out of Waste Competition for students was organized.

1. First prize – Nupur Dubey- TY B.Com

2. Second prize –
Satpreet Singh – TY B.Com
Praneeta Sakla – SY B.Com

V. Poetry Recitation Competition was organized by Dr. Madhu Satam on behalf of Arts Association.

1. First prize – Shridhar Kulkarni – FY B.Com

2. Second prize – Pallavi Shewale – FY B.Sc.

3. Third prize –
Shrikrishna Mane – FY B.A.
Mugdha Phutane – FY B.Sc.

VI. Prize Distribution for the above activities was done on 18 Feb 2011.

Achievements and activities of the Staff in Economics Department

Dr. Madhu Satam – HOD

1) Recognized as Ph D guide by Pune University,

2) Authored text books for TY B.Com titled “Indian and Global Development”

3) Organized state level seminar on “Research in Social Sciences- Techniques and Trends”, on 7th and 8th Jan.2011.

4) Presented a paper in national conference of Indian Economic Association at Chandigarh on the topic “Climate change and Sustainable Development” in Dec.2010.

- 5) Presented a paper in inter national seminar on "Co-operation" at Mysore on 9th Dec.2010. The paper entitled "Women in co-operative banks" was published. In the same seminar, Dr. Madhu Satam was invited to work as a Member of Scientific Committee.
- 6) Presented a paper at National level seminar held at HNIMR, Pune on "Sustainable Development"
- 7) Invited as a resource person for state level seminar on Agriculture and Development on 26th Feb.2011.at Modern College, Ganeshkhind.
- 8) Participated in the organizing committee of International Conference on Bio-diversity and its Conservation in Modern College, Shivaji Nagar in Jan.2011.
- 9) Appointed as Coordinator for PGDFT Course in Modern College, Pune 05.

Prof. Suresh S. Deshmukh

- 1) Successfully completed refresher course at Pune University, Academic Staff College, sponsored by UGC. Duration of the course was 10th Jan. 2011 to 30 Jan. 2011.
- 2) Delivered a lecture on Tribal Development on 11 Feb 2011 at Amruteshwar College, Vinzar, (Velhe).

Prof. Sandhya Vartak

- 1) Successfully completed refresher course at Pune University, Academic Staff College, sponsored by UGC. Duration of the course was 10 Jan. 2011 to 30 Jan. 2011.
- 2) Appointed as Coordinator for MCA (Commerce) for 2010-2011, Modern College, Pune 05.
- 3) Attended a seminar on Research Methodology at Symbiosis College on 26-8-2010.

- 4) Attended a guest lecture on 'Recent trends in banking' on 25 Feb 2011 at Symbiosis College, Pune.

Prof. Padmashree Mujumdar

- 1) Attended a seminar on Research Methodology at Symbiosis College on 26-8-2010.
- 2) Attended a state level seminar on "E - Commerce", organized by Sinhgad Institute, Pune, on 7 & 8 Feb 2011.
- 3) Attended a state level seminar on 'Recent Trends in Advertising' organized by Sinhgad College, Pune, on 11 & 12 Feb 2011
- 4) Presented paper in national level seminar on 'Population Dividend : A comparative study of India and China', organized by Matrix Business School on 18 Feb 2011.
- 5) Appointed as coordinator for BBA / BCA (Commerce) for 2010-2011, Modern College, Pune 05.
- 6) Attended a guest lecture on 'Recent trends in Banking' on 25 Feb 2011 at Symbiosis College, Pune.

Miss. Aparna Kulkarni

- 1) Paper presented in Marathi Arthashastra Parishad at Thane (13 to 15 Nov. 2010)
- 2) Research paper in National Conference of Indian Economic Association at Chandigarh on the topic "Climate change and Sustainable Development" in Dec.2010.
- 3) Research paper presented at Jnana Deepa Vidyapeeth in inter-college Philosophy Conference.

Mr. Vinay Shelke

- 1) Research paper in National Conference of Indian Economic Association at Chandigarh on the topic "Climate change and Sustainable Development" in Dec.2010.

- 2) Attended state level seminar on Agriculture and Development on 26th Feb.2011 at Modern College, Ganeshkhind.

Department History

Inspiring Thoughts Campaign

The Department had run "Inspiring Thoughts Campaign" on mobiles in Nov. 2010. All students of History (Spl.), Celebs of Pune city, History club members, Education Institutes Chiefs in Pune were inspired by inspiring thoughts of Vivekananda, Mahatma Gandhi, & well-known thinkers of India at very early morning on mobile SMS, seven days of November 2010.

Mobile Clips of History

Dr. Raj.Esh (H.O.D.) developed mobile clips about History concepts for students in December 2010. Many students are enjoying this innovative idea of study.

Publication of Photo Book on History Enfozenment

Dr. Raj.Esh published a Photo Book on the - "History Enfozenment." It is a new concept of History. It gives guidance for students about the use of multimedia for history subject & its wisdom.

Seminar organization -

Modern College had organized a seminar on "Research Trends in Social Sciences."

History department participated in the organization.

Dr. Kadam (Pune University) gave a brilliant lecture on History research. Dr. M.K.Admane introduced Dr. Kadam.

Veer Savarkar Vyakhyanmala -

The Department organized Veer Savarkar Vyakhyanmala on 10th Feb. 2011.

Mr. Suyog Tamboli gave a talk on our "Attitude & Culture".

Mr. Gajanan Nerkar, visiting faculty introduced Mr. Suyog Tamboli. History club members, History students, BBA, BCA students were the invitee of this prestigious programme. It is the 2nd year of Veer Savarkar Vyakhyanmala.

Participation in International level Seminar -

Dr. M.K. Admane participated in International level Seminar at Garware College. She presented a research paper on 28/01/ 2011. The seminar was on the topic - "Buddhism Past & Present."

New Year Calendar -

Dr. Raj.Esh & History students created a calendar of 2011. The new time line design is the specialty of this beautiful calendar. It is gifted to Honorable Principal & History club members.

Parshuram Chavan's Personal Museum -

Parshuram- Student of History has developed his personal museum. He has collected many coins from rare sources, letters, documents, photos, original papers. It is a very valuable treasure of History.

CD on Meditation -

Dr. Raj.Esh published a CD on Sun-Meditation on 12 Jan 2011. It is useful to develop the inner potential as well as it is useful in the warfare time.

Students' success in state level essay competition -

Shital Gawade (T.Y.B.A.) & Sonali Kambale (T.Y.B.A.)- History students got success in State level Essay competition. This competition was held in Jan 2011 by Swa. Smriti Pratisthan, Pune.

- Dr. Raj.Esh,
Head of the Department

Department of Geography

Post Graduate Wing -

1. Village survey of Ghore Budruk was conducted by the department in September 2010 & village survey report was prepared. All members of the staff & post graduate students participated in the village survey.
2. A lecture by Dr.J.A.Jadhav on 'New trends in Geography' was organized for Geography students on 14th Jan. 2011.

Senior Wing -

Excursion -

1. On 13th Jan 2011 an excursion was arranged for S.Y.B.A. & T.Y.B.A. (Geography/Special) students at Nagaon & Kihim accompanied by Dr. Nayana Kulkarni, Prof. Navnath Wayal & Shri. Shendkar.
2. On 29th September 2010 a study tour was arranged for M.A.Geography Sem-I students at Revdanda & Nagaon accompanied by Prof. Amit Sonawane Prof .Sunita Gaikwad & Shri. Shendkar.
3. On 15thFeb.2011 a study tour was arranged for S.Y.BSc. students at Mahabaleshwar with Department of Botany.

Departmental Activities -

1. Organized career development programme for SET/NET in Geography on 27th and 28th October, 2010.
2. Organized state level seminar on 'Research in social sciences - techniques and trends' under Quality Improvement programme 7th and 8th Jan 2011.
3. Organized one day Seminar on 'Application of G.I.S. in Population

and Settlement planning and management' on 5th February 2011.

4. Organized workshop on "Preparation of M.P.S.C. Preliminary Examination" on 17th, 18th and 27th Jan. 2011.

Achievements -

1. Prof. Nayana Kulkarni was awarded Ph.D. degree by Solapur University for the thesis entitled "Geographical Analysis of Population Problems in relation to food production in Maharashtra"
2. Dr. Nayana Kulkarni was appointed as a member on editorial board of International Journal- 'Earth Exploration.'
3. A research paper on "Food Availability in Maharashtra" by Dr. Nayana Kulkarni was published in the International journal - 'Earth Exploration'.
4. Dr. Nayana Kulkarni was invited for a Lecture on "New trends in Geography" in Mahatama Phule Mahavidalaya Pimpri."
5. Dr. Nayana Kulkarni presented a paper in National conference on Research Methodology in Geography held on 15th 16th & 17th Feb. 2011 in Shri. Havagiswami College, Udgir Latur.
6. Prof. Amit Sonawane presented a paper in National conference on "Research Methodology in Geography" held on 15th 16th & 17th Feb. 2011 in Shri. Havagiswami College, Udgir Latur.

Special Achievement -

Mr. Tukaram Tandale was felicitated by Progressive Education Society, for his services as non teaching staff with the award of excellence.

Junior Wing

Mr. R. V. Zagade

1. Delivered lectures on 'Paper writing skills' for XII Science students of Sinhagad Education Society on 27th, 29th, 30th September 2010.
2. He worked as a Social Science Subject expert for MTS exam in Mumbai region in May 2010.
3. He also conducted village survey of Asawadi village, Tal. Khandala, Dist. Satara with XIth B.

Mr. Mansing S. Salunke -

- 1) Was invited as an expert to guide the selected students of National Talent Search Examination 2010 at the programme organized at New English School Satara on 21st July 2010.
- 2) 24th, 25th Aug. 2010. Participated in Special assignment of Yashda, State Government.
- 3) Invited as an expert for Geography training for programme by Geography Teachers Association on 25.9.2010.
- 4) 9.10.2010 organized a programme for the felicitation of retired teachers and heads of the institutions on the eve of teacher's day.
- 5) Was invited as an expert for discussion of new syllabus of VII, IX, X, XII by MSB.
- 6) Worked as a member of organizing committee in state level Statistics seminar and International seminar on Biodiversity.
- 7) Delivered lecture on "Importance of Geography in daily life" on 14th Jan 2011.
- 8) NIOS was invited a special invitee.
- 9) Lecture delivered for MTS Teachers & students at Vithalrao Satav Vidyalaya, Wagholi.

- Dr. Mrs. Nayana Kulkarni,
Vice Principal &
Head of the Department

Department of Physics

Student Strength:

F.Y. B.Sc. - 180

S.Y. B.Sc. - 108

T.Y. B.Sc. - 17

Activities for students

1. Study tours - As a part of the curriculum, the department had arranged different study visits for F.Y., S.Y. and T. Y. B.Sc. classes.
 - a) T.Y. B.Sc. students visited IT Expo, an exhibition at Marriot Hotel, Pune. Prof S.R.Wagh, Prof.V.T.Shelke and Prof .S.S. Thengadi accompanied the students .
 - b) F.Y B.Sc.and S.Y. B.Sc students visited Pune Expo, an exhibition of Agricultural and Industrial products. Prof S.R.Wagh, Prof.V.T.Shelke and Prof .S.S. Thengadi took the efforts in organization and smooth functioning of these study visits.

Contribution by teachers :

1. New experiments for the synthesis of nano particles of silver were developed in the laboratory by Prof. Nileshkumar Pardeshi.
2. New experiments like Four probe method, Hall effect, Susceptibility measurement etc. were introduced at T.Y.B.Sc. class. These experiments were set up in the laboratory by Prof. S. S. Thengadi, Prof. S. R. Wagh and Prof. V. T. Shelke.
3. Prof. A. V. Deshpande participated in the Virtual University program of EMRC, University of Pune.

Participation in workshops by teachers :

1. Prof. V.T. Shelke & Prof. S.R. Wagh participated in one day workshop of T.Y.B.Sc(Physics) practical on

G. M. Counter at N. Wadia College, Pune.

2. Prof. S. S. Thengadi and Prof. A. V. Deshpande, participated in 2 days workshop for computer interface experiments in T.Y.B.Sc. (Physics) syllabus at Ahmednagar College, at Ahmednagar.

Participation by Non Teaching Staff :

1. Shri R.S. Dalvi participated in a workshop for non-teaching staff arranged at Prof. Ramkrishna More College, Akurdi.
2. Shri. V.J. Ghanvat participated in the electoral roll updating work of Government of India.

Achievements of Non Teaching Staff :

1. Mr. S.S.Kamthe has been elected as Chairman, Maharashtra State Federation of Non-Teaching staff of non-agricultural colleges. He was felicitated in the department at the hands of Principal. (Retd) Prof. S.Y. Gambhir.

- Prof. A.V. Deshpande,
Head of the Department

Department of Chemistry

1. Research Schemes (on-going)

Name of Principal Investigator	Funding Agency	Amount sanctioned in Rs.
Prof. S.R.Pokharkar	BCUD (2009)	2,50,000/-
Dr.(Mrs.) S.D.Joag	UGC (2009)	2,00,000/-
Prof. S. S. Sakate	UGC (2009)	2,00,000/-

2. Seminars/Conference Attended

- 1) **Dr. (Mrs.) P. S. Kulkarni** presented a research article in Indian Council of Chemistry Conference at Department of Chemistry, Punjab University, Chandigarh on 19th-21st December 2010.
- 2) **Shri. Ganesh Arote, M.Sc. (Part II) Analytical Chemistry** presented a research article at ICC Conference at Department of Chemistry, Punjab University, Chandigarh on 19th-21st December 2010
- 3) **Dr. (Mrs.) P. S. Kulkarni and Mrs. V.P. Somani** attended a Training Programme for Chemical analysis of food for Nutritional facts and Quality assessment at NAFARI.
- 4) **Dr. S. K. Ujlambkar**
 - a) Was conferred the 'Best Teacher Award' by Manibhai Desai Foundation Trust, Urali, Pune in 2010.
 - b) Worked as organising committee member for State Level Seminar (Statistics) and International Conference on Biodiversity on 28th - 30th January, 2010.
- 5) **Dr. (Mrs.) S. D. Joag**
 - a) Frist Prize in National level Inter Collegiate competition for faculty and students, organised by Institute of Chemical technology (ICT), Mumbai and the Chemical Company, BASF India of 25th January, 2011 at Mumbai.
 - b) Teacher Training programme : Muktangan Exploratory, Pune on August 2010.
 - c) Teacher Training Programme : New English School, Satara on September 2010.

6) **Shri. S.S. Sakate** participated in 1st International Conference on Chemical Education held at Homi Bhabha center for Science Education on 12-14th November 2010.

7) **Shri. R. B. Dhotre**
(Laboratory Assistant)

a) Attended two day State level Seminar on advanced techniques in laboratory work held at Prof. Ramkrishna More Arts, Science and Commerce College, Akurdi, Pune on 8th and 9th January 2011.

b) Participated in one day workshop on Safety in the Laboratory organised by Department of Chemistry, B.J.S. College, Wagholi, Pune on 31st January, 2011.

Work related to safety measures was carried out in this year. Now the department has a unique facility of fuming hoods, safety showers and eye washes etc.

CHEMIAD Examination for F.Y.B.Sc. students was conducted on behalf of University of Pune on 16th January, 2011 coordinated by **Prof. R. M. Jagtap**.

The department organised a lecture series of various experts from Research Laboratories, Educational Institutions and Pharmaceuticals Industries under the Modern Chemical Society.

प्रा. डॉ. सुधीर कृष्ण उजळंबकर

१) १८ सप्टेंबर १०, शनिवार :
गणजय सोसायटी

व्याख्यान : श्री गणेशाची विविध रूपे

२) १९ सप्टेंबर १०, रविवार :
सकाळ हेरॉल्डसाठी मुलाखत
वेळ : ४ ते ७

विषय : श्रीगणेशाच्या मूर्ती, कॅलेंडर आणि इतर संग्रहाची माहिती

- ३) २० सप्टेंबर १०, सोमवार :
मुलाखतीवर 'सकाळ हेरॉल्डमध्ये' प्रसिद्ध झालेला लेख
- ४) २१ सप्टेंबर १०, मंगळवार :
लिटिल वंडर नर्सरी स्कूलमध्ये 'श्री गणेशाची विविध रूपे' यावर सचित्र व्याख्यान.
- ५) २४ सप्टेंबर २०१० :
राष्ट्रीय सेवा योजना वर्धापन दिन :
व्याख्यान १०.१५ ते ११.३० असेंब्ली हॉल,
अध्यक्ष - प्राचार्य डॉ. झुंजारराव.
- ६) पद्मश्री डॉ. मणिभाई देसाई मानवसेवा ट्रस्ट व महाराष्ट्र राष्ट्रसेवा समितीच्या वतीने, देण्यात येणारा 'मणिरत्न शिक्षक गौरव पुरस्कार, मॉडर्न कॉलेज, शिवाजीनगर, पुणे ५, चे विद्यार्थी कल्याण अधिकारी, प्रा. डॉ. सुधीर कृष्ण उजळंबकर, यांना २ ऑक्टोबर १० रोजी गांधी जयंती व अहिंसा दिनानिमित्ताने, विधानसभेचे माजी सभापती प्रा. ना. स. फरांदे, शिरूरचे आमदार मा. पवार, खासदार प्रा. डॉ. धनागरे आणि पुण्याचे महापौर मा. श्री. मोहनसिंग राजपाल यांच्या उपस्थितीत प्रदान करण्यात आला.
- ७) पुस्तक प्रकाशन 'एक झपाटलेला शिक्षक' :
डॉ. प्रदीप आगाशे' - लेखक डॉ. सुधीर उजळंबकर आणि श्री. रवींद्र कानडे.
प्रकाशन दिनांक - २८ ऑक्टोबर २०१०.
- ८) प्रो.ए.सोसायटीचा 'आदर्श शिक्षक पुरस्कार'.

- S. R. Pokharkar,
Head of the Department

Department of Statistics

Annual Report 2010-11

Department of Statistics completed successfully all academic activities during 2010-11. The first batch of M.Sc. Statistics is passing out. It is proud for Modern College that 10 students from M.Sc. got placement at TATA Consultancy Services(TCS), Pune before they get degree.

1. Academic Activities :-

Kirti Gaikwad topped among all T.Y. B.Sc. subjects at college in the examination held in 2009-10.

Department of Statistics, Modern College of Arts, Science and Com. Pune -05. and Pune University Statistics Association (PUSA) jointly organized following activities:

A) Quiz

FY B.Sc. and FY B.Sc.(Computer Science), S.Y. B.Sc. quiz Round I was organized on 28/01/2011. Prof. P.S. Kapre was co-ordinator of the first round of S.Y.B.Sc. quiz..Second round was conducted by T.C. College, Baramati on 27/02/2011. Prof. P.G. Dixit worked as a judge for this round

Result of the quiz was as follows :

Class	Rank	Name of the Students
F.Y. B.Sc.	1	Temgire Sujata
	2	Kardile Rahul
F.Y.B.Sc.(Comp. Science)	1	Ms. Madhura Joshi
	2	Ms.Madhura Bapat
S.Y. B.Sc.	1	Dhekane Sumit
	2	Ubhe Ravindra
	3	Shinde Amruta

B) Project Competition : A project competition of T.Y. B.Sc. students was organized by PUSA at S.P. College, Pune on 1st March 2011. Our students participated in it.

Sr. No.	Title of the Project	Names of the Students
1	Analysis of height and weight of human population.	1.Samadhan Ghubade 2.Vishwas Jadhav 3.Tanvi Kadam
2	Usage of internet among college students	1.Kiran Agarwal 2.Yogesh Babar 3.Manju Choudhary 4.Anurag Pote
3	State-wise production of crop	1.Akshay Bavare 2.Varun Panchbhai 3.Vijay Thaware

C) Poster Competition

A poster competition was organized at the time of National Conference on Medical Statistics and Clinical Trials during 18-20th December 2011. Our T.Y. B.Sc. students Samadhan Ghubade, Vishwas Jadhav and Sagar Garudkar got second prize. It was pictorial representation of analysis of school dropouts of village Bhose, Tal. Khed, Dist. Pune. It was appreciated by Dr. Anil Gore very well.

2. Workshop, Seminars and Guest Lectures Organized :

A) Refresher Course Organized : It was a prestigious event in the history of Modern College. A five days "Refresher Training Program on Biostatistics" for senior Indian Statistical Service officers of higher cadre was successfully organized during 20-24 September 2010 by the Department. It was in collaboration with National Academy for Statistical Administration (NASA), Delhi, Dr. A.P. Gore, former Head of Statistics Department, University of Pune was the main resource person and academic advisor. Mr. Ajay Sathe(CEO, CYTEL Software Co.) Smt. S.A. Paranjape, Dr. S.G. Purohit, Dr.S.R. Deshmukh, Dr. M.B. Kulkarni, Dr. Mahajan, Dr. Mathilee Jog, Dr. Ankur Patwardhan, Dr. Gandhe K.R., Dr. Anand Padhye and Dr. R. Mungikar were eminent persons. Prof. V.R. Pawagi , Prof. M.B. Kulkarni and Prof. S.A. Ranade conducted laboratory session on free domain statistical software R.

A field trip was organized to study biodiversity of butterflies, birds and plants to the western hot-spot Tamhini Ghat, Mulashi, Pune. Study material was prepared by Dr. Anil Gore, Prof. M.B. Kulkarni, Dr. S.A. Paranjape

B) National Conference on Medical Statistics and Clinical Trials: It was organized during 18th -20th December 2010 by Department of Statistics under the Quality Improvement Program, University of Pune. The workshop was dedicated to Dr. P.V. Sukhatme in his birth centenary year. It was a grand gathering of 157 participants from all over India. Participants were from diverse fields of education : Science, Medical, Pharmacy, Agriculture, etc. Dr. Anil Gore (Member of National Statistical Commission, Delhi), Mr. Ajay Sathe (CEO CYTEL Statistical Software Company , Pune)Mr. Kunjir U.D. (Chief Statistician of Maharashtra) were the Chief Guests at the time of inauguration and valedictory function. In all 16 eminent persons delivered 18 lectures with case studies and relevant material on clinical trials, epidemiology, genetical statistics etc. The valuable course material was due to the enormous efforts taken by Dr. Anil Gore, Dr.S.A. Paranjape and Prof. M.B. Kulkarni. Dr. Vijay Kulkarni collected research work by Dr.P. V. Sukhatme and gifted to college in the form of 2 bound volumes. There were 9 research papers submitted by participants which were judged by Dr. M.P. Gadre and Dr. Mohan Kale from University of Pune.

There was a poster competition for the students from various colleges . In all 21 students sent their posters on various topics. The workshop was a grand success.

3. Guest Lectures organized :

Sr.No.	Date	Name of the Guest	Topic
1.	16/04/2010	Mr. P.H. Khopakar, Dy. Director General, NSSO, Pune and Mr. Maitee K.D. Dy. Director General (Training) National Academy for Statistical Administration(NASA), New Delhi.	Addressed our M.Sc. Statistics for opportunities in Government sector. They also guided the students how to prepare for such examinations.
2.	27/07/2010	Dr. R. N. Rattihalli Former Head of Statistics Department, Shivaji University, Kolhapur	Statistical Inference
3.	30/07/2010	Past Students Mr. Iyer and Mr. Shaligram	Talked about the career in IT.
4.	14/08/2010	ISS Officers Ms. Ambika Anand, Mr. Lakhairajsingh Jadeja, Mr. Sri Sumit, Mr. Kamal Pandey (National Academy for Statistical Administration(NASA), New Delhi.	How to prepare for ISS examination
5.	19/10/2010	Dr. D.T. Shirke Head of Statistics Department, Shivaji University, Kolhapur	Applications of Simulation
6.	20/10/2010	Dr. Mahajan Former Head of Statistics Department, Mahatma Phule Krishi Vidyapeeth, Rahuri	Genetical Statistics On the occasion of World Statistics Day
7.	02/02/2011	Dr. Mulgund Shriram, Actuary, Toronto, Canada	Applications of Statistics in Actuarial Science

4. Personal Achievements workshop attended etc. :

Students Participation :

Our M.Sc. Part II students Ms. Sulkasha Gawas and Wageshwari Suchita attended the program by National Academy for Statistical Administration (NASA), New Delhi, during 24th -29th May 2010 on official statistics.

It gave exposure, how statistics is collected and interpreted by Government offices.

A) Prof. P.G. Dixit

1. Worked as a member of text book writing committee for Xth std. Mathematics at Maharashtra State S.S.C. board Pune.
2. Worked on syllabi revision committee for M.Sc. Statistics at Shivaji University, Kolhapur.
3. Attended state level workshop on Statistical Process Control, as Chief Guest at Mahaveer P. Mirjee College, Belgum, Karnataka held on 17th April 2010.

4. Delivered lecture at NSSO office, Akurdi, Pune on the occasion of Statistics Day on 29th June 2010.
5. Joined Training program for University Teachers during 4th -9th July 2010 at National Academy for Statistical Administration(NASA), New Delhi. On official statistics.
6. Worked as resource person in the workshop at KTHM college, Nasik during 17th -18th July 2010.on revised syllabi of T.Y. B.Sc.
7. Worked as resource person at the workshop at Modern College, Pune - 05 on 11th October 2010. For T. Y. B.Com. revised syllabi.
8. Worked as resource person at workshop for T.Y. B.Sc. revised practical syllabi at S.P. College on 2nd and 3rd December 2010.
9. Delivered lecture for candidates appearing for SET examination at Department of Commerce, University of Pune on 8th, 9th December 2010.
10. Delivered lecture at MIT College of Computer Science, Alandi on application of statistics on 5th Jan.2011.
11. Attended the workshop at Z.B. Patil College Dhule on 12th February 2011as Chief guest.
12. Worked as judge for S.Y.B.Sc. Quiz at T.C. College Baramati on 27th February 2011.
13. Participated in the workshop on Clinical Trials at Ruparel College on 4th March 2011.
14. Delivered lectures on Research Methodology at IBMR, Pimpri, Pune.
15. Delivered lecture for SET examinations at S. P. College on 8th, 9th March 2011.
16. Selected as a member of academic advisory committee at students' welfare association Pune.

B) Dr. A. A. Dharmadhikari

1. Elected as a member of Board of Studies in Mathematics and Statistics for faculty of Commerce, University of Pune for the period 2010-2015
2. Worked as a member of text book preparation committee for the following text books
 - a) Mathematics and Statistics for Arts, Science std. XII
 - b) Mathematics and Statistics for Commerce for std. XI and XII.
3. Supervised a project (PICC)
4. Worked as the external referee for M.Phil. thesis of a student from Shivaji University, Kolhapur.

C) Prof. P.S. Kapre

1. Worked as a organizer of SY B.Sc. first round of Quiz.
2. Worked as Census 2010 officer.

D) Dr. M.M. Sane

1. Attended the workshop on implementation of revised syllabus for statistics practical in TYBA / TY B.Sc. on 2nd and 3rd December 2010 at S.P. College, Pune
2. Worked as resource person for the seminar on " Research Methodology and Biostatistics" at Dinanath Mangeshkar Hospital, Pune on 23-24th October 2010.
3. Co-opted as a member of Board of Studies of Statistics in Science faculty University of Pune for the period 2010-2015.
4. Attended refresher course during 5th March to 29th March 2011.
5. Worked as member of practical examination slips preparation committee.

E) Prof. A. T. Kamble

1. Completed orientation program organized by academic staff college.

University of Pune, during 10th – 07th December 2010.

2. Worked as member of practical examination slips preparation committee.

F) Prachi Kulkarni - Attended lecture Series on Actuarial Sciences conducted at S.P. College, Pune -30 held on 6th – 7th October 2010.

G) Mrs. Mangala Salunke (Laboratory Attendant) achieved “Sarswati Samjseva Gauravpatra” from Bhagini Nivedita Pratishthan, Pune on 21st February 2011.

5. Prizes :

A) V. R. Dhongade Prize

Ms. Musale Swati(F.Y. B.Sc.)

B) V. R. Prayag Prize

Deserving needy student in T.Y. B.Sc. Statistics- Mr. Samadhan Ghubade

C) Late : Sou Indirabai Chirputkar Prize - Swati Patil (S.Y.B.Sc.)

D) Late : Nirmala Potnis Prize -

Ms. Kirti Gaikwadi (T.Y.B.Sc.)

Ms. Kothawala Rupali (T.Y.B.Com.)

Workshop, Seminars and Organized by Statistics Department in the year 2010-11:

“Refresher Training Program on Biostatistics” for ISS officers.

Date : 20th -24th September 2010. (5 days)

Place: YASHADA, Baner Road, Pune -07.

Theme : Refresher Training Program on Biostatistics” for senior Indian Statistical Services officers.

It was a prestigious event in the history of Modern College. A five days “ Refresher Training Program on Biostatistics” for senior Indian Statistical Service officers of higher cadre was successfully organized during 20-24 September 2010 by the Department. It was in collaboration with National Academy for Statistical

Administration (NASA), Delhi, Dr. A.P. Gore, former Head of Statistics Department, University of Pune was main resource person and Academic advisor. Mr. Ajay Sathe(CEO, CYTEL Software Co.) Smt. S.A. Paranjape, Dr. S.G. Purohit, Dr.S.R. Deshmukh, Dr. M.B. Kulkarni, Dr. Mahajan, Dr. Mathilee Jog, Dr. Ankur Patwardhan, Dr. Gandhe K.R., Dr. Anand Padhye and Dr. R. Mungikar were eminent resource persons. Prof. V.R. Pawagi , Prof. M.B. Kulkarni and Prof. S.A. Ranade conducted laboratory session on free domain statistical software R.

Total thirty participants were invited, however due to work constraint thirteen participants whole heartedly participated. The participants were from all parts of India, representing various Government departments such as tourism, agriculture, health etc. Such activity was for statistical officers was conducted by Government for the first time. The field trip was a unique experience so far. It gave idea of counting birds, plants etc. using line transect and quadrat sampling methods. It was totally new concept to everyone among the participants. Field trip was organized to study biodiversity of butterflies , birds and plants at western hot spot Tamhini Ghat, Mulshi, Pune. Study material was prepared by Dr. Anil Gore, Prof. M.B. Kulkarni, Dr. S.A. Paranjape.

The workshop was a grand success due to efforts by staff in the department.

National Workshop on “Medical Statistics and Clinical Trials”

Dates : 18th to 20th December 2010.

Theme : “Medical Statistics and Clinical Trials”

Objective of workshop : Clinical trials is new emerging area having both job potential and research potential. It needs good computing skills. The objectives of workshop was to give sufficient exposure to the staff and students of statistics in the

field of medical statistics , clinical trials, genetical Statistics, epidemiology, etc. To inform employment opportunities in medical field was also an objective. The course on Medical Statistics and Clinical Trials is introduced at TY B.Sc. and M.Sc. as an elective paper in the revised syllabi of University of Pune.

The workshop was organized by Department of Statistics under the Quality Improvement Program, University of Pune. The workshop was dedicated to Dr. P.V. Sukhatme due to his birth centenary year. It was a grand gathering of 157 participants from all over India. Participants were from diverse fields of education: Science, Medical, Pharmacy, Agriculture etc. Dr. Vijay Kulkarni collected research work by Dr. P. V. Sukhatme and gifted it to our college in the form of 2 bound volumes.

Dr. Anil Gore (Member of National Statistical Commission, Delhi), Mr. Ajay Sathe (CEO CYTEL Statistical Software Company , Pune) Mr. Kunjir U.D. (Chief Statistician of Maharashtra) were the Chief Guests at the time of inauguration and valedictory function.

In all sixteen eminent persons delivered lectures.

Resource person - Dr. Chitra Lele, Scientific Officer in (Sciformix Company) Mumbai. **Topic** - Process of drug discovery

Resource person - Dr. S.A. Paranjape

Topic - Parallel and cross over design and Pharmaco Kinetics Modeling and Drug Availability

Resource person - Dr. A.P. Gore

Topic - Epidemiology and Contingency Tables etc. and Philosophy of Design of Experiment

Resource person - Dr. V.R. Prayag

Topic - Bioequivalence on - inferiority

Resource person - Dr. Anagha Naseri

Topic - Randomization, Blinding, Placebo control, Sample Size etc. II

Resource person - Dr. S. G. Purohit

Topic - Case study of rotavirus

Resource person - Dr. Bowlekar

Topic - Analysis of clinical trials data

Resource person - Mr. Sameer Bamnote

Topic - Epidemiology

Resource person - Dr. Watve Milind(ISSR)

Topic - Fundamental issue of diabetes

Resource person - Dr. Nikhil Gupte

Topic - HIV Trials

Resource person - Dr. Nivedita Nadkarni

Topic - Case study

Resource person - Mr. Mahajan

Topic - Genetical Statistics

Resource person - Dr. Kareappa

Topic - Genetical Statistics- D² Statistic

Resource person - Dr. Kunjir U.D.

Topic - Animal Genetics

Resource person - Dr. V.D. Deshmukh

Topic - Crop Insurance

Resource person - Mr. Ajay Sathe (CEO, CYTEL, Software Company)

Topic - Job opportunity in software company.

Paper Presentation : There were 9 research papers submitted by participants

Dr. Mohan Kale and Dr. M. P. Gadre from University of Pune worked as judges. They evaluated the presentation performance and Prof. Ayan Chandra from St. Xavier's College, Kolkatta got the prize as best paper.

Poster Competition : There was poster competition for the students from various colleges . In all 21 students send their posters on various topics. Top 3 posters were given prizes.

- Prof. P.G. Dixit,

Co-ordinator and

Head of the Department

Department of Biotechnology

Achievements of Teachers :

Prof. Gopale K. D.

Research Paper Published in Journals

- Gapale K.D. and Zunjarrao R.S. (2010) "Inter and Intra-Provence Variation in *Jatropha curcas* L. from different Agroclimatic zones of Maharashtra" has been published in National Journal of Bioscience Discovery 1(1) : 1-6(2010)
- Gopale K. D. and Zunjarrao R. S. (2010) "Effect of Auxin, length of stem cuttings, substrate and seasonal variations on *Jatropha curcas* L. : A biodiesel plants has been published in National Journal of Bioscience Discovery 2(1) : 76-81 (2011)
- Gopale K.D. and Zunjarrao R. S. (2010) "Vegetative Propagation of *Jatropha curcas* L. by Rooting of Stem Cuttings" has been communicated to Journal of Maharashtra Agricultural Universities.

Research Project

1. Working as Co-investigator on project SR/SO/S-42/2008, entitled as "Bio-ecological and Bio-chemical approach to assess Bryophytes - Pigmy Locust Association". Funded by Department of Science and Technology for the year 2010-2013, of Rs. 39,52,500/-.

Research Paper/Poster Presented in Conference

- Presented poster entitled "Induction of shoot and callus in *Stevia rebaudiana* Bortani, by in vitro culture technique" in International conference held at Modern College of Arts, Science and Commerce, Shivajinagar, Pune, on 28th-30th January 2011.

- Presented poster entitled "Assessment of genetic diversity amongst *Jatropha curcas* L. using EST-SSR" in International conference and was awarded first prize, held at Modern College of Arts, Science and Commerce, Shivajinagar, Pune, on 28th-30th January 2011.
- Presented a poster entitled "Macro and Micro propagation of *Jatropha curcas* L.." in International conference held at Modern College of Arts, Science and Commerce Shivajinagar, Pune, on 28th - 30th January 2011.

Dr. Shubhangi Puranik

Research Project :

- Working as Principal Investigator on project UGC/MRP, entitled as "Health status of men, women and children of Vadhu Khurd village of Pune district". Funded by UGC for the year 2009-11, of Rs. 70,000/-.
 - Co-ordinated Animal Tissue Culture course for students.
 - Conducted a Health camp at Ghotawade village.
- Working as a committee member of Staff academy, Science association, Remedial coaching and NSS.

Mrs. Rama Phadke

Research Project :

- Completed the BCUD sanctioned project as Principal Investigator entitled "Effect of *Jatropha* seed extract on microbial, plant and animal cells." Funded by BCUD for the year 2008-10 of Rs. 2,00,000/-.

Lectures, workshop attended

- Presented a poster in "Biodiversity and its Conservation" held at Modern College of Arts, Science and Commerce, Shivajinagar, Pune on 28th-30th January 2011 and won first prize.

- Presented a paper in "International conference on Biodiversity : past, present and future" organised by S.S.V.P.S.' Science College, Deopur, Dhule on 11th-13th Jan. 2011.
- Working as a committee member of examination committee, library committee.

Mrs. Rebecca Thombre

- 1st Prize Oral Presentation and Compering at International Conference on "Biodiversity and its Conservation." held at Modern College of Arts, Science and Commerce, Shivajinagar, Pune on 28th - 30th January 2011.

Dr. Sangeeta Bhagat

- Oral presentation of "Study of Antioxidant and antidiabetic properties of broccoli (*Brassica oleracea*)" at the International conference of Recent trends in Therapeutic Advancement of Free Radical Science held on 9-11 Jan 2011.
- Organised visit for M.Sc. Part I to NTC with Dr. Sucheta Karande and visit of M.Sc. Part II to BIAF with Dr. Shubhangi Puranik.

Dr. Sucheta Karande

- Organised a visit for M.Sc. students to National Toxicology Centre, Sinhagad Road, Pune on Sept. 2010.
- Organised a visit for S.Y.B.Sc. students to K.F. Bioplant in Jan 2011.
- Working as a committee member of Science Association and magazine.

Mrs. Rama Phadke and Mrs. Rebecca Thombre

- Organised a visit for S.Y.B.Sc. students to K.F. Bioplant in Jan 2011.
- Organised the visit for T.Y.B.Sc. students to Kutwal foods on Sep 2010.

- Organised the visit for T.Y.B.Sc. students in Jan 2011 to Bombay Breweries.

- **Dr. Geetanjali Litke, Dr. Shubhangi Puranik and Mr. Ravi Dhabhade** organised a visit for F.Y.B.Sc. at VSI.

- **Dr. Sangeeta Bhagat, Mrs. Rama Phadke, Dr. Shubhangi Puranik, Mrs. Rebecca Thombre, Mr. Gopale K. D., Dr. Sucheta Karande, Dr. Gitanjali Litke and Mr. Ravi Dhabhade** worked as organizing committee members for the International conference on "Biodiversity and its Conservation" held at Modern College of Arts, Science and Commerce, Shivajinagar, Pune on 28th - 30th January 2011.

- **Dr. Shubhangi Puranik, Mr. Gopale K.D. and Mrs. Rama Phadke** attended a workshop on "Practical Syllabus Discussion of S.Y. and T.Y. B.Sc. Biotechnology" organised by Department of Biotechnology, Garware College Pune, and University of Pune on 12-13th August 2010.

1. **Lecture series on "Career Opportunities in Biotechnology"** was organised by Dept of Biotechnology on 21st Feb. 2011.
2. Dr. Bikas Aich, Director, GenomeBio Ltd. spoke on "Bioenterpreunership", Advocate Shridhar Parundekar spoke on "New Avenues of Career in Patents" and Mrs. Soumi Dutta Gupta, Sr Consultant, Bilcare International spoke on "Career Opportunities in Clinical Research".

Students' Achievements

F.Y.B.Sc. Biotech

- Amruta Shelar presented a dance program at Sriboonreung School Bangkok district Bangkok, Thailand

during the Cultural exchange program in November 2010.

- Nriya Bhakti Foundation, Pune presented a certificate to her in appreciation of the stage performance at Maharashtra Mandal 'Bangkok'.

S.Y.B.Sc. Biotech

- 1st Prize to Miss. Anuja Kulkarni and Miss. Vrushali Sharma (Bio-Rangoli), at Generations - 2011 IIT Bombay
- 1st Prize to Mr. Deepak Nesarikar, Mr. Deepak Kapse, Mr. Ajinkya Shewale, Mr. Sagar Bhalgat (Bio-KHOJ) at All India level "Generations - 2011", IIT Bombay.

T.Y.B.Sc BIOTECH :

- 1st Prize for Annual Gathering (Variety Entertainment).
- Aabha Deshpande, Disha Bhange, Sayali Chowdhary cleared first written test held at TIFR-NCBS Integrated Ph.D. program.

M.Sc. BIOTECH :

- **Mokshada Varma** - Got scholarship from Malhotra Weikfield Foundation for MSc. Biotech on basis of B.Sc. biotech marks.
- Oral presentation of "Study of Antioxidant and antidiabetic properties of broccoli (*Brassica oleracea*)" at the International conference on Recent trends in Therapeutic Advancement of Free Radical Science held on 9-11 Jan 2011.

Mrs. Rebecca Thombre

Posters Presented

Poster on "Screening of Lonar lake isolates for CGTase production" at **50th National Conference of Microbiology** organised by Association of Microbiologist of India at NCL from 18 to 21 December.

Oral Presentations

1. Presented oral paper on "Studies on CGTase producing bacteria from Lonar lake" at **National seminar for women, "WE –MEET"** organised by College of Engineering, Pune from August 2010 .

Received **"BEST ORAL PRESENTATION AWARD"**

2. Presented oral paper on "Screening of alkaliphilic bacterial diversity of Lonar lake for industrially important cyclodextrin production" at **International Conference on Biodiversity and its Conservation** organised by Modern College, Pune-5 from 28 to 30 Jan 2011.

Received the **"BEST ORAL PRESENTATION AWARD"**.

3. Presented oral paper on "Immobilisation of *Exiguobacterium aurantiacum* for production of cyclodextrins" at **International Conference on Biotechnology for Better Tomorrow** organised by Dr.Babasaheb Ambedkar Marathwada University , Aurangabad from 6 – 9 February 2011.

Organised visit of TY BT students to NARI, on WORLD AIDS DAY, Urja Dairy and Kingfisher breweries.

Was a part of the Organising team of "International Conference on Biodiversity and its conservation"

Gupta Sudarshan Omprakash

- National Conference on Advances in Microbial Biotechnology and Interdisciplinary Approaches (AMBI - 2011) at Moolji Jaitha College, Jalgaon (M.S.) - Presented a paper entitled "RT-PCR based detection of Banana Chlorosis Disease" and won 1st prize.
- Awarded 2nd prize for Poster presentation competition on the topic

'RT-PCR based detection of Banana Chlorosis Disease' at Annual State Level Science Exhibition held at Balbhim Arts, Science and Commerce College, Beed, (M.S) in the year 2010 - 11. (Won this prize consecutively for the last three years)

- Participated in the Intercollegiate Project Competition at Chimera - 2011, an event organized by Fergusson College, Pune (M.S) and won the 1st prize.
- Awarded 1st prize for paper presentation at National Seminar on "Frontiers in Biotechnology and Bioinformatics" organised by D.Y. Patil Biotechnology and Bioinformatics Institute, Tathawade, Feb 2011, Pune.
- Presented paper at the 20th APSI Scientists Meet -2011 and National Conference on Current Innovations in Plant Sciences, organised by K. J. Somaiya College, Kopergaon.
- Participated in Intercollegiate project competition organised by Rajmata College, Bhosari and was awarded 1st prize for poster presentation.

Publications in conferences/symposiums :

- Paper entitled "Global warming its Consequences on the Arctic ecosystem". At National Conference on Global Warming and its Consequences held at Shardabai Pawar Mahila Vidyalaya, Shardanagar, Baramati.

S.O. Gupta, K.Bhaskar and B.A.Aglave

- Paper entitled "Effect of Heavy Metals on the Protein Profile of *Spirulina* - A study based on qualitative and quantitative estimation" at State Level Conference on Recent Trends in Physico Chemical Sciences, Biotechnology and Biodiversity) held at

Padmashree Dr. D.Y.Patil Arts, Commerce and Science College, Pimpri, Pune

- Paper entitled "RT-PCR based Detection of Banana Chlorosis Disease" at National Conference on Advances in Microbial Biotechnology And Interdisciplinary Approaches (AMBI - 2011) at Moolji Jaitha College, Jalgaon (M.S)
- Attended various National and State Level Coin and Stamp Exhibitions.

- Dr. Sangeeta Bhagat,
Head of the Department

Department of Microbiology

Departmental Activities

- Organized a State conference on "Microbiology in the 21st century".
- All staff members were a part of the organizing committee for the International Conference on Biodiversity.
- Organized a lecture of Mr. Raghavendra Gaikawari in association with the Association of Microbiologists of India (AMI).
- Department members were a part of educational CD designed for XII standard CBSE students. Experiments were conducted for inclusion in the CD-ROM.
- Staff members guided and accompanied students for the State level Microbiological Quiz organized by R. C. Patel College of Arts, Science and Commerce, Shirpur.
- Department organized Campus Interviews for past and present students in various renowned institutes.

Staff Achievements

Dr. (Mrs.) Shilpa Mujumdar :

- Paper entitled “Studies on bioemulsifier production by *Actinopolyspora spp.* A18 isolated from garden soil” is published in Indian J. of Biotechnology.
- Paper entitled “Bioemulsifier production by *Streptomyces sp.* S22 isolated from garden soil” accepted by Indian Journal of Experimental Biology and will be published in April issue.
- **Organizing secretary** for the State level conference on “Microbiology in the 21st century”.
- Two posters presented at the International Conference entitled “Biotechnology for Better Tomorrow – BTBT 2011” organized by Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad.
- Poster presentation at State level conference on “Recent Trends in Life sciences” held at Pirangut.
- Ten poster presentations in the State level conference on “Microbiology in the 21st century” at Modern College.
- A poster presented at State level conference has won Best Poster award.

Mr. Vivek Bobade

- Two posters presented in the State level conference on “Microbiology in the 21st century” at Modern College.

Miss Smita Bhuyan

- Paper entitled “Studies on bioemulsifier production by *Actinopolyspora spp.* A18 isolated from garden soil” is published in Indian J. of Biotechnology.
- Paper entitled “Bioemulsifier production by *Streptomyces sp.* S22 isolated from garden soil” submitted to

Indian Journal of Experimental Biology (under revision)

- Poster presentation at the International Conference entitled “Biotechnology for Better Tomorrow – BTBT 2011” organized by Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad
- Poster presentation at State level conference on “Recent Trends in Life sciences” held at Pirangut
- Oral presentation and eight poster presentations in the State level conference on “Microbiology in the 21st century” at Modern College.
- Guided three students for the Kishore Vaignyanik Protsahan Yojana (KVPY) fellowship

Miss. Sheetal Pardeshi

- Awarded the best Poster for poster at the International Conference entitled “Biotechnology for Better Tomorrow – BTBT 2011” organized by Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad.
- Third prize for oral presentation at State level conference on “Recent Trends in Life sciences” held at Pirangut.
- One oral and one poster presentation at the State level conference on “Microbiology in the 21st century” at Modern College.

Miss. Anushka Devale

- Organizing secretary for the State level conference on “Microbiology in the 21st century” organized by Modern College.
- Poster presentation at the State level conference on “Microbiology in the 21st century” at Modern College.

Miss. Madhuri Amrutkar

- Poster presentation at the State level conference on “Microbiology in the 21st

century” at Modern College of Arts, Science and Commerce, Pune.

- Guided and accompanied students for the State level Microbiological Quiz organized by R. C. Patel college of Arts, Science and Commerce, Shirpur.

Students' Achievements :

- Best Student trophy was awarded to Mr. Rajan Thakur for excellence in academic and co-curricular activities.
- Mr. Rajan Thakur won award for securing highest total at S.Y. B.Sc. Microbiology.
- Mr. Rajan Thakur won Best Poster award in State Level conference organized by Department of Microbiology, Modern College Shivajinagar.
- Mr. Rajan Thakur was awarded for best academic excellence at S. Y. BSc. level.
- Miss Deepali Mane was awarded for best academic excellence at M.Sc (1st year) Level.
- Mr. Rajesh Chomal was awarded for best academic excellence at M.Sc. Level.
- Mr. Rajan Thakur, Ms. Shruti Kandekar and Mr. Rahul Shelar Won First prize in State level Microbiological Quiz organized by R. C. Patel college of Arts, Science and Commerce, Shirpur.
- Mr. Pankaj Picha was awarded the 'Best Poster Prize' for poster presentation at the International Conference entitled "Biotechnology for Better Tomorrow – BTBT 2011" organized by Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad
- Mr. Pankaj Picha was awarded the Third prize for oral presentation at State level conference on "Recent Trends in Life sciences-RTLS 2011" held by Pune Education Society, Arts,

Commerce and Science College, Pirangut.

- Mr. Lalit Lande, Kanchan Jadhav, Sunny Gaikwad and Ravindra Baviskar attended State level conference on "Recent Trends in Life sciences-RTLS 2011" held by Pune Education Society, Arts, Commerce and Science College, Pirangut.
- Students of Graduation and Post graduation worked as volunteers for International and State Level Conference organized by college.
- Mr. Rajan Thakur and Kiran Nilangekar cleared the first round at NCBS and TIFR for Admission for masters programme.
- Mr. Saurabh Chodhari, Deepali Mane and Gauri Pawar were selected for second round for Ph. D. at National Institute of Immunology, New Delhi.

- **Dr. Mrs. Shilpa Mujumdar,**
Head of the Department

Department of Computer Science

Our students are in the field of Computer Science and Applications. Their entry for the course is on the basis of merit. At the undergraduate level their performance at HSC (Science) with mathematics as compulsory subject is the criterion for the admission. At the postgraduate level their performance at the B.Sc. (Computer Science) degree and performance of the entrance examination is the criterion for the admission for the M.Sc. (Computer Science) course and MCA (Under Science Faculty).

During their graduate and postgraduate studies students undertake projects which are relevant to the current industrial needs. These projects have

helped students to apply their theoretical knowledge to the real life situation.

A large number of students are getting excellent placements in India and abroad. Every year several students are also selected in reputed foreign universities for higher studies.

Activities conducted during the year:

- ☐ Placement activity
- ☐ Student counseling
- ☐ Best programmer competition
- ☐ Campus interviews
- ☐ Seminars
- ☐ Workshop
- ☐ Group discussion
- ☐ Mock interview
- ☐ Guest lectures
- ☐ Single Window – A centralized admission programme
- ☐ Departmental Library
- ☐ Entrance Examination at mass level
- ☐ Zaroka - The Desktop..... article column

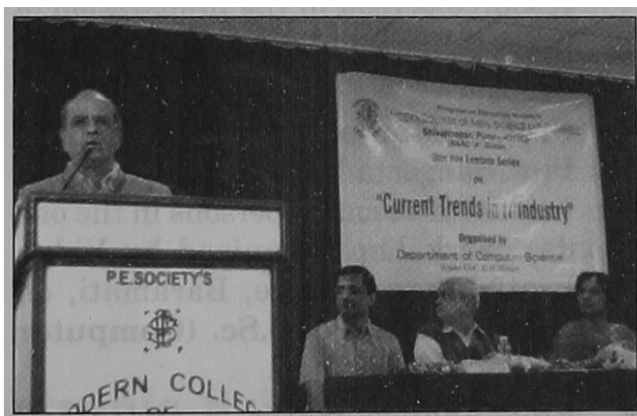
Seminars

Department organized a seminar series by inviting eminent personalities from the field of IT. Prof. Mrs. Manisha Suryawanshi worked as co-ordinator for the same.

Modern College, Shivajinagar had organized a one day seminar on “Current Trends in Information Technology” for their B.Sc, M.Sc and MCA (Comp Sc) students.

Eminent IT personalities like **Mr. Sanjay Katkar**, CTO, Quickheal Technologies delivered a Lecture on ‘Current and future requirements in Information Technology’. **Mr. Anand Das**, CTO, Pubmatic Pvt Ltd, explained the advantages of Internet Advertising and massive scale data processing. **Mr. Atul**

Kahate, Senior Consultant, Oracle Financial Ltd skillfully demonstrated the concept of ‘Web Services and its Application’. **Mr. Gautam Rege**, Director Josh Tech, explained the open source web framework Ruby on Rails and demonstrated the writing of code by favoring convention over configuration. **Ms. Shraddha Joshi**, Senior Engineer, Persistent Systems Ltd explained the use of ‘Google App Engine’ to build and host web applications on the same systems that power Google applications for faster development and deployment and effortless scalability.

“One Day Lecture Series on Current Trends in IT Industry”

Teachers' achievements

- Prof. Manisha Suryawanshi attended refresher course organized by Staff Academic College and Department of Computer Science, University of Pune. Pune-7.
- Prof. Anjali Sardesai authored three books of Vision Publication
 1. System Programming and Operating Systems
 2. Theoretical Computer Science and Compiler Construction-I
 3. Theoretical Computer Science and Compiler Construction-II

- Prof. Kalyani Salla presented paper and won cash prize in the national Conference on Emerging Trends in Soft Computing organized by N. Wadia College, Pune.
- Prof. Kalyani Salla presented paper in the national conference on in Soft Computing organized by Sinhagad Engineering College, Pune.
- Prof. Anjali Sardesai worked as a co-ordinator to set up **"Day Care Centre"** under UGC XIth Plan Scheme in college premise.
- Prof. Sangeeta Raut and Prof. Anjali Sardesai contributed and worked as a resource person in the preparation of practical course booklet of T.Y.B.Sc. (Computer Science).
- Prof. Manisha Suryawanshi, Prof. Sangeeta Raut participated and worked as resource persons in the one day workshop organized by Vidya Pratishthan College, Baramati, on **"Revision of T.Y.B.Sc. (Computer Science) Syllabus"**.
- Prof. Abhijeet Sathe attended and worked as a resource person for the T.Y.B.Sc. (Computer Science) Syllabus Revision workshop.
- Prof. Abhijeet Sathe worked as a co-ordinator to keep college website up to date.
- Prof. Abhijeet Sathe worked as a resource person in lecture series on SET-NET Preparation arranged by MIT College, Kothrud.
- Prof. Vaishali Bhoite worked as a resource person in lecture series on SET-NET Preparation arranged by MIT College, Kothrud.
- Prof. Anjali Sardesai and Prof. Vaishali Bhoite worked as resource persons in workshop on preparation of SET-NET Examination arranged by Fergusson College, Pune.
- Prof. Kalyani Salla and Prof. Radha Khedekar participated and worked as resource persons in the one day workshop organized by Fergusson College on **"Revision of MCA (Science) Syllabus"** and also participated in finalizing the practical course slips of MCA (Science).
- Prof. Sanjay Mahajan helped and administered the upgradation of laboratory set up for colleges in city and rural area.
- Prof. Samir Badmanji had undertook maintenance work of the computers & allied peripherals of the college. Active participation in organizing the M.Sc.(Comp Sci.) and MCA entrance examinations smoothly.
- Prof. Manisha Suryawanshi, Prof. Salla Kalyani and Prof. Anjali Sardesai attended Two day National Conference on Emerging Trends in Soft Computing organized by N. Wadia College.

Inter College Competitions organized:

The Department organized **Best Programmer Award** Competition. Prof. Madhuri Ghanekar worked as a Chairperson for this event. **Mr. Hemant Pardeshi** from T.Y.B.Sc. (Computer Science) was awarded Best Programmer Award for the Year-2010-11.

Activities and support from alumni

- Past students supported in **placement of current batch** students in reputed IT industries and in offering training programmes.
- **Project guidance** is made available from alumni to students by means of lectures, project guidance & counseling sessions.
- **Group discussion and seminars** Group discussion sessions of the present students were arranged and seminar sessions of past students were

arranged on every Saturday on different topics.

Students' achievements and awards

- **Ms. Kirti Thorat (MCA, Science Faculty)** stood first in the University of Pune and received scholarship from University
- Students took lead in organizing project exhibition/poster competition and participated in various intercollegiate events. Students secured prizes in the various events.

Placement Service provided to the students:

- Department of Computer Science has a placement cell and runs placement activity for post-graduate students and under-graduate students. This year Prof. Manisha Suryawanshi worked as a placement co-ordinator for the placement activity. Under her able guidance 91% of students from the post-graduate wing (M.Sc.(Computer

Science), MCA) are placed in reputed organizations.

Any other relevant information:

- Staff members showed active participation in the admission process of F.Y.B.Sc. (Computer Science), MCA & M.Sc.(Computer Science) courses.
- A committee was constituted for conducting M.Sc. (Computer Science) & MCA entrance Examination 2010. Dr. G.R. Ekbote (Chairman, P.E. Society), Prof. P. S. Chirputkar (Chairman, LMC), Dr. A. K. Pande (Chairman, LMC) Principal Dr. R. S. Zunjarrao (Chairman of the Committee) provided necessary guidance & administrative support in conducting the entrance examinations smoothly.

- Prof. Deshmukh Shamkant
Vice Principal and
Head of the Department

Department of Electronic Science

The student strength of the department is about 642, which includes Junior, Senior and P.G. students. Department contributes to major work in college activities ,Prof. S.R. Chaudhari is IQAC co-ordinator, Prof. B.B.Yenage and Prof. A.V. Kamble lead NCC units, Prof. P.S. Varade is NSS officer, Prof. Y.S. Thipse looks for Open University B.Tech. course, Prof. A.S. Apte is coordinator for XIth result committee. Undergraduate and postgraduate results are comparable to university courses. Many of the PG students are placed various job.)

[A] Activities conducted during the year

1. Practical Handbook prepared for S.Y. B.Sc. Computer Science and Electronic Science students.
2. Laboratory Manuals for M.Sc. Electronic Science were prepared for the practical courses Analog Electronics and Embedded system.
3. More than 250 e-books of subject electronics are made available to students. Also more than 100 e-magazines made available in the form of pdf files to the staff and students.
4. Remedial coaching for F.Y.B.Sc. students was conducted in the month of November 2010.
5. M.Sc. Part II students participated in state level 3 days training Program on Embedded system development on 08th October 2010.

6. Tree plantation : Tree plantation drive was conducted at Modern College of Biotechnology, Paud with the help of NSS and NCC students on 24/07/ 2010 and 21/08/2010.
7. Prof. S.R.Chaudhari , Prof. B.B.Yenage , Prof. R.V. Vidap , Prof. Y.S. Thipase, Prof. Mrs. A.S. Apte and Laboratory Assistant Mr. Vivek Diwate worked for census work of Government of India.

Workshops / Events / Competitions Organized

1. Demonstration of e-learning software 'Sparsh' was organised on 24th November 2010.
2. Poster exhibition on Electronic science projects at PG level on 25th February 2011.

[B] Workshops, national seminar participation by staff members

1. Prof. S.R.Chaudhari worked as Advisory Committee member for National Conference on "Sensor Networks and Embedded Systems (NCSNES-2011) (2,3,4th Feb. 2011) organised by department of Electronic Science at Abasaheb Garware College, Pune -4.
2. Prof. D.B. Gaikwad worked as resource person at one day workshop on "Advanced trends in Embedded Technology" at Pratibha College of Commerce and Computer Studies, Chinchawad, Pune 411019 on 11 January 2011.
3. Prof. D.B. Gaikwad delivered a guest lecture on " Embedded System " at Indira College Wakad on 12 February 2011.
4. Prof.S.R. Chaudhari delivered a guest lecture on " Role of electronics in Agriculture" " at Fergusson College Pune-4 on 07 February 2011.
5. Prof. R.V. Vidap resource person at one day workshop on "Advanced trends in Embedded Technology" at Pratibha College of Commerce and Computer Studies, Chinchawad, Pune 411019 on 1 January 2011.
6. Prof. S.R.Chaudhari , attended one day workshop on " Teaching methodology for Matlab and C programming" on 8th January 2011 at Fergusson College, Pune-4.
7. Prof. T.R. Kumbhar , attended one day workshop on" Teaching methodology for Matlab and C programming" on 8th January 2011 at Fergusson College, Pune-4.
8. Prof. D.B. Gaikwad and Prof. T.B. Sonawane participated in two day workshop on "Robotics" organised by IIT , Mumbai on 20, 21 August 2010.
9. Prof. D.B. Gaikwad and Prof. M.R. Bodake participated in two day workshop on "VLSI Design using Verilog" organised by Department of Electronic Science, University of Pune on 06, 07 August 2010.
10. Prof A V Kamble :Lecture for College staff on 6th Dec. 2010 on the occasion of Dr. Babasaheb Ambedkar Maha Pari Nirvan Din. The subject was contribution of Dr. Ambedkar in Indian Constitution.
11. Prof A. V. Kamble Guest lecture on DSP processors at Mamasahab Mohol College, Pune. on 27 January 2011.

[C] Educational Trips

- For better exposure to industry & institute, every year department organizes educational trips /tours. This year department has successfully organized one/two day's trips at different places. These are listed as below.

Place	Staff Members	Students	Date
State level workshop on "Development of Embedded system using ARM " at Akluj	Mr. G.M. Tarate Mr. U.N. Kothawade	19 P.G. Students	8,9,10 October 2010.
KISAN Exhibition at Moshi	Prof. B.B. Yenage Prof. T.B. Sonawane	22 UG students	19 December 2010.
Mahesh Electricals Sangameshwar , Ratnagiri	Prof. T.B. Sonawane Prof. G.M. Tarate Prof.U.N. Kothawade Prof. K.K. Hole Ms. Ameeta Kulkarni	36 PG Students	15, 16 February 2011.

[D] Guest lecturers -

Date	Speaker	Topic
27/08/2010	Prof. S.S. Bhagwat , Fergusson College	Scope of Analog Electronics
19/10/2010	Amol Wagh , Vikram Gaikwad e-infochip	Current trends in Embedded systems
20/10/2010	Mrs. Guari Nirgude, Eclat training services	SPI Protocol
11/10/2010	Mr. Diptar Banik, Eclat training Services	I ² C and RTC Applications
09/09/2010	Mr. Vishal Raut, KPIT	Development of embedded system using PIC
11/10/2010	Prof. A.G. Buddhikot,	RTOS Applications
09/02/11, 10/02/11	Prof. S.S. Bhagwat Fergusson College	Control System
Sept 2010, Jan 2011	Imran Patil	Network Concepts
Sept 2010, Jan 2011	Rajesh Wagle	Computer Service Management
Sept 2010, Jan 2011	Pravin Shinde	Network Concepts

[E] Research, Paper Presentation by Staff Members

1. Prof. SR.Chaudhari and Prof D.B. Gaikwad presented a research paper titled, "Modeling, Simulation And Experimental Study Of Fiber Optic Tilt Sensors And Their Applications" at the university level conference INNOVATION -2010 at H.V. Desai College Pune, on 24th December 2010.
2. Prof. S. R. Chaudhari and Prof D.B. Gaikwad presented a research paper titled "Modeling, Simulation And Experimental Study Of Fiber Optic Tilt Sensor And Its Applications" at AVISHKAR in Fergusson college.

Mr. Mangesh Anil Dayaphule, Ms. Snehal D. Benkar M.Sc. Electronics Science students participated in this competition to present the work done .

[F] Refresher / Orientation

1. Prof. B. B. Yenage completed NCC refresher course from 25th Oct 2010 to 23rd Nov. 2010 Passed in 'A' Grade.
2. Refresher course for N.S.S. officer , Prof. P.S. Varade from 4th Feb 2011 to 9th Feb. 2011.

[G] Project competition Participation:

- Career Mahotsav prizes :M.Sc. electronic science students participated in Career Mahotsav 14, 15, 16 May 2010 at Balgandharv Rangmandir, Pune. Umesh Kothawade, First prize for the project " PC based FM Tuner Card"
- Tejas Gadariya, Second prize for Simulation of Log periodic Antenna using Matlab.

[F] Project Collaboration with industry and institutes:

Name of Institute	Name of Project	Student Name
Uday Udyog, Pvt. Ltd.	High current SMPS	Pushkar Naik
	Universal Data	Vijaya Raskar
	Acquisition system	

[G] Activities & Support from Alumni.

- Vishal Raut , Anand Budhhikot our past students demonstrated designing aspects of embedded system.
- Sparsh - Sheetal Hulgaee our past student working as marketing manager at "Sparsh learning technology", Bangalore visited our department on 24th November and demonstrated e-learn software 'Sparsh' to our students .

[H] Achievements

1. Prof. S.R. Chaudhari . Head of the department was appointed as Vice Principal of the college from July 2010.
2. Prof. A.V. Kamble was elected as a member of Local Management Committee of the college from 30 March 2010 for the tenure of 5 years.
3. Prof. B. B. Yenage has been awarded grade "A" in NCC refresher course from 25th Oct to 23rd Nov. 2010 .
4. Prof. A.V. Kamble has been awarded as Best ANO by group Headquarter NCC Pune, in the academic year 2010-11 .
5. Prof. P.S. Varade has been appointed as regional coordinator for NSS by University of Pune.

[I] New appointments :

Department welcomes staff members newly appointed in this academic year.

1. K. K. Hole
2. Umesh Kothawade
3. Y.S. Patil

Department also welcomes Prof. M.R. Bodake transferred from Modern college , Ganeshkhind to our department.

- Prof. S. R. Chaudhari,
Head of the Department

Department of Botany

In the academic year 2010-11, 243 students had enrolled for XI and 223 students had enrolled for XII. The strength of F.Y.B.Sc., S.Y.B.Sc. and T.Y.B.Sc. were 120, 55 and 04 students respectively, while for M.Sc.-I, 20 students and M.Sc.-II, 21 students were admitted. At present, four students have enrolled for Ph.D. degree of University of Pune and are doing their research in Post Graduate Research Centre in the Department of Botany.

I) Departmental Activities

- i) An exhibition on 'Career opportunities in Plant Science' was conducted on 11th and 12th February 2011 for students of undergraduate and postgraduate courses of all colleges. Prof. R. N. Ingole worked as co-ordinator of this exhibition.
- ii) A workshop on 'Revision of T.Y.B.Sc. syllabus' was organized under the guidance of Head of Department, Dr. R. S. Zunjararao on 21 August 2010. Prof. Dr. Neeta Patil worked as co-ordinator of this workshop.
- iii) The wall paper magazine activity continues this year for the undergraduate students where First year Botany students are the editors of the magazine.
- iv) A six-month remedial course on 'Plant Tissue Culture' was conducted for S.Y.B.Sc. students. Twelve students participated in the course. The duration of the course was from July 2010- December 2010.
- v) The plant display activity by Post Graduate students continues this year also.
- vi) Nature club activity was continued for junior and senior college students.

vii) A photography exhibition for all undergraduates students from different colleges affiliated to University of Pune was organized Saturday, 25th September, 2010.

viii) Hanging baskets are maintained in corridors of the college by department of Botany

ix) Nakshatra Udyan has been maintained on the terrace.

II) List of professors invited as guest lecturers for M Sc course.

1. Dr V. D. Ranade, Ex-Head, Botany Department, Abasaheb Garware College, Pune.
2. Prof K. D. Gopale, Department of Biotechnology, Modern College, Shivajinagar Pune-411005.
3. Dr. Mahesh Shindikar, (Environment Department, Bharati Vidyapeeth, COEP, Pune.

III) Study tours and excursion

- i. Local Botanical excursion tour was organized in September 2010 for F.Y. B. Sc. & T.Y. B. Sc. Botany students to Mulshi and Dongarwadi for studying plant diversity and also for observation of plants.
- ii. A Botanical excursion tour was organized to Mahabaleshwar for the students of S. Y. B. Sc. . on 15th February 2011 for observation of Angiospermic plants.
- iii. A three-day excursion tour was arranged at Dive Agar and Harihareshwar for the students of M.Sc. I and M.Sc. II for collection and study of marine algae in the month of October 2010, and for the collection of Angiospermic plants to Amboli on February 14th 2011.
- iv. A short visit to waste water management unit, Erandwane, Pune, was organized for the students of S. Y. B. Sc. on 10th February 2011.

- v. A visit was arranged for the students of F. Y. B. Sc. to study the architecture and working of Green House. This visit was arranged at the College of Agriculture, Pune, in January 2011.
- vi. A visit was arranged for T. Y. B. Sc students to Ayurvedic Ras-shala, Karve road Pune Herbal Garden and Herbal drug institute on 11th March 2010.
- vii. A Visit to Botanical Survey of India (BSI) was arranged in November 2010 for MSc.
- viii A visit to Seed Technology Processing unit was arranged for T.Y.B.Sc. students on 22nd February 2011 to Manjri.
- ix Visit to Agricultural College, Pune to Plant Breeding Station for T.Y.B.Sc. Student's for study of an experiment on plant breeding was arranged on 11th March 2011.

IV) Achievements of staff members

Dr. R. S. Zunjarrao

- i) **Organized International Conference on Biodiversity and its Conservation** from 28th -30th January 2011 by Progressive Education Society's Modern College of Arts, Science and Commerce Shivajinagar, Pune- 411 005.
- ii) **Organized One-day workshop on 'Revised syllabus on T.Y.B.Sc. (Botany) theory courses** held on 21 August 2010, by Progressive Education Society's Modern College of Arts, Science and Commerce, Pune-5.
- iii) **Organized Intercollegiate Nature Photography competition** for all undergraduates from different colleges affiliated to university of Pune on Saturday, 25th September 2010.
- iv) **Organised exhibition on 'Career opportunities in Plant Science'** on 11th and 12th February 2011 for

students of undergraduate and postgraduate students of all colleges.

- v) **Invited as a Chief Guest to deliver key note address in one day workshop on 'T.Y.B.Sc. Botany practical skeleton paper I,II,III courses'** organized by Department of Botany Baburaoji Gholap College, Sangvi, Pune-27 on 22nd February 2011.

Dr. Mrs. N. M. Patil

- i) **Worked as joint organizing Secretary** for 'International Conference on Biodiversity and its Conservation' organized by Modern College, Pune - 5 on 28th to 30th January 2011.
- ii) **Co-ordinated two-day workshop on 'Revised syllabus on T.Y.B.Sc. (Botany) theory courses** held on 21 August 2010 organized by Department of Botany
- iii) **Awarded Best Poster Presentation of paper 'Development of EST-SSR markers and assessment of Genetic Diversity in *Jatropha curcas*** in 'International Conference on Biodiversity and its Conservation' organized by Modern College, Pune - 5 on 28th to 30th January 2011.
- iv) Attended and participated in one day workshop on '**T.Y.B.Sc. Botany practical skeleton paper I,II,III courses**' organized by Department of Botany Baburaoji Gholap College, Sangvi, Pune-27 on 22nd February 2011.

Dr. R. B. Barmukh

- 1) Published a research paper entitled '**Influence of organic supplements on production of shoot and callus biomass and accumulation of bacoside in *Bacopa monniera* (L.) Pennell.**' Anuradha Parale, Rajkumar Barmukh and Tukaram Nikam.

Physiol. Mol. Biol. Plants, 16(2) : 167-175.

- 2) Under the guidance of Dr. R. S. Zunjarrao, Head, Department of Botany and Principal, Modern college Shivajinagar, Pune, coordinated an 'Intercollegiate Photography Competition' organized by the Department of Botany on Saturday, 25th September 2010. About 30 students from Modern college of Arts Science and Commerce, Pune, Modern College of Arts, Science and Commerce, Ganeshkhind, Pune, Poona College, Pune, MES Garware College, Pune, Fergusson College, Pune, and Nowrosjee Wadia College, Pune participated in this competition. About 90 photographs were exhibited on the theme of 'Nature in the Rainy Season'. The renowned author of the famous book 'Flowers of Sahyadri' and 'Further Flowers of Sahyadri' Shri Shrikant Ingalthalikar was the invited judge to evaluate the photographs. Mr. Malik Furka of Poona College won the First Prize, Mr. Saurabh Dharmadhikari from Modern college of Art's Science and Commerce, Shivajinagar, Pune won the Second Prize and Mr. Tanay Shah from Modern college of Art's Science and Commerce, Shivajinagar, Pune won the Third Prize.
- 3) Worked in organizing committee and in Registration committee for 'International Conference on Biodiversity and its Conservation' organized by P.E. Society's Modern College of Arts Science and Commerce, Shivajinagar, Pune-411005. on 28th to 30th January 2011.

Prof. U. R. Wayase

1. Coordinated **Plant Tissue Culture course** conducted by the Botany Department for S.Y.B.Sc. students. 14 students participated in the course. The

duration of the course was from July 2010- December 2010.

2. Participated in workshop on '**Revised syllabus on T.Y.B.Sc. (Botany) Practical Paper (I)**' held on 12 August 2010 organized by Department of Botany, MES Society's Abasaheb Garware College of Arts, Science and Commerce Shivajinagar, Pune, Maharashtra, India.
3. Participated in workshop on '**Revised syllabus on T.Y.B.Sc. (Botany) theory courses**' held on 21 August 2010 organized by Department of Botany, Modern College, Pune - 5.
4. Coordinated Guest lecture on "**Career Opportunities in Botany.**" by Dr. Nitin Bhore in our college on 7th Feb.2011.
5. Worked as a member of Organizing committee, Certificate committee and Poster committee for '**International Conference on Biodiversity and its Conservation**' organized by Modern College, Pune-5. on 28th to 30th January 2011.

Prof. Arti. P. Goggi

- i) Joined as Assistant Professor in June 2010.
- ii) Actively participated in organizing workshop on T.Y.B Sc syllabus.
- iii) Worked as member in organizing committee, editorial committee, and communication to participants in the International conference held in The Modern College, Pune-5 during 28-30th January.
- iv) Attended and participated in one day workshop on 'T.Y.B.Sc. Botany practical skeleton paper I,II,III courses organized by Department of Botany Baburaoji Gholap College, Sangvi, Pune-27 on 22nd February 2011.

Post Graduate Department

Prof. S. P. Salunke

- i) Worked as member of organizing committee, of the International conference held in Modern College, Pune-5 during 28-30th January.

Prof. P. V. Shelar

- i) Worked as member of organizing committee, poster committee of the International conference held in The Modern College, Pune-5 during 28-30th January.
- ii) Worked as a co-ordinator of Staff skill development program organised for P. G. Botany students.

Junior College

Prof. R. N. Ingole

- i) Organized **Short term course in Judo-Karate for girl students.**
- ii) Organized Lecture programme on the Topic- Personality Development in Aug.2010. by Prof. Gonzalvis.
- iii) Organized successfully **Jim Corbett All India level written examination named as "On our Environment"**.
- iv) Organized a lecture programme of **Mr. K. V. Mahamuni (API) on the topic- Aple arogya** for non teaching staff.
- v) Actively participated in **International Conference on Biodiversity** as organizing committee member & chairman of different committees.
- vi) Co-ordinator of **Grand exhibition- "Career Opportunities in Botany"** on 11th & 12th Feb.2011. Principal Dr.B.R.Ulmek (Agriculture College, Pune-5. Aerobiologist Dr.Sham Tilak, Dr.Nitin Bhore, Dr.A.K.Pande were invited guests for the event.
- vii) Participated as Judge for Competition held by Pune Municipal Corporation at

Balgandharva RangMandir in Flower-fruit exhibition on 13th Feb.2011.

Prof. Ms. Manisha Mandhare

- i) Organized a lecture on Environment Education and exhibition on environment projects in Botany Department for students visiting India from Poland.
- ii) Worked as co-ordinator for various competitive Examinations like IMO,RMO,NSO and IAPT's National standard examinations in Physics,Chemistry, Biology and Astronomy.
- iii) Worked as subject expert for an E-Learning Project in CDAC on NCERT Syllabus.
- v) Worked as member of Registration committee for 'International Conference on Biodiversity and its Conservation' organized by Modern College, Pune - 5. on 28th to 30th January 2011.
- i) Dr. Mrs. K. R. Gandhe : Senior College- Retired in November 2010.
- ii) Dr. V. A. Patil: Post Graduate - Left the college.
- iii) Prof M. B. Shinde :Junior College – Retired in December 2010.

Dr. R. S. Zunjarrao, Principal
and Head of the Department

Department of Zoology

The department conducted one day tour of various institutions around Pune for SYBSc students. The staff members participating in this study tour were : Mr.B.T.Kalbage and Mrs.Manasi Bapat. The institutes visited included Government Fish Farm, Hadapsar and BAIF, Uruli Kanchan for study and observation of Fisheries, Sericulture, Vermiculture, etc.

Study tour for TYBSc students was conducted during January 2011 by Mr.B.T.Kalbage. Students visited coastal Konkan area to study marine life at various locations such as Ratnagiri, Dapoli and Shrivardhan. These students had an opportunity to learn a lot about fishing methods, fishing gear and methods of fish processing, etc., from the experts. They could study fish catch and also photograph many marine animals on the coast. They visited Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University's Centre for Coastal and Marine Biology Institute, Ratnagiri, the local college of fisheries and the Government Museum where live marine animals are exhibited in aquariums. On this tour, students also had an opportunity to visit Konkan Krishi Vidyapeeth, Dapoli. Here, they observed a large number of agriculturally important insects and projects related to Applied Entomology.

All staff members of the department took active part in the international seminar on biodiversity that was organized by the college during January 2011. Prof. A. M. Bhalerao and Prof. N. M. Naidu assisted in smooth conduct of the poster session. Dr. H. V. Ghate helped in academic sessions and panel discussions.

Three experienced staff members retired during this academic year. Dr. Mrs. Sushama Thatte (Senior College), along with Mrs. A. A. Satbhai and Mrs. C. V. Butala (both from Junior College) retired, after serving the college and the department for nearly three decades or more.

Dr.Mrs.Thatte delivered lectures on 'Global Warming' at the Jagannath Rathi Institute. She also contributed scripts for a Popular Science programme on AIR, Pune.

Two teachers were appointed ad-hoc to complete the work-load of senior college;

Mrs. Manasi Bapat and Mr. Prashant Duraphe. For Junior College Mrs. Ashwini Deshkar has been appointed.

Dr.H.V. Ghate was due to retire on 31st March 2011, but the recent increase in the age of superannuation by the Government of Maharashtra is likely to extend his services by 2 more years.

Dr. A. M. Bhalerao devotedly worked as a member of Organizing Committee, 'Advisor' of Poster session Committee as well as 'Judge' for the assessment of certain Posters during the International Conference on Biodiversity and State-level Conference on Microbiology by our college in the months of Jan-Feb 2011. Similarly he helped in the organization and conduct of two '**Add-on**' departmental courses on '**Vermi-tech**' during 1st and 2nd term of this academic year. As Chairman of Time-Table Committee, he efficiently carried out and completed the work of preparation, compilation and display of hall-wise timetables, essential for disciplined and effective process of teaching and learning. Dr. A.M. Bhalerao also helped the staff members of the sister-institution, Modern College, Ganeshkhind, for the effective teaching of newly introduced course from the revised syllabus in T.Y.B.Sc. Zoology. He provided necessary guidance and the available latest literature references to the staff members of Ganeshkhind College.

Dr. Bhalerao, Mr. Naidu and Mr. Kalbage took active part in the Remedial Coaching Classes conducted for the students of F.Y.B.Sc. of our college.

Mr.N. M. Naidu and Mr.B. T. Kalbage participated in the hands-on Training Course organized by the Department of Zoology, University of Pune regarding the newly introduced TYBSc Zoology practicals.

Mr. N. M. Naidu was invited as a resource person for Remedial teaching for F.Y.B.Sc. students at Prof.Ramakrishna

More College, Akurdi. He was then invited as a Guest Speaker under the QIP (of University of Pune) at B.R.Gholap College, Sangvi. The topic of his talk was "A few Important Milestones in Developmental Biology". Mr. Naidu also delivered talks on "Swami Vivekananda- Life and Mission" at Modern College, Shivajinagar, NSS Camp of our college at Ghotawade, Modern College, Ganeshkhind, and later at Department of Mechanical Engineering and Department of Civil Engineering, Cusrow Wadia. He was also invited as a resource person for an inter-collegiate workshop organized by NSS Centre, University of Pune on 'Value-Based Education' at Dr. B.N.Purandare College Lonavala. He addressed the SY and TYBSc(Zoology) students of S.P.College on "Career opportunities in Zoology".

Mr. Naidu attended 3 day National level Conference on 'Examination Reforms in Higher Education' at Christ University, Bangaluru, on behalf of Modern College.

Dr. H. V. Ghate, Dr. Mrs. S. J. Thatte and Mr. N. M. Naidu contributed as resource persons in the Ornithology Course conducted by the ELA Foundation and Garware College, Pune.

H. V. Ghate completed university assignments, such as working as an expert for assessing BCUD Project Presentations (which were held at Vidya Pratisthan, Baramati). He also completed his II term on Board of Studies as an elected member. He also visited a couple of colleges as a member of local inquiry committee of the university of Pune. The need for a workshop regarding newly introduced practicals for TY zoology students was emphasized by Dr.H.V. Ghate and, subsequently, he initiated discussions in this regard. Dr. H.V. Ghate guided several students in their MSc projects. One Post-Doc fellow, Dr. Sanket Tembe worked with him under a DBT Scheme '**DNA Barcoding of**

Pentatomoid Bugs'. In addition, Mrs. Gauri Sathye is working with Dr. H.V. Ghate, as a woman scientist under a special DST Scheme for Women. She will be working till September 2011. Dr. H.V. Ghate also published a few papers in National and International Journals. Recently he has been invited to collaborate on a National Projects on DNA Barcoding. He also has an ongoing international collaboration and a couple of papers will be soon published in International Journals.

Government of Maharashtra awarded Dr.H.V. Ghate with 'Rajya Shikshak Puraskar' for 2009-2010 on 4th September 2010. The award includes cash prize of Rs. 5,000/- and also 2 immediate increments in the pay-scale. He is the first staff member of our college to get such a prestigious award in recognition of his work in teaching and research. Earlier he had also received Best Teacher award from University of Pune and from Progressive Education Society.

Mr. Umesh D. Gore (Laboratory Assistant) participated in a one day workshop on "Safety in the laboratory" organised by Dept. of Chemistry, B.J.S. College, Wagholi and University of Pune on 31st January 2011.

Integrated Vermitechnology Training Course

Our Department in collaboration with Institute of Natural Organic Agriculture (INORA) Pune launched a value add-on course in "Waste Management using Integrated Vermitechnology" since last academic year.

All staff members of our department were actively involved in the conduct of lectures and practicals of this course. Ms. Manjushree Tadwalkar, CEO, INORA and her associate Ms. Nutan Bhajekar conducted lectures and interactive sessions.

30 students completed this course in the August-September 2010 batch. 25 students completed this course in the January-February 2011 batch. Each batch was taken on field trip to the INORA centre at Daravali.

Dr. H. V. Ghate gave the first lecture on "Need for Recycling" for both the batches. Principal Dr. R. S. Zunjarrao was present for the inaugural and the valedictory functions.

Alumni Meet -

The past two batches (2008-09 and 2009-10) organised a get-together at the department in February 2011. Mr. Shriraj Jakhalekar (2008-09) and Ms. Kadambari Dixit (2009-10) took initiative and painstaking efforts to make the programme successful. Retired staff members were also invited for this reunion.

- Dr. H. V. Ghate,
Head of the Department

Department of Mathematics

In the academic year 2010-11, the strength of F.Y.B.Sc., S.Y.B.Sc. and T.Y.B.Sc. was 131,91,41 respectively.

Senior Wing

Results of academic year 2009-10 : Out of the 45 students in TYBSc., 70% of students passed. 13 students secured first class with distinction. Further, average result of every subject was above 90%.

First two toppers :

- a) T.Y.B.Sc. Mathematics
 - (i) Kataria Neeta
 - (ii) Ingale Shalaka
- b) S.Y.B.Sc. Mathematics
 - (i) Mohare Ashwini
 - (ii) Kokate Harshada

- c) F.Y.B.Sc. Mathematics
 - (i) Gadgul Shital
 - (ii) Malik Sanjeevkumar

Junior Wing -

- a) In the academic year 2010-11, thirty two students of XI Science and XII Science registered for Regional Mathematics Olympiad and appeared for the examination.
- b) About twenty students of Std. XII secured more than 90 marks in Mathematics at the H.S.C. Examination of 2009-10.
- c) Ms. S. M. Gaitonde took V.R.S. and retired on 31st December 2010. She worked as a teacher of Mathematics in our college for twenty years.

Departmental Activities

a) Workshop on Scilab

A one day workshop for teachers on SCILAB was organised on 21st January 2011 co-ordinated by Dr. Mrs. Nivedita Mahajan. This workshop was a part of the Quality Improvement Programme of University of Pune. Dr. M.M. Shikare was invited as the chief guest for the Inaugural function. Principal Dr. R.S. Zunjarrao presided over the function. Eminent personalities from University of Pune, Bhaskaracharya Pratishthana and I.I.T. Powai guided the participants. This workshop was aimed at Scilab training for Mathematics teachers in Computer Science course. Participants from Pune, Nagar and Nashik were present. A Scilab handbook was published on this occasion. The workshop was of great help to teachers.

b) Remedial Coaching

Prof. D.S. Mane worked as a Chairman of Remedial Coaching Committee. The faculty members of the Department provided remedial coaching to B.Sc., B.Sc. (Computer Science) and B.Com. students.

c) Students of S.Y.B.Sc. participated in "Madhava Mathematics Competition" in January 2011.

d) A guest lecture of Prof. M. Prakash was arranged for S.Y.B.Sc. and T.Y.B.Sc. students which was helpful to students for developing their interest in Mathematics.

e) Teacher's Day was celebrated by T.Y.B.Sc. students.

f) A one day trip was organised for T.Y.B.Sc. students to Pali.

Activities of Staff Members :

- 1) Prof. D.S. Mane worked as a resource person in the "Re-structuring of T.Y.B.Sc. Mathematics Syllabus" in Nowrosjee Wadia College. He also worked as a resource person in "Refresher Course in Life Science", organised by Department of Microbiology, University of Pune.
- 2) Prof. Mrs. Pooja Paratane delivered lectures in Balaji Institute to the staff members regarding the topic "Preparation for NET SET Exams".
- 3) Prof. Mrs. Milan Rane cleared her NET exams in this academic year.
- 4) Dr. Mrs. Nivedita H. Mahajan delivered a lecture in Kashibai Navale College of Engineering, Sinhgad Institutes on the topic "Teachers Training Programme". She was also appointed as a Judge for the Interschool Teaching Aid Competition for Teachers in Maharashtra Education Society's English Medium School, Shirwal.
- 5) Prof. A.N. Bhavale is a co-authored a book for XII Arts and Science (Mathematics Paper I) of Maharashtra State Board of Secondary and Higher Secondary Education. He participated in "Orientation Programme" held in University of Pune and is currently working on a Minor Research Project funded by BCUD, University of Pune. He also delivered a guest-lecture on

29/12/2010 in Poona District Education Association's Arts, Commerce and Science College, Pirangut, Pune 42.

- 6) Prof. P.V.Gadagkar delivered lectures on preparation for NET-SET Exams in various Institutes viz. Institute of Science - Mumbai, Shivaji University - Kolhapur, Basaweshwara College - Latur, Indira College of Science and Commerce - Wakad. He delivered guest lectures in Baburaoji Gholap College - Sangvi, MAEER's MIT College - Alandi. He worked as a resource person in "Lecture series for undergraduate students in Mathematics" conducted in Bhaskaracharya Pratishthana-Pune. He also worked as a college co-ordinator of Madhava Mathematics Competition for B.Sc. students conducted by S.P.College in January 2011.

New Appointments :

Ms. Hemlata Garud (Senior wing) and Mrs. Sucheta Jadhav (Junior wing) have joined the Mathematics Department in academic year 2010-11.

Students' Activities :

- a) At least 15 past students are studying in M.Sc. Mathematics and M.Sc. Tech. in various institutes.
- b) Shraddha Gaikwad a past student, is working in IBM, Pune.
- c) Three past students viz. Priti Shinde, Nitin Bodke and Vishwas Gaikwad cleared their NET Exams with JRF.
- d) A past student, Shruti Deshmukh presented a paper in Indian Mathematical Science Conference and was awarded in "Best Research Paper" category.

- Prof. D. S. Mane,
Head of the Department

Department of Commerce

Results

The Academic Year 2010-2011 began with encouraging result of B. Com. Examination held in April, 2010. Out of the total 438 students, 345 students were successful (79%) and 56 students secured Distinction. Ms. Neha Saboji stood first scoring 81% marks.

New Courses

Three new courses viz. BBA, BCA and MCA (Comm.) were commenced in July, 2010 under the able leadership and guidance of Prof. A. G. Gosavi, Visitor and Head of the Department. He has been appointed as Professor- in- charge for the above courses by the P. E. Society. Prof. S. R. Hirwe is appointed as Co-ordinators for the new courses

Workshops and Seminars

- 1) The Department organised a Workshop on 'Revision of Syllabus for T.Y. B. Com.' on 11 th October 2010. It was inaugurated by Dr. Sanjay Kaptan, Head, Department of Commerce and Research Centre (DCRC), University of Pune. The workshop received overwhelming response from many colleges in and around Pune.
- 2) A State Level Seminar on Implementation of International Financial Reporting Standards (IFRS) was held on 11th and 12 March 2011. 99 participants were present for the seminar.

Field Visits:

Field Visits were organized by Staff Members for the benefit of students

1. M.Com : Dr. S. K. Rahane & Prof. S. R. Hirwe
2. S. Y. B.Com : Prof S J Ahiwale
3. F. Y. B.com. Dr. A V Kamble and Dr. R W. Kularni
4. S. Y. & T. Y. B.Com : Prof. Moreshwar

Lecture Series :

The commerce department organized three lectures under the Quality Improvement Programme of Pune University. These lectures were meant for the commerce students – both UG and PG classes, Dr. R W Kulkarni was co-ordinator of the programme.

Research Centre in Commerce:

- During the Academic Year 2010-11, fourteen 14 students were short listed for admission to Ph. D. Programme of University of Pune in Commerce, Ten students have been granted Provisional registration.

National Duty

Following Staff Members of the department were engaged for Census of India 2011 during the First phase (1st May, 2010 to July, 2010) and Second Phase (9 th Feb., 2011 to 5 th March, 2011)

- 1) Dr. R. W. Kulkarni
- 2) Prof. S. J. Ahiwale
- 3) Mrs. R. P. Date (CA)
- 4) Prof. R. D. Bansode
- 5) Prof. D. P. Mule

Achievements of Staff -

- 1) **Prof. Anant G. Gosavi**
 - i) Appointments of Honour –
 - As Academic Co-ordinator of MBA Programme of PES MIBM, Pune
 - As Member, Academic Council of INDSEARCH, Pune, (Autonomous Institute).
 - As Member, Board of Studies in Business Administration by St. Mira's College, Pune (Autonomous Institute).
 - ii) Lectures delivered-
 - Guidance Lecture for candidates appearing for SET/NET examination organised by DCRC, Pune and BMCC, Pune.

- Resource Person in Refresher Course organised by DCRC, Pune.
- iii) Paper Presentation
- On Topic 'Financial Inclusiveness with reference to Higher Education' in Seminar organised by DCRC, Pune.

2) Dr. Y. R. Waghmare

- i) Elected as a Member of Board of Studies in Cost and Works Accounting, Faculty of Commerce, University of Pune and also co-opted on Board of Studies in Accountancy as a P. G. Teacher.
- ii) Resource person for guiding students appearing for SET/ NET examination in Commerce, organized by
 1. Department of Commerce and Research Centre, University of Pune,
 2. B M College of Commerce, Pune
 3. Seth Ghanashyamdas Saraf College of Commerce, Matunga, Mumbai.
 4. Hinduja College of Commerce, Charni Road. Mumbai.
- iii) Resource Person at State Level Seminar at Hujurpaga College for Girls Pune.
- iv) Worked as Academic Co-ordinator of Refresher Course in Commerce held in October 2010 and delivered two lectures as a resource person at the course.
- v) Books Published Advanced Accounting for T Y B.Com. Seth Publishers .
- vi) Research papers published in referred journals: Four.
- vi) A research student, Mr Vardhaman Jain was awarded Ph. D. by University of Pune in February 2011, and four students have registered for Ph. D.

3) Prof. Suresh K. Mehta

- i) Successfully completed Third Refresher Course in Commerce.

- ii) Elected on the BOD of Shri Laxmi Coop. Bank Ltd.
- iii) Regular speaker at various seminars organised by professional and other social organisations.
- iv) Conducts Blood Donation programmes. So far conducted 138 camps.
- v) Regular author for articles on various subjects.
- vi) Received donations for excellent social work – From Dr. K. H. Sancheti Rs. 1,21,000 and From Shri. A. P. Dharia Rs. 61,000.

4) Dr. Sanjeevani. K. Rahane

- i) Guest Lectures delivered –
 - On 'Strategic Management' at Appasaheb Jedhe College of Commerce, Pune..
 - On 'Marginal Costing and Decision Making' at Kaveri College of Commerce, Pune.
- ii) Worked as Convener of Past Students Interaction Committee and Coordination Committee (Annual Social Gathering) and Worked as advisor for Best Student Trophy Committee.
- iii) Enrolled for M. A. Psychology.

5) Dr. Ashok V. Kamble

- i) Elected on the Senate, University of Pune.
- ii) Elected on the Board of Studies in Marketing, University of Pune.
- iii) Chaired a session in State Level Seminar on 'Recent Trends in Human Resource Management'.
- iv) Invited as a Resource Person for a seminar held at CMRD, Pune -5.

6) Dr. Raghunath W. Kulkarni

- i) Worked as Co-ordinator – QIP Lecture Series

- ii) Invited as a Resource Person by
 - Ness Wadia College of Commerce, Pune
 - Abeda Inamdar College, Pune
 - T. C. College, Baramati.

7) Prof. Rasika P. Date

- i) Successfully completed Third Refresher Course in Commerce.
- ii) Attended Regional Research Conference 'Innovation 2010 at Lonavla College and presented some findings of ongoing Minor Research Project Funded by BCUD, Pune.
- iii) Worked as Judge for Business Aptitude Test in Inter-Collegiate 'Commsearch' competition held in DCRC, University of Pune.
- iv) Delivered a Guest Lecture on International Financial Reporting Standards (IFRS) for PG and M. Phil. Students at DCRC, University of Pune.
- v) Guided students for participation in Avishkar 2010 (Zonal Level, District Level as well as State Level)

8) Prof. Dattatraya P. Mule

Invited as Guest Lecturer for MCA (Commerce) in the subject 'Management Accounting'.

9) Prof. S. R. Hirwe

- i) Successfully completed Orientation Course conducted by UGC Academic Staff College, University of Pune.
- ii) Worked as Judge for Debate Competition.
- iii) Appointed as Co-ordinator for the course in Environmental Awareness.
- iv) Active member of Commerce Association, NSS Committee, Best Students' Trophy Committee and Placement Committee.

- **Dr. Y. R. Waghmare,**
Head of Department

Vidyarthini Manch

Inauguration of Vidyarthini Manch was held on 27th Aug 2010 at the auspicious hands of Law College Principal Prof. Vaijayanti Joshi. Vice-principal Dr. Nayana Kulkarni explained the role of Vidyarthini Manch. Principal Dr. Rajendra Zunjarrao was the Chairperson.

This year Vidyarthini Manch Organized three workshops :

- 1) Women empowerment
- 2) Vidyarthini vyaktimatva vikas - Personality development workshop
- 3) National Integration

A) Women Empowerment - One day workshop was organized on 10th January 2011. In the first session Dr. Jyoti Gokhale delivered a lecture on health and hygiene. Participants had many queries and got satisfactory answers.

The second session was conducted by Mrs. Alka Joshi. She discussed the serious issue of low ratio of girls to boys. She showed a documentary film on this subject.

The third session was by the professional beautician Mrs. Kanchan Pandit beautician. She explained how we can take care of our skin with the help of home-made products.

The fourth session was Mental health. This lecture was delivered by Prof. Sushama Bhosale. The speech dealt on 'How we should keep our mind happy.' 67 girls students and their mothers or female guardians actively participated in this workshop.

B) Personality Development workshop This workshop was held on 8th Feb 2011, sponsored by Vidyarthini Kalyan Mandal, University of Pune. This workshop was conducted in four sessions.

1. Dr. Ujwala Nene delivered a speech on 'Mental health'. She explained 'How to keep away from jealousy, fear and depression'.
2. Mrs. Reshma Bapat delivered a speech on 'How to take care of our health'.
3. A beautician Mrs. Sankrita Velankar delivered a speech, 'How to take care of skin and hair'.
4. In the last session Prof. Swati Bhuskute delivered a speech on various career courses. Compering was done by students Anjali Salunke, Jai Bhise, assisted by Sujata Bhalerao and Seema Pasalkar.

All these activities were organized by Prof. Mrs. Sunita Purohit.

Prof. Sunita Gaikwad (Geography Department) and Prof. Mrs. Manisha Kamtikar (Hindi Department) also co-operated actively.

C) National Integration Workshop

One day workshop was conducted in four sessions.

- 1) Dr. Umesh Kadam (Dept of History Pune University) delivered a speech on 'National Integration' from the historical point of view.
- 2) In the second session Dr. Dilip Joag (Emeritus Scientist) delivered a speech on National Integration from the Scientific & philosophical point of view.
- 3) In the session a documentary film named हृद अनहृद was shown by Mr. Trishul. This film was based on Saint Kabir's thoughts.
- 4) In the last session, Mrs. Alka Joshi delivered a lecture on 'Integrity between Hindu & Muslims'. 60 students participated in this work shop.

Woman Empowerment & National Integration were sponsored by Dept. of Adult Continuing Education and Extension centre, University of Pune.

- **Prof. Mrs. Sunita Purohit**
Chairperson Vidyarthini Manch

Commerce Association

The Opening Ceremony was held on 30th August 2010. Letterhead competition was held on 4th Sept. 2010. Around 45 letterheads were collected. **Latesh Chandavarkar and Anish Viswanathan** secured the 1st place.

This competition was followed by a very interestingly named event "4M" consisting of a set of four entertaining events namely,

M1 - Mad Ads

M2 - Magazine Competition

M3 - Management Quiz

M4 - Mass Discussion

8 teams participated in 'M1' which was held on 29th Sept. 2010. The team of "Dhinchek Multipurpose Toothpaste" Sunny Chavan and group were the winners of 1st Round. There was a tie in round 2 between the team of "PIA CLIPS" Kirti Ambole and group; and "SPY SHOES" Shweta Mahajan and her group both securing 1st place.

'M2' held on 30th Sept., had huge response. Around 75 students participated and went through the elimination round. 20 were selected from them and were put to test for the final round. There was also a tie-breaker round for 2nd and 3rd place.

'M3' held on 30th Sept. was a very innovative competition. Students were asked to choose the topics and were asked to prepare magazine in the allotted two months period. Amita Rupawat and her group won the 1st prize.

'M4' held on 1st Oct. had a good response. 20 students participated and top 6 were selected for the finals. Tejas Sonaje from T.Y.B.Com and Shridhar Kulkarni from F.Y.B.Com. shared the 1st place.

Commerce Association arranged a small workshop for students, held by Dr. Suhas Joshi on "How to Face an Interview". He guided the students on the Do's and Don'ts of an interview.

Another event, "Commerce week" was held between 1st Feb. - 4th Feb. was packed with events like

JAM-Just A Minute (Turn Coat-Self debate) (1st Feb.)

Eye Vision - A Photography Presentation (1st Feb.)

Tug of War - Group Debate (2nd Feb.)

What Next ! - A Situational Play (3rd Feb)

Puzzle Hunt - Treasure Hunt (4th Feb.)

JAM, a competition where one has to debate with himself within the time allotted which was "1 minute". Latesh Chandavarkar won the competition leaving all the other competitors behind.

Eye Vision, here students had to draw pictures based on two themes "MODERN COLLEGE" and "ENVIRONMENT" and were asked to make a PowerPoint Presentation. Siddharth Shah from S.Y.B.Com bagged the first prize.

Tug Of War, Here students were given topics related to current affairs and the topics literally made the opposite teams their rivals. Top two teams were selected for finals. Satpreet Singh Arora and his team won the 1st prize.

What Next !, here teams were given a situation where they were asked to act it and complete it in the form of a short play. Amit Peshwe and his group won the first prize.

Lastly, **Puzzle Hunt**, the most awaited event of the year; where the teams were put to test their strength in the elimination round "TUG-OF-WAR". Out of 16 teams, top 12 teams were selected. Now the teams were asked to run around the whole college hunting down clues and performing tasks. It involved the library, the enquiry desk, the Commerce department, ground etc.

It was concluded with final 3 teams, selling their handmade "sandwiches" to our Principal Dr. Zunjarrao. The best sandwich was made by Sudeshna Nirgudkar and her team which won the 1st prize.

Other Achievements -

A national level event viz. "Avishkar Research Competition 2010-11" organised by BCUD was held in Dec. 2010 and Jan.2011. Pranav Shirole and Sagar Shah from S.Y.B.Com. won the Inter College Level and made it to the State Level to represent the University of Pune. They presented a research on "Levy of Income Tax on Urban Cooperative Banks in Pune District."

University of Pune organised an inter college event, on 4th and 5thFeb. 2011 for B.Com and B.B.A. section named "Comm-Search 2011". All colleges in the state, affiliated to University of Pune took part in the event. Nupur Dubey (T.Y.B.Com) and Pooja Koyale (S.Y.B.Com) secured 1st place in the "Marketing quiz" and Satpreet Singh Arora, Siddharth Shah and Jenet Yhome secured 2nd place in "Mad Ads."

"Wisdom 2011" organised by M.M.C.C. was held on 11th Feb. Tejas Sonaje and Wasim Shaikh (T.Y.B.Com.) managed to lock the 2nd place in Business Quiz.

The Closing Ceremony was held on 24th of February 2011. Certificates and prizes were distributed to the winners. Along with

them, the co-ordinators, volunteers and the students' representative (SR) Nupur Dubey were felicitated in the presence of principal Dr. R. S. Zunjarrao, Vice-Principal Dr. Y. R. Waghmare, Visitor Prof. A. G. Gosavi, Vice Principal Prof. S. S. Deshmukh and Dr. A. V. Kamble.

- **Dr. A.V. Kamble** ,
Chairman

Science Association

The activities of Science Association were inaugurated on 6th September 2010 with a lecture by Dr. Arvind Shaligram, Head, Department of Electronics, University Pune. The lecture was focused on overall development of science which was well appreciated by students.

This year we formed "Science Club", a group of enthusiastic students. About 150 students enrolled in the club and participated in all activities of science association.

The first activity organized was an essay competition. The following subjects were given.

1. P.C. Mahalanobis : A Great Indian Statistician
2. Role of scientific attitude in daytoday life.
3. Impact of nanotechnology in development of Science.
4. Biodiversity conservation
5. Cyber Security
6. Secret coding :A mathematical Approach
7. Atmospheric Chemistry
8. Discovery of drugs.

We received a very good response. Prof. Mrs. Abhyankar, Prof. Mrs. Salla, Prof. Barmukh worked as judges for the competition and the winners are as follows:

First Prize:

Rajan S. Thakur - TY B Sc (Microbiology)

Second Prize:

Fenali M. Parekh - F Y B Sc (Biotechnology)

Third Prize:

Parvathi Lekshminarayanan -
F.Y.B.Sc. (Biotechnology)

Dr. Arvind Gupta and his team from IUCAA conducts workshop for school and college students. This year, we arranged this one-day workshop for 50 students of our college on 7th October 2010. The workshop was aimed at demonstrating various applications of scientific principles in day to day life. Students enjoyed this activity thoroughly.

A film show on "Environment Awareness" was organized by Science association on 29th December 2010. The films were related to different types of pollution and conservation of water.

A lecture on "Spectroscopy and its applications" by Dr. Arvind Paranjpye from IUCAA was organized on 4th January 2011. He talked about the history of spectroscopy and gave demonstration of making a spectroscope using a discarded CD.

A poster competition was organized on 12th January 2011. The topics given were based on the theme of non-conventional energy resources. Prof Gaikwad and Prof Mrs Mujumdar worked as judges. The winners are :

Senior Wing :

First Prize:

Ketan Sanas and Abhishek Shinde
F.Y.B.Sc. (Computer Science)

Second Prize:

Preetam Satpute and Bhagwan Prajapati
F.Y.B.Sc. (Computer Science)

Junior Wing:

First Prize:

Amol Gaikwad - XI th Science

Second Prize:

Rutuja Kashyap and Reema Nale -
XI th Science.

An exhibition on non-conventional energy resources was organized on 12th January 2011. Two organizations ARATI and Vistar Electronics displayed their products based on solar energy. Several films related to non-conventional energy resources were shown at the same time.

Valedictory function was organized on 15th February 2011. Dr Priyadarshini Karve was chief guest and she talked on "Science and Sustainable Development"

- **Dr. Mrs. Manisha Sane,**
Chairperson

Arts Circle

This year, our principal Dr. R.S. Zunjarrao gave special attention to improve the facilities for Arts Circle. The Assembly hall was provided by him for practice, which helped a lot and students achieved remarkable success in internal and Intercollegiate competitions. This year Arts Circle also organised a screen play writing workshop. Students from all over Maharashtra took part. Many experts and famous script writers like Sachin Kundalkar, Swati Bhave, Kiran Yadnopavit, Shrinivas Bhange took part in this workshop. Their interactive sessions were highly effective and inspiring for all the students.

Art Circle cultural week

2009-2010

A brief account of the interclass competitions

1) Elocution Competition -

Senior Wing :

Rank I : Pranav Kanitkar T.Y.B.Com.

Rank II : Akshay Jagtap S.Y.B.Sc.

Junior Wing

Rank I : Ruchira Desai 11th C

Sayli Vaze 11th C

Rank II : Avanti Prachanda 12th F

Organizer : Prof. Kuvalekar

2) Poem Recitation Competition :

Senior Wing

Rank I : Ganesh Birasdar S.Y.B.A.

: Pranav Kanitkar T.Y.B.A.

Rank II : Nitin Ambore M.A.

Rank III: Shridhar Kulkarni F.Y.B.Com.

Junior Wing

Rank I : Sayli Zinjurke 11th C

Rank II : Smita Bhattavande 11th C

Organiser - Prof. Kuvalekar

3) Poster Competition

Junior Wing

Rank I : Afroz Inamdar 11th C

Rank II : Vidya Godse 11th

Senior Wing

Rank I : Chaitrali Pawar and

Group T.Y.B.Com and B.A.

Rank II : Bhagyashree More

Organiser - Prof. Bansode

4) Mehendi Competition

Junior Wing

Rank I : Sayli Nemade 12th E

Rank II : Karishma Sayad 11th B

Rank III : Puja Garga 11th G

Senior Wing

Rank I : Hina Ansari	T.Y.B.Sc.
Rank II : Shruti Sali	M.Sc. II
Rank III : Snehal Ingavale	M.Sc. II
Organiser : Prof. Apte	

5) Rangoli Competition

Senior Wing

Rank I : Sneha Fuge	F.Y.B.A.
Rank II : Kalpana Bilangadi	T.Y.B.Com.
Rank III : Adishree Tigle	F.Y.B.Sc.

Junior Wing

Rank I : Puja Garga	11 th Com
Rank II : Charul Shah	11 th Com
Organiser : Prof. Sardesai	

6) Music Competition

Senior Wing - Hindi Song

Rank I : Dipti Vaze	MSc. Biotech
Rank II : Puja Pardeshi	F.Y.B.Com.

Marathi Song

Rank I : Rupali dake	M.Com.I
Rank II : Sayli Gholap	F.Y.B.Sc.

Instrumental - Tabla

Rank I : Avinash Akulkar	S.Y.B.Sc.
--------------------------	-----------

Harmonium

Rank I : Sayli Bhide	F.Y.B.Com.
----------------------	------------

Junior Wing - Hindi Song

Rank I : Gitanjali Nayar	11 th F
--------------------------	--------------------

Marathi Song

Rank I : Ninad Tangsale	11 th C
-------------------------	--------------------

Semiclassical

Rank I : Gita Shevale	11 th E
Rank II : Swarali Suryavanshi	11 th A

Instrumental - Tabla

Rank I : Mandar Prabhune	11 th C
Rank II : Saumitra Shiosagar	11 th G

Organiser : Prof. Patankar

पुरुषोत्तम करंडक -

Awards : Consolation for acting Shreyas Karandikar

Bharat Karandak -

Best Drama : Bharat Karandak

Rank I

Acting : Shreya Karandikar

Script Writing : Tejas Sathe

Best Director: Tejas Sathe

Best Lights : Tejas Sathe, Pranav Joshi

Best Set : Pranav Joshi

Raj Karandak and Sakal Karandak -

Rank : 3rd First Round

Best Script Writing : Tejas Sathe

Consolation for lights : Tejas Sathe,
Pranav Joshi

Consolation for Acting :

Rohit Dhabadgavkar

Best Acting : Final Round

Rohit Dhabadgavkar

Best Lights : Pranav Joshi, Tejas Sathe

Annual Prize Distribution -15/3/2011

Annual prize Distribution was held on 15/3/2011. Renowned film Director and Actor Mr.Ajit Shirole - Past Student of Modern College, Pune - 5, was invited as a chief guest for Annual Prize distribution Principal Dr. R.S. Zunjarrao, was the Chairman of the Ceremony.

कलामंडळाच्या विद्यार्थ्यांनी 'पुरुषोत्तम, सरपोतदार, राज, सवाई, सकाळ' इत्यादी करंडक स्पर्धांमध्ये यश संपादन केले. हे विद्यार्थी पुढीलप्रमाणे -

१) अडुलकर तनया	१५) कऱ्हाडकर श्रेयस
२) बर्वे संकेत	१६) खंडेलवाल हरीश
३) भोसले परितोष	१७) कुलकर्णी श्रीधर
४) भालेराव सायली	१८) करंदीकर श्रेयस
५) बेलवलकर पूर्वा	१९) पलांडे बिपिन

६) चाळके प्रणोती	२०) पाठक निनाद
७) देशपांडे अभिषेक	२१) रिसवाडकर सौमित्र
८) दबडगावकर रोहित	२२) साठे तेजस
९) एकबोटे शुभंकर	२३) शेठे कार्तिक
१०) गोखले मानसी	२४) साठे तेजश्री
११) जोशी प्रणव	२५) साठे अक्षय
१२) जोशी गिरीश	२६) टोपे निखिल
१३) जोशी मधुरा	२७) वझे दीप्ति
१४) जाधव तुषार	२८) वैद्य भूषण

- **Prof. Anit Vankalas,**
Chairman Arts Circle

साहित्य संघटना

१७ सप्टेंबर २०१० रोजी साहित्य संघटनेचे उद्घाटन करण्यात आले. साहित्य संघटनेच्या उद्घाटन कार्यक्रमासाठी अध्यक्ष म्हणून प्राचार्य डॉ. राजेंद्र झुंजारराव, प्रमुख वक्ते प्राचार्य सु. मो. शहा उपस्थित होते. उद्घाटनानंतर 'हिंदी दिवस' साजरा करण्यात आला. हिंदी विभागातर्फे हास्य कविसंमेलन घेण्यात आले. त्या कार्यक्रमात संयोजक म्हणून श्री. संजय भारद्वाज, कवी श्री. मधु साळुंके, सौ. स्वाती ठकार यांनी काम पाहिले.

यंदाच्या शैक्षणिक वर्षात मराठी, मानसशास्त्र विभागातर्फे कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले.

मराठी विभागातर्फे ४ फेब्रुवारी २०११ रोजी 'प्रार्थनेची घंटा' या विषयावर श्री. अशोक कोतवाल यांचे व्याख्यान झाले. मानसशास्त्र विभागातर्फे 'माझी गोष्ट' Schizophrenia हा या जाणीव जागृती संघटनेने तयार केलेला चित्रपट ११/२/२०११ रोजी सकाळी १० ते १ या वेळेत कला शाखेतील पदवी व पदव्युत्तर विभागातील विद्यार्थ्यांना दाखविला गेला. हा चित्रपट Schizophrenia मानसिक आजार झालेल्या तरुणावर आधारित आहे. या रोगाची लक्षणे, त्यावरील उपचार अशा रुग्णाला समाजाकडून मिळणारी वागणूक यावर आधारित आहे.

या चित्रपटाच्या प्रदर्शनानंतर विद्यार्थ्यांनी विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे तज्ञांनी दिली. एकूण ८३ विद्यार्थी व ८ शिक्षक या कार्यक्रमाला उपस्थित होते. कु. स्मिता डोंगरे या विद्यार्थिनीने पाहुण्यांचा व संस्थेचा परिचय करून दिला. प्रा. अमृता ओक यांनी स्वागत केले. प्रा. विजया जगताप यांनी आभार मानले.

- **प्रा. मधु साटम, प्रा. डी. एल. खोखले**
अध्यक्ष, साहित्य संघटना

Timetable Committee

Timetable Committee was constituted in the month of April 2010. Suggestions from various staff members were invited before 20th April 2010, through Heads of Dept. regarding any necessary changes required in the time-tables. Subsequently, in two separate meetings, which were held in the months of April and June 2010, various problems of students, administrative staff and the teaching staff were discussed.

The College and Society authorities have taken decisions to start certain new courses viz. BBA, BCA, M.Sc. Statistics etc. from this academic year. Hence, new time-tables were prepared and changes were made in the hall nos. and concerned time tables. The problem related to allotment of halls to certain classes, as per the requirements, was solved by providing new halls in the new administrative building as well as in the old library building with the help of Principal, Vice-Principals and Registrar of our college.

After the necessary meetings, discussions and approval from the staff, the printing of time-tables was carried out with help of office staff members especially with the special help of Mrs. Swati Patwardhan. Subjectwise practical time-tables were also prepared.

During this academic year, the committee has successfully carried out the special task of display of hall-wise Timetables. It was a high-light-record of efficient working of the committee. This work was carried out in time due to the initiative, keen interest in the work consistent follow up and all necessary help and encouragement given by our Prin.Dr. Zunjarrao, Vice-Principals, Registrar and Mr. Gaikwad from Computer Sc. dept.

The necessary hall adjustments during guest lectures, functions of various associations, curricular and extra-curricular activities were carried out with minimum disturbance to other classes.

- Prof. Dr. A. M. Bhalerao
Chairman

Annual Magazine Committee

Competitions :

The Committee conducted a photography competition and a Handwriting competition for students of our college during this academic year. The response from students was very encouraging. The following students won prizes in the competitions. The prizes were given away to successful participants in the Arts Circle annual prize distribution ceremony. The following topics were given for the Photography competition.

- Forests
- Modern College Campus
- Festivals
- Portraits

Readers can see specimens of the participants' art in this magazine.

Handwriting Competition : Results

Junior Wing

English

1. S.Varshita Murthy - XI F
2. Moumita Chakraborty - XI AE
3. Kanchan Narawade - XI G

Marathi

1. Nana Mane - XII F
2. Arati Hatkar - XI A
3. Monika Naikade - XI G

Senior Wing

English

1. Veda Vidyasyma Somanchi - MCA Sem2
2. Jincy Koshy - MCA - Sem2
3. Preechaya Yiampanichpak - FY B Com B

Marathi

1. Rajashri Gaikwad - T.Y.B.Sc. Comp. Sci.
2. Asawari Khatu - T.Y.B.Sc. Electronics
3. Reshma Admane - S.Y.B.Com.

Photography Competition

Judges' Choice - 10 Best Entries were from the following 6 participants

1. Harsh Natu, T.Y.B.Sc. Biotech
2. Saylee Lad, S.Y.B.Sc. Biotech
3. Snehal Lomate, T.Y.B.Sc. Biotech
4. Arati Mundhe, T.Y.B.Sc. Comp.
5. Anup Janjire, M.Sc. Biotech
6. Anagha Poipkar, XII AE

The Committee made an appeal to several retired staff members to write articles for this year's magazine, to which they responded well. The committee is thankful to them.

- Rajeev Kulkarni
Chairman
Magazine Committee

Remarkable snaps from photo competition

1. Harsh Natu T.Y. B. Sc. 2. Sayli Lad S.Y. Biotech 3. Anagha Poipkar XII AE
4. Anup Janjire M. Sc. Biotech 5. Snehal Lomte T.Y. B.C.S.

Progressive Education Society's
Modern College of Arts, Science and Commerce, Pune - 411 005